

*Faragó T.; Feiler J.; Gellér Z.; Láng I., 2002:
Világtalálkozó a fenntartható fejlődésről:
a találkozó programja, résztvevői, dokumentumai és értékelése.
(szerk.: Faragó T.) Fenntartható Fejlődés Bizottság,
Budapest, 149 o. ISBN 963-206-900-5*

FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS: TÁRSADALOM, GAZDASÁG, KÖRNYEZET

VILÁGTALÁLKOZÓ A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS RŐL: A TALÁLKOZÓ PROGRAMJA, RÉSZTVEVŐI, DOKUMENTUMAI ÉS ÉRTÉKELÉSE

A Világtalálkozó előzményei
A találkozó résztvevői és a vezető politikusok helyzetértékelése
A program és a kísérő rendezvények
A Végrehajtási Terv és a Politikai Nyilatkozat
A magyar felkészülés és részvétel

2002

FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS BIZOTTSÁG

A Világtalálkozón részt vett hivatalos magyar delegáció vezető és szakértő képviselői:

dr. Szili Katalin, az Országgyűlés elnöke,
a Köztársasági Elnök képviselőjében;
dr. Kóródi Mária környezetvédelmi és vízügyi miniszter;
dr. Kökény Mihály politikai államtitkár,
Egészségügyi, Szociális és Családügyi Minisztérium;
dr. Weber Attila, az Országgyűlés Elnökének kabinetfőnöke;
dr. Kara Pál helyettes államtitkár, Belügyminisztérium;
dr. Sárdy Péter, az Országgyűlés Külügyi Hivatalának vezetője;
dr. Schmuck Erzsébet helyettes államtitkár,
Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium;
 ~ kormányzati hivatalok által delegáltak:
dr. Faragó Tibor főosztályvezető, Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium,
a delegáció szakmai koordinátora;
Czippán Katalin irodavezető, Oktatási Minisztérium;
 dr. Dura Gyula mb. igazgató, Egészségügyi, Szociális és Családügyi Minisztérium;
Feiler József szakértő, Föld Barátai - Magyarország,
Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium;
Hibbenné Joó Márta szakmai tanácsadó, Gazdasági és Közlekedési Minisztérium;
dr. Németh Ferenc főosztályvezető-helyettes, Központi Statisztikai Hivatal;
dr. Pokorádi István főosztályvezető-helyettes, Külügyminisztérium;
 ~ a pretoriai nagykövetség képviselői:
Pordány László nagykövet;
 dr. Mayer Lajos követségi tanácsos;
 ~ Országos Környezetvédelmi Tanács képviselői:
Láng István akadémikus, Országos. Környezetvédelmi Tanács elnöke;
 Kiszél Vilmos elnök, Göncöl Szövetség, Országos. Környezetvédelmi Tanács tagja;
dr. Bulla Miklós főtitkár, Országos Környezetvédelmi Tanács;
 ~ az IPU találkozóon résztvevő delegáció:
 dr. Fazakas Szabolcs, Országgyűlés, IPU Magyar Nemzeti Csoport elnöke;
 dr. Hegyi Gyula, Országgyűlés, Környezetvédelmi Bizottság alelnöke;
dr. Pap János, Országgyűlés, Környezetvédelmi Bizottság tagja;
Kovács László, Országgyűlés, IPU Magyar Nemzeti Csoport titkára;
 ~ a Globális Fórumon résztvevő delegátusok:
dr. Csobod Éva igazgató, REC Magyar Iroda;
Pernecky László projekt-igazgató, REC Magyar Iroda.

E dokumentáló kiadvány elkészítésében,
megírásában a következők vettek részt:

dr. Faragó Tibor (1.3., 2.1., 3.1., 3.2., 4.), *Feiler József* (3.1.),
dr. Gellér Zita (3.3.), *Láng István* akadémikus (1.3.);

a vonatkozó részeknél (2.2., 3.2.) figyelembe vettük a következő delegációtagok beszámolóit: *dr. Csobod Éva*, *Czippán Katalin*, *Kiszél Vilmos*, *Kovács László*;
 valamint a *Láng István* akadémikus által 2002 októberében a sajtónak adott értékelést; lektorálta: *dr. Gellér Zita*, *Gether Dániel*

A kiadványt összeállította és szerkesztette:

dr. Faragó Tibor, a magyar delegáció szakmai koordinátora

TARTALOM

1.	A VILÁGTALÁLKOZÓ ÁTFOGÓ ÉRTÉKELÉSE ÉS A TEENDŐK.....	5
1.1.	A Világtalálkozó által a fenntartható fejlődés valósággá válik (K. Annan, ENSZ-főtitkár).....	5
1.2.	Állam- és kormányfők: helyzetértékelés és feladatok.....	9
1.3.	A Világtalálkozó: előzmények és összefüggések.....	25
2.	A VILÁGTALÁLKOZÓ ESEMÉNYEI.....	29
2.1.	A Világtalálkozó programja és résztvevői	29
2.2.	A Globális Fórum, a parlamenti képviselők találkozója és a további programok	36
3.	NEMZETKÖZI TÁRGYALÁSOK A TEENDŐKRŐL ÉS A POLITIKAI ELKÖTELEZETTSÉG MEGERŐSÍTÉSÉRŐL.....	40
3.1.	A Politikai Nyilatkozat vitája és elfogadása.....	40
3.2.	A Végrehajtási Terv vitája és elfogadása	43
3.3.	Egyéb eredmények	59
4.	A MAGYAR RÉSZVÉTEL A VILÁGTALÁLKOZÓN	62
4.1.	A hazai felkészülés és a delegáció	62
4.2.	A társult országok és az Európai Unió együttműködése	64
4.3.	A magasszintű szakasz és az Országgyűlés Elnökének beszéde.....	66
5.	A DOKUMENTUMOK	69
5.1.	ENSZ Közgyűlési Határozat	69
5.2.	Johannesburgi nyilatkozat a fenntartható fejlődésről	75
5.3.	A Végrehajtási Terv	79
6.	HIVATKOZÁSOK.....	144
6.1.	Hivatkozások és kiadványok	144
6.2.	A Végrehajtási Tervben említett programok, szervezetek, megállapodások ...	146

1. A VILÁGTALÁLKOZÓ ÁTFOGÓ ÉRTÉKELÉSE ÉS A TEENDŐK

1.1. A CSÚCSTALÁLKOZÓ ÁLTAL A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS VALÓSÁGGÁ VÁLIK

Kofi Annan, az ENSZ Főtitkára

Az ENSZ főtitkára nyitotta meg 2002. szeptember 2-án a Világtalálkozó magasszintű szakaszát, az állam- és kormányfők csúcstalálkozóját. A csúcstalálkozó idején a főtitkár részt vett a program különböző eseményein, többek között a plenáris ülésen, a magasszintű kerekasztal-értekezleten, a multilaterális együttműködés jövőjével foglalkozó vitán, találkozott a helyi szervezetek képviselőivel, továbbá sajtótájékoztatókon értékelte a Világtalálkozó jelentőségét. Az alábbiakban közreadjuk a megnyitóbeszédet és a főtitkári nyilatkozatoknak a Világtalálkozó eredményeire vonatkozó legfontosabb megállapításait.

„Nem messze ettől a konferenciateremtől, Lesotho, Malawi, Mozambik, Swaziland, Zambia és Zimbabwe területén 13 millió embert fenyeget az éhínség.

Ha bármilyen emlékeztetőre volna szükség, akkor ennek a 13 millió léleknek segélykiáltásaiban az is hallhatóvá válhat, hogy mi történik, ha nem megfelelően készülünk fel bolygónk hosszútávú jövőjének alakulására, illetve megvédésére.

S ha van egy olyan szó, amelynek e csúcstalálkozó minden résztvevőjének ajkán ott kell lennie, egy fogalom, amely az itt Johannesburgban elérni remélteket megtestesíti, akkor ez a felelősség.

Felelősség egymásért, de különösen a szegényekért, a sebezhetőkéért, az elnyomottakért, akik társaink, mint az egységes emberi család tagjai.

Felelősség a bolygónkért, amelynek adományai az emberi jólét és haladás elsődleges alapjai.

És legfőképp felelősség a jövőért – gyermekeinkért és az ő gyermekeikért.

Az elmúlt évtized alatt konferenciákon és az ehhez hasonló csúcstalálkozókon, a világ felvázolt egy hosszútávú tervet egy stabil és virágzó huszonegyedik századért. Ez a csúcstalálkozó, hasonlóan fordulópontot jelentő Stockholmban és Rio de Janeiróban megtartott elődjeihez, e tervnek egy kulcsfontosságú elemére összpontosít: az emberi lények és a természeti környezet kapcsolatára.

A környezethez fordulunk az élelemért és az energiáért, a gyógyszerekért és az anyagokért, amelyektől társadalmaink függenek.

Úgy fordulunk hozzá, mint a szépség birodalmához és a szellemi javak forrásához.

De ne hagyjuk magunkat megtéveszteni, ne gondoljuk azt, hogy minden rendben van, amikor felnézünk a tiszta kék égre. Nincs minden rendben. A tudomány azt mondja nekünk, hogy ha nem tesszük meg a helyes lépéseket most, akkor az éghajlatváltozás óriási károkat fog okozni már a mi életünkben is.

Ne hagyjuk magunkat rászedni, hogy amikor egy nyílt területen a tájképet szemléljük, akkor azt higgyük, hogy a sivatag nem terjeszkedik, vagy azt, hogy toxikus vegyi anyagok nem mérgezik a talajt.

És amikor egy csillogó tóra vagy az óceánra tekintünk, ne felejtsük el a vízszennyezést és a fogyatkozó halállományt a felszín alatt.

Ne palástoljuk tovább a föld veszélyes állapotát, és ne tegyünk úgy, mintha a természetmegőrzés túl sokba kerülne, akkor, amikor tudjuk, hogy sokkal többbe kerül annak elmulasztása.

Vessünk véget annak, hogy gazdaságossági érvekkel védekezünk, s mutassunk végre politikai bátorságot.

Szembe kell néznünk a kényelmetlen igazsággal: a jelenleg megszokott fejlődési modell csak keveseknek lett gyümölcsöző, miközben hibásnak bizonyult sokak számára. Egy olyan fejlődési irányról, amely tönkreteszi a környezetet és az emberiség többségét a nyomorban hagyja hátra, hamarosan be fog bizonyosodni, hogy zsákutcát jelent mindenki számára.

A fenntarthatatlan szokások mélyen befelelnek modern életünk szövetébe. Néhányan azt mondják, hogy szét kell tépni ezt a szövetet. Én azt mondom, hogy a tudás és az együttműködés új szárait kell felhasználnunk a szövésnél.

Már tettünk néhány kezdeti lépést ebbe az irányba. Itt Johannesburgban ennél többet kell tennünk. Mostantól a korábban elért sok megállapodás végrehajtására kell összpontosítanunk. Azok magukban foglalják a Millenniumi Fejlesztési Célokat. A fenntarthatóság egyike e céloknak. De ez egyúttal előfeltétel ahhoz, hogy az összes többit elérjük.

A cselekvés a kormányokkal kezdődik. A leggazdagabb országoknak kell a vezető szerepet betölteniük. Ők rendelkeznek a gazdagsággal. Ők rendelkeznek a technológiával. És ők aránytalan mértékben járulnak hozzá a globális környezeti problémákhoz.

De a kormányok nem tudják mindezt egyedül megoldani.

A civil társadalmi csoportoknak kritikus szerepük van, együttműködő partnerként, az adott ügyek támogatóiként és éber ellenőreiként.

A kereskedelmi vállalkozások hasonlóképpen cselekszenek. A magánszektor nélkül a fenntartható fejlődés csupán egy távoli álom marad. Nem azt kérjük a vállalatoktól, hogy valami mást tegyenek, mint a szokásos üzleti tevékenységük, hanem azt, hogy szokásos üzleti tevékenységüket másképpen folytassák.

A fenntartható fejlődésnek nem kell várnia a holnap technológiai áttöréseire. A ma rendelkezésre álló politikák, tudomány és zöld technológiák alapján el lehet kezdeni a munkát. Öt területen – a víz, az energia, az egészségügy, a mezőgazdaság és a biológiai sokféleség területén – összehangolt cselekvéssel sokkal gyorsabb előrehaladás érhető el, mint azt általában hiszik.

Mint mondják, mindennek megvan a maga ideje. A világ számára most el kell, hogy jöjjön az átváltozás időszaka, a megfelelő gondoskodás ideje. Legyen ez az időszak, amikor hosszú időre szóló, régóta esedékes befektetéssel megalapozzuk a következő nemzedékek fennmaradását és biztonságát.

Végül szeretném megköszönni Mbeki Elnöknek, Kormányának és Dél-Afrika népének, hogy kitárták szívüket és otthonaikat a világnak. Remélem, hogy viszonzásul e csúcstalálkozó egy új fejezetet nyitását jelenti mindannyiunk számára – a felelősség, a partneri együttműködés és a végrehajtás fejezetét.”

(a Főtitkár megnyitó beszéde a csúcstalálkozón,
2002. szeptember 2.)

„2000 szeptemberében az Egyesült Nemzetek Millenniumi Csúcstalálkozóján a világ vezetői megállapodtak egy nagyra törő, de teljesíthető programban a békéért és a fejlődésért a huszonegyedik században. Különösen annak fontosságára összpontosítottak, hogy e század első 15 évét az emberiség családjának oly sok tagját sújtó rettenetes szegénység elleni nagy kampánynak szenteljék. Ennek érdekében meghatározták konkrét, határidőhöz kötött célkitűzések egy csoportját, amelyeket önök mindannyian a Millenniumi Fejlesztési Célokként ismernek.

De a Millenniumi Nyilatkozat nem csupán az emberek szegénységből való kiragadásáról, az erőszaktól és fegyveres konfliktustól való megóvásukról szól. Ugyanakkora figyelmet szenteltek közös környezetünk megvédésének is.

Azért vagyunk ma itt, mert nagy kihívások elé nézünk a fejlődés-környezet egyenlet mindkét oldalának vonatkozásában. Több mint 1 milliárd embertársunk szenved a szélsőséges szegénység embertelen feltételei miatt, napi 1 dollárnál kevesebből tengetve életét.

A Csúcstalálkozóra készített néhány jelentés pedig egy olyan világot ábrázol, amelyet komoly kockázatok fenyegetnek. A 10 évvel ezelőtt Rio de Janeiróban megtartott Föld Csúcs óta a vártnál lassúbb volt az előrehaladás. A tények egyértelműen mutatják, hogy a fejlődés jelenlegi mintái nem lehetnek fenntarthatóak, még azok számára sem, akik a legjobban élvezik azok előnyeit.

Johannesburg azt jelenti, hogy más megoldást kell találni, egy olyat, ami javítja az életszínvonalat miközben védi a környezetet, egy olyat, ami minden ember számára előnyös, ma és holnap egyaránt.

A kapcsolat – az emberi társadalom és a természeti környezet között – áll Johannesburgban a figyelem középpontjában és ez különbözteti meg Johannesburgot a többi ENSZ konferenciától és csúcstalálkozótól.

A környezeti stabilitás önmagában is a Millenniumi Fejlesztési Célok egyike, de szoros és elválaszthatatlan kapcsolat van e cél és az összes többi között. Még ha 2015-re el is érjük e célok mindegyikét, mit érünk ezzel, ha ez az eredmény nem lesz fenntartható?

De hasonlóképpen hogyan beszélhetünk majd fenntartható fejlődésről, ha a többi célt nem érjük el? Az összes cél elérésére tett erőfeszítéseinknek egymást kell kölcsönösen erősíteniük.

Ahhoz, hogy eljussunk innen oda – a tenni akarástól az eredményig –, további erőforrásokra és új politikákra lesz szükség. Doha meghozta azt az üzenetet, hogy a kereskedelem ugyanolyan fontos, mint a segély, ha a fejlődő országok tartós, fenntartható előrehaladást akarnak elérni.

Én ezért támogatom olyannyira a Kereskedelmi Világszervezet felhívását, amely szerint a segítyezést a fejlődő országok kereskedelmének és tárgyalási kapacitásainak megerősítésére kell felhasználni azért, hogy teljességgel ki tudják használni a termelési és export lehetőségeiket.

Monterrey általában a fejlődéshez és különösen a Millenniumi Fejlesztési Célokhoz szükséges források mozgósítására összpontosított. Mind a fejlődő, mind a fejlett országok nagy jelentőségű elkötelezettségeket tettek. Mégis, mint azt önök mindnyájan tudják, ezek a felajánlások még a Millenniumi Fejlesztési Célok eléréséhez szükséges minimumot sem érik el.

A problémák tisztán láthatóak. A kereteket elfogadták. Most a végrehajtásra van szükségünk. Tudjuk, jobban mint valaha, hogy e problémák jelentős részét nem oldhatja meg egyetlen ország sem egymagában. Ha mégis néhány ország képes lenne egymagában néhány környezeti

probléma megoldására, más problémák – mint a világ más részeiből származó szén-dioxid – továbbra is hatással lesznek rájuk.”

„Azzal is tisztában vagyunk, hogy a ’mi’ nemcsak az elkötelezettségeket vállaló kormányokat foglalja magában, hanem mindenkit, aki képes a változásért tenni valamit. Egy közös tervben kell megállapodni és azt a kormányoknak el kell fogadniuk. Ezt a tervet pedig meg kell erősíteni önkéntes partnerségekkel a számos különböző szereplő között, úgymint: kormányok, az üzleti élet, nem kormányzati szervezetek, helyi közösségek, az akadémiai közösség, valamint érintett egyének szerte a világban.

Ez a haladást szolgáló szövetség – az egyedüli ilyen szövetség – képes azon jelentős célok megvalósítására, amelyeket kitűztünk magunk elé a Millenniumi Csúcstalálkozón, Dohában, Monterrey-ben és most Johannesburgban.”

„E Csúcstalálkozó által a fenntartható fejlődés valósággá válik.

E Csúcstalálkozó elvezet bennünket arra a fejlődési pályára, ami a szegénység csökkentését eredményezi, miközben megvédjük a környezetet, arra a pályára, ami mindenkinek előnyös, gazdagnak és szegénynek, a jelenben és a jövőben.

A kormányok nagy jelentőségű konkrét elkötelezettségekben és tettekben állapodtak meg itt, amelyek a világ minden térségében élő emberek számára valódi változást fognak hozni.

A Johannesburgi Csúcstalálkozó eredményességének igazi próbája az, hogy milyen lépéseket tesznek azt követően. Innen most mennünk és cselekednünk kell. Ez nem a vég. Ez a kezdet.”

(kivonat a magasszintű kerekasztal vitán
elhangzott felszólalásból és a világsajtó számára adott
összefoglaló értékelésből, 2002. szeptember 2., 4.)

1.2. ÁLLAM- ÉS KORMÁNYFŐK: HELYZETÉRTÉKELÉS ÉS FELADATOK

A 2002. szeptember 2-4. között megtartott csúcstalálkozón – a plenáris ülések keretében – az állam- és kormányfők, illetve más magasrangú delegációvezetők beszédeikben értékelték a világ helyzetét, a nemzetközi fórumokon elfogadott programok végrehajtásának gondjait, a világszerte összességében gyarapodó szociális és környezeti problémákat. Emellett megerősítették elkötelezettségüket a fenntartható fejlődés, az ezt szolgáló nemzetközi együttműködés erősítése mellett és szorgalmazták különböző kötelezettségvállalások, a fenntarthatóság érdekében tett intézkedések végrehajtását. Az alábbiakban közreadjuk néhány beszéd azon részeit, amelyek elsősorban a legkritikusabbnak tekinthető globális folyamatokkal, a fenntartható fejlődés koncepcionális elemeivel, illetve a nemzetközi közösség előtt álló fontosabb teendőkkkel foglalkoznak. (A csúcstalálkozón elhangzott legtöbb beszéd teljes szövege megtalálható a Világtalálkozó honlapján.)

Costa Rica: Abel Pacheco de la Espriella
köztársasági elnök

Egy kihalástól fenyegetett faj nevében kívánok szólni Önökhöz. Ez a faj az emberi faj. Ha a jelenleg is járt úton haladunk tovább, akkor hamarosan elpusztítjuk bolygónkat, de előtte magunkat fogjuk elpusztítani. (..) A Csúcstalálkozó fő kihívásaként azt szeretnénk javasolni, hogy a gazdasági globalizációt az emberi fejlődés globalizációjává és az igazságszolgáltatás nemzetközivé tételévé alakítsuk át. A globalizációt vizsgálva a főbb prioritások a következők lennének: igazságosság a korrupció ellen, igazságosság a kereskedelemben és nemzetközi kapcsolatokban, igazságosság az ember és a természet kapcsolatában, igazságosság a technikai fejlődés hozzáférhetőségében és igazságosság a munkakapcsolatokban.

Az előbb említettek segíteni fognak bennünket a szegénység elleni küzdelemben. Az nem lehetséges, hogy önmagában a vagyon felhalmozása legyen a célunk úgy, hogy közben a bolygónkat elpusztítjuk, az emberi méltóságot a sárba tiporjuk, a korrupciót megtűrjük, és az emberi-, valamint a munkajogok pusztá szimbólumokká válnak. (..) Az olyan gazdasági fejlődés, amelyet a bolygónk elpusztítására építünk, az egyenesen öngyilkosság. Ha már nem lesz több víz, nem lesz több oxigén, élet sem lesz lehetséges a Földön. A világnak sürgősen békét kell kötnie a természettel.

Dánia: Anders Fogh Rasmussen miniszterelnök,
az Európai Unió elnöke

Azért vagyok itt, hogy ismételten kinyilvánítsam az Európai Unió elkötelezettségét a szegénység elleni küzdelemben, a környezet megóvása, a szabad kereskedelem és a fenntartható fejlődés támogatása mellett. A globalizációt mindenki számára egy pozitív erővé kell tennünk. Azért vagyok itt, hogy képviseljem az Unió tagországainak valamint Bulgária, Ciprus, Csehország, Észtország, Magyarország, Lettország, Litvánia, Málta, Lengyelország, Románia, Szlovákia, Szlovénia és Törökország kívánságát, illetve szándékát. (..)

Harcolnunk kell a szegénység ellen, mert az emberi tisztesség megköveteli azt. Mert a remény alapvető fontosságú az emberi méltóság számára. Mert tarthatatlan és elfogadhatatlan, hogy a Föld lakosságának 15 százaléka birtokolja a világ vagyont és kapja a jövedelmek 80 százalékát.

Az Európai Uniónak három üzenete van Johannesburg számára. Az első – amelyet kiemelten hangsúlyozunk – az, hogy fel kell számolni a szegénységet a fenntartható gazdasági növekedés és a fokozott piaci hozzáférés révén. Úgy gondoljuk, hogy a tisztább környezet és a fenntartható fejlődés egyik kulcskérdése az, hogy javítani kell a fejlődő országokban élők életkörülményeit. (..) Ennek eléréséhez kulcsfontosságú, hogy a világ minden nemzete számára biztosítva legyen a szabad kereskedelem és a jelenleginél nagyobb piaci hozzáférés. (..) Az EU már minden áru vonatkozásában elfogadta a szabad kereskedelmet, kivéve a legszegényebb országokból származó fegyvereket. Ideje, hogy mások is kövessék ezt a példát. (..) Az EU üzenet másik része az, hogy az iparosodott világnak növelnie kell a fejlesztési és a pénzügyi támogatást. Több forrásra van szükség. A gazdagabb országoknak be kellene tartaniuk régi ígéretüket, hogy elérjék a 0,7 százalékos célt a fejlődő országok támogatásában. Együtt kell működnünk a fejlődő országokkal, hogy javítsunk az oktatáson, az egészségügyi ellátáson, az intézményi rendszerek fejlesztésén és a szolgáltatásokon. Harcolnunk kell a HIV/AIDS, valamint más komoly betegségek ellen. (..) Az EU már jelenleg is komoly hivatalos fejlesztési támogatást nyújt a fejlődő országok számára. Növelni fogjuk az összesített támogatásunkat, hogy az megfeleljen a 0,7 százalékos célnak. (..) Még ennél is fontosabb a helyi források és a közvetlen külföldi befektetések mobilizálása. Éppen ezért a jó kormányzás elengedhetetlen a fenntartható fejlődéshez. Jól kidolgozott gazdasági stratégiák és szilárd demokratikus intézmények szükségesek a cél eléréséhez. Minden országnak tiszteletben kell tartania az alapvető szabadságjogokat, a demokráciát és a jogállamiságot. Mindez nagyon fontos, hogy a legjobb feltételeket teremthessük meg az üzleti élet és a fenntartható növekedés számára. (..) A harmadik legfontosabb üzenetünk a környezetünkkel kapcsolatos. Azzal a világgal, amelyben élünk. Ha nem tudjuk fokozni a természet védelmét, és nem biztosítjuk a természeti források fenntartható kiaknázását, akkor minden más próbálkozásunk hiábavaló. Kötelességünk, hogy helyesen cselekedjünk a biológiai sokféleség megőrzése, a vegyi anyagok biztonságos kezelése, a vizek tisztaságának és a közegészségügyi szolgáltatások biztosítása, a megújuló energia hasznosítása és éghajlatunk védelme érdekében. (..)

Dél-Afrikai Köztársaság:

Thabo Mbeki köztársasági elnök

Biztos vagyok abban, hogy az emberek milliárdjai, akiknek szavazatai alapján mi most itt ülünk, világos és egyértelmű választ várnak arra, hogy akarunk-e, és képesek vagyunk-e a fenntartható fejlődés kihívásainak megfelelni. (..) képesek és kötelesek is vagyunk együttesen cselekedni egy olyan gyakorlati és átlátható globális fejlődés érdekében, amely a szegénység felszámolását és az emberiség felemelkedését vonja maga után, a Föld ökológiai megóvásával összhangban. A jelenlegi Csúcstalálkozón konkrét terveket és feladatokat kell összeállítanunk ezen célok eléréséhez, és egyezsre kell jutnunk az olyan megvalósítási és utólagos figyelemmel kíséresi módozatokat illetően, amelyek biztosítják, hogy mindannyian megfelelően tiszteletben tartsuk azokat az egyezményeket, amelyek megkötésére az élet kényszerít bennünket. (..)

Ha minden lehetőség adva van, hogy a remény reális üzenetét hirdessük, akkor miért kellene kétségbeesni! Ha egyszer az éhség leküzdésére minden eszköz adva van, akkor miért vannak oly sokan megfelelő ételmiszer-ellátás nélkül, mások pedig miért szenvednek éhínségben, főleg itt Dél-Afrikának ezen a részén! Miért mossa el az ár az emberi sírokat, amire régebben nem volt példa! Miért halnak meg emberek milliói évente elkerülhető és orvosolható betegségekben, amikor a tudomány, a technológia már rendelkezik olyan eszközökkel, amelyekkel meg tudná menteni ezeknek az embereknek az életét! Miért vannak háborúk akkor, amikor intézményeket hoztunk létre a háborúk elkerülésére és befejezésére! Miért vannak oly sokan, akik nem tudnak írni, olvasni és számolni, amikor az emberi intelligencia naponta számolja fel a sötétség

korlátait, az eddigi ismeretlent is az egyre bővülő mindennapi emberi tudás részévé teszi. Miért okoz a vagyoni felhalmozása emberi nyomorúságot az emberi társadalomban!

Mik a válaszok a fenti kérdésekre? Kik a haszonélvezői az ilyen visszás helyzeteknek, és kik az áldozatai? Kinek vagy minek a hibája ez? Mit fogunk tenni? Mit kell tennünk? Úgy gondolom, hogy azért gyűltünk össze itt Johannesburgban, hogy választ találjunk ezekre a kérdésekre. (..) minden lehetőségünk adva van arra, hogy a Johannesburgi Fenntartható Fejlődési Világtalálkozó döntő mozzanatként, annak a gyermeknek a bábójaként maradjon fenn emlékezetünkben, amelyik Stockholmban és Rio de Janeiróban fogant, és egy olyan periódusban élte magzati fejlődését, amikor az ENSZ Millenniumi Csúcstalálkozó és más fontos konferenciák voltak az irányadók 1992 óta. Ez az, amivel meggyőződésem szerint mindannyiunknak szembe kell néznünk, amikor a Fenntartható Fejlődési Világtalálkozón azon fáradozunk, hogy eredményt érjünk el. (..) Innen, az emberiség eredeti otthonából kell jönnie az üzenetnek arról, hogy készek és felkészültek vagyunk, és a mi munkánkat ne az elfogadott határozatok száma és ékesszóló nyelvezete szerint értékeljék, hanem aszerint, hogy milyen gyorsan tudjuk a határozatokat cselekedetké és tettekké alakítani, és milyen eltökéltséggel igyekszünk segíteni a Földön élő népeket. Semmi nem indokolhat bárminemű hibát részünkről, amikor ezen elvárásnak kell megfelelnünk.

Egyesült Államok:

Colin Powell külügyminiszter

Bush elnök és az amerikai nép állhatatosan elkötelezték magukat a fenntartható fejlődés mellett. Az amerikaiak lelkének mélyén mindig ott élt a vágy: segíteni másoknak, hogy jobb életet teremthessenek maguknak és gyermekeiknek. Mindig tudtuk azt, hogy a mi jólétünk az egész Föld lakosságának jólététől is függ. (..) A tények önmagukért beszélnek. A fejlődő országokban még mindig minden negyedik ember napi 1 dollárból vagy még kevesebből tengeti az életét. Teljes generációkat fenyeget az AIDS és más fertőző betegségek. Szárazság, nem megfelelő földhasználat, gazdaságirányítási hibák mind éhínséghez vezetnek. (..)

Itt, Johannesburgban újra elköteleztük magunkat, hogy 2015-re teljesíteni tudjuk a Millenniumi Határozatban kitűzött célokat. Továbbá elköteleztük magunkat, hogy javítsunk a közegészségügyön, új halállományokat telepítsünk, támogassuk az élővilág változatosságát, valamint a megújuló energiát. Megbizonyosodtunk arról, hogy a megfelelő gazdasági tevékenység, az emberekbe vetett hit és a természetről való felelősségteljes gondoskodás elengedhetetlenül szükséges a fejlődéshez. (..) Johannesburg egy kulcsfontosságú mérföldkő a Dohától és Monterrey-től a jövőbe vezető úton. (..) A hivatalos fejlesztési támogatások önmagukban nem elegendőek. Az egyes országoknak képeseknek kell lenniük, hogy a saját javukra használják ki a kereskedelmet és a befektetéseket, amelyek a lehetséges fejlesztéshez rendelkezésre álló összeg 80 százalékát teszik ki. A fejlődő országok szükségletei először a Dohai Fejlesztési Fordulón kerültek a világkereskedelmi tanácskozások előterébe. (..) Az Egyesült Államok már bejelentette azt a javaslatot, hogy enyhíteni kell a mezőgazdasági termékek globális kereskedelmének korlátain.

Ez a Csúcstalálkozó a fenntartható fejlődés új képét vázolja fel. A Johannesburgi Intézkedési Terv egy közös teendőbe foglalja össze a tervezett munkáinkat, amely teendő a legjobb gondolatainkat jelenti a fenntartható fejlődésről. A tervek jók, és szükség is van rájuk. Csak cselekedeteinkkel tudunk azonban tiszta vizet osztani a szomjazó gyermekeknek, csak így tudjuk megakadályozni a halálos vírusoknak az anyáktól gyermekekre való áterjedését, és megóvni a törékeny afrikai élővilág változatosságát. (..)

Útjára indítottunk négy új partnerkapcsolatot a jelenlegi konferencián, amelyek a vízről, az energiáról, a mezőgazdaságról és az erdősítésről szólnak. Ezek a programok a jövőben még több tiszta vizet és energiát juttatnak el a rászorulóknak, csökkenteni fogják a szennyezettséget, munkaalkalmat teremtenek, és milliók számára több élelmet juttatnak. Megerősítettük Bush elnök elkötelezettségét a HIV/AIDS, a tuberkulózis és malária betegségek elleni harcban. (..) Terveink között szerepel, hogy véget vessünk az elkeseredésnek, és reményt keltsünk az emberekben. Most itt az idő, hogy a tervekből cselekedetek legyenek, és kibővítsük a fejlődés lehetőségét Isten minden gyermekére.

Egyesült Királyság:

Tony Blair miniszterelnök

Egy évtizeddel Rió után – a csúcskonferenciákról szóló minden gúnyos megjegyzés ellenére – akik azon részt vettek, érzékelné tudják az időközben végbement igazi fejlődést. Milliókkal több gyerek jutott oktatáshoz. Milliókkal több ember jutott biztonságos, tiszta vízhez. Több millió ember kiemelkedett a szegénységből. Rió nem oldott meg mindent, Johannesburg sem fog. Semmilyen Világtalálkozó nem képes erre. Ez a Világtalálkozó képes azonban valamivel jobbra tenni világunkat, és jobbra is fogja tenni azt.

Itt ma megerősítem, hogy az Egyesült Királyság ebből teljes mértékben kiveszi részét. A fejlődés számunkra mindennél fontosabb. Afrika a szenvedélyem. Az államadosságok elengedésére büszkék vagyunk, de tudjuk, hogy itt többet kell tennünk. Büszkék vagyunk azon forrásokra, melyeket adományként juttatunk a rászorulóknak, a jövőben még többet szeretnénk adni, és adni is fogunk. Büszkék vagyunk arra, hogy túlteljesítjük a Kiotóban kitűzött célokat, de még tovább kell lépünk.

Vannak olyan konkrét megállapodások, amelyek ezen a csúcstalálkozón elérhetők: a szegénységről, az oktatásról, a halállományokról, a vegyi anyagokról, a közegészségügyről és az élővilágról. De ezeken túlmenően meg kell mutatni az irányt. Szabadabbá kell tennünk a világkereskedelmet, és ennek magában kell foglalnia a fejlett országok piacainak a fejlődő országok termékei előtt – főként a mezőgazdasági termékek előtt – történő megnyitását. Ez szabad és fenntartható fejlődést, továbbá pártatlan globalizációt jelent, biztosítva ezzel a kereskedelem előnyeinek egységes elosztását. Ez az Afrikával való partnerség hasznosítását is jelenti. Nagy-Britannia 2006-ig felemeli az Afrikának nyújtott éves fejlesztési támogatásának mértékét 1 milliárd angol fontra és a többi ország támogatását 50 százalékkal növeli. Ez nem jótékony adakozás. Ez a közös jövőnkbe való befektetés. A szegénység nyilvánvalóan a szegényeket sújtja a legjobban. Ugyanakkor azonban sújtja az iparosított nagyvilágot is azzal, hogy megfosztja őket a szegényebb nemzetek tudásától és tapasztalataitól. Ez azt is jelenti, hogy megváltoztatjuk azt, ahogy az erőforrásokat felhasználjuk, különösen az energiát. (..)

Ismerjük a problémákat. Ismerjük a megoldásokat. Együtt, egy világgént, meg kell találni az akaratot, hogy elérjük azok megvalósulását.

Európai Bizottság:

Romano Prodi, a Bizottság elnöke

A multilaterális együttműködés figyelemreméltó fejlődést hozott az elmúlt években: a Dohai Kereskedelmi Konferencia és a Monterrey-i Fejlesztés Finanszírozási Konferencia tagadhatatlan sikernek bizonyult, és a Globális Egészségügyi Alap, amelyet a fertőző betegségek megelőzésére hoztunk létre, működőképes. Itt, Johannesburgban a mércét magasabbra kell tennünk. Nagyobb előrehaladásra van szükség a szegénység enyhítése és a

környezet pusztulásának megállítása érdekében. Együtt kell cselekednünk, hiszen ez az egyedüli kiút.

A lakoságnak, itt és a nagyvilágban mindenhol, kételyei vannak a globalizációval kapcsolatban. Azt tudják, hogy az áruk, szolgáltatások, a tőke és emberek szabad áramlása vagyont kovácsol gazdaságaink számára. Ezzel egyidejűleg azonban aggodalmukat fejezik ki a növekvő aránytalanságok, a környezet és a pénzügyi piacok stabilitásának hiánya miatt. (..) Együttesen meg kell nekik mutatnunk, hogy képesek vagyunk a globalizáció erejét kordában tartani, reményt kell adnunk a szegényeknek, és meg kell őriznünk Földünk természeti forrásait és szépségét. (..) Európa legutóbbi fél évszázados tapasztalatára alapozva szeretném az elszántság és szolidaritás üzenetét közvetíteni ennek a konferenciának. Az elszántságot, amivel az integrációt folytattuk Európában, az emberi jogok, a demokrácia és a jogállamiság vezérelték. A szolidaritás az Európai Unió 80 millió új polgárára terjeszti ki a virágzás és stabilitás körzetét. Ugyanebben a szellemben kívánjuk elősegíteni a béke és fejlődés terjeszkedését határainkon túl is, kiváltképpen Afrikában és a Földközi-tenger medencéjében.

Az előrehaladás a Rió óta eltelt tíz évben lassú volt. (..) A Millenniumi Csúcstalálkozón azonban ambiciózus célokat állítottunk magunk elé a szegénység leküzdésére. Ezeket a célokat el lehet, és el is kell érnünk. Ennek a konferenciának konkrét módozatokat kell találnia arra, hogy hogyan. Ha ütemtervet állítunk a célok mellé, az már része a megoldásnak. (..) Ötven év múlva a Földön 9 milliárd ember fog élni, és a világ termelése megnégyeseződik. Ez azt jelenti, hogy meg kell találnunk a kapcsolatot a gazdasági növekedés és a környezet megővése között. (..)

Az Észak és Dél között egyre kiáltóbb megosztottságot kell kihívásként magunk elé állítani. Ledöntöttünk egy falat Európában. Elfogadhatatlan lenne egy új fal, amely kettészelné a világot. Azért vagyunk itt Johannesburgban, hogy egy új egyezséget kössön Észak és Dél a kölcsönös bizalomra és a fenntartható fejlődés közös céljára alapozva. Ez az egyezés a növekedésről, a fejlődésről, a fenntarthatóságról és a szolidaritásról szól.

A növekedéshez kereskedelemre és befektetésekre van szükség. (..) Az EU piacai nyitottak. Készek vagyunk konstruktív tárgyalásokra a Doha napirend alapján a további piaci nyitásról. Elismerjük a mezőgazdaság fontosságát a fejlődő országok számára, és tudjuk, hogy a vámok csökkentése nem elég. A belső kereskedelmet eltorzító szubvenciók és mindenféle exporttámogatás erőteljes csökkentésére is szükség van. (..) Azt javasoljuk, hogy a mezőgazdasági politikánkon a termelés-orientációról a vidékfejlesztés irányába változtassunk.

Európa teljesítménye a fejlesztések támogatásában a legmagasabb a világon. Az EU országok vállalatainak befektetései a fejlődő országokban 2000-ben elérték a világban megvalósult befektetések 70 százalékát. Ennél többet is tudunk tenni azonban, ha összefogunk. (..)

Az egyezés, amit javasolok a demokrácia, a jó kormányzás és a szociális összefogás ma elfogadott alapjain nyugszik. A hatékonyság érdekében a jó kormányzásnak kéz a kézben kell haladnia a szolidaritás megvalósítható formáival.

Múlt tavasszal Monterrey-ben új célokat vállaltunk, és pedíg azt, hogy a fejlesztési támogatást 2006-ig felemeljük a GDP 0,39 százalékára, ami mérföldkő lenne a 0,7 százalékos cél eléréséhez. Kijelenthetem, hogy be fogjuk tartani, amit vállaltunk, és figyelemmel fogjuk kísérni beteljesedését. Tudom, hogy ez még mindig nem elég, még többet kell tennünk a jövőben. Már ez is jóval több forrást biztosít azonban a fenntartható fejlődés számára: 22 milliárd Eurót 2006-ig és utána évi 9 milliárd Eurót. Ezek a pénzeszközök elsődlegesen a víz, az energia, az élelmiszertermelés, az oktatás és az egészségügyi projektek támogatására fordítódnak.

Az iparilag fejlett országoknak olyan termelési és fogyasztási modelleket kell kifejleszteniük, amelyek a fenntartható fejlődést segítik elő. Ehhez minden nemzetnek hozzá kell járulnia. (..)

Az, hogy a mostani konferenciából sikertörténetet tudunk-e kovácsolni, csak rajtunk múlik. A történelem leckéit már ismerjük: ismerjük a sikertelenség veszélyeit a világ békéjére és stabilitására. De úgy gondolom, fel tudunk nőni a feladathoz, enyhíteni tudjuk a szegénységet, és meg tudjuk óvni Földünk élővilágát.

Finnország:

Tarja Halonen köztársasági elnök

Hosszú utat tettünk meg együtt Rió óta, a Millenniumi Csúcstalálkozón, Dohán és Monterrey-en keresztül Johannesburgig. A fenntartható fejlődéssel foglalkozó világkonferenciáknak már komoly történelmük van. Régebben felállítottuk a gazdasági és a szociális fejlődéshez elérendő célokat, most a megvalósításukról hozunk Földünk megőrzését figyelembe véve döntéseket. A jövő nemzedékei számára csak így biztosíthatjuk a megfelelő életet. (..) A megfelelő élet mindenki számára azt jelenti, hogy még a legszegényebbek is hozzájutnak az ivóvízhez, a közegészségügyhöz és energiához. Jelenti továbbá a lakásellátottságot és az alapvető élelmiszer ellátottságot, illetve biztonságot. (..)

A globalizáció segíthet felülkerekedni a szegénységen és erősíteni a fenntartható fejlődést. A belőle származó előnyöket még egyenletesebben kell elosztani országok között és nemzeteken belül. A globalizáció nemcsak gazdasági együttműködést jelent, hanem figyelniünk kell a szociális, kulturális és környezeti aspektusaira is. Globális megoldások globális etikát igényelnek. (..)

A megfelelő élet mindenki számára igényli a gazdasági növekedést. A gazdasági növekedésről a káros környezeti hatásokat akkor lehet leválasztani, ha fejlesztjük az emberi erőforrásokat, és technikai újításokat alkalmazunk. Kevesebb energia és kevesebb nyersanyag felhasználásával több terméket is előállíthatunk. A Világ gazdasági Fórum Finnországot az első pozícióba helyezte a versenyképesség és a környezeti szempontból fenntartható fejlődés szempontjából. Ez mutatja, hogy ezt a két szempontot igenis össze lehet egyeztetni. Készek vagyunk megosztani tapasztalatainkat. (..)

Szükségünk van egy erős és jól működő ENSZ-re, valamint hatékonyan együttműködő globális intézményekre. Csak együttesen leszünk képesek véghezvinni a közösen kitűzött célokat. Így képesek leszünk a fenntartható fejlődéshez egy olyan alapot létrehozni, amely megmentheti a természetet és az emberiséget.”

Francia Köztársaság:

Jacques Chirac köztársasági elnök

Leég a házunk, és nem vesszük észre. A természetet megcsonkítottuk, kizsigereltük, az már képtelen regenerálódni, és mi mégsem ismerjük fel a helyzetet. Az emberiség szenved. Szenved a nem megfelelő fejlődéstől, mind Északon, mind Délen, és mi mégis közömbösek vagyunk. A Földünk és az emberiség veszélyben van, és ezért mi mindannyian felelősek vagyunk.

Ideje, hogy kinyissuk a szemünket. Már minden kontinensen riadót fújtak. (..) Nem mondhatjuk azt, hogy mi nem is tudtunk róla. Tegyük róla, hogy a XXI. század ne legyen az emberiség bűne az élet ellen. Ennek fel kell ébresztenie mindannyiunk felelősségtudatát. Először is a

fejlett országok felelősségtudatát, hiszen nekik van a leghosszabb történelmük, a legnagyobb hatalmuk és fogyasztásuk a legmagasabb szintű. Ha Földünk minden országa úgy viselkedne, mint az északi országok, akkor még két bolygóra lenne szükségünk, hogy ellássuk magunkat. Ez azonban a fejlődő országok felelőssége is. Ezeknek az országoknak el kell ismerniük, hogy nincs más kiút, mint, hogy kifejlesszenek egy kevésbé környezetszennyező növekedési stratégiát.

Tíz évvel Rió után nincs okunk az ünneplésre. Az Agenda 21 megvalósítása egy hosszú és fáradalmas procedúra. A cselekvés hiányára való felfigyelésnek el kell vezetnie bennünket itt Johannesburgban ahhoz, hogy a fenntartható fejlődés érdekében egy globális egyezséget kössünk. Egy egyezséget, amely a fejlett országokat egy ökológiai, egy termelési és fogyasztási forradalom irányába vezényli. Egy olyan egyezséget, amely rákényszeríti őket arra, hogy cselekedeteiken keresztül szolidaritást vállaljanak a szegényebb nemzetekkel. Egy olyan egyezséget, amelyet Franciaország és az Európai Unió kész elfogadni. Egy olyan szövetséget, amelynek segítségével a fejlődő világ a helyes kormányzás és a tiszta fejlődés útjára léphet.

Öt kiemelt terület áll előttünk.

Az első az éghajlatváltozás. Az emberi tevékenység kezdte el. Ez egy teljes bolygósztintű tragédiával fenyeget minket. (..) Innen Johannesburgból egy felhívást kell intézni minden iparilag fejlett országhoz, hogy ratifikálják, és tartsák be a Kiotói Jegyzőkönyvet. (..) A második tevékenységi terület a szegénység felszámolása. A globalizáció korában a tömeges szegénység felháborító és kétségbeejtő. Használjuk fel a Dohában és Monterrey-ben hozott döntéseket. Növeljük a fejlesztési támogatást, hogy elérjük a GDP 0,7 százalékát az elkövetkezendő tíz évben. (..) A harmadik terület a változatosság. Az élővilág változatossága valamint a kulturális változatosság, mint az emberiség közös öröksége, veszélyben van. A válasz a változatossághoz való jog megformálása és az etikához tartozó jogi elkötelezettség. A negyedik terület a termelési és a fogyasztási modellekkel kapcsolatos. Szükség van arra, hogy az üzleti világgal együttműködve kifejlesszünk olyan rendszereket, melyek takarékosabban bánnak a természeti forrásokkal, és kevesebb mellékterméket és szennyezőanyagot bocsátanak ki magukból. (..) Az ötödik terület a globalizáció globális irányítása. Ideje elismertetnünk azt, hogy vannak globális közös javak, amelyekkel közösen kell gazdálkodnunk. Ideje, hogy felismerjük az emberiség közös igényeit, és azokat az egyes országok igényei elé helyezzük.

A nemzetközi akció biztosításához szükség van, amint azt már Monterrey-ben említettem, egy Gazdasági és Szociális Biztonsági Tanácsra. A környezet megfelelő kezelésére és a Riói Alapelvek megfelelő betartása érdekében szükség van egy Környezetvédelmi Világszervezetre. A „Feladatok a XXI. századra” program és a Johannesburgi Cselekvési Terv betartását figyelemmel kísérendő, Franciaország javasolja, hogy a Fenntartható Fejlődési Bizottság legyen megbízva a pártatlan szakértők általi értékelés feladatával. Franciaország kész arra, hogy az első legyen azok között, akiket ezen a módon értékelnek.

Holland Királyság:

Jan Peter Balkenende miniszterelnök

Legyünk először is tisztában törekvéseinkkel. Ambíciókat állítottunk fel erre az évezredre. Most pedig további, életbevágóan fontos feladatokat állítottunk fel, és pedig a közegészségügyről és a vegyi anyagokról. (..) Legyünk tisztában az élővilág változatosságával is. Legyünk tisztában az alapelveinkkel. A Riói Alapelvek, az emberi jogok és az alapvető szabadságjogok megkérdőjelezhetetlenek, nők és férfiak számára egyaránt. Legyünk határozottak. Az oktatás is egy jog, és a legjobb befektetés a jövő generációjába. A lányoknak

és fiúknak egyaránt el kell végezniük az általános iskolát. A Külföldi Fejlesztési Támogatás (ODA) pénzügyi keretein belül növelni fogjuk az oktatásra jutó pénzt 6 százalékról 15 százalékra. A következő az elkötelezettségünk a szolidaritás mellett. (..) A holland bruttó nemzeti termék 0,7 százalékát továbbra is a fejlesztési támogatásokra fordítjuk, 0,1 százalékát pedig a nemzetközi környezetvédelmi politikára.

Legyünk tisztában az üzlettel. Az üzlet jóval nagyobb pénzeket képes megmozgatni, mint a fejlesztési támogatásra szánt összegek. A befektetési terveknek fenntarthatónak kell lenniük. A munkaadóknak megfelelő munkakörülményeket kell kínálniuk, meg kell felelniük a környezetvédelmi normáknak, és a korrupció minden formáját üldözniük kell. Támogatni kell az üzleti tevékenységet, és törekedni kell az elszámoltathatóságra. (..)

A jövőért közös felelősséget viselünk. Ezért én úgy vélem, hogy a civil társadalom partnerségére és részvételére is szükségünk van. A kormányok akcióit támogathatják. A felelősséget is lehet differenciálni. A környezet pusztulása nagy részben a mi számlánkra írható. Ezért nekünk kell támogatnunk a fenntartható termelést és fogyasztást. A nem fenntartható támogatások reformja hozzájárul ehhez.

Az élelmiszer biztonság eléréséhez és a szegénység leküzdéséhez meg kell reformálnunk a mezőgazdaságunkat. A fejlődő országoknak profitálniuk kell a mi piacainkhoz való hozzáférésekből. (..) Hollandia továbbra is a vízre és az energiára fog koncentrálni, de támogatja a fenntartható mezőgazdaság és a biológiai sokféleség területén hozott intézkedéseket. (..)

Indonézia: Megawati Soekarnoputri köztársasági elnök

(..) A Rio de Jaineróban megtartott Csúcstalálkozó kulcsfontosságú megállapodásokra jutott a fenntartható fejlődés terén. Azóta igazi előrehaladást értünk el a környezetvédelem területén. Ennek ellenére a környezet pusztulásának veszélye nem csökken. (..)

Tíz év telt el Rió óta, de még mindig szegénységből menekülő embereket látunk, akik a jobb élet reményében a falusi körzetekből a túlszűfolt nagyvárosokba özönlenek. Emberek milliói küszködnek a túlélésért úgy, hogy közben a természetet teszik tönkre, és nem veszik figyelembe a jövő generáció szükségleteit. Eközben a másik féltekén a termelés és a fogyasztás oly mértékben meglódult, hogy az ma már nem fenntartható.

Hiszem, hogy a probléma fő oka a politikai akarat hiánya volt a „Feladatok a XXI. századra” program megvalósítását illetően. Ezért ennek a csúcstalálkozóknak a fő kihívása az, hogy ezeket megoldja, és pedig integrált és átfogó módon. Ha netán a főbb témakörökben nem tudunk végső következtetést levonni, akkor az azt jelenti, hogy a fenntartható fejlődés egész felvázolása csak szózat és elképzelés volt. (..)

A Riói Alapelvek és a „Feladatok a XXI. századra” program megvalósítása érdekében Dohában úgy döntöttünk, hogy további lökést adunk ahhoz, hogy egy átlátható, méltányos, szabályozott, kiszámítható és nem diszkrimináló sokoldalú kereskedelmi rendszert hozzunk létre. Monterreyben viszont megegyeztünk abban, hogy jobb kereteket teremtünk a fejlődés finanszírozására, amelyek között a fejlett országok vezetői megerősítették, hogy országuk GDP-jének 0,7 százalékát támogatásokra fogják fordítani. Ezen túlmenően azt is kijelentettük, hogy a jó

kormányzás nemzeti és nemzetközi szinten kulcsfontosságú a fenntartható fejlődés céljainak eléréséhez.

Miközben elfogadjuk ezt a kihívást, azt is figyelembe kell vennünk, hogy teljesítménybeli különbségek vannak fejlett és fejlődő országok között. (..)

Továbbá, figyelembe kell vennünk a globalizációnak a fejlődő országokra gyakorolt igen erős hatásait. A vele járó lehetőségek ellenére a globalizáció kihívásai megnehezítették az általa nyújtott előnyök és javak kihasználását.

Írország:

Bertie Ahern miniszterelnök

Csúcstalálkozóknak több nagyon fontos prioritásra kell koncentrálnia. Szeretném hangsúlyozni a következőket. A Millenniumi Fejlesztési Célokra kell a ténykedésünk középpontjában állnia. Johannesburg fő célja a fenntartható fejlődésen keresztül a szegénység enyhítése. Üdvözlöm a konferenciának a szegénység felszámolására való összpontosítását.

A partnerség alapján kell előrehaladnunk. (..) A globalizáció előnyeit csakis a fenntartható termelés és fogyasztás iránti közös elkötelezettségen keresztül lehet legjobban megosztani. (..) Jelentősen növelt ODA-ra van szükség céljaink eléréséhez. Az 1990-es években eszközölt ODA támogatások csökkenése szégyenletesnek, indokolatlannak és a Rióban vállaltakkal nem konzisztensnek nevezhető. Újból megerősítem, hogy Írország elkötelezett abban, hogy 2007-ig elérje az ENSZ által kitűzött célt, és bruttó nemzeti termékének 0,7 százalékát az ODA-ra fordítja. (..) Keményen kell dolgoznunk, hogy időben és sikeresen tudjuk teljesíteni a Dohai Fejlesztési Fordulóban elfogadottakat, és egy igazságos világkereskedelmet tudunk létrehozni. Cselekednünk kell azért, hogy a Dohában fogadott ígéreteinket teljesítsük. Többet, még többet kell tennünk azért, hogy az eladósodás terhét levegyük a szegény, súlyosan eladósodott országok válláról. Írország elvben támogatja adósságaik eltörlését. (..) Minden fejlesztésre szánt forrást a leghatékonyabban kell felhasználnunk. Minden hivatalos fejlesztési támogatásnak teljesen függetlennek kell lennie a nemzeti kereskedelmi érdekektől. (..)

Továbbá messzemenően támogatom az egészségügyre, – kiváltképpen a szegények által hordozott betegségeket, legfőképpen a HIV/AIDS betegséget illetően, – az élelmiszer biztonságot szolgáló mezőgazdasági kutatásokra, az állattartásra, az erdőgazdálkodásra és a vízellátásra szánt megnövelt támogatásokat. Új technológiákat kell kifejlesztenünk. (..)

10 évvel ezelőtt Rió ellátott minket a fenntartható fejlődésről szóló jövőképpel: a mi dolgunk, hogy ezt a képet valóra váltsuk. Amire most sürgősen szükségünk van, az a cselekedet. Johannesburgnak kezdeményeznie kell a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos ténykedés évtizedét.

*Japán: Junichiro Koizumi
miniszterelnök*

Csatlakozva más országok illusztris vezetőihez eljöttem Johannesburgba, hogy a mindenki számára fenntartható fejlődéshez szükséges tennivalókat megfogalmazzuk. (..) Japán nyersanyagokban szegény ország, mégis azzá vált, ami ma, és ezt csakis az emberi erőforrásai erejének köszönheti. Óriási hangsúlyt fektetett az oktatásra, mint a fejlődés alapjára. (..) Az egészségügy az oktatáshoz hasonlóan szükséges az emberek számára, hogy felismerjék saját képességeiket.

A kereskedelem előmozdítása életbevágóan fontos a fejlődő országok számára. Japán növelni fogja a kereskedelemhez kapcsolható kapacitás-építési támogatását. Ezzel egyidejűleg meg fogjuk vizsgálni a fejlődő országokból származó vámmentes és kvótamentes termékek skálájának bővítési lehetőségét a jövő pénzügyi évtől kezdve. A gazdasági növekedés másik legfontosabb mozgatórugóját a beruházások jelentik. (..) Annak érdekében, hogy a súlyosan eladósodott szegény országok megfelelő gazdasági politikát tudjanak alkalmazni, Japán a G-8-ak által nyújtott támogatás több mint egy negyedét adta a súlyosan eladósodott nemzetek számára. (..) Japán elhatározta, hogy kiterjeszti a sürgős élelmiszer ellátmányok formájában nyújtandó támogatást, és 30 millió dollárt adott, hogy megmentse a dél-afrikai gyermekeket az éhezéstől. (..)

Felhívom minden nemzet, nemzetközi és nemzeti szervezet figyelmét, hogy együtt kell működniük annak érdekében, hogy Dél-Afrika az igazi "Jóreménység foka" legyen, amely megmutatja a fenntartható fejlődéshez vezető utat az emberiség számára.

*Kanada: Jean Chrétien
miniszterelnök*

Ez a Csúcstalálkozó egy kritikus mérföldkövet jelent. A nemzetek közössége azért jött Johannesburgba, hogy közös konszenzus alapján megtegyék a szükséges lépéseket a legalapvetőbb közös kötelességünk teljesítésére: tisztább és egészségesebb világot teremteni gyermekeink és a jövő generációi számára. 1987, a Közös Jövönk című kiadvány megjelenése óta a fenntartható fejlődés koncepciója az elit megbeszélésektől a nemzetközi tárgyalások napirendjének középpontjába került. A változás sebessége azt a tényt tükrözi, hogy a fenntartható fejlődés tulajdonképpen a bolygónk sorsát fogja meghatározni. (..)

Kanada úgy véli, hogy a világon minden embernek keresnie kell a szerepét egy jobb jövőben. Igaz reményt kell táplálniuk a jobb jövőben. Ebben a tekintetben el kell ismernünk, hogy a megfelelő környezetvédelmi tevékenység, a béke és biztonság, a jó kormányzás, az emberi jogok betartása és a jogállam léte mind szükséges feltétele a fenntartható jövőnek.

Ezért az ez évi kanadai konferencián a G-8-ak elkötelezték magukat egy új afrikai partnerkapcsolat mellett. A partnerség részeként és a pénzügyi kereteinken belül Kanada 6 milliárd dollárt kíván 5 év alatt az afrikai fenntartható fejlődés támogatására fordítani. 2010-től megduplázzuk a fejlődés támogatására szánt összeget. Bejelentettük továbbá ezen a konferencián, hogy több mint a kétszeresére emeljük az UNEP Környezetvédelmi Alapjának adott éves támogatásunkat.

A fejlődő országok nem lesznek képesek kiemelkedni a szegénységből, ha nem juthatnak még szélesebb körben a világkereskedelem piacaihoz. 2003. január elsejétől Kanada megszünteti a vámot, valamint a kvótakorlátozást a fejlődő országokból származó csaknem valamennyi termékre. A gazdag nemzetek mezőgazdasági szubvenciói továbbra is alapvető akadályt jelentenek. Felhívjuk ezen nemzeteket, hogy mihamarabb szüntessék meg az előbb említett szubvenciókat.

*Kínai Népköztársaság:
Zhu Rongji miniszterelnök*

A fenntartható fejlődés a világ minden országa számára döntő fontosságú és sürgető feladat. Tíz évvel ezelőtt a világ országainak vezetői Brazíliában, Rio de Janeiróban gyűltek össze, és fektették le a fenntartható fejlődés alapelveit és akcióprogramjait. Azóta a nemzetközi közösség és a nemzetek kormányai komoly és fáradhatatlan erőfeszítéseket tettek a Riói Nyilatkozat és a

„Feladatok a XXI. századra” program végrehajtása érdekében. Fontos lépéseket tettek a gazdaság, a lakosság, a természeti források és a környezet harmonikus fejlődése érdekében. Továbbá több regionális és bilaterális együttműködés keretében kísérelték meg a nagyobb jelentőségű környezetvédelmi fejlesztések kivitelezését. Mindeközben a környezet pusztítása világszerte visszafordíthatatlanul halad előre. Eközben a régóta égető problémák – mint a szegénység, az éhínség, a természeti erőforrások pazarlása, a környezet rombolása – megoldatlanul maradtak, s abnormális éghajlatváltozások, ivóvízhiány, a HIV/AIDS terjedése és további új fenyegetések bukkantak fel.

Ahogy a gazdasági globalizáció halad előre, Észak és Dél közötti szakadék a szétnyíló ujjak közötti távolsághoz hasonlóan egyre csak nagyobbodik. További különös figyelmet érdemel, hogy a terrorista támadások, a regionális konfliktusok, a határokon átnyúló bűnözés, az elharapódzó drogkereskedelem és más, a békét és biztonságot veszélyeztető tevékenységek továbbra is igen komolyak. A kihívás és a nyomás, ami a nemzetközi közösségre nehezedik, nyilvánvalóan inkább nő, mint csökken. A fenntartható fejlődésnek a „Feladatok a XXI. századra” programban lefektetett megvalósítása még nehéz és hosszadalmas. (..)

Most felhasználom az alkalmat, hogy ismertessem javaslataimat. (1) Tovább kell mélyíteni a fenntartható fejlődésről szóló ismereteinket. A fenntartható fejlődés egy teljesen új világszemlélet, amelyet az UNCED fogalmazott meg Rióban, s amely radikálisan eltér a fejlődési modell hagyományos koncepciójától. (..) (2) Valamennyi nemzet egyesített erőfeszítése szükséges ahhoz, hogy a fenntartható fejlődés megvalósítható legyen. A közös fejlődésnek kell a fő célnak lennie, és egy új, a kölcsönös tiszteleten, a méltányosságon és kölcsönös előnyökön alapuló partnerséget kell létrehozni. Az UNCED által Rióban lefektetett alapelvekhez ragaszkodni kell, legfőképpen pedig ’a közös, de megkülönböztetett felelősség’ elvéhez. (..) (3) Erősíteni kell a tudományos és technológiai együttműködést a fenntartható fejlődés érdekében. (..) (4) Fel kell vállalnunk egy olyan új nemzetközi gazdasági környezet megteremtését, amely segíti a fenntartható fejlődést. A globálisan fenntartható fejlődéshez egy egységes, egyenlő alapokon nyugvó, új nemzetközi gazdasági rendre és egy új világkereskedelmi rendtartásra van szükség. (..) A nemzetközi közösségnek teljesen meg kell értenie a fejlődő országok nehézségeit a támogatások, a kereskedelem és az adósságok területén, és megfelelő lépéseket kell tennie, hogy a saját piacukat védő különböző korlátozásokat megszüntessék. A fejlett országoknak a kereskedelmi korlátozások megszüntetésével piacaikhoz nagyobb hozzáférést kell biztosítaniuk. A fejlődő országoknak aktívan részt kell venniük a nemzetközi együttműködésben és versenyben abból a célból, hogy folyamatosan fejleszthessék a fenntartható fejlődés megvalósítására irányuló képességüket. (..) (5) A fenntartható fejlődés nem jöhet létre világbéke és stabilitás nélkül. (..) Minden államok, nemzetek és régiók közötti konfliktusnak békésen véget kell vetni, és az erő alkalmazását minden esetben el kell vetni.

Lengyel Köztársaság:

Aleksander Kwasniewski köztársasági elnök

Tíz év telt el a Riói Föld Csúcs óta. Az ott elfogadott dokumentumok a résztvevők elhatározását fejezték ki, arra nézve, hogy Földünk minden lakójának egyforma hozzáférhetősége legyen az élelemhez, a javakhoz és szolgáltatásokhoz, az oktatáshoz, a munkához és az egészségügyi ellátáshoz. Sajnos, a fent említett célok eléréséhez az erőfeszítések nem voltak elegendőek az elmúlt egy évtizedben. A negatív tendenciák nemhogy csökkentek, inkább erősödtek. Itt a folyamatosan mélyülő szakadékról beszélek a “gazdag Észak” és a “szegény Dél” között, amely több tényező következménye. (..)

Ma már az együttes tenni akarás melletti elkötelezettség nem elég, hogy legyőzzük ezeket a fenyegetéseket. Itt az ideje, hogy ténylegesen tegyünk is valamit. Mindannyian felismerjük azt, hogy világszerte összehangolt és hatékony erőfeszítéseket kell tenni a stabil gazdasági növekedés, a szociális fejlődés és a környezet megóvása érdekében. Lengyelország bátran tesz hasonló lépéseket, habár saját magának még a rendszerváltásból adódó problémákat is meg kell oldania. (..)

A történelmünkben adódóan mi sem lehetünk közömbösek a bolygónkon a gazdaság rétegződésével szemben. A lengyel nép jól tudja, hogy a globális problémákat nem lehet megoldani egy új fal felhúzásával, amely mögött a gazdagok megvédik magukat a szegények ostromával szemben. Az izoláció és a közömbösség a bajbajutottak problémáival szemben nemcsak teljesen hatástalan, de mindenek felett morálisan elfogadhatatlan. Ezeket a problémákat nem lehet megoldani terrorakciókkal vagy erőszakos cselekményekkel, amelyeket sohasem lehet a szegények és elnyomottak jogaiért vívott harcra legalizálni. Azt sohasem szabad elfelejtenünk – amit a Riói Nyilatkozat első alapelve lefektet –, hogy mindig az emberek állnak a fenntartható fejlődés középpontjában. (..)

A globális méretű problémák megoldásához nem csak nemzetközi összefogás szükséges, hanem az új lehetőségek felismerése is. Ma már tudjuk, hogy a katasztrófákról szóló jóvendómondások szerencsére nem igazolódnak be, és a Földet nem veszélyezteti a túlnépesedés, de szembe kell néznünk az öregedő társadalmak okozta új problémával. (..)

A világ egy gyakorlati programot vár a Johannesburgi konferenciától, amellyel a megfelelő szándékokat és célokat valóra válthatjuk. (..) Ezért Johannesburgnak egy közérthető jelzést kell a világ felé küldenie, éspedig azt, hogy – a környezeti veszélyek elhárítása, a szegénység, az éhínség felszámolása, a betegségek megelőzése érdekében – tudjuk mit kell tennünk, meg is akarjuk, és együtt meg is fogjuk azt tenni, szolidaritásban!

Mexikó Egyesült Államok:

Vicente Fox Quesada köztársasági elnök

Tíz évvel ezelőtt a nemzetközi közösség globális jellegű határozatokat fogadott el. A környezet és természeti források vérszesen tovább romlanak és a fejlődés érdekében szervezett nemzetközi összefogás talajt vesztett a népek nagy részének érdekeivel szemben. Ideje gyorsítani a tempót, és sürgős intézkedéseket hozni. Ki kell használnunk a jelenlegi Johannesburgi Csúcstalálkozó által adott lehetőségeket, amely konferencia az első erőfeszítés egy globális fenntarthatósági modell felállítására ebben az évezredben. (..)

A pár hónapja, a Monterrey-i Konferencián, Mexikóban elért megállapodások jelentik az első lépést a fejlesztési támogatások mértékének növelése és a fenntartható fejlődés új finanszírozási mechanizmusainak keresése területén. Ennek az erőfeszítésnek tartalmaznia kell a források hatékony, átlátható és elszámoltatható felhasználása melletti elkötelezettségünket. Továbbá tartalmaznia kell a harcunkat az egyenlőtlenséggel és szegénységgel szemben a bolygó minden kevésbé fejlett országában. Kétségtelenül ezen országok külföldi tartozásai jelentik számukra a legnagyobb akadályt a fenntartható fejlődés irányában történő előrehaladásukban. Együttesen kell foglalkoznunk ezzel a problémával, és egy új, a fenntartható fejlődés érdekében létrehozott partnerséget kell kialakítanunk. (..)

Mexikó számára a környezet megóvása és a természeti források védelme már a nemzetbiztonság ügyét képezi, hiszen a környezet pusztulása már kihatással van az ország növekedési potenciáljára. (..) Az emberiség iránt érzett felelősségtudatunkból adódóan elköteleztük magunkat – más nemzetekhez hasonlóan – a biológiai sokféleség megőrzése mellett, azaz 2010-re nagymértékben szeretnénk visszafogni a biológiai sokféleség csökkenését. (..)

A fenntartható fejlődés integritásának biztosítása érdekében elismerjük, hogy a szegénység felszámolásában nagy szerepe van az egészségügynek. Ezért Mexikó elkötelezte magát a szegénység ellen vívott harcban. Fontos, hogy befektetéseket eszközöljünk az egészségügybe, amely kulcsfontosságú eleme a fenntartható fejlődésnek, mint azt a Monterrey-i Nyilatkozat is leszögezi.

Német Szövetségi Köztársaság:

Gerhard Schröder szövetségi kancellár

Környezet és fejlődés – ez volt az ígéret 1992-ben Rióban. A szegénység sikeres felszámolása nélkül nem lehet globális környezetvédelem, sem hosszantartó béke. Az Európai Unió államai növelni fogják támogatásukat a szegénység felszámolására, nevezetesen 2006-ig a jelenlegi 26 milliárd Euróról 35 milliárd Euróra. (..)

A szabad, akadálytalan globális piaci hozzáférés a fejlődő országok számára legalább olyan fontos, mint a pénzügyi támogatás. Ez vonatkozik a piac-torzító hatású mezőgazdasági állami szubvenciók eltörlésére is.

A döntéseknek, amelyeket itt Johannesburgban hozunk, a gazdasági globalizációt a fenntartható fejlődés irányába kell elmozdítaniuk.

Egyúttal azonban foglalkoznunk kell olyan alapvető kérdésekkel is, mint az emberek ivóvíz ellátása.

Nem szabad a reményt elvenni az emberektől. Azt várják tőlünk, hogy kézzel fogható fejlődést produkáljunk. Kötelességünk, hogy jobb életkörülményeket teremtsünk ebben az egy világban, és megóvjuk az emberiség élethez szükséges természeti forrásait.

Nigéria:

Olusegun Obasanjo elnök

A Rióban 1992-ben megtartott ENSZ Környezet és Fejlődés Konferencia az emberiség számára egy jobb jövő reményét nyújtotta. Azon a Csúcstalálkozón a világ nemzeteinek vezetői egyértelműen elkötelezték magukat nemcsak az emberek életkörülményeinek javítása, hanem Földünk ökológiai rendszerének a további pusztulástól való megóvása mellett is. Tíz évvel Rió után nyilvánvaló, hogy a remények, amelyeket Rió ébresztett, nem teljesültek, és ez mindennél jobban Afrikában látszik, ahol a gazdasági és szociális mutatószámok még sötétebb képet festenek, mint 1992-ben. Ezért e Csúcstalálkozó fő célja az, hogy átfogóan értékeljük és felülvizsgáljuk a „Feladatok a XXI. századra” program megvalósítását, és kijelöljük a jövő tennivalóit. A Fenntartható Fejlődési Világtalálkozó Végrehajtási Terve, amelyet a jelen Csúcstalálkozó végén fogunk elfogadni, egy összegzése lesz a „Feladatok a XXI. századra” programban, a Millenniumi Csúcstalálkozón, a Dohában és Monterrey-ben vállalt elkötelezettségeinknek.

Reméljük, hogy a felsorolt konferenciákon vállalt elkötelezettségek elegendőek lesznek ahhoz, hogy a fejlődő országokat a fenntartható fejlődés helyes pályájára állítsuk. Úgy gondoljuk azonban, hogy amíg az országok külső adósságainak terhe fennmarad, addig a fejlődés erősen korlátozott lesz. A szegénység ellen vívott küzdelem nem csak a legnagyobb mai kihívás az emberiség számára, hanem a fenntartható fejlődés egyik előfeltétele is. Számunkra Nigériában és még sok más afrikai ország számára is az első lépés a szegénység felszámolása felé az élelmiszer-ellátás biztosítása. (..) Mialatt mi itt ebben a csodálatos teremben ülésünk, odakint emberek milliói halnak meg táplálékhiány és betegségek miatt. Az ő haláluk megakadályozható, és biztosan tehetünk ellene valamit, ha tényleg készek vagyunk cselekedni.

(..) Megelégedettséggel állapítom meg, hogy a Végrehajtási Terv dokumentuma, amelyet nemsokára elfogadunk, tartalmazza az Új Partnerség Afrika Fejlődéséért (NEPAD) számára szánt támogatást, amelyet három lábra helyeztünk, a tulajdonjogra, a partnerségre és a felelősségre. (..)

Ma az egész világ itt van velünk Johannesburgban, hogy tanúja legyen az itt deklarálendő eltökélt kötelezettségvállalásunknak. Bár a megvalósítás volt a hasonló múltbeli kötelezettségvállalások elrontója, a szavak és cselekedetek között tátongó szakadék előidézője. Kívánjuk, hogy johannesburgi sikerünket tíz év múlva annak alapján ítéljék meg, hogy e történelmi városban tett ígéreteinket mennyire tudjuk valóra váltani.

Románia:

Ion Iliescu köztársasági elnök

A fenntartható fejlődésről szóló átfogó és cselekvésorientált vitánk két kulcsszava a megvalósítás és a partnerség. Még jól emlékszem arra, hogy milyen üzleti szellemben és elszántsággal készítettük a jövőt vázoló dokumentumokat tíz évvel ezelőtt a Riói Föld Csúcson, és arra, hogy azok milyen lelkes válaszokat váltottak ki. A nem teljesített várakozások ellenére be kell vallanunk, hogy azóta nagyon sok hasznos dolgot megtanultunk, és sok fontos területen igazi fejlődés ment végbe világszerte, főleg a fenntartható fejlődés szerkezeti, jogi, intézményi elemeinek kiépítését tekintve. Azóta egy új, reális szemlélet lépett életbe, amelyet a tapasztalat irányít, a prioritások jobb megértése és a tennivalókhöz való gyakorlatiasabb hozzáállás jellemez. (..) A cselekvés ideje most van! Amint arra az ENSZ főtitkára, Kofi Annan is rámutatott, a kulcsszó számunkra a felelősség. Felelősség a sebezhető és az elnyomottak iránt, felelősség a bolygónk iránt és felelősség a jövő iránt. (..)

A tapasztalat megtanította nekünk, hogy a kormányok egyedül, akármilyen felkészültek is, nem képesek sikeresen megbirkózni a globalizáció korában a mai világ ijesztő összetettségével. Természetesen a nemzeti kormányok viselik az elsődleges felelősséget a helyes kormányzást és racionális kockázat-kezelést, valamint az olyan beavatkozásokat illetően, amikor a piaci erők önmagukban nem képesek a várt eredményt hozni. Ahhoz azonban, hogy valóban összekapcsolhassuk a fenntartható fejlődés három fő alkotóelemét – a gazdasági, a szociális és a környezeti elemet – jóval szélesebb látókörű megközelítésre van szükség, amelybe be kell vonni a magánvállalkozásokat, a tudományos és akadémikus közösséget, a civil társadalom különböző rétegeit, a médiát, az állampolgárok csoportjait és az érdekelt magánszemélyeket. (..)

Mint az EU egyik tagjelöltje, Románia osztja és támogatja azokat a nézeteket, amelyeket az Európai Unió készített erre a Csúcstalálkozóra. Ki szeretném emelni a javaslat bölcsességét, miszerint lépéseket kell tenni a fenntartható fejlődés céljainak megvalósításához az intézményi kapacitás megerősítése érdekében, mind nemzeti, mind nemzetközi szinten.

Jó látni azt, hogy nemzetközi szervezetek fokozatosan felfigyelnek a tagországok felhívására, hogy még több összetartó erő legyen a fenntartható fejlődés érdekében végzett globális tevékenységekben. Amikor az emberiség még mindig óriási kihívásokkal áll szemben, az ENSZ megfelelő fórumot kínál a problémák megtárgyalására és az orvoslásához szükséges tennivalókra. Ezért érdemes egy még komolyabb szerepet szánni az ENSZ Gazdasági és Szociális Bizottsága számára, valamint a Világkereskedelmi Szervezet és a Bretton Woods-i intézmények számára, hogy összefogják a fő tevékenységeket a XXI. század kezdetén. Fő céljaik között kell lennie a szegénység és a komoly gazdasági egyenlőtlenségek enyhítésének,

valamint a források megfelelő elosztásának a fenntartható fejlődés Johannesburgi Agenda szerinti megvalósítása érdekében.

Svédország:

Göran Persson miniszterelnök

Meg vagyok győződve arról, hogy a fenntartható fejlődés globális stratégiája igen nagy lehetőségeket hordoz magában. Az oktatásba, a közegészségügybe és a szociális védelembe való befektetés nagyon fontos a társadalmi és a gazdasági fejlődés szempontjából. Ilyen befektetések nem jelentenek terhet a fejlődésnek, hanem inkább a növekedést indukálják. A nem fenntartható termelés és fogyasztás lecserélése iránti igény ösztönzi az új találmányokat, az új üzleti lehetőségeket és az új munkalehetőségeket. (..)

Képesnek kell lennünk arra, hogy azon 2 milliárd ember számára, akiknek ma nincs hozzáférési lehetőségük a modern energiaforrásokhoz, energiát biztosítsunk, és pedíg anélkül, hogy növelnénk a környezetszennyezést és megváltoztatnánk élőhelyünk klímáját. Kezdeményeznünk kell az ásványi energiaforrásoknak a megújuló energiaforrásokkal való lecserélését. (..) Mindezt elősegítené, ha 2010-ig a megújuló energiaforrások arányát 15 százalékra tudnánk emelni. Az iparilag fejlett országoknak kell utat mutatniuk azzal, hogy megváltoztatják a termelési és fogyasztási szokásaikat, és elősegítik a modern technológiák árucseréjében való eljuttatását a fejlődő országokba. Hasonló tevékenységek ösztönzésére a svéd kormány további 10 millió Euróval járul hozzá a Globális Környezetvédelmi Alaphoz.

Ösztönöznünk kell az egész társadalom aktív részvételét. Kormányoknak, magánszemélyeknek, intézményeknek, szakszervezeteknek és magánvállalatoknak együtt kell cselekedniük, egyértelmű célokra, elszámoltathatóságra és utólagos nyomonkövetési lehetőségre építve. A változás ösztönzésének és a növekvő arányú részvételnek egyik fontos alapja az oktatás. Szeretném látni, hogy minél több tanár tárgyalja a mai életformának a környezetre gyakorolt hatásait. Az egyetemeknek a fenntartható fejlődésről és a globális túlélési lehetőségekről valamennyi jelentősebb program keretében tanfolyamokat kellene tartaniuk. (..)

Minden szinten jobb kormányzásra van szükség. A fenntartható fejlődés alapja az emberi jogok tiszteletben tartása, a demokrácia, a jogállam és a korrupciómentes társadalom.

Hatékony nemzetközi együttműködésre és a nemzetközi intézmények részéről aktív közreműködésre van szükség. A nemzetközi kereskedelmi szabályoknak, a multilaterális környezetvédelmi egyezményeknek és a nemzetközi konvencióknak – olyan területeken, mint a munkaügyi előírások – egyaránt a fenntartható fejlődést és egymást kell támogatniuk. Életbevágóan fontos, hogy előrehaladást érjünk el a fejlődő országok számára a megnövelt piaci hozzáférésben, valamint a kereskedelmet torzító és a környezetre káros állami szubvenciók csökkentésében. (..)

Új-Zéland:

Helen Clark miniszterelnök

Az új-zélandi delegáció azért jött el erre a konferenciára, hogy támogassa a fenntarthatóságot. (..) Mi, új-zélandiak azzal a hittel jöttünk ide, hogy a problémákat meg lehet oldani. Az azonban, hogy ez így legyen, jóval nagyobb nemzetközi elkötelezettséget igényel, mint eddig tapasztaltuk.

Mint minden nemzet, Új-Zéland is gazdaságának növelésére törekszik. Úgy próbáljuk ezt megtenni, hogy az környezetileg fenntartható és szociális szempontból előnyös legyen. (..) A

már meglévő gazdasági, környezeti, és társadalmi stratégiáinkat vetjük össze ahhoz, hogy egy egységes, fenntartható fejlődési stratégiát képezzünk Új-Zéland számára. Komolyan vesszük nemzetközi elkötelezettségeinket, és szándékunkban áll ratifikálni minden ENSZ konvenciót, amely a fenntarthatóságot szolgálja. (..)

Az elmúlt évben, Új-Zéland újrafogalmazta a fejlesztési támogatási programját úgy, hogy a szegénység felszámolása legyen a fő célja. Ez azt jelenti, hogy a program az egészségesebb élelmiszerekhez és ivóvízhez, a lakhatáshoz és az alapiskoláztatáshoz való hozzáférhetőségre helyezi át a hangsúlyt. Továbbá ösztönzi a munkalehetőségek teremtését, és az erőforrások fenntartható használatát, a mezőgazdaságot és a kereskedelmet. A programunk támogatja a helyes kormányzást is, felismerve azt, hogy e nélkül fenntartható fejlődés nem létezhet. (..)

Képesek vagyunk rá, hogy mint egy nemzetközi közösség a szegénység enyhítése, a megfelelő víz- és közegészségügyi ellátás, a megújuló energiaforrások, a hal- és erdőállományok, a biológiai sokféleség megőrzése, valamint a fejlődő világot erősen károsító mezőgazdasági export támogatások felszámolása érdekében elérhető célokat állítsunk, és azokat el is érjük.

A legutóbbi két évben több figyelemreméltó nemzetközi találkozó volt, amelyek kedvező stratégiákat szolgáltattak a fejlődés számára. E Csúcstalálkozót azonban az különbözteti meg az ENSZ Millenniumi Csúcstalálkozójától, a Világkereskedelmi Szervezet Dohai Programjától és a Monterrey-i Megegyezőtől, hogy a fenntarthatóságra összpontosítunk. Az olyan kereskedelmi és fejlődési előrehaladás, mely nem veszi figyelembe bolygónk ökológiai korlátait, kudarcra van ítélve. Az olyan kereskedelmi és fejlődési előrehaladás, amely nem veszi figyelembe az alapvető emberi szükségleteket, szintén kudarcra van ítélve.

Új-Zéland komoly elkötelezettségi szándékokat vár ettől a konferenciától a fenntarthatóság mellett. A problémák már jól meghatározottak és a megoldások kézenfekvőek. Ami hiányzott eddig az a politikai akarat a cselekvésre. De tartozunk ennyivel a jövő nemzedékeinek.

1.3. A VILÁGTALÁLKOZÓ: ELŐZMÉNYEK ÉS ÖSSZEFÜGGÉSEK

Az ENSZ eddigi legnagyobb szabású eseményét, a Fenntartható Fejlődési Világtalálkozót 2002. augusztus 26. és szeptember 4. között a dél-afrikai Johannesburgban tartották meg. E kiemelkedő jelentőségű eseményen és a vele párhuzamosan szervezett számtalan rendezvényen több mint hatvanezer személy vett részt. A világ államainak, kormányzati és nem kormányzati szervezeteinek képviselői a civilizáció jövőjét fenyegető veszélyek árnyékában ültek tárgyalóasztalhoz. Tíz esztendővel a Rio de Janeiróban megtartott Föld-csúcs után arra kellett választ keresniük: milyen módon lehet felülkerekedni világunk jelenlegi fenntarthatatlan folyamatain? A társadalmak közötti és társadalmakon belüli jóléti-szegénységi kettészakítottság növekedésén; a földi környezet állapotában emberi hatásokra bekövetkező, mind kockázatosabb változásokon; a természeti erőforrások gyorsuló fogyatkozásán és minőségének romlásán?

E folyamatok felismerése nem új keletű. A teendőkre vonatkozóan az 1992. évi riói Környezet és Fejlődés Konferencián fogadták el a fenntartható fejlődésre való áttérés átfogó programját („Feladatok a XXI. századra”). Most, tíz esztendővel később, a johannesburgi világtalálkozóra várt a program végrehajtásának értékelése, illetve számos vonatkozásban éppen annak felmérése, hogy mi és miért nem valósult meg a tervekben. Éppen azért, hogy a résztvevők az eddigiéknél sokkal konkrétabb végrehajtási tervet fogadjanak el, és a legmagasabb szinten nyilvánítsák ki politikai elkötelezettségüket a fenntartható fejlődés mellett.

A fenntartható fejlődés fogalma, jelentősége

A Környezet és Fejlődés Világbizottság (Brundtland-bizottság) „Közös jövőnk” című jelentésében így határozták meg a fenntartható fejlődés fogalmát 1987-ben: „A fenntartható fejlődés olyan fejlődés, amely kielégíti a jelen szükségleteit anélkül, hogy veszélyeztetné a jövő nemzedékek esélyét arra, hogy ők is kielégíthessék szükségleteiket.”

Ez a megfogalmazás elsősorban politikai üzenet volt a fejlődő világ és a gazdagabb országok alacsony jövedelmű társadalmi csoportjai részére, hogy reményt adjon a jövőhöz. De politikai üzenet volt a fogyasztói társadalomnak is, hogy szerényebb, takarékosabb termelési és fogyasztási szokásokat alakítson ki a jövő generációk érdekében. Később sokfajta és részben új értelmezés jelent meg a fenntartható fejlődésről. H. Daly sokkal pontosabb megfogalmazása szerint, például, a fenntartható fejlődés a folytonos szociális jólét elérése, anélkül, hogy az ökológiai eltartó-képességet meghaladó módon növekednénk. Ma már általánosan elfogadott nézet, hogy három alapvető pilléren nyugszik: környezeti, gazdasági és szociális alapokon. Vagyis a fenntartható fejlődés nem egyenlő a környezetvédelemmel, hanem annál szélesebb és komplexebb dimenziókat ölel fel. Mindezekre figyelemmel, Gyulai I. összegzése szerint a fenntarthatóság legfontosabb feltételei: a folyamatos szociális jobblét megvalósulása; az emberek alapvető szükségleteinek kielégítése, az erőforrásokból származó hasznok igazságos elosztása, az egyenlő lehetőségek megteremtése; a holisztikus gondolkodásmód, az ágazatok közötti integráció; az erőforrások fenntartható, eltartó képesség szerinti használata; a környezetminőség szavatolása.

Egy másik megközelítési mód alapján úgy vélik, hogy a fenntartható fejlődésnél kiemelendő az energia- és anyagtakarékos eljárások igénye, a helyi erőforrások hasznosítása, a megújuló természeti erőforrások előtérbe helyezése, a hulladékképződés minimalizálása, a szennyeződések csökkentése, a mennyiség helyett a minőség ösztönzése, a természeti értékek tisztelete és védelme. A gazdasági életben a fenntartható fejlődés általánosságban nincs ellene a növekedésnek. A fejlődő világ nem fogadna el olyan koncepciót, amely megtiltaná számára a gazdasági növekedést. Ám a minden áron való növekedés nemkívánatos gyakorlatot is jelenthet.

Egyre jobban előtérbe kerülnek az emberi vonatkozások is. Az életmód, az életminőség, a tudatosság, az értékmegőrzés, a tradíciók tisztelete mellett a mindennapi létszükségletek kielégítését lehetővé tevő foglalkoztatottság, továbbá az alapvető emberi jogok tiszteletben tartása és a demokratikus intézményrendszer működtetése is előfeltétele a fenntartható fejlődésnek.

A Világtalálkozó előkészületei

Az ENSZ Közgyűlés határozata alapján 2001 tavaszán kezdődött meg a felkészülés a johannesburgi világtalálkozóra. Az 1992-es riói konferencia után megalakult Fenntartható Fejlődés Bizottság kapta azt a feladatot, hogy határozza meg a tanácskozás programját. Készítse el az állam- és kormányfők csúcstalálkozója elé terjesztendő dokumentumokat, és működjön együtt minden érintett nemzetközi szervezettel, nem kormányzati érdekképviseleti csoporttal.

A felkészülés „alaphangját” az ENSZ főtitkárának az a jelentése adta meg, amely szerint – bár egyes régiókban és egyes szakterületeken, ágazatokban történtek kifejezetten kedvező változások – összességében jelentős elmaradás jellemzi az 1992-ben elfogadott program végrehajtását. Világméretben növekedtek a jóléti különbségek. Egyes régiók – fejlettségüket, a lakosság alapvető igényeinek kielégítését tekintve – még a korábbinál is jobban leszakadtak. Földi méretekben a környezet állapota egyáltalán nem javult. Folytatódott az élővilág elszegényesedése, a nem megújuló természeti erőforrások kimerülése.

A tényleges helyzet nem csupán a fenntartható fejlődés 1992-es programja esetében tért el a korábbi céloktól. Az azóta megtartott számos világértekezleten szintén fontos állásfoglalások születtek. Ezekben vagy egy-egy konkrét területre fogalmaztak meg új fejlesztési, környezetvédelmi és más célokat, vagy megerősítették és konkrétabbá tették a korábbi vállalásokat. Ezek sorában az ENSZ Millenniumi Nyilatkozata tekinthető a legkiemelkedőbbnek, mert egyértelmű célokat és határidőket szabott meg elsősorban a szegénység elleni küzdelemre és a fejlődő országok ezzel kapcsolatos tevékenységének támogatására.

A tanácskozás előkészítésére az ENSZ Titkársága regionális értekezleteket szervezett. Összesen öt ilyen rendezvényt tartottak. Európa és Észak-Amerika; Afrika; Kelet-Ázsia és a csendes-óceáni térség; Közép- és Dél-Ázsia; Latin-Amerika és a karibi térség regionális összejövetelein huszonöt-harminc meghívott vett részt. Egyharmaduk az üzleti szférát, egyharmaduk a nem kormányzati szervezeteket (a zöldeket, a szakszervezeteket, az önkormányzatokat), míg a többiek a tudományos kutatás és a technológiai fejlesztés szakterületeit képviselték. Mindegyik regionális értekezleten természetesen hangot kaptak a térség sajátos gondjai. De volt néhány olyan téma, amely szinte valamennyi vitában felszínre került. Néhány ezek közül a teljesség igénye nélkül:

- A fenntartható fejlődés két legnagyobb akadálya a politikai akarat hiánya, illetve annak fel nem ismerése, hogy az állami politika középpontjába a fenntartható fejlődést kellene állítani.
- Elodázhatatlan a kormányzati és az üzleti szféra, valamint a civil társadalom együttműködésének mielőbbi megteremtése, erősítése.
- A szegénység elleni küzdelem nem ismer országhatárokat. Még a gazdagabb országokban is vannak sérülékeny társadalmi csoportok, amelyek támogatásra szorulnak. A fejlődő országok megsegítése a szegénység globális csökkentését eredményezi.
- A gazdasági növekedés GDP-ben mért mutatóit korrigálni kell a társadalmi és a környezeti költségekkel.
- A képzés, a nevelés, az ismeretterjesztés a jövő egyik kulcskérdése. A tudomány igen sokat tehet a fenntartható fejlődés jelentőségének megértéséért és a helyes cselekvési akciók megtervezéséért.
- Elemzésre váró, új kérdés, hogy a globalizáció milyen hatással lehet az egyes országokban a fenntartható fejlődés megvalósítására.

Az öt ENSZ régióban kormányközi konferenciákra is sor került, majd ezeket követően a világtalálkozót előkészítő Fenntartható Fejlődés Bizottság összesen négy ülészakot tartott. A résztvevők mindenekelőtt abban jutottak egyetértésre, hogy nem kell és nem szabad a korábbi programot és célokat újratárgyalni, hanem a végrehajtás érdekében kell határozott lépéseket tenni. Sajátos módon a most lezárult időszak konkrétabb kritikai értékelése is lekerült a napirendről – elkerülendő a felelősséggel kapcsolatos nem céltalan, de reménytelen politikai vitát. Mindezek szellemében a hangsúly előbb a végrehajtási terv fő kereteinek elfogadására, majd a konkrét intézkedések tartalmára került.

A tárgyalásokba gyakorlatilag az ENSZ összes tagállamának delegációja bekapcsolódott. Az ülészakokon emellett nagy számban vettek részt az ENSZ különböző szakosított szervezeteinek és a legkülönbözőbb társadalmi csoportoknak a képviselői.

A johannesburgi világtalálkozó elé került tervezet három egymással is szorosan összefüggő, átfogó feladatkört jelölt meg a további cselekvés alapjaként: a szegénység elleni küzdelmet; a fenntarthatatlan fogyasztási és termelési minták megváltoztatásának szükségességét; a természeti erőforrások megőrzését, illetve az azokkal való fenntartható gazdálkodást. E területeken kívül olyan témakörökben is célokat és eszközöket fogalmazott meg a tervezet, mint az egészség és az alapvető egészségügyi szolgáltatások, a globalizáció és a fenntartható fejlődés, Afrika fejlődésének elősegítése. A feladatok hatékony ellátásához pedig elengedhetetlennek minősítette az intézményrendszer továbbfejlesztését mind nemzetközi, mind nemzeti szinten.

A környezetvédelmi jellegű intézkedések tervezetében a legtöbb esetben általános jellegű javaslatok szerepeltek, akár az egyes környezeti elemekről és folyamatokról, akár a környezetet érő hatásokról lett légyen is szó. Az előzetes tárgyalások alapján a természeti erőforrásokkal kapcsolatos kérdéskör ígért különösen szenvedélyes vitát. Ennek itt és most, csak néhány kritikus pontját említjük. A mind nagyobb mértékű felhasználás visszafogásával, mintegy másfél évtizeden belül meg kellene állítani a természeti erőforrások fogyatkozását. Fontos cél lenne, hogy csökkenjen felére a biztonságos ivóvízellátásban nem részesülők aránya, ezzel párhuzamosan növekedjen hasonló mértékben a megfelelő közegészségügyi ellátásban részesülők száma. A globális környezeti problémák kialakulása kapcsán az államok ismerjék el a közös, de megkülönböztetett felelősség elvét. Csökkentsek az üvegházhatású gázok kibocsátását, és fogadják el, hogy ennek érdekében a Kiotói Jegyzőkönyv egy jelentős eszköz.

Karolják fel a sivatagosodás elleni erőfeszítéseket, erősítsék meg az erre vonatkozó egyezmény pénzügyi támogatási rendszerét, mérsékeljék számottevően a biológiai sokféleség csökkenését.

A Világtalálkozóval kapcsolatos ellentmondások és várakozások

A kormányzati delegációknak a már említett dokumentumok vitájának befejezése volt az elsődleges feladata, hogy a magas szintű szakaszon részt vevő delegációvezetők dönthessenek ezek elfogadásáról. A csúcstalálkozó idején tárgyalóasztalhoz ülő állam- és kormányfők programjában a fenntartható fejlődés legkényesebb problémáinak és ezek lehetséges megoldási módozatainak megvitatása is helyet kapott.

Az elmúlt tíz év egyik eredményének tekinthető, hogy nagy társadalmi csoportok érdekképviselői szervezetei bekapcsolódhattak a fenntartható fejlődéssel az ENSZ szintjén foglalkozó együttműködésbe. Ők a világtalálkozó előkészítő ülészekain is közreadhatták értékeléseiket és elmondhatták javaslataikat. E szervezetek – a „civiliek” – ezúttal is egy nagyszabású párhuzamos rendezvényt készítettek elő Johannesburgban. A várakozások szerint emellett azoknak az együttműködési kezdeményezéseknek a bejelentése és elismerése is napirenden volt a világtalálkozón, amelyek az egyes kormányok, kormányközi szervezetek, illetve nemzeti és nemzetközi nem kormányzati szervezetek részvételével segíthetik elő a fenntartható fejlődés megvalósulását. Ez utóbbiakkal kapcsolatban azonban többen aggodalmuknak is hangot adtak, mert úgy vélik: ezek a kezdeményezések nem helyettesíthetik a kormányok kötelezettségvállalásait és a hatékony kormányközi együttműködést.

Az előkészületekből világosan kitűnt, hogy a Fenntartható Fejlődés Világtalálkozója megtartásának elsődleges célja nem a környezettel és a környezetvédelemmel kapcsolatos, hanem a fenntarthatóság társadalmi kérdéseivel, az ezek megoldására irányuló nemzetközi együttműködés feladataival, s ezeken belül is a legkevésbé fejlett országok gondjaival. E gondok orvoslása azonban elképzelhetetlen anélkül, hogy lényegi változások történjenek a természeti erőforrásokhoz, az alapvető életfeltételekhez való hozzájutásban. Mindez pedig csak úgy valósulhat meg hosszú távon, ha megszűnik a természeti erőforrások jelenlegi ütemű kiaknázása, s határozott intézkedések történnek annak a veszélynek a mérséklésére, elkerülésére, hogy az emberi tevékenységek jövätehetetlen változásokat okozzanak a földi környezet állapotában. Az előkészületek során azonban nem alakult ki egyetértés az alapvető teendőkről, a konkrét célokat és határidőket tartalmazó intézkedésekről, s főképpen a fejlődő országok felemelkedését elősegítő, különösen gyakorlati lépésekről. Több más elvi jelentőségű kérdés is nyitva maradt, s komoly ellentétek maradtak arra vonatkozóan is, hogy az egyes célok elérésére megszabhatók-e konkrét határidők. Ilyen szempontból is sokat mond, hogy az indonéziai Baliban 2002. június 7-én éjjel véget ért legutolsó előkészítési ülészekon sem sikerült befejezni a végrehajtási terv vitáját. Emiatt is rendkívül nagy volt a johannesburgi világtalálkozón részt vett kormányzati delegációk felelőssége, mert szinte reménytelennek látszott legalább a további konkrétabb cselekvési irányok ügyében a konszenzus megtalálása. A Világtalálkozó előtt tehát úgy merült fel a kérdés: miközben a világ bajai sokasodnak, lehet, hogy túl kevés idő telt el az 1992-es Környezet és Fejlődés Konferencia óta; lehet, hogy még mindig nem eléggé egyértelmű, hogy a nemzeti és helyi erőfeszítések mellett közös és hatékony lépésekre van szükség a Föld és az emberiség bajainak mielőbbi orvoslására?

(A „Természetbúvár” 2002. évi 5. számában „Világtalálkozó a fenntartható fejlődésről” címmel megjelent cikk részben átdolgozott változata; Faragó T., Láng I., 2002)

2. A VILÁGTALÁLKOZÓ ESEMÉNYEI

2.1. A VILÁGTALÁLKOZÓ PROGRAMJA ÉS RÉSZTVEVŐI

A Világtalálkozóra hivatalosan 191 állam, az ENSZ regionális bizottságai, szakosított szervei, programjai, továbbá kormányközi és nem kormányzati szervezetek, illetve a sajtó képviselőiben összesen több mint húszezer résztvevő érkezett, emellett a kiegészítő és párhuzamosan megtartott eseményeken – az összesített becslések alapján – mintegy negyvenezer fő vett részt.

A Világtalálkozó előtt álló legfontosabb feladat:

- egyrészt a fenntartható fejlődés melletti előkötelezettség megerősítését jelentő magasszintű Politikai Nyilatkozat kidolgozása és annak a Csúcstalálkozón az állam- és kormányfők általi elfogadása,
- másrészt annak a Végrehajtási Tervnek a véglegesítése volt, amely az 1992-ben elfogadott fenntartható fejlődési program, az abból fakadó teendőkkal foglalkozó 1997. évi Rendkívüli ENSZ Közgyűlési Ülésszakon jóváhagyott feladatterv, illetve az elmúlt tíz évben megtartott és a fenntartható fejlődéshez kapcsolódó témaköröknek szentelt világrendezvényeken elhatározott kötelezettségvállalások hatékony megvalósítását célozta.

A Végrehajtási Terv végleges összeállításával a kormányzati delegációk nem tudtak megbirkózni az előkészítő ülésszakok során: a dokumentum jelentős része ugyan elkészült, de rendkívül sok és bonyolult kérdésben nem alakult ki konszenzus. Ugyanakkor általános egyetértés volt abban, hogy a Politikai Nyilatkozat vitáját nem célszerű addig elkezdni, amíg nem zárulnak le valamiképpen a Végrehajtási Terv egyeztetései. Erre a kényes helyzetre való tekintettel az indonéziai Baliban megtartott utolsó előkészítő ülésszak végén bevezették a tárgyalások „bécsi formátumát”, s e sajátos eljárási rendnek megfelelően alapvetően az egyes országcsoportok a kijelölt szószólóikon keresztül fejezték ki véleményüket a nyitott kérdésekben. E megoldás a legegyszerűbben a fejlődő országok kiterjedt csoportja, illetve az Európai Unió esetében érvényesült: az előbbi csoport képviselőiben általában Venezuela, az EU esetében pedig értelemszerűen az elnöki szerepkört betöltő Dánia kért és kapott szót. A többi fejlett ország „laza” érdekcsoportja csak nagyon korlátozott mértékben képviselt közös álláspontot a fennmaradt kérdésekben, így általában külön-külön is véleményt nyilvánítottak. Végül az ENSZ-ben formálisan elismert kelet-európai országcsoportból az előkészítő ülésszakokon csupán néhány delegáció vett részt a vitában vagy legalábbis annak egyes szakaszaiban.

Johannesburgban a tényleges tárgyalások az említett formában folytatódtak – sokszor az éjszakába nyúlóan. Ezeknek formális keretét az ún. Főbizottság adott, s ennek élére a korábban működött Előkészítő Bizottság elnökét, az indonéz Emil Salimot választották meg; valójában e Főbizottság alig kapott szerepet, hanem összehívását követően azonnal a már említett informális „bécsi formátum” kezdte meg a működését a Dél-Afrikai Köztársaság ENSZ-nagykövetének koordinálásával, akit ebben a tevékenységében Brazília és Indonézia ENSZ-nagykövete segített. (Említésre méltó, hogy többen helytelenítették Svédországot, illetve a svéd nagykövet mellőzését – figyelemmel arra, hogy a nevezetes 1972. évi ENSZ-konferenciának Svédország adott otthont, továbbá azt is felvetve, hogy ezáltal csak a fejlődő országok

diplomatai kaptak tárgyalásvezetőként hangsúlyos szerepet). A johannesburgi tárgyalásokon a fent említett csoportok mellett magyar-máltai kezdeményezésre az EU társult országai is bejelentett, önálló tárgyalócsoportként vettek részt (4. fejezet). Az informális plenáris egyeztetések mellett egy-egy összetettebb témakörben külön informális egyeztető csoportok működtek vagy valamely ország, illetve delegátus kapott felkérést arra, hogy kísérelje meg egy-egy kérdésben a mindenki számára elfogadható kompromisszumot jelentő célkitűzés, illetve megfogalmazás elérését. Külön említendő, hogy a dél-afrikai külügyminiszter, N. Zuma vezetésével informális egyeztető csoport is működött, amely zárt ülésein a számos kényes kérdést vitatott meg, többek között a Politikai Nyilatkozattal kapcsolatban.

Miután a tervekkel szemben a Végrehajtási Terv előkészítése nem zárult le a Világtalálkozó előtt, ezért előzetes informális egyeztetéseket tartottak 2002. augusztus 23-25. között – de végül ezeken is alig történt előrehaladás.

A Világtalálkozót hivatalosan augusztus 26-án nyitották meg; a szakértői előkészítő szakasz szeptember 1-jéig tartott. A hivatalos megnyitón a találkozó „alaphangját” a dél-afrikai köztársasági elnök adta meg, aki keményen bírálta a fejlett országokat elsősorban a gazdag fejlett és a szegény fejlődő országok közötti fejlettségbeli különbségek gyors növekedéséért. Ezt követően elfogadták a napirendet és megválasztották a találkozó elnökségét. A Világtalálkozó elnöke a dél-afrikai köztársasági elnök, Thabo Mbeki lett; az egyik alelnöki posztra Magyarország képviselőjét választották meg, s az ezzel járó feladatokat Faragó T. látta el (a találkozó elnökségének ülése, a Főbizottság vezetőivel való egyeztetések, a dél-afrikai külügyminiszter által vezetett informális egyeztető csoport ülései).

A szakértői szakasz keretében a plenáris ülésen a társadalmi párbeszéd folyt: a nagy társadalmi csoportok, illetve a kormánydelegációk képviselői folytattak vitát a fenntartható fejlődés egyes témaköreiben a jelenlegi helyzetről és a teendőkről. Ezután került sor a különböző kormányközi és nem kormányzati nemzetközi szervezetek vezetőinek beszédeire.

A kormányok és a társadalmi csoportok párbeszéde kifejezetten megerősödött és lényegében „intézményesült” 1992 óta az ENSZ keretében folyó nemzetközi rendezvényeken, különösen a fenntartható fejlődés kérdéseivel foglalkozó fórumokon. A Világtalálkozó előkészületei során és magán a Világtalálkozón is a hivatalos program része volt e társadalmi dialógus: általában a világ helyzetéről, a fenntarthatatlan folyamatokról, a változások szükségességéről, illetve konkrétan a teendőkről és a Világtalálkozón hivatalosan tárgyalt dokumentum tervezetek tartalmáról. Johannesburgban e párbeszéd még rendezettebb formát öltött azáltal, hogy az első héten tematikus vitát szerveztek az ENSZ főtitkára által alapvető fontosságúnak tartott konkrét témakörökben. E témakörök a következők voltak: víz (ivóvízkészletek és azokkal kapcsolatos alapvető használati, szolgáltatási, környezeti és közegészségügyi kérdések), energia (energia-ellátási és fogyasztási problémák, szociális, környezeti, közgazdasági stb. vetületek), egészség (alapvető egészségügyi ellátások, környezet-egészségügy stb.), mezőgazdaság és élelmiszer-ellátás, biológiai sokféleség. (E témaköröket angol megnevezéseinek kezdőbetűi után „WEHAB”-témaként említették a Világtalálkozón.) E témakörökről a vita előkészítése érdekében az ENSZ-titkárság háttéranyagokat készítettett (ezek hozzáférhetők a Világtalálkozó ENSZ-es honlapján). A civilek részéről azok a nagy csoportok képviseltették magukat, amelyek formális elismerést nyertek 1992-ben és az akkor elfogadott programban: a tudósok, a nem kormányzati szervezetek (környezetvédők), önkormányzatok, a szakszervezetek, az üzleti élet, a mezőgazdaságban dolgozók, nők, az ifjúság, a bennszülött népek képviselői. E kilenc csoport keretében a világ minden tájáról érkezett résztvevők és az érintett nemzetközi szervezetek

képviselői dolgoztak együtt, s adták közre az egyes témakörökben álláspontjukat a csoportok előzetes „belső” egyeztetéseit követően.

Ugyancsak még a Csúcstalálkozót megelőzően kaptak szót a plenáris ülésen a kormányközi szervezetek – az ENSZ szakosított szervezeteinek és más jelentős nemzetközi szervezetek – vezetői.

A plenáris ülésekkel párhuzamosan informális tárgyalásokon folytatódott a Végrehajtási Terv „nyitott” részeinek egyeztetése. Az előkészítő ülészakok eredményeképpen e dokumentum tervezete jelentős mértékben elkészült, de a legtöbb kritikusnak tekintett kérdésben nem született kompromisszum. A legkritikusabb vitapontokkal kapcsolatos tárgyalásokat és azok eredményeit külön összegezzük (3. fejezet).

A Világtalálkozó magasszintű szakaszán – a Csúcstalálkozón – több mint száz ország képviseltette magát állam- vagy kormányfői szinten, a többi ország delegációját ekkor általában valamelyik kormánytag vezette (külügy-, fejlesztési vagy a környezetvédelmi miniszter). A csúcstalálkozón részt vett az ENSZ főtitkára, az ENSZ szakosított szervezeteinek és számos nemzetközi szervezetnek a vezetője. A fejlett államok vezetői felszólalásaikban általában a fejlődők fejlesztési, a szegénység mérséklését célzó programjainak támogatásával, a nemzetközi együttműködéssel kapcsolatos politikai prioritásaikat fejtették ki. Több fejlődő ország vezetője éles kritikát fogalmazott meg a nyugati országokkal szemben a fejlettségbeli, az erőforrások felhasználásával összefüggő egyre nagyobb különbségek miatt. Ebben a szakaszban a plenáris üléseken összesen 187 állam vezető képviselője (valamint az Európai Bizottság elnöke) mondott beszédet: a sort a Dél-Afrikai Köztársaság elnöke kezdte (őt az ENSZ-főtitkár és az ENSZ Közgyűlés elnöke követte), majd az indonéz elnök (Indonézia volt az utolsó előkészítő ülészak házigazdája), Venezuela elnöke (Venezuela volt a fejlődő országcsoport koordinátora-szószólója), az EU-elnökség feladatát ellátó Dánia miniszterelnöke következett, míg végül a politikai nyilatkozatok hosszú sorát szeptember 4-én délután az éppen függetlenné vált és megfigyelői minőségben meghívott Kelet-Timor (Timor-Leste) külügyminisztere zárta. (Néhány kiemelkedő jelentőségű felszólalás fontosabb részeit az 1. fejezetben adjuk közre, illetve a magyar Országgyűlés elnökének beszédét a 4. fejezetben ismertetjük.)

Miután a Végrehajtási Terv néhány kérdése még mindig nyitott volt, illetve a Politikai Nyilatkozat tervezete még nem készült el, ezért még a Csúcstalálkozó idején is a „háttérben” kemény tárgyalások folytak a kompromisszumok érdekében - többek között a már említett, a dél-afrikai külügyminiszter által vezetett informális csoport keretében.

A magasszintű szakasz nevezetes eseményei voltak a „kerekasztal-megbeszélések”. Összesen négy ilyen eseményt tartottak a legmagasabb szintű politikai vezetők részére úgy, hogy egy-egy alkalomra az államok és a nemzetközi szervezetek összesen mintegy ötven vezető képviselője kapott meghívást (ld. 4. fejezet).

A Világtalálkozó utolsó napján, a határozat-tervezetek záró vitája és azok elfogadása előtt újra „társadalmi párbeszédre”, illetve az egyes nagy csoportok általuk felkért képviselőinek felszólalásaira lehetőséget adó plenáris ülést tartottak azzal a céllal, hogy e csoportok közreadhassák értékelésüket a Világtalálkozóról, elmondhassák véleményüket az elfogadásra előkészített dokumentumokról, valamint a további teendőkről – különösen azokról, amelyek nem kerültek be vagy szerintük nem kellő hangsúllyal és konkrétsággal kerültek be a Végrehajtási Tervbe. Az ifjúság képviselője élesen kritizálta a konkrétabb

kötelezettségvállalások hiányát; a bennszülött népek szószólója hangsúlyozta e társadalmi csoport jelentőségét és jogaik elismerésének fontosságát; a nem kormányzati szervezetek részéről különösen a globalizáció kapott kritikát, mint amelyik lehetetlenné teszi a fenntartható fejlődést és sürgették, emellett külön szoltak az adósságkezeléssel, a nemzetközi pénzügyi rendszerrel, a fenntarthatatlan fogyasztási szokásokkal kapcsolatos kritikus helyzetről; az önkormányzatok képviselője kiemelte a helyi szintű cselekvés és a decentralizáció fontosságát; a szakszervezetek véleményének keretében a szociális igazságosságról, a fenntartható termelés és a foglalkoztatottság közti kedvező összefüggésekről, az állam, az ILO és magánszektor alapvető szerepéről hangzottak el lényeges gondolatok; az üzleti szféra képviselője hangsúlyozta szerepüket a fenntartható termelési és fogyasztási minták elérésében, valamint elismerte a vállalatok beszámolási és számonkérhetőségi felelősségét; a tudományos közösség kiemelte a tudomány szerepét a fenntartható távlatok, megoldások kidolgozásában; a mezőgazdasági termelők képviselője sajnálattal állapította meg, hogy a vidék mezőgazdasága nem kapott kellő hangsúlyt, pedig az élelmiszerellátás és az élelmiszerbiztonság szerepel az alapvető nemzetközi fejlesztési célok között; a nők csoportjának nevében elhangzott, hogy méltatlan módon volt ismét vita tárgya az egyenjogúság kérdése és a bizonyos mértékű eredmények elismerése mellett továbbra is hiányoznak a végrehajtást támogató megfelelő intézmények és erőforrások.

A csúcstalálkozó zárónapján a résztvevők elfogadták a Politikai Nyilatkozatot és a részletes Végrehajtási Tervet. A tárgyaló csoportok vezetői és számos delegáció vezetője értékelte a Világtalálkozót, az elfogadott dokumentumokat, illetve elismerését fejezte ki a vendéglátó országnak a színvonalas szervezésért. A fejlődő országok nevében Venezuela elnöke (H. Chavez) hangot adott annak, hogy a csoport sokkal többet és konkrétabbat remélt ettől az eseménytől, az EU nevében szóló dán államtitkár (C. Staur) különös hangsúllyal szolt a fenntartható fejlődés egyik kulcskérdésének tekintett energia ellátásról és a megújuló energiaforrások jelentőségéről, majd ismertette az ezzel kapcsolatban kiadott, számos ország által támogatott nyilatkozatot; a kis fejlődő szigetállamok képviselőjében Santa Lucia minisztere (J. Hunt) kapott szót és méltatta, hogy az elfogadott dokumentum részletesen foglalkozott ezekkel az országokkal, ugyanakkor kételyének adott hangot a különböző kötelezettségvállalások komolyságát illetően. Az országcsoportok képviselői mellett rövid értékelések, illetve észrevételek hangzottak el a svájci, a vatikáni, a mexikói, a tunéziai, az argentin, a brazil, az ausztrál, a török, a szamoai, az equadori, a perui, a norvég, a francia, az ugandai, a chilei, a máltai, a tuvalui, az indiai, a salvadori, végül az USA delegáció részéről. Ez utóbbi felszólalásban egyebek mellett elhangzott, hogy az USA nem fogadja el a riói felelősségi alapelv kiterjesztését és a nemzetközi fejlesztési segélynyújtásban a GNP arányában a hozzájárulási célok megállapítását.

Végül a Világtalálkozó főtitkára, majd a dél-afrikai köztársasági elnök mondott záróbeszédet. A főtitkár megköszönte a tárgyaló delegációk és a szervezésben közreműködők tevékenységét, méltatta a Világtalálkozó jelentőségét, majd reményének adott hangot, hogy az elkövetkező 15 éven belül a nemzetközi közösség legfontosabb vállalásai a fenntartható fejlődés érdekében teljesülnek. A köztársasági elnök, mint a Világtalálkozó elnöke elismeréssel szolt a találkozó eredményeiről, méltatta a kompromisszumkészséget és reményének adott hangot, hogy a johannesburgi megállapodások hozzájárulnak a súlyos globális, regionális és nemzeti problémák megoldásához, a különböző korábbi nemzetközi konferenciákon vállalt kötelezettségek és felajánlások teljesítéséhez.

A következő államok delegációi vettek részt a Világtalálkozón (zárójelben a Világtalálkozó magasszintű szakaszán a delegációvezető; k.e.: köztársasági elnök, k.e.-h.: köztársasági elnökhelyettes, m.e.: miniszterelnök, m.e.-h.: miniszterelnök-helyettes, m.: miniszter)

Afganisztán (Hedayat A. Arsala, k.e.-h.); *Albánia* (Fatos Nano, m.e.); *Algéria* (Abdelaziz Bouteflika, k.e.); *Amerikai Egyesült Államok* (Colin L. Powell, m.); Andorra (Olga Adellach, m.); Angola (Dr. Joao Bernardo de Miranda, m.); *Antigua és Barbuda* (Lester B. Bird, m.e.); Argentina (Juan Carlos Maqueda, k.e.-h.); *Ausztrália* (David Kemp, m.); Ausztria (Benita Ferrero-Waldner, m.); *Azerbajdzsán* (Vilayat Guliyev, m.); Bahrein (Jawad Salim Al-Arayed, m.); Banglades (Saifur Rahman, m.); Barbados (Elizabeth Thompson, m.); Belgium (Fülöp herceg és Guy Verhofstadt, m.e.); Belize (John Briceño, m.e.-h.); Benin (Mathieu Kerekou, k.e.); *Bhután* (Lyonpo Kinzang Dorji, m.e.); *Bolívia* (José Guillermo Justiniano Sandóval, m.); Bosznia-Hercegovina (Dragan Mikerević, m.e.); Botswana (Seretse Khama Ian Khama, k.e.-h.); *Brazília* (Fernando Henrique Cardoso, k.e.); Brunei Darussalam (Ahmad Jumat, m.); *Bulgária* (Georgi Parvanov, k.e.); Burkina Faso (Salif Diallo, m.); Burundi (Domitien Ndayizeye, k.e.-h.); Chile (Soledad Alvear Valenzuela, m.); Ciprus (Costas Themistocleous, m.); Comoros (Azali Assoumani, (k.)e.); Cook-szigetek (Robert Woonton, m.e.); Costa Rica (Abel Pacheco de la Espriella, k.e.); *Csád* (Haroun Kadi, m.e.); *Csehország* (Petr Mareš, m.e.-h.); *Dánia* (Anders Fogh Rasmussen, m.e.); *Dél-Afrikai Köztársaság* (Thabo Mbeki, k.e.); Dominika (Pierre Charles, m.e.); *Dominikai Köztársaság* (Rafael F. Moya Pons, m.); Dzsibuti (Abdallah Abdillahi Miguil, m.); Ecuador (Gustavo Noboa Bejarano, k.e.); *Egyenlítői Guinea* (Obiang Nguema Mbasogo, k.e.); *Egyesült Arab Emírségek* (Hamad bin Mohammad Al-Sharqi sejk, m.e.-h.); Egyiptom (Faiza Abou El Naga, m.); *Elefántcsontpart* (Affi N'Guessan, m.e.); Eritrea (Isaias Afwerki, k.e.); *Észtország* (L. Tõnisson, m.); *Etiópia* (Mulatu Teshome, m.); *Európai Közösségek Bizottsága* (Romano Prodi, bizottsági elnök); *Fehéroroszország* (Vladimir Drazsin, m.e.-h.); Fidzsi-Szigetek (Laisenia Qarase, m.e.); *Finn Köztársaság* (Tarja Halonen, k.e.); *Franciaország* (Jacques Chirac, k.e.); *Fülöp-Szigetek* (Dante B. Canlas, m.); Gabon (El Hadj Omar Bongo, k.e.); Gambia (Alhaji Dr. Yahya A.J.J. Jammeh, k.e.); Ghana (Alhaji Aliu Mahama, k.e.-h.); *Görögország* (George M. Papandreou, m.); Grenada (Clarice Modeste-Curwen, m.); *Grúzia* (Irakli Menagarashvili, m.); Guatemala (Juan Francisco Reyes López, k.e.-h.); Guinea (Lamine Sidime, m.e.); Guinea-Bissau (Almara Intchia Nhasse, m.e.); Guyana (Bharrat Jagdeo, k.e.); Haiti (Jean-Bertrand Aristide, k.e.); Hollandia (Jan-Peter Balkenende, m.e.); Honduras (Alberto Diaz Lobo, elnöki megbízott); *Horvátország* (Stjepan Mesić, k.e.); India (Yashwant Sinha, m.); *Indonézia* (Megawati Soekarnoputri, k.e.); Irak (Tariq Aziz, m.e.-h.); *Irán* (Masoumeh Ebtekar, k.e.-h.); *Írország* (Bertie Ahern, m.e.); Izland (David Oddsson, m.e.); Izrael (Simon Peres, m.e.-h.); Jamaica (A. J. Nicholson, m.); *Japán* (Junicsiro Koizumi, m.e.); Jemen (Abdulmalik A. Al-Eryani, m.); *Jordánia* (Bassem Awadallah, m.); *Jugoszlávia* (Vojislav Koštunica, k.e.); Kambodzsa (Sar Kheng, m.e.-h.); Kamerun (François-Xavier Ngoubeyou, m.); Kanada (Jean Chrétien, m.e.); Katar (Abdullah Bin Mohammed Bin Saud Al Thani sejk, m.e.); *Kazahsztán* (Nursultan Nazarbajev, k.e.); Kelet-Timor (Jose Luis Guterres, m.); Kenya (Daniel Toroitich Arap Moi, k.e.); *Kína* (Zhu Rongji, m.e.); Kirgizia (Osmonakun Ibraimov, m.); Kiribati (Teburoro Tito, k.e.); Kolumbia (Francisco Santos Calderón, k.e.-h.); *Kongói Demokratikus Köztársaság* (Joseph Kabila, k.e.); *Kongói Köztársaság* (Denis Sassou-Nguesso, k.e.); *Koreai Köztársaság* (Choi Sung-Hong, m.); *Koreai Népi Demokratikus Köztársaság* (Yang Hyong, m.e.-h.); *Közép-Afrikai Köztársaság* (Ange Felix Patasse, k.e.); Kuba (Felipe Pérez Roque, m.); Kuvait (Mohamed Al-Jarallah, m.); Laosz (Somsavat Lengsavad, m.e.-h.); *Lengyelország* (Aleksander Kwaśniewski, k.e.); Lesotho (Pakalitha B. Mossili, m.e.); *Lettország* (Vladimirs Makarovs, m.); Libanon (Michel Moussa, m.); *Libéria* (Abraham B. Kroma, m.e.-h.); *Líbia* (Abdurrahman Mohamed Shalghem, m.); Liechtenstein

(Alois Ospelt, m.); *Litvánia* (Arūnas Kundrotas, m.); Luxemburg (Charles Goerens, m.); *Macedónia* (Boris Trajkovski, k.e.); *Madagaszkár* (Marc Ravalomanana, k.e.); Magyarország (Szili Katalin, az Országgyűlés elnöke); *Malájzia* (Dato' Seri Abdullah Bin Ahmad Badawi, m.e.-h.); Malawi (Bakili Muluzi, k.e.); *Maldívia* (Maumoon Abdul Gayoom, k.e.); Mali (Amdou Toumani Touré, k.e.); *Málta* (Lawrence Gonzi, m.e.-h.); *Marokkó* (VI. Mohamed király); Marshall-Szigetek (Kessai H. Note, k.e.); *Mauritánia* (Maaouya Ould Sid' Ahmed Taya, k.e.); Mauritius (Anerood Jugnauth, m.e.); *Mexikó* (Vicente Fox Quesada, k.e.); *Mikronézia* (Leo A. Falcam, k.e.); Moldova (Gheorghe Duca, m.); *Monakó* (Albert herceg trónörökös); *Mongólia* (Natsagiin Bagabandi, k.e.); Mozambik (Joaquim Alberto Chissano, k.e.); Myanmari *Államszövetség* (Win Aung, m.); *Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyság* (Tony Blair, m.e.); Namibia (Sam Nujoma, k.e.); *Németország* (Gerhard Schröder, m.e.); *Nepál* (Prem Lal Singh, m.); Nicaragua (José Rizo Castellón, k.e.-h.); Niger (Aïchatou Mindaoudou, m.); *Nigéria* (Olusegun Obasanjo, k.e.); Niue (Toko Talagi, m.e.-h.); *Norvégia* (Kjell Magne Bondevik, m.e.); *Olaszország* (Silvio Berlusconi, m.e.); *Omán* (Sayyid Assad bin Tariq Al-Said, öfelsége képviselője); *Oroszország* (Mihail M. Kaszjanov, m.e.); *Örményország* (Andranik Margaryan, m.e.); *Pakisztán* (Shahida Nighat Jamil, m.); Palau (Tommy E. Remengesau Jr., k.e.); Palesztina (Farouk Al Qaddumi, az elnök képviselője); Panama (Arturo Vallarino, k.e.-h.); *Pápua Új-Guinea* (Rabbie L. Namaliu, m.); Paraguay (Luis Alberto Meyer Jou, m.); Peru (Allan Wagner, m.); *Portugália* (José Manuel Durão Barroso, m.e.); *Románia* (Ion Iliescu, k.e.); Ruanda (Paul Kagame, k.e.); *Saint Kitts és Nevis* (Timothy Harris, m.); Saint Lucia (Walter Francois, m.); *Saint Vincent és Grenadines* (Douglas Slater, m.); Salamon-szigetek (Snyder Rini, m.e.-h.); Salvador (María Eugenia Brizuela de Avila, m.); Samoa (Tuilaepa Sailele Malielegaoi, m.e.); *Sao Tomé és Príncipe* (Fradique Bandeira Melo de Menezes, k.e.); Seychelle (R. Jurneau, m.); Sierra Leone (Solomon Berewa, k.e.-h.); *Spanyolország* (Jaune Matas, m.); Sri Lanka (Shivaji Rukman Senanayaka, m.); Suriname (Clifford Marica, m.); *Svájc* (Joseph Deiss, m.); *Svédország* (Göran Persson, m.e.); *Szaúd-Arábia* (Osama Jafaar Faquih, m.); *Szenegál* (Abdoulaye Wade, k.e.); *Szingapúr* (Lim Swee Say, m.); *Szíria* (Adnan Khozan, m.); *Szlovákia* (Miklós László, m.); *Szlovénia* (Janez Kopač, m.); *Szomália* (Yusuf Hassan Ibrahim, m.); *Szudáni Köztársaság* (El-Tijani Adam El-Tahir, m.); *Szváziföld* (III. Mswati király); *Tadzsiszisztán* (Kozidavlat Koimdodov, m.e.-h.); *Tanzánia* (Benjamin William Mkapa, (k.)e.); *Thaiföld* (Chulabhorn Mahidol hercegnő); *Togó* (Koffi Sama, m.e.); Tonga (James Cecil Cocker, m.e.-h.); *Törökország* (Ahmet Necdet Sezer, k.e.); *Trinidad és Tobago* (Martin Joseph, m.); *Tunézia* (Mohamed Ennabli, m.); Tuvalu (Saufatu Sopoanga, m.e.); Uganda (Yoweri Kaguta Museveni, k.e.); *Új-Zéland* (Helen Clark, m.e.); Ukrajna (Leonyid D. Kucsma, k.e.); Uruguay (Carlos Cat, m.); *Üzbegisztán* (Noszirjon Juszipov, m.e.-h.); Vanuatu (Rialuth Serge Vohor, m.); *Vatikán* (Renato Raffaele Martino érsek, apostoli nuncius); Venezuela (Hugo Chávez, k.e.); Vietnam (Pham Gia Khiem, m.e.-h.); Zambia (Enock P.Kavindele, k.e.-h.); Zimbabwe (Robert G. Mugabe, k.e.); *Zöldfoki Köztársaság* (Pedro Verona Rodrigues Pires, k.e.).

Többek között az alábbi ENSZ regionális és szakosított szervezetek, valamint kormányközi szervezetek képviseltették magukat a Világtalálkozón:

ENSZ regionális bizottságok; testületek és programok; szakosított szervezetek: ENSZ Európai Gazdasági Bizottság, ENSZ Ázsiai és Csendes-óceániai Gardasági és Szociális Bizottság, ENSZ Latin-amerikai és Karib-térségi Gazdasági Bizottság, ENSZ Afrikai Gazdasági Bizottság, ENSZ Nyugat-ázsiai Gardasági és Szociális Bizottság; ENSZ Emberi Jogi Főbiztosának Hivatala, ENSZ Környezetvédelmi Program, ENSZ Gyermek Alap, ENSZ Továbbképző és Kutatási Intézet, ENSZ Kereskedelmi és Fejlesztési Konferencia, ENSZ

Fejlesztési Program, ENSZ Emberi Települések Program, ENSZ Népesedési Alap, ENSZ Egyetem, ENSZ Közös HIV/AIDS Program, ENSZ Kábítószer-ellenőrzési és Bűnmegelőzési Hivatal; Nemzetközi Munkaügyi Szervezet, Élelmezésügyi és Mezőgazdasági Szervezet, ENSZ Oktatási Tudományos és Kulturális Szervezet, Egészségügyi Világszervezet, Világbank, Nemzetközi Atomenergia Ügynökség, Nemzetközi Polgári Repülési Szervezet, Mezőgazdasági Fejlesztési Alap, Nemzetközi Tengerészeti Szervezet, Nemzetközi Valutaalap, Távközlési Világszervezet, ENSZ Iparfejlesztési Szervezet, Szellemi Tulajdonjogok Világszervezete, Meteorológiai Világszervezet, Idegenforgalmi Világszervezet, Világkereskedelmi Szervezet

Kormányközi szervezetek: Afrikai Fejlesztési Bank, Afrikai Unió, Afrikai, Karib-tengeri és Csendes-óceániai Államok Csoportja, Andesi Közösség, Arab Államok Ligája, Arab Bank Afrika Gazdasági Fejlesztéséért, Ázsia és Afrikai Jogi Tanácsadó Bizottság, Ázsiai Fejlesztési Bank, Balti-tengeri Államok Tanácsa, Csendes-óceáni Szigetek Fóruma, Dél-ázsiai Környezetvédelmi Együttműködési Program, Dél-csendes-óceáni Állandó Bizottság, Délkelet-ázsiai Államok Szövetsége, Északi Tanács, Európai Tanács, Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank, Európai Ürügynökség, Frankofón Nemzetközi Szervezet, Független Államok Nemzetközössége, Gazdasági Együttműködés és Fejlesztés Szervezete, Globális Környezeti Alap, Inter-Amerikai Fejlesztési Bank, Interparlamentáris Unió, Interpol, Iszlám Fejlesztési Bank, Iszlám Konferencia Szervezete, Karibi Államok Szövetsége, Karibi Fejlesztési Bank, Kémiai Biztonság Kormányközi Fórum, Kőolajexportáló Országok Szervezete, Nemzetközi Energiaügynökség, Nemzetközi Génebészeti és Biotechnológiai Központ, Nemzetközi Hidrográfiai Szervezet, Nemzetközi Mezőgazdasági Kutatási Konzultációs Csoport, Nemzetközösségi Titkárság, Trópusi Fákka Foglalkozó Nemzetközi Szervezet

2.2. A GLOBÁLIS FÓRUM, A PARLAMENTI KÉPVISELŐK TALÁLKOZÓJA ÉS A TOVÁBBI PROGRAMOK

A Világtalálkozó alkalmat teremtett számtalan szervezet számára egy-egy témakörben tevékenységük, eredményeik bemutatására, a figyelemfelhívásra, vagy akár a kormányközi tárgyalások középpontjában álló kérdésekben nem hivatalos vitafórum biztosítására, álláspontjuk, javaslataik ismertetésére. A Világtalálkozó fő színhelyén (általában a konferenciaközpontban vagy annak közvetlen közelében) megtartott kísérő rendezvények és a párhuzamos – esetenként több napig tartó – tematikus események hihetetlen gazdagságát nemcsak a fenntartható fejlődés kimeríthetetlen témaköre indokolhatta, hanem az is, hogy a Világtalálkozó okán nagy számban voltak jelen a kormányzati és a nemzetközi szervezetek, valamint a sajtó képviselői. A Világtalálkozó során több nagyszabású demonstrációra is sor került elsősorban a helyi lakosság, illetve a Globális Fórumon résztvevő civil csoportok képviselőinek felvonulásával, akik mindenekelőtt a szegénység elleni küzdelem támogatását követelték.

A jelentősebb párhuzamos és kiegészítő események közül a teljesség igénye nélkül csak néhányat említünk meg: *Tudományos Fórum* (tudomány, technológia, innováció hozzájárulása a fenntartható fejlődéshez), *Üzleti Fórum*, *Ülésszak a helyi kezdeményezésekről* (ICLEI ülészak), *Kiállítás a legjobb gyakorlatokról*; *Konferencia az együttműködési kezdeményezések végrehajtásáról* (a partnerségek áttekintése, konkrét együttműködési kezdeményezések bejelentése és bemutatása); *Bennszülött Népek Csúcstalálkozója*; *Fiatalok Csúcstalálkozója*; a *Föld Tanács vitafóruma* (a különböző érdekcsoportok részvételéről és együttműködéséről a fenntartható fejlődés folyamatában, illetve a Föld Kartával kapcsolatos fejleményekről); a „Waterdome” (vízkupola) elnevezésű rendezvénysorozat (az édesvízzel összefüggésben a regionális integráció, az élelmiszerbiztonság, a természetvédelem, a szegénységgel és a globalizációval kapcsolatos problémák megvitatása; az afrikai országokban a vízellátás, vízgazdálkodás elősegítését célzó EU kezdeményezés bejelentése, a 2003. évi Víz Nemzetközi Éve eseménysorozat bejelentése; az egyik demonstrációs eseményként a Tisza vízgyűjtő területére tervezett regionális fenntartható fejlődési program bemutatása a REC Magyar Iroda részéről); *Népesedés és a fenntartható fejlődés* (az ENSZ Népesedési Alapjának parlamenti fóruma); *Oktatás egy fenntartható jövőért* (UNESCO rendezvény a Rióban elfogadott programban az oktatással, társadalmi tudatossággal, képzéssel foglalkozó célok eddigi megvalósításának értékeléséről, annak a javaslatnak a megvitatásáról, hogy 2005-től tartsák meg az oktatás, a fenntarthatóságra nevelés évtizedét); *A Világ 2012-ben* (a fenntartható termelés és fogyasztás megvalósításának kérdései); *Fenntartható turizmus és a szegénység elleni küzdelem*; *az IUCN és a WWF által szervezett eseménysorozat*, amelynek keretében a társadalmi jövőkép és a környezet- és természetvédelem számára kiemelkedő jelentőségű ügyekkel kapcsolatos programok kaptak helyet; „Access Initiative” („hozzáférési kezdeményezés”) nemzetközi együttműködési programhoz kapcsolódó események (tíz ország, köztük Magyarország érintett szervezetei által folytatott, a Riói Nyilatkozat 10. alapelveiben foglaltak szerint a nyilvánosság részvételével, az elért eredmények értékelésével és a továbbfejlesztéssel foglalkozó program bemutatása, továbbvitelének lehetőségei; magyar részről a kezdeményezők között az EMLA szerepel); *Kerekasztal-értekezlet a foglalkoztatásról és a szociális kérdésekről*.

Ezen események sorából az alábbiakban részletesebben a Globális Fórumot és a parlamenti képviselők találkozáját mutatjuk be.

A Globális Fórum

A fenntartható fejlődés alapelveinek számító „partnerség” szempontjából a legfontosabb kísérő rendezvénynek kétség kívül a Globális Fórumot kell tekinteni, amelyet a Világtalálkozóval párhuzamosan 2002. augusztus 19. és szeptember 4. között rendeztek meg. A Fórum már 1992-ben Rióban is a civilek nagyszabású seregszemléje és vitáik meghatározó kerete volt. Ezúttal viszont sokkal „szervesebb”, közvetlenebb volt a kormányzati és a nem kormányzati képviselők közötti kapcsolat, hiszen például eleve a Világtalálkozó programjában is szerepelt a párbeszéd a nagy társadalmi csoportokkal, s ez még akkor is lényeges fejlemény, ha továbbra is kétségek merülhetnek fel az együttműködés hatékonyságát illetően.

A Fórum helyszíne a kiállítási központ (Nasrec, Expo Center) volt Johannesburgban, ahol több mint 22 ezer regisztrált résztvevő volt és a helyszínre látogató kormánydelegációkat is beleszámítva több, mint 40 ezer ember fordult meg a központban.

A Fórum a civil szervezetek százait fogadta a világ minden részéről, akik a fenntartható fejlődés, az egyenetlen gazdasági fejlődésből adódó szociális problémák, a környezet- és természetvédelem, a demokrácia, az igazságosság, az emberi jogok és a globalizáció témáival foglalkozó párhuzamos programok százait tartották meg, illetve vehettek részt azokon. A Fórum e programok mellett kiemelten foglalkozott a Politikai Nyilatkozat tartalmával és a Végrehajtási Tervvel, elsősorban annak vitatott részeivel, illetve ajánlások készültek azok módosítására. A Fórum munkájának szervezéséhez a Baliban megtartott utolsó előkészítő ülészet követően megalakult nemzetközi koordinációs csoport járult hozzá (ennek tagja lett a REC Magyar Irodájának vezetőjeként Csobod É. is). E csoport foglalkozott a Fórum programjának előkészítésével, a plenáris ülések témáinak kiválasztásával, az együttműködési stratégia kialakításával.

A Fórum 2002. augusztus 24-30. közötti plenáris ülései a következő témákkal foglalkoztak: a szegénység csökkentése a Millenniumi Fejlesztési Célok alapján, a jó kormányzás követelményei globális és regionális szinten, az emberek biztonsága és a környezeti igazságosság, a tudomány és a technológia szerepe, az egészség és az oktatás kérdései. A Fórum képviselői augusztus 31-én részt vettek egy nagyszabású demonstrációban: a Világtalálkozó helyszínére eljutó szolidaritási felvonulás résztvevő szorgalmazták a szegénység elleni küzdelem nemzetközi támogatását és a gyakorlati programokban kifejezhető konkrét lépéseket a világ kormányai részéről. A szeptember 1-4. között megtartott plenáris ülések főként a civil társadalom jelen és jövőbeli összefogását érintő kérdésekkel foglalkoztak: a globális és a regionális együttműködés, a közös politikai szándékok és eredmények megerősítése, a globális koalíció és a hosszútávú megállapodások kérdései, a Globális Fórum dokumentumainak véglegesítése. A Fórum nemzetközi koordináló csoportjának megválasztott tagjai juttatták el a Fórum javaslatait, állásfoglalásait a kormányzati delegátusokhoz.

A Fórum eredményei, a Nyilatkozat és a Cselekvési Program a Világtalálkozó által kiadott Politikai Nyilatkozattal és Végrehajtási Tervvel egy időben kerültek nyilvánosságra, jelezve az együttműködés szándékát a kormányzatok által elfogadott dokumentumokban megfogalmazott célok érdekében, de egyúttal kifejezve az eltérő hangsúlyokat és törekvéseket. A Fórum dokumentumai értelmében a leghangsúlyosabb különbségek: a civil társadalom reformot tart

szükségesnek a fenntartható fejlődés tervezett végrehajtásának folyamatában; a civil társadalom nagyobb politikai elkötelezettséget vár a pénzügyi források megteremtésében és a határidők betartásában; a civil társadalom konkrét cselekvésre szólít fel a tervezéstől a végrehajtásig; a civil társadalom kinyilvánította kezdeményező és részvételi szándékát a fenntartható fejlődés gyakorlati megvalósításában. A Fórumon elfogadták a „Civil társadalmi nyilatkozat: a fenntartható világ lehetséges” című dokumentumot, amely szerint:

„Tíz évvel ezelőtt a Riói Föld Csúcson megegyezésre jutottunk, hogy a környezet védelme, a társadalmi és a gazdasági fejlődés előmozdítása a fenntartható fejlődés alapvető pillérei. Mégis meg kell állapítanunk azt a tényt, hogy tíz évvel a Riói Csúcstalálkozó után nyilvánvaló az előrehaladás hiánya a végrehajtási folyamatokat illetően mindannyiunk részéről, de különösen a Kormányok részéről. Ezt példázza az Észak és Dél között egyre növvő szakadék, a szegények és a gazdagok közötti állandóan növekvő szociális és gazdasági különbség, ami különösen érinti az afrikai származású népeket és a természeti erőforrások folyamatos pusztulását.

Az a jövőre vonatkozó elképzelés, ami elvitt bennünket Rióba és Johannesburgba, továbbra is vezérli erőfeszítéseinket, értékrendünket és meggyőződésünket. A Földet és az összes integrált, sokféle és egymástól függő életfenntartó rendszereit fenn kell tartani, illetve megújuló képességeinek megtartását biztosítani kell a jelenlegi és minden jövőbeli nemzedék számára. Az emberiséget és a természetet világszerte érintő problémák sürgőssége és nagysága miatt megfelelő ütemben és sürgősen cselekednünk kell. Felszólítunk minden kormányt, hogy a Rióban és Johannesburgban vállalt kötelezettségeknek tegyenek eleget. Az üres ígéretéseket és a komoly lépések hiányát jelentő időszak kritikája mellett olyan lépésekre és kampányokra van szükség, amelyek biztosítják a civil társadalom teljes körű bevonását a 'Feladatok a XXI. századra' program, a Riói Cselekvési program és a többi ENSZ Konferencia, köztük a johannesburgi konferencia programjának végrehajtásába.

Hisszük, hogy a civil társadalmi szervezeteknek létfontosságú szerepet kell játszaniuk a fenntartható fejlődés eszméinek előrevitelében. A civil társadalom magában foglalja a 'Feladatok a XXI. századra' programban meghatározott nagy csoportokat, formális és nem formális közösségi szervezeteket, a szegényekkel együtt és érdekeik képviselőként tevékenykedő nem kormányzati szervezeteket, illetve a rasszizmus áldozataival együtt és érdekeik képviselőként tevékenykedő nem kormányzati szervezeteket. A civil társadalmi szervezetek központi szerepet játszanak abban, hogy a Riói Alapelvek és a 'Feladatok a XXI. századra' program a fenntartható fejlődést szolgáló konkrét programok, projektek és végrehajtási stratégiák keretében érvényesüljenek. Megerősítjük, hogy a fenntartható fejlődésért vállalt szolidaritás és együttműködés a világosan meghatározott emberi szükségletek, valamint azon kapcsolódó célok, célkitűzések és tettek alapját képezik, amelyek a szegénység felszámolására, a fizikai, a társadalmi és az univerzális szellemi környezet helyreállítására irányulnak. A fenntartható fejlődést szolgáló partnerségek kialakításának alapja a kölcsönös tisztelet, bizalom, az átláthatóság, a közös döntéshozatal, az elszámoltathatóság és egy egészséges környezeti jövőkép.”

A nyilatkozat a következő fő témakörökbe rendezve tartalmazza a Fórum álláspontját a fenntartható fejlődés megvalósítása érdekében: a társadalmi pillér keretében az egyenlőség és az emberi jogok; a gazdasági pillér keretében az igazságos kereskedelem, az újraelosztás (a természeti erőforrások elosztása), a vállalati elszámoltathatóság, az adósságok felszámolása és fellépés a magánosítás ellen (a természeti erőforrások és az alapvető szolgáltatások privatizációja); a politikai pillér keretében az átláthatóság, a szuverenitás, a részvétel (társadalmi részvétel a döntéshozatali folyamatokban), fegyverkezés (a fegyverkezés és a háborús konfliktusok ellen); a környezeti pillér keretében a környezeti fenntarthatóság, a gén-

technológiák, a halászat és a partmenti területek, a megújuló energia. A nyilatkozat az alábbi végkövetkeztetéssel zárul.

„Mi, a Civil Társadalom tagjai a Nasrec-ben megtartott Globális Népi Fórumon azért gyűltünk össze, hogy elkötelezzük magunkat egy népi cselekvési terv mellett, valamint megerősítsük elkötelezettségünket a 'Feladatok a XXI. századra' program, a Millenniumi Célok és a Fenntartható Fejlődési Világtalálkozó eredményei mellett. Újra hangsúlyozzuk azt a jelszavunkat, hogy *a fenntartható világ lehetséges* és annak érdekében fogunk dolgozni, hogy ezt elérjük.”

Parlamenti képviselők tanácskozása

Az Interparlamentáris Unió (IPU) és a dél-afrikai parlament által közösen szervezett tanácskozásra 2002. szeptember 29-30. között került sor és ezen 380 törvényhozó, illetve az IPU-ban társult tagsággal vagy megfigyelői státusszal rendelkező nemzetközi szervezet küldötte vett részt. Az eseményen a magyar Országgyűlés a következő delegációval képviseltette magát: dr. Fazakas Szabolcs a magyar IPU csoport elnöke, dr. Pap János képviselő, dr. Hegyi Gyula képviselő, Kovács László IPU titkár.

A szervezők célja az volt, hogy a Világtalálkozó parlamenti dimenziót kapjon, lehetőséget teremtve arra, hogy a jelenlévő képviselők véleményt cseréljenek a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos kérdésekről. A vita négy témakörben folyt: Parlamentek szerepe a Világtalálkozó határozatainak végrehajtásában és a kormányok jelentéstételi kötelezettségeinek teljesítésében; fenntartható fejlődés, mint a biztonság alapja; a nemzetközi környezet javítása a fenntartható fejlődés érdekében; Új Partnerség Afrika fejlődéséért és más új együttműködési formák a fejlődésért.

A tanácskozáson nyilatkozatot fogadtak el a fenntartható fejlődés megvalósításáról és ebben a nemzeti parlamentek szerepéről. Ebben a nyilatkozatban a résztvevők elkötelezték magukat a fenntartható fejlődés, a szegénység elleni küzdelem valamint egy olyan társadalom építése emellett, amely a szolidaritás, az egyenlőség, a diszkriminációtól való tartózkodás és a tolerancia, valamint az összes emberi jog tiszteletben tartásának alapvető elvein alapul. A konkrét teendők sorában kiemelkedő figyelmet szenteltek a jó kormányzás követelményeinek és ebben a parlamentek szerepének. Erre vonatkozóan kinyilvánították, hogy szükséges:

- új szabályozási és adminisztratív alapok létrehozása, amelyek gondoskodnak arról, hogy a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos integrált szemléletmód áthassa a kormányok minden egyes intézkedését;
- a fenntartható fejlődést célzó hosszú távú nemzeti programok kidolgozása, amelyek intézkednek az állami és a magánintézmények decentralizálásáról, hogy helyileg megfelelő döntések születessenek a koherens politikai keret és a mérhető előirányzatok biztosítására.

A Nyilatkozat kifejezi a parlamenti képviselők elkötelezettségét arra, hogy saját parlamentünkben hivatalosan áttekintik a fenntartható fejlődés témájában megrendezett Világtalálkozó Végrehajtási Tervét, és sürgősen végrehajtják, a törvényhozás révén, beleértve költségvetési intézkedéseket is, a Tervnek azokat a rendelkezéseit, amelyek a hatáskörükbe tartoznak.

3. NEMZETKÖZI TÁRGYALÁSOK A TEENDŐKRŐL ÉS A POLITIKAI ELKÖTELEZETTSÉG MEGERŐSÍTÉSÉRŐL

3.1. A POLITIKAI NYILATKOZAT VITÁJA ÉS ELFOGADÁSA

A Világtalálkozó legfontosabb eredményének – a Végrehajtási Terv mellett – a Politikai Nyilatkozat tekinthető. Ennek elfogadását célul tűzték, de az előkészítő tárgyalások során az a megállapodás született, hogy a Nyilatkozat alapvető célja a Végrehajtási Tervben megfogalmazandó legfontosabb cselekvési irányok és feladatok kiemelése és a végrehajtás melletti elkötelezettség kifejezése lesz, s erre is tekintettel csak a Terv összeállítását követően kezdődhetett meg a Nyilatkozat tényleges előkészítése.

Emiatt tervezetének elkészítésére és megvitatására csak a Világtalálkozó utolsó napjaiban került sor és nagyon kevés idő állt rendelkezésre a kiegészítő javaslatok megvitatására és az egyetértés kialakítására. Így számos kérdéskör, amelyet egyes országok vagy országcsoportok szorgalmaztak, például az óceánok és a biológiai sokféleség ügye kimaradt a dokumentum végső változatából, s abban a környezetvédelmi célok is csak marginálisan kerülnek említésre. Más megközelítésben viszont ez is jól mutatja, hogy a szociális kérdések, a szegénység elleni küzdelem, a méltányos életfeltételek biztosításának, a szegényebb és a gazdagabb országok közötti együttműködés feladatai kapták a legnagyobb figyelmet. A tárgyalási idő rövidsége eredményezhette azt is, hogy a Nyilatkozat a Végrehajtási Tervhez képest nyelvezetében „gyengébben” fejezi ki a politikai akaratot a fenntartható fejlődés kritikus problémáinak megoldására és azok a kérdések, amelyekben egyes országcsoportok között komoly ellentétek voltak, teljességgel kimaradtak e dokumentumból.

Mindezen problémák ellenére a Nyilatkozat nagyon jelentős állásfoglalást fejez ki a legmagasabb politikai vezetők részéről a fenntartható fejlődés mellett:

- „7. ... az emberiség válaszüthoz érkezett ..”;
- „5. ... közös felelősséget vállalunk a fenntartható fejlődés egymással összefüggő és egymást kölcsönösen erősítő pilléreinek – a gazdasági fejlődésnek, a társadalmi fejlődésnek és a környezetvédelemnek – helyi, nemzeti, regionális és globális szinten történő előmozdítására és megszilárdítására.”
- „35. Kötelezettséget vállalunk arra, hogy együttesen cselekszünk azon közös elhatározás által egyesítve, hogy megmentjük bolygónkat, előmozdítsuk az emberi fejlődést és megvalósítsuk az egyetemes jólétet és békét.”
- „36. Elkötelezzük magunkat a Johannesburgi Végrehajtási Terv mellett és amellet, hogy felgyorsítjuk az abban foglalt, határidőhöz kötött társadalmi-gazdasági és környezeti célok megvalósítását.”

A megerősített politikai kötelezettségvállalások kiterjednek a Riói Csúcstalálkozó eredményeire, az ENSZ Millenniumi Nyilatkozatára, a fejlesztések finanszírozásáról szóló Monterrey-i Megegyezésre, a világkereskedelemről szóló Dohai Konferencia zárónyilatkozatában foglalt célokra, valamint – a Hivatalos Fejlesztési Segélyalapra (ODA)

való hivatkozás formájában – a fejlett országok részéről korábban elfogadott szándéknyilatkozat szerinti, a fejlődő országok fejlesztésének céljára szolgáló 0,7 százalékos GNP-felajánlásra.

Az alábbiakban külön is kitérünk – az azok elfogadását megelőző vitára is figyelemmel – a Nyilatkozat néhány különösen fontos elemére, „üzenetére”:

- „3. ... biztosítjuk cselekedeteinkkel .. egy olyan világ öröklését, amely mentes a megaláztatástól és a szegénység által előidézett *méltatlanságtól*, a *környezet pusztulásától* és a *fenntarthatatlan fejlődés mintáitól*.” E bekezdés tömören ötvözi a fenntartható fejlődésnek azt a hármas – a szegénységtől mentes méltányos életre, a földi környezet megőrzésére, a fenntartható fogyasztásra vonatkozó – követelményét, amelyet a Végrehajtási Terv is a legátfogóbb célkitűzésként jelöl meg a 2. bekezdésében. Ezt a gondolatot pontosabban megismétli a 11. bekezdés.
- A korábbi programokra vonatkozó végrehajtás és a Világtalálkozó egyfajta kritikai értékelésének is tekinthető a 10. bekezdés: „10. A Johannesburgi Világtalálkozón sokat értünk el a népek és a nézetek gazdag palettájának összehozásával, *alkotó módon keresve* a közös utat egy olyan világ felé, amely tiszteletben tartja és megvalósítja a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos elképzelést. Johannesburg megerősítette azt is, hogy jelentős előrelépés történt a bolygónk valamennyi népe közötti *globális egyetértés és partnerség megvalósításában*.” Más szóval a végrehajtással kapcsolatos kritika helyett a Nyilatkozat a rendkívül széleskörűvé vált dialógust, a problémákra és a közös teendőkre vonatkozóan a korábbinál sokkal nagyobb mértékű egyetértést és a bővülő együttműködést hangsúlyozza. A partnerség itt gyakorlatilag minden érintett félre, azaz minden országra, érdekcsoportra, illetve a közöttük formálódó, a végrehajtás felelősségét is megosztó együttműködésre utal. A tényleges kritika elemeit – a szociális és a környezeti téren a fenntartható fejlődéssel szemben a problémák sokasodását, mélyülését – a 12. és a 13. bekezdések jelzik. Ugyanakkor komoly vitákat követően a Nyilatkozatba nem került be sem a kialakult helyzetért elsősorban a fejlett világot kritizáló, a „közös, de megkülönböztetett felelősséget” hangsúlyozó riói alapelvekre vonatkozó utalás, sem arra, hogy emiatt a megoldások tekintetében a fejlett világnak kell vezető szerepet betöltenie.
- Ugyancsak jelentős vita volt arról, hogy mennyire lehet és kell konkrétan tekinteni a Végrehajtási Tervet, mennyire hangsúlyosan emelheti ki a Nyilatkozat a konkrét teendőket és azok megvalósítását (azon túlmenően, hogy például közvetve tartalmazza a hivatkozást a Millenniumi Fejlesztési Célokra is). Végül a 18. bekezdés utal az alapvető feladatkörök kapcsán elfogadott célokra és határidőkre, de csak kifejezetten azokat a területeket megemlítve, amelyekre vonatkozóan sikerült valamilyen konkrétabb kötelezettségvállalást megerősíteni vagy ezúttal elfogadtatni. („18. .. elhatároztuk magunkat – *célokról, határidőkről* és *partnerségekről* hozott döntéseken keresztül –, hogy gyors ütemben növeljük a hozzáférést az olyan alapvető követelményekhez, mint a tiszta víz, közegészségügyi ellátás, megfelelő lakáskörülmények, energia, egészségügyi ellátás, élelmiszerbiztonság és a biológiai sokféleség védelme.”)
- Az egyes országok szuverenitásának hangoztatása, a tradíciók és kultúrák sokszínűsége, a kormányzatok által képviselt nemzeti jogrendek különbözősége miatt mind a Végrehajtási Terv, mind a Nyilatkozat megfogalmazása során nehéz volt egyezsége jutni többek között az olyan kérdésekben, mint a jó kormányzás, a civilizációk, kultúrák, értékrendek sokféleségének tisztelete, a nők esélyegyenlősége, a bennszülött népek szerepe. Ezekre

vonatkozóan a Terv keretében több fontos megállapítás található, a Nyilatkozat a fent említett gondok miatt csak utalásszerűen hivatkozik ezekre a szempontokra, elvárásokra a fenntartható fejlődéssel összefüggésben („30. Vállaljuk, hogy megerősítjük és javítjuk a kormányzást minden szinten ..”; „17. .. sürgetjük a világ civilizációi és népei közötti párbeszéd és együttműködés elősegítését fajra, képesség hiányára, vallásra, nyelvre, kultúrára és hagyományra való tekintet nélkül.”, illetve a 20. és a 25. bekezdések).

- Az egyik legnehezebben feloldható, egyértelműen politikai ellentétek miatti probléma a fenntartható fejlődéssel szöges ellentétben lévő „állapotok” felsorolása miatt alakult ki. Gyakorlatilag közvetlenül a Világtalálkozó vége előtt született meg a megegyezés, amelynek értelmében mindegyik felvetett probléma helyt kapott a felsorolásban; ez azt is jelenti, hogy ezek mindegyikének megoldása (kiküszöbölése) a fenntartható fejlődés elismerten elengedhetetlen feltétele („19. .. a krónikus éhezés; az alultápláltság; idegen megszállás; fegyveres konfliktusok; a tiltott kábítószerrel kapcsolatos problémák; a szervezett bűnözés; a korrupció; a természeti katasztrófák; a tiltott fegyverkereskedelem; az emberkereskedelem; a terrorizmus; a faji, etnikai, vallási türelmetlenség, az ezekre való felbujtás és a gyűlölet más formái; az idegengyűlölet; az endemikus, a fertőző és a krónikus betegségek, különösen a HIV/AIDS, a malária és a tüdőbaj”).
- A Nyilatkozat megerősítette, hogy a fenntartható fejlődés eléréséhez *hosszútávú szemlélet* és a minden társadalmi csoporttal, érdekelt féllel való együttműködés szükséges (26., 34. bekezdés). A *társadalmi részvételhez* kapcsolódóan a Nyilatkozat külön is említ néhány különösen fontos vagy sajátos helyzetű csoportot (3., 20., 25., 27.). Az állam, a kormányok, a közhivatalok mellett a magánszektor szerepéről hangsúlyosan szól a Végrehajtási Terv, s a Politikai Nyilatkozat is komoly figyelmet szentel ennek utalva mind a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos teendőkre, mind a magánszektor szereplőinek felelősségére (27., 29. bekezdés).

3.2. A VÉGREHAJTÁSI TERV VITÁJA ÉS ELFOGADÁSA

A Világtalálkozó legfontosabb célja a tíz évvel korábban elfogadott átfogó fenntartható fejlődési program („Feladatok a XXI. századra”), valamint az azóta jóváhagyott és célkitűzéseit illetően szorosan kapcsolódó más nemzetközi programok, illetve nemzetközi megállapodások végrehajtását elősegítő konkrét terv megfogalmazása és elfogadása volt. Az elmúlt évtized bővelkedett az ilyen állásfoglalásokat, programokat és jogi eszközöket tárgyaló vagy értékelő nemzetközi találkozókban. Ezek eredményeinek sorában a legnagyobb figyelmet az ENSZ Millenniumi Nyilatkozata, a világkereskedelmi rendszerrel foglalkozó dohai miniszteri fórum záródokumentuma, a fejlesztések finanszírozási kérdéseinek szentelt ENSZ-konferencián elfogadott Monterrey-i Megegyezés, a Riói Csúcstalálkozó 5. évfordulóján megtartott rendkívüli ENSZ közgyűlési ülészak által jóváhagyott terv, a koppenhágai Szociális Fejlődési Világtalálkozó eredménye, illetve a Kiotói Jegyzőkönyv és a Globális Környezeti Alap támogatási rendszere kapta. Az ezekben és a számtalan további nemzetközi dokumentumban foglalt célokat, kötelezettségvállalásokat, végrehajtási eszközöket messzemenően figyelembe vették a johannesburgi világtalálkozó előkészületei során.

A Végrehajtási Terv kidolgozása az előkészítő ülészakokon kezdődött meg, de a több mint egyéves intenzív munka ellenére a legkényesebb kérdésekben nem született megállapodás, s emiatt a tárgyalások a Világtalálkozó idején – egyes kérdésekben még a magasszintű szakasz utolsó napjaiban – is folytatódtak.

A Végrehajtási Terv szerkezetére vonatkozóan viszonylag korán konszenzus alakult ki, s ehhez képest csak annyi változás történt az utolsó előkészítő ülészakon, hogy az afrikai fejezet előkészítése mellett a többi régió képviselői is módot kaptak saját célkitűzéseik megjelenítésére egy további rövid fejezet néhány bekezdésében. A bevezető fejezetet követő három fejezet egyértelműen jelzi a fenntartható fejlődés érdekében jelenleg mindenekelőtt követendő hármas cselekvési irány jelentőségét és ezek sorrendje egyúttal egyfajta „hallgatolagos” prioritási rendet is jelenthet. Ez összhangban áll a Terv 2. bekezdésével: „.. A szegénység felszámolása, a fenntarthatatlan termelési és fogyasztási minták megváltoztatása, a gazdasági és társadalmi fejlődés természeti erőforrás alapjának a védelme és az azzal való gazdálkodás a fenntartható fejlődés átfogó célkitűzései és alapvető követelményei.” Ez egyúttal azt is jelenti, hogy az elmúlt tíz esztendő tapasztalatai, tendenciái, nemzetközi együttműködési fejleményei alapján a fenntartható fejlődés koncepciójához, összefüggésrendszeréhez megvalósításához fűződő nézetek és hangsúlyok bizonyos mértékig változtak. A Terv szerkezete ennek megfelelően a következő kulcstémákat követi: legáltalánosabb kérdések, előzmények (I.), szegénység, társadalmi-gazdasági esélyegyenlőség (II.), fogyasztási szokások és termelési eljárások (III.), természeti erőforrások (IV.), globalizáció (V.), egészség (VI.), országcsoportok, régiók helyzete, sajátos feladatai (VII., VIII., IX.), a végrehajtás eszközzrendszere (X.), az együttműködést, koordinációt szolgáló intézményrendszer (XI.).

Az alábbiakban a teljesség igénye nélkül bemutatjuk a legkritikusabb vitapontokat, a markáns álláspontokat, az azokra vonatkozóan végül elfogadott vagy éppenséggel elvetett kompromisszumos javaslatokat. Külön kiemeljük, ha az adott témakörben valamilyen – politikai vagy végrehajtási szempontból – konkrétabb eredmény született vagy egy korábban elfogadott konkrét cél kapott megerősítést. (A fenntartható fejlődés elérésének alapvető *célkitűzése* mellett, a Végrehajtási Terv tizenegy fejezetében megfogalmazott számtalan

általánosabb feltételekkel megszabott célon túlmenően a legnagyobb figyelmet a *konkrét határidőkhöz kötött konkrét szint, eredmény* elérését tartalmazó politikai kötelezettségvállalások, illetve az ilyenekre irányuló javaslatok kapták. - a Szerk.). A Világtalálkozó vagy a Végrehajtási Terv jelentőségét azonban nem lehet csupán a mintegy negyven konkrétabb célt tartalmazó vállalással értékelni, hiszen az eseményen, annak előkészítése során és magában a Tervben is gyakorlatilag világunk minden lényegesebb problémája és az azok közötti sokoldalú összefüggések is előkerültek.

Alapelvek: a fenntartható fejlődés elvei

Háttér, érdekellentétek. A fenntartható fejlődés alapelveit 1992-ben a Riói Nyilatkozat keretében fogadták el. A Végrehajtási Terv vitájában egyes elvek különös hangsúlyt kaptak, s miután az utolsó előkészítő ülészak sem hozott eredményt, a Világtalálkozóan külön tárgyaló csoport alakult a dél-afrikai A. Paterson vezetésével. A legélesebb vita a „közös, de megkülönböztetett felelősség” alapelvének megfelelő értelmezése és figyelembevételé miatt alakult ki. Az 1992-ben elfogadott megfogalmazás szerint a fejlett országoknak vezető szerepet kell betölteniük az érintett problémák megoldásában arra való tekintettel, hogy korábbi fejlődésük során jelentősen hozzájárultak a földi környezet állapotának romlásához. Erre az elvre a fejlődő országok képviselői ezúttal sokkal tágabb értelemben akartak hivatkozni. Ezen túlmenően különös figyelmet kapott néhány más fenntartható fejlődési alapelv is, például az elővigyázatossággal vagy a társadalmi részvétellel kapcsolatos alapelvek. Az *elővigyázatosság* kérdése a természeti erőforrások megőrzése, a kémiai biztonság és a nemzetközi kereskedelem kapcsán is felmerült; emellett – az erre az alapelvre is épülő – Kiotói Jegyzőkönyv hatálybalépése miatt is kényes problémának bizonyult.

Eredmények, kompromisszumok. Az alapelvekre vonatkozóan rendkívül nehezen születtek meg a kompromisszumok. A *felelősségi elvet* a korábbi tervezetek számos helyen említették, a fejlettebb államok képviselői viszont indokolatlannak tartották ennek az egy elvnek a túlhangsúlyozását, a többszörös hivatkozást és az elv kiterjesztett – a fejlettek és a fejlődők közötti növekvő szakadék minden, azaz nem csak környezeti vonatkozású vetületéért a felelősséget a fejlettekre hárító – értelmezését. A Világtalálkozó viszont elsősorban éppen a fejlett-fejlődő kapcsolatról szólt a változó világrend keretében. Az egész Világtalálkozó és a Terv fő irányultságát világosan jelzi, hogy végül a bevezetőben ott szerepel ez az alapelv, mint a nemzetközi együttműködés erősítésének vezérelve – de nem kiterjesztő jelleggel és „csak” mint a riói alapelvek egyike (2. „figyelembe véve a Riói Alapelveket, beleértve többek között a ’Riói nyilatkozat a környezetről és a fejlődésről’ 7. alapelvében megfogalmazott módon a közös, de megkülönböztetett felelősségek alapelvét”). Ugyanebben az értelemben és a politikai szempontok alapján indokoltan maradt meg a hivatkozás a nem fenntartható fogyasztási szokások, az energiaágazat, az éghajlatváltozás és a globális levegőszennyezés kapcsán (14, 20, 38, 39), valamint az átfogó végrehajtási teendők és a megfelelő eszközök biztosítása ügyében (81). Ugyanakkor a nemzetközi intézményrendszer fejlesztésénél az összes riói alapelvre tekintettel kell lenni – itt már külön nem kiemelve a felelősségi elvet, mint ahogy azt eredetileg a fejlődő országok javasolták (137).

Az *elővigyázatossági* „megközelítésre” való hivatkozás végül megmaradt a kémiai biztonsággal foglalkozó rendelkezésben (23), valamint a végrehajtás eszközei sorában tárgyalt tudományos kutatási részben (109.f), de elhúzódó „diplomáciai” küzdelem után sem sikerült egyetértésre jutni abban, hogy általában a természeti erőforrások felhasználása kapcsán is tekintettel kell lenni erre az elvre (24. - ennek korábbi tervezetében még a következő változat

szerepelt: „olyan stratégiák végrehajtására van szükség, amelyek alkalmazzák az elővigyázatosság elvét és amelyek ..”). Az elővigyázatossági elv a nemzetközi kereskedelemmel kapcsolatban is napirenden volt, de ennek kapcsán elutasítva azt, hogy ezt az elvet a fejlődő országokkal szemben alkalmazzák bizonyos korlátozó intézkedések bevezetésekor: végül ez az utalás is kikerült a tervezetből. A fenntartható fejlődés érdekében a *társadalmi részvétel* erősítése, az információhoz való hozzáférés biztosítása hangsúlyosan szerepel a Tervben túlmutatva a vonatkozó és csak környezeti vetületű riói alapelven is (128, 139.g; 164: „Segítsék elő továbbá a nyilvánosság teljes részvételét a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos politikák kialakításában és végrehajtásában.”). Végül említésre méltó a „szennyező fizet elvre” való hivatkozás (15.b, 19.b) a fenntartható termelési eljárásokkal kapcsolatban fejezetben.

Kormányzás: a jó kormányzás kritériumai, az emberi jogok és az etikai megfontolások

Háttér, érdekellentétek. Elsősorban az USA szorgalmazta – a többi fejlett ország eltérő mértékű támogatásával – a jó kormányzás (mindenekelőtt a demokratikus intézményrendszer) fő követelményeinek rögzítését, mint amelyek betartása a fenntartható fejlődés egyik alapvető feltétele. Meglehetősen egyértelmű volt e követelmények teljesítésének elvárása és a fejlődő országok számára a fenntartható fejlődésük érdekében történő nemzetközi támogatás politikai „összekapcsolása”. A másik oldalról többen a belügyekbe való beavatkozásnak tekintették ezt a kérdést, és arra hivatkoztak, hogy nem lehet és nem szabad egyöntetű szabályokat alkalmazni, figyelembe kell venni az eltérő tradíciókat, kultúrákat. A probléma kényességét érzékelteti, hogy bár eredetileg a Terv egyetlen bekezdéséről volt szó (4), de e témakörben külön egyeztető csoport alakult és csak rendkívül elhúzódo tárgyalások után alakult ki a megegyezés, ami kihatott a nemzeti intézményrendszerekkel szemben támasztott általános követelmények megfogalmazására is (138).

Eredmények, kompromisszumok. Az egyes országok szintjén elvárt jó kormányzásra vonatkozóan végül elfogadott szövegben egyrészt csak a legalapvetőbb – s tágan értelmezhető – jellemzők maradtak meg, másrészt éppen a fent említett „árúkapcsolás”, azaz a nemzetközi együttműködés erősítése különösen a fejlődő országok támogatásának területén: „4. .. Országos szinten a jó környezeti, társadalmi és gazdasági politikák, az emberek igényeinek megfelelő demokratikus intézmények, a törvényesség, a korrupció elleni intézkedések, a nemek közti egyenlőség és a beruházást támogató környezet képezik a fenntartható fejlődés alapját. .. A fejlett és fejlődő országok közti szakadék rámutat a .. nemzetközi gazdasági környezet megteremtésének folyamatos szükségességére, különösen a pénzügy, a technológia átadás, az adósság és kereskedelem területén, továbbá a fejlődő országok teljes mértékű és hatékony részvételére vonatkozóan a globális döntéshozatal területén. ..”. A tárgyalások későbbi szakaszában a jó kormányzáshoz kapcsolódóan más fontos követelmények is elfogadásra kerültek nemcsak a minden egyes országra való utalás nélkül, azaz az általánosság szintjén (5, 6), hanem az egyes országokon belüli elvárásként is: „138. A jó kormányzás alapvető fontosságú a fenntartható fejlődés szempontjából. .. A szabadság, a béke és a biztonság, az országon belüli stabilitás, az emberi jogok, köztük a fejlődéshez való jog tiszteletben tartása, a törvényesség, a nemek egyenlősége, a piac-orientált politikák, valamint az igazságos és demokratikus társadalmak iránti átfogó elkötelezettség szintén alapvető fontosságúak és egymást kölcsönösen erősítik.” Ebben a megközelítésben komoly vitát váltott ki az emberi jogokra és a nemek egyenlőségére való hivatkozás formája.

Szegénység: a szegénység elleni küzdelem

Háttér, érdekellentétek. A szegénység csökkentését célzó megfontolások kapták a legnagyobb figyelmet, hiszen az elmúlt tíz évben tovább növekedtek az átlagos életszínvonalbeli különbségek. E probléma nemcsak fejlett és fejlődő, gazdag és szegény országok közötti különbségként merült fel, hanem teljes általánosságában és emellett különös tekintettel a fejlődő világra (7). A korábbi ENSZ-nyilatkozatokban elfogadott célkitűzések megerősítése mellett a további konkrét javaslatok miatt alakultak ki komolyabb ellentétek a fejlett országok álláspontjában. Az USA – többnyire Ausztrália, Japán, Kanada – támogatásával ellenezte újabb kötelezettségvállalások megfogalmazását és amellett állt ki, hogy inkább a már ismertek végrehajtására kellene összpontosítani.

Eredmények, kompromisszumok. A politikai kötelezettségvállalások a szegénység csökkentésére elsősorban a Millenniumi Nyilatkozatban fogalmazódtak meg és azokat megerősítette a Végrehajtási Terv (7, 25): „7.(a) Csökkentsék felére 2015-re a világ népességében azok arányát, akik napi jövedelme kevesebb, mint 1 dollár, és azok arányát, akik éheznek, továbbá, ugyanerre az időpontra csökkentsék felére azok arányát, akik nem jutnak biztonságos ivóvízhez”. Az EU ezen a területen is – általában a fejlődők, továbbá Izland, Norvégia, Svájc és egyes társult országok aktív támogatásával – a korábbiakkal összefüggő további konkrét javaslatok figyelembevételét szorgalmazta. Az egyik legnehezebben feloldható problémát az ivóvíz ellátásban és azzal is összefüggésben az alapvető közegészségügyi szolgáltatásokban nem részesedő népesség arányának 50%-os csökkentésére irányuló célkitűzések összekapcsolása jelentette. Ebben a kérdésben végül egyetértés született „8. Az emberi egészség és a környezet védelméhez szükséges a tiszta ivóvíz és a megfelelő közegészségügyi ellátás. E tekintetben egyetértünk abban, hogy 2015-re felére kell csökkenteni azok arányát, akik nem jutnak biztonságos ivóvízhez vagy nem tudják megfizetni azt (amint ezt a Millenniumi Nyilatkozat körvonalazta), illetve azoknak az arányát, akik nem férnek hozzá az alapvető közegészségügyi ellátáshoz”. Az alapvető szükségletek vagy az esélyegyenlőség feltételeinek biztosítása számos más területben is végül helyt kapott a Tervben bár kevésbé konkrét formában: (7.f) az alapvető egészségügyi szolgáltatások biztosítása, (7.j, 7.k, 40.a) az élelmiszerbiztonság elősegítése, (9) hozzáférés a megbízható és megfizethető energiaszolgáltatásokhoz, (10.b) foglalkoztatási lehetőségek növelése, (11.a) a városi és vidéki szegények hozzáférése a földhöz, a tulajdonhoz, a megfelelő lakáskörülményekhez és az alapvető szolgáltatásokhoz stb. Ez utóbbihoz kapcsolódik az egyik megerősített konkrétabb cél: „11. 2020-ra érjenek el jelentős javulást legalább 100 millió nyomornegyedekben lakó ember esetében, mint azt a 'Városok nyomornegyedek nélkül' kezdeményezésben javasolták”.

Fenntarthatóság: a fenntartható termelési eljárások és fogyasztási szokások

Háttér, érdekellentétek. A világszerte növekvő fogyasztás és termelés mind nagyobb terhelést jelent a környezetre. E témakörben az EU és több más ország „programozott” megközelítést tartott szükségesnek, azaz egy tízéves globális keretprogram kialakítását és végrehajtását figyelembe véve az egyes országok, társadalmi csoportok, gazdasági szektorok eltérő helyzetét és adottságait. A fejlődő országok csoportja szerint viszont ezzel a gazdag országoknak kell foglalkozniuk, hiszen gazdagságukat is a környezeti erőforrások igazságtalan túlhasználásával és az aránytalanul nagy környezetszennyezéssel érték el, a fejlettek sorában pedig többek között az USA ellenezte az egységes programot arra hivatkozva, hogy e tekintetben az egyes országoknak sajátos feltételeikhez igazítva kell cselekedniük. Ugyanakkor minden delegáció általánosságban elismerte, hogy különösen a legfejlettebb országok jelenlegi fogyasztási

tendenciái miatt gyorsan degradálódnak a természeti erőforrások, növekednek az erőforrások hasznosításában megmutatkozó különbségek és emiatt sürgős intézkedésekre van szükség.

Eredmények, kompromisszumok. A mindenki számára elfogadható szövetszerű megoldást végül a „közös, de megkülönböztetett felelősség” elvére és ezáltal a fejlett országok „élenjáró” szerepére való hivatkozás, valamint az egységes keretprogram helyett a programokat átfogó tízéves keret kidolgozásában való megállapodás jelentette: „15. Ösztönözzék és segítsék elő programok egy 10-éves keretének kidolgozását a regionális és nemzeti kezdeményezések támogatására annak érdekében, hogy felgyorsítsák az elmozdulást a fenntartható fogyasztás és termelés irányába, ezáltal támogassák a társadalmi és gazdasági fejlődést az ökológiai rendszerek eltartó képességének határain belül, ahol helyénvaló, a gazdasági növekedés és a környezet degradációja közti kapcsolat szétválasztásával .. . Minden országnak cselekednie kell, a fejlett országokkal az élen – figyelembe véve a fejlődő országok igényeit és képességeit ..”.

E keret elfogadása mellett számos fontos „részletkérdésben” is hosszadalmas és parázs vita volt: ennek eredményeképpen került elfogadásra a fent említett hivatkozás az ökológiai rendszerek eltartó képességének hatáira; továbbá az olyan lényeges eszközökre, mint az életciklus elemzés (15.a, 15.c); az előrehaladás méréséhez a nemzeti indikátorok (15.a) – bár többen az összevethetőség érdekében a főbb indikátorok globális egyeztetését szorgalmazták; fogyasztói tájékoztatási eszközök (15.e) – viszont végül kimaradt az „öko-címkék” alkalmazásának említése. Nem jelentett különösebb problémát a tisztább termelés és az ökológiai hatékonyságot célzó befektetések általános jellegű ösztönzése (16), de hosszas koncepcionális vita után elvetették például az erőforrás-hatékonyság egyértelmű („faktor-4” azaz négyszeres) javítását jelentő konkrét cél kimondását.

Az egyes ágazatok vonatkozásában specifikusabb célokat fogalmaz meg a Végrehajtási Terv, de általában mellőzve a határidőhöz kötött konkrét hatékonyságjavítási szintek megadását; a tételesen figyelembevett szektorok a következők: *energiagazdálkodás* (20. - erre az alábbiakban külön kitérünk), *közlekedés* (21), *hulladékgazdálkodás* (22). Az energia területe mellett e rész egyik legfontosabb és legtovább egyeztetett témaköre a vegyi anyagok termelése és kezelése volt (ld. alább).

Természeti erőforrások: az erőforrások degradációja, a biológiai sokféleség csökkenése

Háttér, érdekellentétek. Az elmúlt tíz év alatt – bár egyes régiókban és egyes vonatkozásokban komoly és eredményes erőfeszítéseket tettek – összességében a természeti erőforrások degradációja folytatódott. Ebben teljes körű egyetértés volt, de a konkrét teendőket és a felelősség megosztását illetően nagyon nehezen alakult ki egyetértés. Mindenekelőtt hosszú vita volt arról, hogy a természeti erőforrások degradációjának megállítására megfogalmazható-e számszerűsíthető és határidőhöz köthető cél. Alapvető koncepcionális és szakpolitikai kérdések merült fel – jól mutatva az országok, illetve a tárgyaló delegációk közötti jelentős érdek- és megközelítésbeli különbségeket. A viták „eredményeképpen” – számos ország (EU-tagállamok, sok fejlődő ország, Svájc, Norvégia, hazánk) határozott támogatása ellenére – kimaradt a degradáció megállítására vonatkozó konkrétabb határidő, az elővigyázatosság elvének figyelembevétele, az átfogó jellegű „ökorendszer” megközelítés támogatása, valamint a természeti környezettel foglalkozó megannyi nemzetközi egyezmény koherens végrehajtásának ösztönzése. Ennél konkrétabb és szakszerűbb tárgyalás folyt a biológiai sokféleség megőrzéséről és a veszélyesen csökkenő tengeri halállományokkal kapcsolatos teendőkről. E kérdések, illetve

más intenzíven használt és nemzetközi jelentőségű természeti erőforrások kapcsán is egyértelműen a közvetlen gazdasági érdekek ütköztek a hosszabbtávú erőforrás-gazdálkodási szempontokkal. A közös javak, erőforrás-összetevők (földi légkör, óceánok stb.), illetve a közös jellegű kockázatok (biológiai sokféleség, erdőállományok csökkenése, sivatagosodás stb.) esetében legalábbis a nemzetközi együttműködés fő feladataink szintjén – különösen meglévő nemzetközi programok, megállapodások esetében – viszonylag egyszerűen elérhető volt a meg egyezés. Az együttműködés hatékonyságának javításához szükséges erőforrások ügyében (kapacitás-építés, pénzügyi források, technológia-átadás) pedig e területeken is értelemszerűen a legtöbbször a közös, de megkülönböztetett felelősség elvére történt hivatkozás.

Eredmények, kompromisszumok. A legkomolyabb ellentétek a fentiekben említett módon az érintett fejezet egyedüli felvezető bekezdésének tartalma körül mutatkoztak; amely végül csak általános jellegű felhívást tartalmaz a degradáció megállítására: „24. .. annak érdekében, hogy a *természeti erőforrások degradációjának jelenlegi irányát a lehető leggyorsabban megfordítsuk*, olyan stratégiák végrehajtására van szükség, amelyek nemzeti és megfelelőképpen regionális szinten elfogadott konkrét célokat tartalmaznak az ökológiai rendszerek védelmére, valamint a földdel, a vízzel és az élővilág erőforrásaival való integrált gazdálkodás megvalósítására ..”.

Ezt követően a témakörrel foglalkozó fejezet tételesen végigveszi a természeti rendszer összetevőit és többé vagy kevésbé konkrét célokat és feladatokat sorol fel. E kérdéskörök a következők. A *biztonságos ivóvíz és a szennyvízkezelés* (25-29), ahol a korábban említett célok mellett az integrált vízkészlet gazdálkodásra vonatkozó tervek 2005-re történő kidolgozása jelent egészen konkrét kötelezettséget. Az *óceánokkal, tengerekkel, szigetekkel, partmenti területekkel, tengeri és partmenti biológiai sokféleséggel, tengeri környezet szennyezésével* kapcsolatos teendők (30-36), ezen belül a *halászattal, halgazdálkodással* összefüggő feladatok, ahol az egyik legjelentősebb megegyezés értelmében „31.(a) Az állományok fenntartása és helyreállítása olyan szinten, hogy az maximális fenntartható szaporulatot eredményezzen, sürgősséggel – ahol lehetséges, nem később, mint 2015-re – teljesítve e célokat a kimerült állományok esetében”. Továbbá kiemelendők a halászati kapacitásokra és az illegális halászat megelőzésére utaló rendelkezések (31.d, 31.f), valamint a tengeri környezet védelmére a szennyező tevékenységekkel szemben (33, 34).

A *természeti katasztrófák és hatásaik* mérséklésével kapcsolatos ezúttal megerősített akciók a meglévő együttműködési programkeretekre épültek (37), ezzel szemben alig lehetett megállapodásra jutni az üvegházhatású gázok növekvő kibocsátása miatti *éghajlatváltozás kockázatának* mérséklése ügyében (e témára külön térünk ki). A *földi légkörrel* kapcsolatos *további problémákkal* és teendőkkel is röviden foglalkozik a Terv (39).

A természeti erőforrásokkal való hatékony gazdálkodást tárgyaló fejezet sajátos módon két ágazati részt is tartalmaz: a *mezőgazdaság* kapcsán itt található az integrált földgazdálkodásra, talajvédelemre vonatkozó teendők (40), az idegenforgalom kapcsán pedig értelemszerűen a természetmegőrzés idekapcsolódó feladatai (43). Részben az előbbi kérdéskörhöz is kapcsolódóan foglalkozik a *sivatagosodással* összefüggő teendőket tárgyaló rész, mely téma a Terv más fejezeteiben is hangsúlyosan szerepel, különös tekintettel számos afrikai ország ezzel összefüggő problémáira. Itt a legkritikusabb kérdést a vonatkozó nemzetközi egyezmény pénzügyi támogatási rendszere jelentette, s végül az eredetileg fenntartásaikat hangoztató egyes donor-országok hozzájárulásával elfogadott megegyezés értelmében a Globális Környezeti Alap majd támogatást nyújthat e területen is (41.f).

A *biológiai sokféleség* megőrzése, azaz csökkenésének megállítása kapcsán viszonylag egyszerűen jutottak egyezsége a tárgyaló delegációk – konkrét határidő kitűzésével megerősítve a vonatkozó egyezmény keretében korábban elfogadott célokat és főbb teendőket, illetve azt összekapcsolva a fejlődő országok támogatási igényeinek elismerésével: „44. .. Ahhoz, hogy az Egyezmény három célkitűzését hatékonyabban és egymással összhangban valósítsák meg, valamint 2010-re jelentősen csökkentsék a biológiai sokféleség csökkenésének jelenlegi ütemét, új és kiegészítő pénzügyi és műszaki erőforrásokra lesz szükség a fejlődő országok számára ..”. E témakörben el lehetett fogadtatni az ökoszisztéma szemléleten alapuló átfogó megközelítés alkalmazásának szükségszerűségét (44.e), ami nem volt lehetséges a legáltalánosabb szinten (24). Érdekes módon itt nem okozott különösebb gondot az egyezményhez kapcsolódó Cartagenai Jegyzőkönyv hatálybalépését sürgető felhívás (44.t).

A *fenntartható erdőgazdálkodással*, annak feladataival foglalkozó rész ugyancsak viszonylag ellentmondásmentesen volt lezárható (45), hiszen annak rendelkezéseit elsősorban az ENSZ keretében hosszabb ideje folytatott együttműködés eddigi eredményeire és már elfogadott általánosabb jellegű céljaira alapozták.

Éghajlatváltozás: a Kiotói Jegyzőkönyv hatálybalépése

Háttér, érdekellentétek. Annak ellenére, hogy a 2001 végén lezárultak a nemzetközi tárgyalások a Kiotói Jegyzőkönyv eljárási szabályairól, nehezen körvonalazódott még a Világtalálkozón is a hatálybalépést és a végrehajtást sürgető rendelkezésekre vonatkozó kompromisszum. Egyfelől Norvégia az EU és a társult országok támogatásával határozottabb „felszólítást” szorgalmazott minden állam számára, másfelől az USA egyértelművé tette, hogy továbbra sem változtat a jegyzőkönyvet elutasító álláspontján. E vita lezárásához és a megoldáshoz részben hozzájárult Kanada és az Orosz Föderáció részéről annak a politikai szándéknak a bejelentése, hogy csatlakoznak a Kiotói Jegyzőkönyvhöz. Ezáltal belátható közelségbe került e nemzetközi megállapodás hatálybalépése. A Világtalálkozón jelentette be Kína is a csatlakozási szándékot. A kérdéskörben rendkívül megosztott volt a fejlődő világ is, hiszen, többek között az afrikai államok és a kis szigetállamok határozottan kiálltak a kibocsátások további jelentős csökkentése mellett, bizonyos országok viszont elsősorban az ilyen intézkedésekből fakadóan a gazdaságaikat várhatóan érő káros hatások miatt fejezték ki aggodalmukat.

Eredmények, kompromisszumok. E tárgykörben a kompromisszumos megoldást végül az jelentette, hogy a legátfogóbb hivatkozások (38, 38.a, 38.b) az 1992-ben elfogadott keretegyezményre, illetve a Millenniumi Nyilatkozatra történtek, hiszen ezekhez akkor gyakorlatilag minden állam csatlakozott. A további sürgős teendőket illetően pedig jobb híján a Terv arra utal, hogy „38. .. a Kiotói Jegyzőkönyvet már ratifikált Államok határozottan sürgetik azokat az Államokat, amelyek ezt még nem tették meg, hogy időben ratifikálják a Kiotói Jegyzőkönyvet”.

Egészségügy: az egészségügyi ellátás helyzete

Háttér, érdekellentétek. A Végrehajtási Tervnek egyedül az egészségüggyel foglalkozó fejezetét sikerült feltételesen lezárni az előkészítő ülészekorán – egy kényes kérdés kivételével. E témakört illetően általában nagy volt az összhang, hiszen az egészség kérdését a fenntartható fejlődés szempontjából mindenki az egyik legnyilvánvalóbb feltételének tekintette. Különös hangsúlyt kapott a HIV/AIDS kérdése és az azzal kapcsolatos feladatkör. Az említett kivétel az alapvető egészségügyi ellátással kapcsolatban az emberi jogokra való hivatkozást érintette. A probléma hátterében – kimondatlanul – a nőknek a magzattal kapcsolatos jogai

húzódtak meg, s különösen Kanada állt ki rendkívül határozottan mindenekelőtt Vatikán delegációjával vitatkozva e hivatkozás szerepeltetése mellett.

Eredmények, kompromisszumok. Az egészség kérdését a Végrehajtási Terv keretében nemcsak általában a fenntartható fejlődés keretében kezelik, hanem azt a szegénység elleni küzdelem feladataihoz is egyértelműen kapcsolják. E fejezet több fontos általános és néhány egészen konkrét célt is megjelöl (54.e, 54.f, 55), ezek sorában a legkritikusabbnak a HIV/AIDS-re vonatkozó tekinthető „55. .. Hajtsák végre a megállapított időkereteken belül a Közgyűlés 26. rendkívüli ülészakán elfogadott 'HIV/AIDS Kötelezettségvállalási Nyilatkozat'-ban foglalt valamennyi kötelezettségvállalást, kiemelve különösen a HIV megbetegedések 25%-os csökkentését a 15-24 év közötti életkorú fiatal férfiak és nők körében a leginkább érintett országokban 2005-re, világviszonylatban pedig 2010-re ..”. Ugyanakkor egy témakörben – nevezetesen a benzin ólomadalék globális beszüntetése ügyében – hosszas vita után sem született konszenzus egy konkrét határidőre vonatkozóan. A fent említett kényes kérdésben csak közvetlenül a magasszintű szakasz előtt, elhúzódó és feszült vita után alakult ki a megegyezés meglehetősen szabadon értelmezhető megfogalmazással és hivatkozásokkal: „54. .. biztosítani tudják *mindenki számára* hatékony, hozzáférhető és megfizethető módon az alapvető egészségügyi szolgáltatásokat .. *összhangban az emberi jogokkal, az alapvető szabadságjogokkal, valamint a nemzeti jogszabályokkal, kulturális és vallási értékekkel, figyelembe véve az Egyesült Nemzetek vonatkozó konferenciáinak és csúcstalálkozóinak, illetve a Közgyűlés rendkívüli ülészakáinak jelentéseit.*”

Finanszírozás: a fejlődő országok fejlesztési programjainak támogatása

Háttér, érdekellentétek. A fenntartható fejlődés témakörei közül a szegénység elleni küzdelem, illetve tágabb nemzetközi vetületben a fejlődő országok életszínvonalbeli, gazdasági felzárkózásának kérdése kapta a legnagyobb figyelmet, de az általános megállapítások és a többé-kevésbé konkrét célok meghatározása mellett a nemzetközi támogatások ügyében bontakozott ki jelentős vita. A támogatások kulcsterületei: a technológiai-átadás, általában véve a kapacitások építése és bővítése, valamint a minden terület vonatkozásában tárgyalt finanszírozás. Különösen három pontban alakult ki nagyon nehezen a konszenzus: a Hivatalos Fejlesztési Segélyalaphoz (ODA) való hozzájárulás növelésére irányuló korábbi szándéknyilatkozatok megerősítése és a betartásuk sürgetése, egy nemzetközi Szolidaritási Alap felállítása, valamint a Globális Környezeti Alap kiterjesztése tárgyában. A pénzügyi támogatási rendszer kérdéseivel is külön egyeztetőcsoport foglalkozott J. Ashe (Antigua és Barbuda) vezetésével, amely egyúttal a nemzetközi kereskedelem kritikus ügyeit is tárgyalta. E kérdéscsoportban hosszú ideig reménytelennek látszott a megállapodás, az utolsó előkészítő ülészak végén éjszakába nyúlóan már miniszteri, delegációvezetői szinten igyekeztek a nyitott kérdésekről egy „csomagban” megegyezni, de az akkor a dél-afrikai miniszter által tett kompromisszumos (a Végrehajtási Terv jelenlegi X. fejezetére tett) javaslatokat a fejlődő országok aggodalommal figyelték jóval egyértelműbb támogatást várva e területeken, az EU-csoport nem tudott megegyezni a kereskedelmet torzító támogatások ügyében, az USA pedig számos kényes kérdésben kívánta módosítani a javaslatot. A találkozó külön is részletesen áttekintette a legtöbb gonddal küszködő afrikai államok, illetve a rendkívül „sérülékeny” kis fejlődő szigetállamok fejlesztési és fejlesztés-finanszírozási kérdéseit.

Komoly ellentétek övezték az ODA témájában javasolt lépéseket: az 1992-ben Rióban ajánlott hozzájárulási szint figyelembevételével átlagosan csökkent ahelyett, hogy növekedett volna a fejlett államok támogatása. A Monterrey-i Konferencián tett felajánlások alapján – teljesítésük

esetén – ez e tendencia valamelyest megfordulna; a fejlődő országok további lépéseket szorgalmaztak. Emellett egyfajta világpolitikai szimbólumként vetették fel a szegénység leküzdését szolgáló szolidaritási alap létrehozását. Ez utóbbival a legtöbb fejlett országbeli delegáció nem értett egyet, hiszen nyilvánvaló volt, hogy a meglévő támogatási keretek (köztük kiváltképpen az ODA) sem kellően feltöltöttek és nincs nagyobb szándék az összesített hozzájárulások növelésére. Végül a Globális Környezeti Alap (GEF) pénzügyi keretének és támogatási területeinek határozott tágítását kérték a fejlődő országok – különös tekintettel a meglévő támogatási területeken a fejlesztések növelése érdekében, illetve a mezőgazdasági termelés, élelmiszerellátás szempontjából fontos föld-, illetve talajdegradáció, a sivatagosodás elleni beavatkozások elősegítése érdekében.

Eredmények, kompromisszumok. Az új pénzügyi alap kérdésében végül megállapodás született, de a részletek hiánya előrevetíti, hogy legalábbis egyelőre ez csak egy „szimbolikus” keret lesz: „7.(b) Hozzanak létre egy szolidaritási világalapot a szegénység felszámolására és a szociális és emberi fejlődés támogatására a fejlődő országokban a Közgyűlés által meghatározandó módon, de hangsúlyozva a hozzájárulások önkéntességét, valamint annak szükségességét, hogy elkerüljék az Egyesült Nemzetek keretében már meglévő alapok megkettőzését ..”. A fejlesztési támogatások, illetve konkrétan a hivatalos fejlesztési segélyezés kapcsán – az arra is vonatkozóan a Monterrey-i Konferencián elhangzott felajánlások betartása érdekében – sürgető felhívásokat tartalmaz a Végrehajtási Terv (4, 62, 82, 85). „82. *A pénzforrások mozgósítása és fokozottan hatékony felhasználása*, továbbá a szegénység felszámolására, a társadalmi körülmények javítására, az életszínvonal emelésére és a környezetünk védelmére irányuló nemzetközileg elfogadott fejlesztési célok – köztük a Millenniumi Nyilatkozatban foglalt célok – megvalósításához szükséges nemzeti és nemzetközi gazdasági feltételek megteremtése lesz az első lépés, amellyel biztosítjuk azt, hogy a huszonegyedik század mindenki számára a fenntartható fejlődés százada legyen. .. 85.(a) Bocsássák rendelkezésre a számos fejlett ország által a fejlődés finanszírozásával foglalkozó nemzetközi konferencián bejelentett kötelezettségvállalások szerinti megemelt, hivatalos fejlesztési segélyezési hozzájárulásokat. *Sürgessék azokat a fejlett országokat, amelyek ezt még nem teljesítették, konkrét erőfeszítések megtételére annak érdekében, hogy a nemzeti össztermék 0,7 százalékát fordítsák a hivatalos fejlesztési segélyek céljára a fejlődő országok részére ..*”. Mintegy ennek az éremnek a másik oldalaként, elsősorban a fejlett országok véleményeként jelenik meg a Tervben a támogatások hatékonyabb fogadására, felhasználására vonatkozó igény (85.b).

A Globális Környezeti Alapra (GEF) is többször hivatkozik a Terv, hiszen ez a támogatási mechanizmus az elmúlt tíz évben meglehetősen hatékonynak bizonyult, szigorú szabályok szerint, de új és kiegészítő forrást jelentett elsősorban a fejlődő országok számára néhány támogatási területen (20.(n), 58, 87, 140, 151). A kérdés időszerűségét azt is adta, hogy a Világtalálkozó után volt esedékes a GEF Második Közgyűlése, amely hivatott volt dönten az Alap további működéséről, pénzeszközeiről. A globális jellegű támogatási területek kibővítésének kérdésében is megállapodás született.

Kereskedelem: a világkereskedelmi rendszer reformja

Háttér, érdekellentétek. A reformmal a Világkereskedelmi Szervezet tavalyi dohai értekezlete foglalkozott, s útjára indított egy sokoldalú tárgyalási folyamatot. A világkereskedelmi rendszerben való hatékony részvétel kulcsfontosságú a fejlődő országok számára. A mostani Világtalálkozón többen azt képviselték, hogy legfeljebb a megerősítés szándékával kell hivatkozni a Dohában elhatározottakra. Mások a fenntartható fejlődés átfogó követelményei

alapján további elvárásokat akartak keresztülvinni különösen a legkevésbé fejlett országok termékeinek piacra jutására, a fejletteknél alkalmazott export-támogatásokra vonatkozóan. Az elhúzódó és feszült vitát követően végül az egyik legkényesebb – alig feloldható – problémát a világkereskedelmi szabályok és a nemzetközi környezetvédelmi egyezmények rendelkezéseinek harmonizálása, egyenrangúságának elismerése jelentette. Napirenden volt a fejlődő országok teljes körű részvételének kérdése is a világkereskedelmi szervezetben és a világkereskedelmi rendszerre kapcsolatos döntéshozatalban.

Eredmények, kompromisszumok. A világkereskedelmi rendszer jelentőségére, reformjára, az ezzel kapcsolatos általános szempontokra, teendőkre utaló megállapítások igények átszövik a Tervet (4, 15(e), 16(b), 19(b), 47, 48, 67, 81, 90-99, 141, 151). Emellett konkrét áruk, tevékenységek (halászat, erdei termékek, energia, ózonkárosító anyagok stb.) kapcsán is fontos megállapítások fogalmazódtak meg.

A fejlődő országok piacra jutási lehetőségeinek elősegítése volt ezúttal is az egyik közmegegyezést élvező terület - legalábbis az általános megközelítések szintjén: „67.(c) Javítsák az áruk, ezen belül az afrikai országokból, különösen a legkevésbé fejlett országokból származó áruk piacra jutását – a Kereskedelmi Világszervezet keretében folyó tárgyalások kimenetelének előfeltételezése nélkül – a Dohai Miniszteri Nyilatkozat keretében, valamint kedvezményekkel foglalkozó megállapodások keretében”.

A nemzetközi kereskedelmi szabályok jelentős mértékben összefüggnek olyan kényes kérdésekkel, mint a szellemi tulajdonjogok vagy a nemzetközi környezetvédelmi megállapodások rendelkezései. E nemzetközi rendszerek ellentmondásai, illetve harmonizálási igényei régóta napirenden vannak a szakosított tárgyalási fórumokon, de ezúttal a Világtalálkozó keretében egy helyen vitatkozhattak az eltérő szakterületek és nézetek képviselői e kérdésekről. Végül megerősítették, illetve kiegyensúlyozottabbá tették a Dohában elfogadott szempontrendszert és útjára indított tárgyalási folyamatot egyebek mellett az említett két kritikus „találkozási” területen. A szellemi tulajdonjogok kérdése különösen a biológiai sokféleség (biológiai és genetikai források), valamint az egészségvédelem (gyógyászati eljárások, készítmények) kapcsán kritikus kérdés: „44.(r) Az egymást erősítő kölcsönhatások és a kölcsönös támogatás előmozdítása céljából, figyelembe véve az érintett megállapodások keretében hozott döntéseket, segítsék elő az Egyezmény (a Biológiai Sokféleség Egyezmény), a nemzetközi kereskedelemről és a szellemi tulajdonjogokról szóló megállapodások közötti kapcsolatok megvitatását e vita eredményének előfeltételezése nélkül ..”; „100. Kezeljék a számos fejlődő és legkevésbé fejlett országot érintő közegészségügyi problémákat, különösen a HIV/AIDS-ből, tuberkulózisból, maláriából, és más ragályos betegségekből eredőket, miközben fontosnak tartják 'A szellemi tulajdonjogok kereskedelemmel kapcsolatos vonatkozásairól szóló megállapodást' (TRIPS Megállapodás) és a közegészségügy kérdésével foglalkozó Dohai Nyilatkozatot, amelyben a megállapodtak arról, hogy a TRIPS Megállapodás nem akadályozza és nem akadályozhatja a WTO tagokat intézkedések megtételében a közegészség védelmére. .. *a Megállapodást oly módon lehet és kell értelmezni, illetve végrehajtani, hogy az erősítse a WTO tagok jogát a közegészség védelmére, és különösen a gyógyszerekhez való hozzáférés elősegítésére mindenki számára.*”

A támogatások kérdésében megerősítették, hogy elő kell segíteni az ezek fokozatos leépítését célzó reformot, elkerülve ezáltal a kereskedelemtorzító és a káros környezeti hatásokat. „97(b) Támogassák a Dohai Miniszteri Nyilatkozat támogatásokról szóló munkaprogramjának a befejezését, hogy ezáltal elősegítsék a fenntartható fejlődést és megerősítsék a környezetvédelmet, valamint ösztönözzék azon *támogatások reformját*, amelyek jelentős negatív hatással vannak a

környezetre és összeegyeztethetetlenek a fenntartható fejlődéssel”. A szubvenciók kérdése különösen a mezőgazdasági termékek kapcsán volt napirenden: „92.(c) .. Teljesítsék a tárgyalások eredményének előfeltételezése nélkül a Mezőgazdasági Megállapodás 20. cikkében kezdeményezett átfogó tárgyalásokra vonatkozó kötelezettségvállalást .., amelyek célja a piacokhoz való hozzáférés lényeges javítása, *az export támogatások valamennyi formájának csökkentése azok fokozatos megszüntetésének céljával, a kereskedelem torzító hazai támogatások lényeges csökkentése ..*”

A nemzetközi kereskedelem fejlesztése és a nemzetközi környezetvédelmi követelmények szigorítása hosszú ideje párhuzamosan fut, ezek viszonyának, de legalábbis egyenrangúságának elismerése fontos politikai kompromisszumot jelentett: „97. Folytassák a kereskedelem, a környezetvédelem és a fejlődés kölcsönösen egymást erősítő jellegének erősítését a fenntartható fejlődés elérése érdekében .. 98. *Segítsék elő, hogy a multilaterális kereskedelmi rendszer és a multilaterális környezetvédelmi megállapodások kölcsönösen támogassák egymást, összhangban a fenntartható fejlődés céljaival .., miközben elismerik annak fontosságát, hogy fenntartsák mindkét eszközcsoport integritását.*”

Energia: megújuló energiaforrások aránya

Háttér, érdekellentétek. Az elhúzódó egyeztetések ellenére sem alakult ki általános egyetértés a megújuló energiaforrások körének meghatározásáról és arányuk számszerűsíthető növeléséről. Az energiatermelés és -ellátás kérdése mindhárom átfogó témakörben – a szegénység elleni küzdelem, a fenntartható termelési-fogyasztási minták, a természeti erőforrásokkal való gazdálkodás kapcsán – lényeges szerepet kapott. A jól kivehető ellentétek miatt már az előkészítési folyamat korai szakaszában külön tárgyalócsoporthoz hoztak létre az argentin Gustavo Ainchil vezetésével, de különösen a megújuló energiaforrások ügyében szinte csak a legutolsó pillanatban zárultak le az egyezkedések. A fő vitapontok a következők voltak: a megújulóakra konkrét cél kitűzése; a megújulók körének meghatározása, lehatárolása; a megújulók mellett a fosszilis energiahordozókkal kapcsolatos hatékony technológiák támogatása. Az EU, több más fejlett, társult és fejlődő állam támogatta valamilyen konkrétabb, számszerűsített cél elfogadását, de más fejlett és egy sor fejlődő állam a nemzeti sajátosságokra való hivatkozással elfogadhatatlannak tartotta egy globális szintű cél kimondását. A számos ajánlott változat sorában egy időhatárhoz kötött globálisan 15%-os arány elérése volt a legtovább tárgyalt kompromisszumos lehetőség, de ebben sem született egyetértés.

Eredmények, kompromisszumok. A Végrehajtási Terv végül több helyen kitér e kérdéskörre, de a legkényesebb kompromisszumokat a fenntartható termelési és fogyasztási mintákkal foglalkozó fejezet energetikai része tartalmazza. A megújulóakra vonatkozó konkrét cél helyett végül a következő megfogalmazás került be a Tervbe: „20.(c) Fejlesszék és terjesszék az alternatív energia technológiákat azzal a céllal, hogy *az energiaforrások összetételében jelentősebb arányban részesedjenek a megújuló energiák*, javítsák az energiahatékonyságot, valamint fokozottan támaszkodjanak a fejlett energiatechnológiákra, ezen belül a tisztább fosszilis tüzelőanyag technológiákra; .. (e) .. *jelentős mértékben növeljék a megújuló energiaforrások globális részesedését azzal a célkitűzéssel, hogy növekedjen hozzájárulásuk a teljes energiaellátáshoz*, elismerve a nemzeti és az önkéntes regionális célként kitűzött konkrét szintek, valamint kezdeményezések szerepét, ahol ezek léteznek, .. továbbá rendszeresen értékeljék ennek érdekében a rendelkezésre álló adatokat az előrehaladás áttekintésére”. Látva, hogy elérhetetlen a konkrét célra irányuló megegyezés, az EU kezdeményezésére a

Világtalálkozó végén sok delegáció – köztük a magyar delegáció – nevében külön nyilatkozat hangzott el a megújuló energiákkal kapcsolatban.

*Szociális pillér: a fenntarthatóság szociális kritériumai,
a teendők és a nemzetközi intézményrendszer*

Háttér, érdekellentétek. A Világtalálkozón a fenntartható fejlődés szociális pillérének összetevői kapták a legnagyobb figyelmet, ezek sorában elsősorban a szegénység elleni küzdelem feladatai. Emellett a mindenki számára méltányos életfeltételek biztosítása, az esélyegyenlőség kérdései és számos más olyan fontos terület, amely szerepelt többek között a koppenhágai Szociális Fejlődési Világtalálkozó által elfogadott programban és az annak végrehajtását követő nemzetközi folyamat keretében. Az esélyegyenlőség, a szociális jogok biztosítása különösen a nők és a gyermekek társadalmi helyzetével összefüggésben kapott hangsúlyt és a fenntartható fejlődés átfogó keretébe illesztve megerősítették azokat a célkitűzéseket és feladatokat, amelyeket a kifejezetten ezzel foglalkozó világtalálkozókon fogadtak el (Világkonferencia a Nőkről, Világértekezlet a Gyermekekért).

A szociális kérdések ezúttal a gazdasági és környezeti követelményekkel, szempontokkal szorosán összefonódva voltak napirenden és jelentek meg a Végrehajtási Tervben. A nemzetközi együttműködés és a kormányok feladatai mellett a különböző társadalmi csoportok helyzetére, részvételére is kiter a Terv. E téren az egyik kényes kérdésnek a vállalatok szociális felelősségének erősítése bizonyult beleértve a munkahelyeken a megfelelő munkakörülmények biztosítását.

A szociális feltételek javítására, a méltányos életkörülmények biztosítására vonatkozó – korábban már vázolt – konkrét célok mellett e rendkívül tág témakör legvitatottabb célkitűzése a nemzetközi intézményrendszernek a jobb koordinációt és összhangot biztosító ésszerűsítése volt. Egyes javaslatok szerint az ENSZ keretében a gazdasági, a szociális és a környezeti ügyekkel foglalkozó bizottsági mechanizmusokat össze kellene vonni, s hasonlóképpen kellene fejleszteni a regionális bizottságok tevékenységét: az ezzel is kapcsolatos intézményfejlesztési vita gyakorlatilag az ENSZ átfogó intézményi reformját érintette.

Eredmények, kompromisszumok. Elismerést nyert, hogy a szociális ügyekben (is) óriási elmaradás mutatkozik a korábbi célkitűzések, kötelezettségvállalások teljesítésében, s a fenntartható fejlődésre irányuló nemzetközi együttműködés szempontjából ez a terület túlzott mértékben külön kezeltté vált; ezt tükrözi a Végrehajtási Terv megfogalmazása: „140.(b) A nemzetközi közösség .. Erősítse és jobban integrálja a fenntartható fejlődési politikák és programok három dimenzióját, valamint segítse elő *a fenntartható fejlődési célkitűzések maradéktalan integrálását azon testületek programjaiba és politikáiba, amelyek elsősorban társadalmi kérdésekkel foglalkoznak. A fenntartható fejlődésnek különösen a társadalmi dimenzióját kell erősíteni, többek között a Szociális Fejlődési Világtalálkozó eredményeinek megvalósítását ..*”

Az ENSZ keretében a szociális pillér jobb integrálása érdekében tett intézményfejlesztési javaslatok végül nem kaptak teljes körű támogatást és így csak a jobb koordinációra való utalást tartalmaz a Terv. Ennek értelmében az ENSZ Gazdasági és Társadalmi Tanácsa „144.(a) Növelje szerepét az Egyesült Nemzetek fenntartható fejlődés előmozdítására irányuló politikáinak és programjainak gazdasági, társadalmi és környezeti vonatkozásaival kapcsolatos, az egész rendszerre kiterjedő koordinálása és kiegyensúlyozott integrálása felügyeletében; .. (d) Segítse elő a 'Feladatok a XXI. századra' program végrehajtásában érintett *funkcionális*

bizottságai és más kiegészítő testületei tevékenységeinek fokozottabb koordinálását, egymást kiegészítő jellegét, eredményességét és hatékonyságát”.

A vállalatokkal szembeni szociális és környezeti elvárások kifejtésére végül az önkéntesség hangsúlyozása mellett volt mód (ld. külön).

Vállalkozások: szociális és környezeti felelősségük

Háttér, érdekellentétek. A magánszféra közreműködése a fenntartható fejlődés céljainak elérésében hangsúlyosan szerepelt a tárgyalásokon és tükröződött végül a Végrehajtási Tervben is. E téren különösebb vita folyt a vállalatok „magatartásáról” a fenntartható fejlődés, illetve konkrétan a fenntartható termelés alapelveinek, céljainak követésében és az erre vonatkozó elvárásokról. Elsősorban a fejlődő országok képviselői szorgalmazták egyértelműbb elvárások, normák megfogalmazását, amelyek mind a szociális, mind a környezeti felelősségre vonatkoznak. Nemzetközi szervezetek keretében hosszabb ideje folynak ezzel kapcsolatos elemző, egyeztető tevékenységek, ezekre is támaszkodva a Világtalálkozóan ezek továbbfejlesztése és alkalmazása mellett érveltek többen. E kérdésben rendkívül aktívnak bizonyultak az érintett érdekcsoportok képviselői is (különösen az üzleti szféra és a nem kormányzati környezetvédő szervezetek).

Eredmények, kompromisszumok. A vállalatok teendőit, környezeti és szociális felelősségét, ezirányú tevékenységük átláthatóságát, a számonkérhetőséget illetően végül a leglényegesebb követelményekről megegyezés született, igaz azon az „áron”, hogy e követelmények követésének egységesülő nemzetközi irányelvek alapján, de önkéntes intézkedésekkel tesznek eleget az üzleti élet képviselői (18, 18.a, 49, 140.f).

Vegyianyagok: a káros egészségi és környezeti hatások minimalizálása

Háttér, érdekellentétek. A vegyi anyagokkal, technológiákkal kapcsolatos adatok gyűjtésével, kezelésük szabályozásával sok nemzetközi szervezet foglalkozik, azokra vonatkozóan számos nemzetközi program és megállapodás létezik, ennek ellenére egyre növekvő mértékű az aggodalom az egészségi és környezeti kockázatok, hatások miatt. A háttérben jelentős ipari, üzleti érdekek húzódnak meg, de egyebek mellett a mezőgazdasági termeléssel szembeni növekvő mennyiségi és minőségi igények miatt a növényvédő szerek előállítására és felhasználására is a nemzetközi együttműködés és a nemzeti szabályozások kiemelten fontos területe. E kérdések áttételesen felmerültek mind a természeti erőforrásokkal, mind pedig az egészségvédelemmel foglalkozó feladatok tárgyalásánál is, de koncentráltan a fenntartható termelési és fogyasztási minták kapcsán jelentkeztek. A vegyi anyagok mellett a veszélyes hulladékok kezelésére vonatkozóan is hasonlóan körültekintő eljárást sürgettek. E területen is elsősorban az EU, több más fejlett és fejlődő ország támogatásával konkrét célt és céldátumot javasolt a veszélyes hatások kiküszöbölésére, figyelembe véve az elővigyázatosság elvét. Mind a konkrét határidő, mind az említett elv említésével szemben komoly ellenállás, illetve ellenvetések voltak más delegációk részéről. Kevesebb problémát jelentett egyes nemzetközi programok, megállapodások végrehajtásának sürgetése, bár e tekintetben is voltak ellenvetések a határidők megadása miatt.

Eredmények, kompromisszumok. Végül ebben a kérdéskörben számos konkrétumban született megállapodás. Ezek közül a legátfogóbb értelmében: „23. .. megfelelően gazdálkodnak a vegyi anyagokkal azok teljes életciklusára kiterjedően és a veszélyes hulladékokkal .., többek között annak elérésére törekedve 2020-ra, miszerint a vegyi anyagok felhasználása és előállítása oly

módon történik, hogy .. az emberi egészségre és a környezetre gyakorolt jelentős káros hatásaiuk minimálisra csökkennek, figyelembe véve az elővigyázatosságra vonatkozó megközelítést ..”. Ennek kapcsán több további konkrét célt, határidőt is tartalmaz a Terv elsősorban a vonatkozó nemzetközi megállapodások hatálybalépését, alkalmazását illetően (23.a, 23.b, 23.c).

Átalakuló gazdaságú országok

A Világtalálkozóra való felkészülés és a Világtalálkozón folytatott tárgyalások egyik különös jellemzőjeként az ENSZ keretében formálisan létező kelet-európai országcsoport tagjainak jelentős része nem vagy alig vett részt, nyilvánított véleményt a Végrehajtási Terv kapcsán folytatott vitában. Azon tárgyaló delegációk, amelyek e régióból az EU-val társult országokat képviseltek, legalábbis a Világtalálkozó szakértői szakaszának idejére – figyelemmel a sajátos tárgyalási feltételekre – hivatalosan bejelentett, s több kérdésben együttesen fellépő csoporttá szerveződtek. Egy-egy kérdéskörben az Orosz Föderáció képviselői, szakértői állást foglaltak, de az adott ENSZ-régió többi országából érkezett delegációk közül néhányan gyakorlatilag csak az „átalakuló gazdaságú országokra” való hivatkozás elfogadását kérték azokban az esetekben, amikor valamely cél elérése érdekében a fejlődő országok támogatásának igénye felmerült. E kérést számos esetben több fejlett ország is támogatta és így – esetenként a fejlődő országok „neheztelése” ellenére – a Végrehajtási Tervben szereplő célok és feladatok kapcsán a támogatandók sorában a fejlődő országok mellett több mint harmincszor szerepel hivatkozás az „átalakuló gazdaságú országokra” is. Mindezt annak fényében is kell értékelni, hogy az 1992-ben elfogadott „Feladatok a XXI. századra” program csak a bevezetőjében említi ezeknek az országoknak a sajátos helyzetét (1.5. bekezdés).

Nagy társadalmi csoportok, a nyilvánosság részvétele

A „Feladatok a XXI. századra” program alapján kilenc nagy társadalmi csoport nyert elismerést és e csoportok képviselői 1992 után egyre aktívabban vettek részt például az ENSZ Fenntartható Fejlődés Bizottság ülészeit. E nagy csoportok a következők: nők, gyermekek és ifjúság, öslakosság (bennszülött népek), nem kormányzati szervezetek (elsősorban környezetvédő szervezetek), helyi hatóságok, munkások és szakszervezeteik, üzleti szféra (vállalkozások), tudományos és műszaki közösségek, mezőgazdák (mezőgazdaságban tevékenykedők). Sajátos helyzetükre, esélyegyenlőségük biztosítására, a fenntartható fejlődéssel összefüggő feladataikra tekintettel a Végrehajtási Terv vitája, előkészítése során e csoportok közül néhányal kitüntetett módon foglalkoztak. Különösen a nők esélyegyenlőségének megteremtése, a gyermekek oktatásban való részvételének biztosítása és a gyermekmunka felszámolása, a bennszülött népek sajátos életfeltételeinek megőrzése és őshonos ismereteik hasznosítása, az üzleti szféra szereplőinek a fenntartható fejlődés alapelveit szem előtt tartó felelősségvállalása volt elhúzódó vita tárgya, de végül mindezekben a kérdésekben kompromisszumok születtek. E csoportokon túlmenően már az előkészítő ülészetek során felmerült más sajátos helyzetű és jelentős társadalmi csoportok szerepeltetése a Végrehajtási Tervben – ezáltal azt is elősegítve, hogy a továbbiakban önálló érdekképviseleti közösségként nyilváníthassanak véleményt a fenntartható fejlődéssel foglalkozó ENSZ fórumokon és közreműködjenek a döntési folyamatban. Többek között a médiában, a fogyasztóvédelemben, az oktatásban tevékenykedő szervezetekről volt szó, de végül – a „nagy csoportként” való elismerés ellen fellépő számos delegáció hatására – többek között kanadai, magyar és EU-s támogatással az oktatásban tevékenykedők közreműködésének elősegítése került be a Tervbe az ENSZ Fenntartható Fejlődés Bizottság további teendői kapcsán: „149. A Bizottság munkájának gyakorlati kivitelezését és programját illetően, e kérdésekről a következő

ülésszakán hozzon konkrét határozatokat a Bizottság, amikor a bizottsági tematikus munkaprogramot kidolgozzák. Különösen a következő kérdéseket vizsgálják meg: .. (d) A nevelők fenntartható fejlődéshez, ezen belül, megfelelőképpen, a Bizottság tevékenységeihez való hozzájárulásának előmozdítása”.

Tudomány, oktatás

A tudománnyal szembeni elvárások, a tudományos eredmények felhasználásának fontossága számos szakterületre külön megfogalmazódott és ebben nem voltak különösebb ellentétek (leszámítva a már említett módon az elővigyázatosság elvére való hivatkozást). A tudomány előtt álló általános feladatok, a tudomány és a politikai döntéshozás szorosabb kapcsolatával a végrehajtási eszközeivel foglalkozó fejezet keretében található egy sor cél, illetve ajánlás (108-111).

Az oktatás szerepét ugyancsak kiemelten hangsúlyozza a Végrehajtási Terv: e téren a legátfogóbb feladatoknak külön szakaszt szentelve, emellett számos területen (szegénység elleni küzdelem, esélyegyenlőség, fenntartható termelési és fogyasztási minták, természeti erőforrások stb.) is külön meghatározva az oktatással kapcsolatos teendőket. Ezek sorából kiemelendő a korábbi célkitűzések megerősítése: „116.(a) Teljesítsék a Millenniumi Nyilatkozatban foglalt, a teljes körű általános iskolai oktatás elérésére vonatkozó fejlesztési célt, biztosítva azt, hogy 2015-re a gyermekek, fiúk és lányok egyaránt, mindenütt teljes mértékben elvégezhesék az általános iskolát”; „120. Szüntessék meg a nemek közti egyenlőtlenségeket az általános és középiskolai oktatásban 2005-re az 'Oktatást Mindenkinek' Dakari Cselekvési Keretprogramban előírtak szerint, valamint az oktatás minden szintjén legkésőbb 2015-re ..”. (Megjegyzendő, a Politikai Nyilatkozatban is kijelentették, hogy az oktatás elengedhetetlen eszköze a fejlődésnek). Az oktatás jelentőségét jól mutatja, hogy a japán kezdeményezésre jóváhagyott ajánlás szerint: „124.(d) Javasolják az Egyesült Nemzetek Közgyűlésének, hogy fontolja meg a fenntartható fejlődésre vonatkozó oktatásnak szentelt, 2005-ben kezdődő évtized elfogadását”.

Stratégiák és intézményi keretek:

a nemzeti stratégiák és intézmények fejlesztése, a stratégiák végrehajtása

Háttér, érdekellentétek. Már 1992-ben elfogadást nyert, hogy minden országnak hosszútávú nemzeti stratégiát kell kidolgoznia – ennek ellenére a legtöbb országban nem készítettek ilyen stratégiát. A mostani tárgyalásokon két nézőpont ütközött: az egyik szerint minden országnak önálló joga egy ilyen terv elkészítésének és végrehajtásának mérlegelése, a másik szerint a sokoldalú nemzetközi összefüggések miatt célszerű és elvárható, hogy minden ország mielőbb rendelkezzen – hasonló elveken nyugvó, de a sajátosságokat figyelembevevő – stratégiával. A tervezés és a végrehajtás érdekében viszont megfelelő koordinációra, az érdekképviselői csoportokkal való hatékony párbeszédre van szükség: az elmúlt egy évtizedben erre nézve komoly tapasztalatokra tettek szert az országok, s most egyetértés volt abban, hogy ezt is általános jellegű elvárásként kell megfogalmazni.

Eredmények, kompromisszumok. E stratégiákra vonatkozóan végül konkrét célt tartalmazó rendelkezés született, hiszen ezt már az 1992. évi programban elvárásként megfogalmazták: „162.(b) Tegyenek azonnali lépéseket, hogy *előrehaladás történjen a nemzeti fenntartható fejlődési stratégiák megfogalmazása és kidolgozása terén, és 2005-re kezdjék meg azok végrehajtását.* .. A fenntartható fejlődés gazdasági, társadalmi és környezeti vonatkozásait integráló ilyen stratégiákat – amelyek, ahol ez helyénvaló, szegénység csökkentési stratégiák formájában

fogalmazhatók meg – az egyes országok nemzeti prioritásaival összhangban kell megvalósítani.” A szervezeti kereteket illetően pedig a Terv felhívja az államokat, hogy: „162.(a) Folytassák a fenntartható fejlődés intézményi kereteire vonatkozó koherens és koordinált megközelítések elősegítését minden nemzeti szinten, többek között a politika alakításához, a jogszabályok összehangolásához, végrehajtásához és a jogérvényesítéshez szükséges meglévő hatóságok és mechanizmusok kialakításával, illetve megerősítésével”; „165. Fokozottabban segítsék elő a fenntartható fejlődési tanácsok, illetve koordinációs struktúrák létrehozását vagy megerősítését nemzeti szinten, s ezen belül helyi szinten, hogy biztosítsák a magasszintű figyelmet a fenntartható fejlődési politikákra. Ebben az összefüggésben segítsék elő az érdekelt felek részvételét”. Különösebb kompromisszum-keresésre a stratégiákhoz és a szervezeti keretekhez kapcsolódóan az indikátorok (fenntartható fejlődési mutatók) alkalmazásának ügyében (15.a, 27, 130, 131), a stratégiák tervezése és végrehajtása kapcsán pedig a társadalmi részvétel kérdésében volt szükség (164, 139.g). Az előbbit illetően az indikátorok nemzeti sajátosságok szerinti és önkéntes alkalmazása volt a kompromisszumok tárgya, az utóbbi esetében pedig immáron a környezetvédelmi pilléren túlmenően a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos minden politikában a nyilvánosság teljes részvételének elfogadtatása volt a megállapodások tétje, s végül eredménye: „164. Minden ország segítse elő a nyilvánosság részvételét, többek között olyan intézkedésekkel, amelyek hozzáférést biztosítanak a jogalkotással, szabályozással, tevékenységekkel, politikákkal és programokkal kapcsolatos információkhoz. Segítsék elő továbbá a nyilvánosság teljes részvételét a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos politikák kialakításában és végrehajtásában. ...”

Partnerek: az együttműködési kezdeményezések

Háttér, érdekellentétek. Elfogadást nyert, hogy a kormányzati kötelezettségvállalások mellett az üzleti élet – illetve általában véve mindegyik nagy társadalmi, érdekképviseleti csoport – nagyobb szerepvállalása nélkül megoldhatatlanok a fenntartható fejlődés feladatai, ugyanakkor kétségek merültek fel arra vonatkozóan, hogy milyen általános irányelvek adjanak keretet különösen az állami és a magánszféra közötti kezdeményezések elismeréséhez és végrehajtásuk nyomon követéséhez. A tárgyaló felek egy része (köztük az EU) egyöntetűen érvényesítendő feltételrendszer mellett állt ki, mások (köztük az USA) önkéntesen alkalmazható, laza irányelveket tartott elfogadhatónak. Többen attól tartottak, hogy egyes országok az üzleti élet képviselőivel különösebb megkötöttségek, követelmények nélkül megkötött együttműködési megállapodásokkal kívánják jórészt kiváltani a kormányzati kötelezettség- és felelősségvállalást a fenntartható fejlődés kérdéseiben. Közben az előkészítő folyamat keretében meg is kezdődött az ilyen típusú (2. típusú) vállalatokra irányuló partnerségek bejelentése.

Eredmények, kompromisszumok. E témakörben külön informális munkacsoport alakult, s egyrészt ott dolgozták ki az ilyen együttműködési megállapodások, partnerségek irányelveit, másrészt e munkacsoport ülésén jelentettek be számos együttműködési kezdeményezést. Végül az említett irányelveket hivatalosan nem fogadta el a Világtalálkozó, de a Végrehajtási Tervben komoly jelentőséget tulajdonítottak ezeknek az együttműködéseknek: „168: Támogassák minden szinten a fenntartható fejlődés megvalósítására irányuló programokkal és tevékenységekkel kapcsolatban a partnerségeket a kormányzati és a nem kormányzati résztvevők között, beleértve valamennyi nagy csoportot, valamint az önkéntes csoportokat.” Továbbá az ENSZ Fenntartható Fejlődés Bizottsága kapta azt a feladatot, hogy folytassa a kompromisszumok hiányában félbeszakadt egyeztetéseket az ilyen együttműködés „szabályairól”, elismeréséről (148.b).

3.3. EGYÉB EREDMÉNYEK

Partnerségek a fenntartható fejlődésért

Az elmúlt évtizedben a nemzetközi fórumokon elfogadott célkitűzések teljesítésével kapcsolatban nyilvánvalóvá vált, hogy az egyes kormányok nem képesek, de különböző elvi, politikai, gazdasági okokból általában nem is lehet céljuk a vállalatok végrehajtása csupán állami eszközökkel. A sokszínű érdekeket képviselő társadalmi csoportokkal, érdekképviseleti szervezetekkel való együttműködés a fenntartható fejlődés egyik alapelve és a Világtalálkozóra való felkészülés során is mind nagyobb igény mutatkozott arra, hogy a kormányközi tárgyalási, célmeghatározási és végrehajtási folyamat kiegészüljön az egyes érdekelt felek, érdekcsoportok képviselői közötti konkrét együttműködési keretek kialakításával, beleértve a közszféra és a magánszektor közötti együttműködési megállapodásokat. Ezek a partnerségi együttműködések, röviden partnerségek végül komoly szerepet kaptak a felkészülési folyamatban, illetve elismerést nyertek a Világtalálkozó dokumentumában, a Végrehajtási Tervben is.

A partnerségek lényegüket tekintve a fenntartható fejlődés céljait szolgáló, nem kormányok közötti tárgyalásokon, megállapodásokon alapuló, hanem inkább önkéntes együttműködési, cselekvési keretek, s mint ilyenek a Világtalálkozó fontos eredményének tekinthetők. Ezek nem helyettesíthetők, de kiegészítik a kormányok által kormányközi tárgyalásokon elfogadott kötelezettségeket, illetve konkrét cselekvésre, eredményekre váltják azokat. Ezért az előbbieket – a Végrehajtási Tervben foglalt célokat és az azokkal kapcsolatos együttműködési vállalatokat – a Világtalálkozó elsődleges vagy első típusú eredményeinek nevezték, míg az említett önkéntes együttműködési megállapodásokat „2. típusú partnerségek”-nek.

A fenntartható fejlődés gazdasági, társadalmi és környezeti dimenzióinak való megfelelés, a folyamat és a Világtalálkozót követő megvalósítás nyomán követése érdekében azonban igény jelentkezett az ilyen megállapodások kereteinek, alapvető szabályainak meghatározására. A fenntartható fejlődés alapelvei mellett hangsúlyosan kiálló kormányok, illetve többek között a nem kormányzati szervezetek csoportja ugyanis annak az aggodalmának adott hangot, hogy a 2. típusú partnerségekkel többen csökkenteni akarják a kormányok felelősségét. A jelentős politikai vita keretében két rendkívül ellentétes álláspont csapott össze. Az egyik szerint az alapvető és elsődleges kormányzati felelősség hangsúlyozásával nagyon világosan szabályozni kell az ilyen kezdeményezéseket a fenntartható fejlődés követelményeire való tekintettel, míg a másik álláspont szerint minél nagyobb szabadságot kell biztosítani különösen a magánszektor részére az ilyen együttműködési megállapodásokhoz és különösebb kritériumok számonkérése helyett egyelőre csak nyilvántartásba kell venni azok bejelentését. A felkészülési folyamat során külön munkacsoport alakult az ezzel kapcsolatos viták lefolytatására és a legalapvetőbb szabályokat tartalmazó útmutató kidolgozására. Ezek lényege a következőkben összegezhető:

- A fenntartható fejlődés partnerségi kezdeményezései különböző partnerek kötelezettségvállalása abból a célból, hogy hozzájáruljanak a Világtalálkozó eredményeinek megvalósítását, aktívan közreműködjenek a „Feladatok a XXI. századra” program és a Millenniumi Fejlesztési Célok további végrehajtásában.

- E kezdeményezések a felek kölcsönös tiszteletén és megosztott felelősségén alapulnak és figyelembe veszik a Riói Alapelveket és a Millenniumi Nyilatkozatban kifejezett értékeket.
- A partnerségi kezdeményezéseknek tervezésük és végrehajtásuk során egyesíteniük kell a fenntartható fejlődés gazdasági, társadalmi és környezeti dimenzióit. Lehetőség szerint összhangban kell állniuk a végrehajtásban érintett országok, régiók és közösségek fenntartható fejlődési és a szegénység csökkentését célzó stratégiáival.
- A kezdeményezésekbe az adott terület jelentősebb szereplőinek sorát szükséges bevonni. Az együttműködés kialakulhat a különböző partnerek – kormányok, regionális csoportok, helyi önkormányzatok, nem kormányzati szereplők, nemzetközi intézmények és a magánszektor – között bármilyen kombinációban. Valamennyi partnert be kell vonni már a fejlesztés korai szakaszában. Ahogy a partneri együttműködés fejlődik, lehetőséget kell adni további partnerek bekapcsolódására is azonos feltételekkel.
- A partneri együttműködés kialakítását és végrehajtását nyitott és átlátható módon, jóhiszeműen kell megvalósítani oly módon, hogy a folyamat és az eredmények tulajdonjoga valamennyi partner között megoszlik, és minden partner egyformán felelős. Gondoskodni kell a megvalósítás nyomán követéséről, és a kitűzött célok eléréséről rendszeres jelentés formájában kell beszámolni. A jelentést nyilvánosságra kell hozni. Javasolt a helyi közösség aktív bevonása az együttműködés tervezésébe és megvalósításába, de hatásukat tekintve nemzetközieseknek kell lenniük a partneri együttműködéseknek, azaz hatásukban túl kell lépniük a nemzeti szintet (globális, regionális vagy szubregionális hatás).

Az ilyen együttműködések fő területei: a fenntartható mezőgazdaság, élelmiszerbiztonság és vidékfejlesztés, tiszta energia, vegyi anyagok, oktatás és képzés, víz- és csatornázás, erdők, információs és kommunikációs technológiák, kezdeményezések Afrika megsegítésére, egészség, fenntartható városiasodás, fenntartható hegyvidék-fejlesztés, óceánok és halászat, fenntartható fogyasztási és termelési szokások és technológia átadás.

Az eddig bejelentett és a Világtalálkozó honlapjára eljuttatott 228 partnerségi megállapodás a fenntartható fejlődés valamennyi kritikus területét érinti a világ minden régiójában. A legtöbb partnerségi kezdeményezés regionális léptékű, döntően Észak-Dél együttműködés, de van példa Dél-Dél kapcsolatra is. A legtöbb partnerség Afrika, Ázsia, a fejlődő kis szigetállamok és a Csendes óceáni szigetek országainak szervezetei, intézményei között létesült. Egyetlen régió sem maradt ki és néhány világméretű kezdeményezés is létrejött. A kezdeményezések közül 59-et kormányok nyújtottak be, de sok további – nem kormányzati – javaslatban együttműködő partnerként szerepelnek. Az ENSZ rendszer csaknem minden kormányközi szervezete vagy programja részt vesz kezdeményezésekben, az UNEP, UNDP, UNITAR, UN-Habitat, UNIDO és az UNESCO különösen aktívak. A kezdeményezések túlnyomó többségét nem kormányzati szervezetek, tudományos és kutatóközpontok, helyi önkormányzatok, egyetemek és üzleti szervezetek indították.

A partnerségi javaslatok benyújtása folyamatosan történik, véghatáridő nincs. A nyilvántartást és a jelentkezési lapot a Világtalálkozó honlapján lehet megtalálni. Amennyiben a kezdeményezés megfelel az irányelveknek, felkerül a honlapra (<http://www.johannesburgsummit.org>).

Viszonylag rövid idő alatt tehát jelentős mértékű pénzügyi kötelezettségvállalás született, és jóval több mobilizálódik e befektetések révén. Az eddigi kezdeményezésekkel táruló befek-

tetések, pénzmozgás becsült mértéke 235 millió dollár. Sok partnerség még fejlesztés alatt áll és további partnereket és forrást igényel, de a lehetőség a legtöbb érintett figyelmét felkelte.

Nyilatkozat a megújuló energiaforrásokról

Az energiaellátás jövőjéről, társadalmi és gazdasági vetületeiről, az energiatermelésből és felhasználásból eredő környezeti hatásokról folytatott tárgyalások során nem sikerült megegyezésre jutni a megújuló energiaforrások arányának növelésére vonatkozó konkrét célokról. Emiatt a Világtalálkozó záró plenáris ülésén az alábbi nyilatkozatot ismertette az azt támogató országcsoport nevében a dán delegáció képviselője.

Bulgária, Ciprus, Cseh Köztársaság, Észtország, az Európai Unió, Magyarország, Izland, Litvánia, Málta, Új-Zéland, Norvégia, Lengyelország, Románia, Szlovákia, Szlovénia, Kis Szigetállamok Szövetsége, Svájc és Törökország közös nyilatkozata
„Megújuló energia: az előrelépés útja”

1. Kifejezzük erős elkötelezettségünket a megújuló energia elősegítése mellett, valamint amellett, hogy a megújuló energiaforrások aránya növekedjen a globális teljes energiaellátásban. Teljes mértékben elfogadjuk a Fenntartható Fejlődési Világtalálkozó eredményét, azt jó alapnak tekintjük a további nemzetközi együttműködéshez, s az a szándékunk, hogy a megújuló energia területén elért megállapodáson túlmutató lépéseket teszünk.

2. A megújuló energia alkalmazásának növelése a fenntartható fejlődés elérésének lényeges eleme nemzeti és globális szinten. A megújuló energia fontos új lehetőségeket biztosíthat a szennyezés csökkentéséhez, az energiaellátás sokoldalú módjának kialakításához, az energiához való hozzáférés elősegítéséhez, ezáltal támogatva a szegénység felszámolását. Továbbá a fosszilis tüzelőanyagok elégetése az üvegházhatású gázok kibocsátásának legnagyobb forrása és ezeket a kibocsátásokat csökkenteni kell az éghajlatváltozás káros hatásainak mérséklése érdekében ahhoz, hogy elérjük az Egyesült Nemzetek Éghajlatváltozási Keretegyezménye végső célkitűzését, a veszélyes éghajlatváltozás megelőzését.

3. Elkötelezzük magunkat a megújuló energia technológiák további fejlesztésére és előmozdítására irányuló együttműködés mellett. Felismerve ennek sürgősségét, amint azt a Johannesburgi Végrehajtás Terv 19(e) bekezdése is kifejezi, együtt fogunk dolgozni a megújuló energiaforrások globális arányának jelentős növeléséért, az előrehaladás rendszeres áttekintésével, nemzeti, regionális és remélhetően globális szinten meghatározott világos és nagyra törő, határidőhöz kötött célok alapján.

4. Elfogadtunk, illetve el fogunk fogadni ilyen célokat a megújuló energia növelésére és arra bátorítunk másokat, hogy hasonlóképpen cselekedjenek. Meg vagyunk győződve arról, hogy ez segíteni fog azon szükséges politikák végrehajtásában, amelyek a megújuló energiaforrások globális arányának jelentős növelését eredményezik. E célok fontos eszközök, amelyek irányt mutatnak a befektetéseknek és a piac fejlesztéséhez a megújuló energia technológiák terén.

5. Elkötelezzük magunkat, hogy másokkal együttműködve érjük el ezt a célt, különösen azon partnerségi kezdeményezéseken keresztül, amelyek hozzájárulnak a megújuló energia alkalmazásának bővítéséhez, valamint a közeljövőben megrendezendő és a megújuló energiával foglalkozó nemzetközi konferenciákhoz.

4. A MAGYAR RÉSZVÉTEL A VILÁGTALÁLKOZÓN

4.1. A HAZAI FELKÉSZÜLÉS ÉS A DELEGÁCIÓ

A hazai tevékenység: tervezés, társadalmi párbeszéd, delegáció

A felkészülés koordinálása a hazai Fenntartható Fejlődés Bizottság keretében folyt. A felkészülés jegyében 2001 őszétől kezdve – figyelembe véve az ENSZ útmutatásait is – társadalmi párbeszédre került sor a fenntartható fejlődés ügyében érintett különböző érdekképviselői szervezetekkel, megkezdődött a fenntartható fejlődés hazai koncepciójának megalapozása és a fenntartható fejlődés hazai internetes honlapjának kialakítása, közreadtuk az Európai Unió által Göteborgban elfogadott fenntartható fejlődési stratégiát, valamint kezdeményeztük a fenntartható fejlődés EU-s indikátorainak hazai előállítását.

Az első nemzetközi előkészítő ülészeteket követően (2001 májusától) hosszú ideig rendkívül nehezen kivethető módon körvonalazódtak a tervezett Világtalálkozó konkrét szervezési és tartalmi elemei, s a hazai szűkös kapacitások mellett emiatt is végül csak az említett év őszén vette kezdetét a tényleges felkészülés. A fenntartható fejlődéssel kapcsolatos tervezési kérdésekben jelentős elmaradás mutatkozott, hiszen a témakörrel foglalkozó 1992. évi, illetve 1997. évi ENSZ rendezvények is határozottan ajánlották a nemzeti fenntartható fejlődési stratégiák, programok kidolgozását, s erre a feltételek is már jobbnak látszottak a jelentős társadalmi-gazdasági átalakulással járó átmeneti időszakot követően. Ennek elősegítésére kézenfekvőnek látszott mindenekelőtt az EU által éppen akkor elfogadott Fenntartható Fejlődési Stratégia megismerése és egyúttal néhány szakértői elemzés közreadása (Faragó, 2002). Ezzel párhuzamosan egyrészt az ENSZ Fejlesztési Programja támogatásával külön program indult a hazai fenntartható fejlődési koncepció megalapozására (Éri, 2002) és a Világtalálkozóra való „szellemi” felkészülés elősegítésére, másrészt a mind szélesebb körben alkalmazott fenntartható fejlődési indikátorok hazai előállítására. Ez utóbbiak első eredményeként készült el egy tömör áttekintés a hazai fejleményekről és az Európai Unióban elfogadott indikátorok alapján a hazai szociális, gazdasági, környezeti-környezetpolitikai, intézményi helyzetről és tendenciákról (Szűcs-Fekete-Németh, 2002; FFB, 2002). Ebben az időszakban több tanulmány is napvilágot látott a fenntartható fejlődésről és a hazai feladatokról (Láng, 2001, Simai, 2001, Gyulai, 2002, Faragó, 2002).

Mind a koncepció megalapozása, mind a Világtalálkozóra való felkészülés nagyobb nyitottsága érdekében társadalmi párbeszédet kezdeményeztünk. E dialógus egy-egy állomását az érintett érdekcsoportok képviselőivel szervezett találkozó jelentette, ahol a résztvevők tájékoztatást kaptak a fenntartható fejlődés fogalmköréről és a Világtalálkozó előkészületeiről, majd maguk is kifejtették az ezekkel kapcsolatos nézeteiket, ajánlásait. Külön-külön találkozóakra került sor a következő társadalmi-szakmai csoportokkal: tudósok, környezetvédő szervezetek, üzleti élet képviselői, nőszervezetek képviselői, önkormányzati képviselők, nemzetközi együttműködési szakértők, továbbá államigazgatási szakemberek (a fenntartható fejlődéssel foglalkozó hazai bizottságban résztvevő minisztériumi képviselők). A találkozók lényegéről összefoglaló készült (Hargitai, 2002). A társadalmi párbeszédet minden érintett részvételével lebonyolított konferencia zárta a Magyar Tudományos Akadémián 2002. április 11-én. Ugyancsak a nyilvánosság elősegítése érdekében megkezdődött a fenntartható fejlődés hazai honlapjának elkészítése. A honlap lehetővé teszi a témakörrel kapcsolatos hazai és nemzetközi fejleményekre vonatkozó információk közzétételét, más adatforrásokhoz való egyszerű eljutást, helyi programok bemutatását (Gellér, 2002).

A tárcaközi egyeztetések a delegáció összetételéről csak a parlamenti választások után zárultak le. A delegáció kijelölésére a vonatkozó Kormányhatározat alapján került sor. Végül a magyar kormányzati delegációban több minisztérium, illetve állami szerv képviseltette magát. A delegációnak tagja volt az MTA, az Országos Környezetvédelmi Tanács, a nem kormányzati szervezetek képviselője is, továbbá a delegációhoz csatlakoztak az Országgyűlés képviselői is, akik Johannesburgban az IPU rendezvényén vettek részt, továbbá a REC magyar irodájának képviselői, akik a Globális Fórumra jelentkeztek be. A Világtalálkozón részt vett hivatalos magyar delegáció vezető és szakértő képviselői:

dr. Szili Katalin, az Országgyűlés elnöke, a Köztársasági Elnök képviselőjében; dr. Kóródi Mária környezetvédelmi és vízügyi miniszter; dr. Kökény Mihály politikai államtitkár, Egészségügyi, Szociális és Családügyi Minisztérium; dr. Wéber Attila, az Országgyűlés Elnökének kabinetfőnöke; dr. Kara Pál helyettes államtitkár, Belügyminisztérium; dr. Sárdy Péter, az Országgyűlés Külügyi Hivatalának vezetője; dr. Schmuck Erzsébet helyettes államtitkár, Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium;

kormányzati hivatalok delegáltjai: dr. Faragó Tibor főosztályvezető, a delegáció szakmai koordinátora, a fenntartható fejlődéssel foglalkozó bizottság titkára; Czippán Katalin irodavezető, Oktatási Minisztérium; dr. Dura Gyula mb. igazgató, Egészségügyi, Szociális és Családügyi Minisztérium; Feiler József szakértő, Föld Barátai-Magyarország, Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium; Hibbeyné Joó Márta szakmai tanácsadó, Gazdasági és Közlekedési Minisztérium; dr. Németh Ferenc főosztályvezető-helyettes, Központi Statisztikai Hivatal; dr. Pokorádi István főosztályvezető-helyettes, Külügyminisztérium; a pretoriai nagykövetség képviselői: Pordány László nagykövet és dr. Mayer Lajos követségi tanácsos;

Országos Környezetvédelmi Tanács képviselői: Láng István akadémikus, OKT elnök; Kizsel Vilmos elnök, Göncöl Szövetség, OKT tag; dr. Bulla Miklós OKT főtitkár; *az IPU találkozóon résztvevő delegáció:* dr. Fazakas Szabolcs, Országgyűlés, IPU Magyar Nemzeti Csoport elnöke; dr. Hegyi Gyula, Környezetvédelmi Bizottság alelnöke; dr. Pap János, Környezetvédelmi Bizottság tagja; Kovács László, IPU Magyar Nemzeti Csoport titkára; *a Globális Fórumon résztvevő delegátusok:* dr. Csobod Éva igazgató, REC Magyar Iroda; Pernecky László projekt-igazgató, REC Magyar Iroda.

Közvetlenül a Világtalálkozó előtt delegációs értekezletre kaptak meghívást a delegáció tagjai az Országgyűlés elnökétől. Ekkor körvonalazódtak a programmal, a munkamegosztással, illetve a tárgyalásokon képviselendő állásponttal kapcsolatos főbb szempontok.

Részvétel a nemzetközi előkészületekben és a Világtalálkozó szakértői tárgyalásain

Az ENSZ bizottság mindegyik előkészítő ülészakán részt vett magyar delegáció és bekapcsolódott a dokumentum tervezetek vitájába. A Világtalálkozó eredményességében különösen érdekelt delegációk közreműködése a negyedik előkészítő ülészakán még inkább felértékelődött, miután kétségessé vált, hogy megfelelő kompromisszumokkal elérhető-e a végrehajtási tervet tartalmazó tervezett fődokumentum elkészítése. Számos megoldhatatlannak látszó kritikus kérdés volt napirenden és marad lezáratlanul (ezek egy részét a 3.2. pontban mutatjuk be). Magyar részről – informálisan az Európai Unió delegátusaival és néhány társult ország képviselőivel is egyeztetve – néhány más, tárgyalócsoporthoz kívül tevékenykedő (pl. a svájci, a norvég, az izlandi) delegációhoz hasonlóan igyekeztünk hozzájárulni a fenntartható fejlődés alapelveit figyelembevevő megoldások felvetéséhez, illetve támogatásához. Az ülészakákon szerzett tapasztalatok természetesen hatottak a hazai felkészülésre is és a Világtalálkozó szakértői szakaszában folytatódó tárgyalásokon képviselendő álláspontunk kialakítására.

4.2. A TÁRSULT ORSZÁGOK ÉS AZ EURÓPAI UNIÓ EGYÜTTMŰKÖDÉSE

A Világtalálkozóra a társult országok delegációi külön egyeztető csoportot hoztak létre magyar kezdeményezésre és máltai diplomáciai közreműködéssel különös tekintettel arra, hogy a johannesburgi tárgyalások a különböző országcsoportok, illetve azok szóvivői, szakmai koordinátorai között folytak. Ennek a sajátos eljárásnak (az ún. „bécsi formátumnak”) a bevezetésére a negyedik és egyben utolsó előkészítő ülészak során került sor, amikor nyilvánvalóvá vált, hogy nagyon sok kényesnek tekintett kérdésben nincs előrehaladás és a szokásosnál sokkal határozottabb egyeztetési mechanizmussal lehet csak remény a megállapodásra. Ekkor a tárgyalások vezetését a választott elnöktől (E. Salim), illetve elnökségtől gyakorlatilag a dél-afrikai ENSZ nagykövet vette át, ami önmagában véve is kínos diplomáciai helyzetet teremtett: ezzel a negyedik ülészagnak helyt adó Indonéziától (Bali) hallgatólágon „átszállt” a politikai felelősség a Világtalálkozó leendő házigazdájára, Dél-Afrikára az előkészületek sikeres befejezésével kapcsolatban.

Az ülészak második hetében alapjaiban átrendezték a tárgyalási „terepet” és meglehetősen szigorú felszólalási rendet követtek. Ez arra készítette az addig is működő tárgyaló csoportokat, hogy még egyértelműbben határozzák meg szóvivőik (főtárgyalóik) mandátumát egy-egy kérdésben, illetve a tárgyalási folyamat során többször gyors csoport-egyeztetést folytassanak. A fejlődő országok, az EU-tagok és a többi fejlett ország tömörítő sokkal lazább tárgyalási együttműködést folytató csoport azonnal alkalmazkodott ehhez a megoldáshoz. Ennek megfelelően a fejlődők nevében gyakorlatilag csak az adott témakörben kijelölt venezuelai szóvivő, az EU képviseletében Spanyolország (majd a Világtalálkozó első hetében már Dánia) kért szót; a harmadikként említett csoport tagjai (USA, Kanada, Japán stb.) pedig fenntartották a jogot, hogy amikor egy-egy kérdésben elérő állásponton vannak, akkor közülük többen is kifejték véleményüket.

Ez a helyzet azt eredményezte, hogy néhány rendkívül aktív, külön javaslatokkal jelentkező ország az említett csoportoktól függetlenül hallatta hangját (szinte minden kérdésben Svájc, Norvégia, Izland, illetve sokkal ritkábban Mexikó, Törökország, Dél-Korea). Az ENSZ formálisan létező kelet-európai csoportja tagjainak döntő többsége addig sem mutatott túl nagy aktivitást: esetenként az orosz delegáció fejtett ki néhány kérdésben álláspontot, a sajátos helyzetben lévő közép-ázsiai országok egy-egy képviselője visszatérő módon kérte, hogy a fejlődő országoknak biztosítandó különböző támogatásokra vonatkozó szövegrészeknél az „átalakuló gazdaságú országokat” is említsék meg; ehhez képest a térségből viszonylag rendszeresen csak a cseh és a magyar fél vett részt az egyezkedésben.

Amikor a dán elnökség egyeztető tanácskozássra hívta össze az EU-tagállamok és az összes társult ország képviselőit nem sokkal a Világtalálkozó előtt (2002 júliusában a dániai Søndborgban), akkor született meg az a kezdeményezés, hogy az utóbbiak is formálisan alakítsanak egyeztető-tárgyaló csoportot és az EU-val is együttműködve segítsék elő a Végrehajtási Terv minél „fenntarthatóbb” tartalmának kialakítását. A 13-tagú csoport diplomáciai feladatait Málta (G. Pullicino, S. Borg), tartalmi-technikai koordinációját Magyarország vállalta el. Málta rövid időn belül bejelentette a csoport megalakulását az ENSZ illetékes titkárságánál és a dél-afrikai szervezőknél. A magyar fél által kijelölt koordinátor (Fragó T.) részére pedig mindegyik társult ország megadta kapcsolattartója (általában delegáció-koordinátora) nevét és

elérhetőségét. Mindezek eredményeképpen néhány héttel a Világtalálkozó előtt több tartalmi kérdésben informális egyeztetés kezdődött ezen országok képviselői között, illetve abban is megállapodás született, hogy a Világtalálkozó szakértői szakaszában más csoportokhoz hasonlóan rendszeres egyeztetésekre kerül majd sor egyfelől az EU kijelölt kapcsolattartójával (D. Nielsen dán nagykövet), másfelől a csoport delegációi között. A dán EU-elnökség tehát külön összekötőt jelölt ki ennek érdekében, akivel illetve esetenként más EU-tagállamok képviselőivel is a csoport tagjai minden nap konzultációt folytattak a még függőben maradt kritikus kérdésekről. A 13 ország – Bulgária, Ciprus, Cseh Köztársaság, Észtország, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Magyarország, Málta, Románia, Szlovákia, Szlovénia, Törökország – képviselői elégedettséggel nyugtázták, hogy ezáltal rendszeresebb egyeztetési kapcsolat alakult ki az EU-val.

Mindezek eredményeképpen a társultak közös álláspontot foglaltak el és képviseltek több kérdésben; ilyenek voltak: az ivóvízzel és az alapvető közegészségügyi ellátással kapcsolatos célkitűzések támogatása, az alapvető egészségügyi ellátáshoz való hozzájutás kapcsán az emberi jogok figyelembevétele, a megújuló energiaforrások arányának növelése, a Kiotói Jegyzőkönyv mielőbbi hatálybalépése stb.

A társultak ugyancsak csatlakoztak ahhoz a kezdeményezéshez, hogy külön nyilatkozat születessen a megújuló energiaforrások arányának növeléséről, miután az erre vonatkozó konkrét célkitűzések nem kerültek be a Végrehajtási Tervbe. Azokban a kérdésekben, amelyekben nem sikerült közös álláspontot kialakítani, a tárgyalásokban aktívan résztvevő delegációk – így a magyar delegáció érintett tagjai – továbbra is külön fejtették ki véleményüket a szakértői szakaszban. A csoport véleményt nyilvánított a Politikai Nyilatkozat szövegének véglegesítése során is (így egyebek mellett javasolva a természeti erőforrások megőrzésének hangsúlyosabb szerepeltetését).

A társult országok csoportja komoly vita árán egyetértett azzal, hogy támogatja a dán EU-elnökség nevében a magasszintű szakasz plenáris ülésén elmondott felszólalást (bár több kifogás hangzott el annak egyes kitételeivel kapcsolatban többek között a donorpolitika kapcsán). Végül a Világtalálkozó záró plenáris ülésén elhangzott értékelő beszédek sorában Málta képviselője Magyarország, illetve a csoport nevében, többek között megerősítette az elkötelezettséget az elfogadott terv végrehajtása mellett, s külön hangsúlyozta, hogy a csoport tagjai egy ambiciózusabb célkitűzés támogattak volna a megújuló energiaforrásokra vonatkozóan.

A magasszintű szakasz zárónapján a dán miniszterelnök (F. Rasmussen) külön megbeszélésre hívta meg a társult országok delegációvezetőit. A találkozón a görög delegáció és az Európai Bizottság, illetve mind a 13 társult ország képviseltette magát. Ezen a dán miniszterelnök kiemelte a társult országok csoportjával való együttműködés hatékonyságát, általánosságban elégedettségét fejezte ki a Világtalálkozó főbb eredményeivel, s hangsúlyozta, hogy most már a végrehajtással kell foglalkozni. A társult országok részéről felszólalók, köztük Szili Katalin, egyetértésüket fejezték ki azzal, hogy a Világtalálkozó egy nagyon jelentős esemény volt, a nemzetközi együttműködést e téren tovább kell erősíteni, az EU-val való egyeztetések kifejezetten hasznosnak bizonyultak és a továbbiakban mindent el kell követni az elfogadott célok elérése érdekében.

4.3. A MAGASSZINTŰ SZAKASZ ÉS AZ ORSZÁGGYŰLÉS ELNÖKÉNEK BESZÉDE

A Világtalálkozó magasszintű szakaszán több mint száz ország képviseltette magát állam- vagy kormányfői szinten. A csúcstalálkozón részt vett az ENSZ főtitkára, az ENSZ szakosított szervezeteinek és számos nemzetközi szervezetnek a vezetője. A fejlett államok vezetői felszólalásaikban általában a fejlődők fejlesztési, a szegénység mérséklését célzó programjainak támogatásával, az együttműködéssel, saját országaikban a fenntartható fejlődésre irányuló tervezéssel és végrehajtással kapcsolatos politikai prioritásait fejtették ki. Több fejlődő ország vezetője éles kritikát fogalmazott meg a nyugati országokkal szemben a fejlettségbeli, az erőforrások felhasználásával összefüggő egyre nagyobb különbségek miatt. Abban teljes mértékű volt az egyetértés, hogy e tág témakörben erősíteni kell a nemzetközi együttműködést, illetve a különböző intézmények, programok, politikák közötti összhangot. A magasszintű szakasz keretében külön fórumokat szerveztek a közvetlen politikai párbeszéd elősegítésére. E négy kerekasztal-értekezlet mindegyikére mintegy ötven-ötven résztvevőt hívtak meg: magas rangú állami vezetőket, kormányközi és nemzetközi nem kormányzati szervezetek vezetőit. A témakörök a fenntartható fejlődés legfontosabb kérdései közül kerültek ki, de a rövid vitaindítók után gyakorlatilag kötetlen vita folyt és kevés kivételtől eltekintve nem hangzottak el előre elkészített formális beszédek. Az egyes fórumokat a következő személyek vezették: A. Kwasniewski lengyel elnök, M. Ebtekar iráni alelnök, G. Persson svéd miniszterelnök, B. Jagdeo guyanai elnök. Feltehetően a kötetlen vita elősegítése érdekében a fórumok „zártak” voltak, azon csak a meghívott résztvevők és egy-egy tanácsadójuk, valamint az ENSZ titkárság képviselői voltak jelen. A magyar Országgyűlés elnöke a második kerekasztal-értekezleten vett részt és szólott hozzá a vitához; e fórumon jelen volt többek között az ENSZ főtitkára, a japán miniszterelnök és a WHO főtitkáraként G. H. Brundtland. E találkozón egyebek mellett szó volt a szegénység globális kérdéseiről és a teendőkről, az alapvető szükségletek köréről és biztosításuk elősegítéséről, a fenntartható fejlődés összefüggéseiről, a nemzetközi kereskedelmi rendszerről, az emberi erőforrások fejlesztéséről és ehhez kapcsolódóan az esélyegyenlőségről és a társadalmi csoportok szerepéről, a tudomány és az oktatás jelentőségéről.

A plenáris üléseken állam- és kormányfői, illetve delegációvezetői beszédek hangzottak el. E helyzetértékelő és a fő célkitűzéseket körvonalazó politikai megnyilatkozások sorában a magyar Országgyűlés elnöke, dr. Szili Katalin 2003. szeptember 3-án kapott szót. Felszólalásában visszautalt az 1992. évi riói konferencián elfogadott átfogó programra és alapelvekre. Kifejtette, hogy azóta a különböző megállapodások ellenére a világ helyzete nem lett „fenntarthatóbb”. Jelezte az ebben az időszakban nálunk végbement alapvető politikai, társadalmi-gazdasági változásokat és azok hatásait a fenntartható fejlődés követelményeinek tükrében. Kitért arra, hogy a nemzetközi együttműködés tekintetében legfontosabb célunk az EU-csatlakozás. Ezt követően végigvette a fenntarthatóság elérése érdekében Magyarországon követendő legfontosabb célokat, szempontokat és a főbb végrehajtandó feladatokat. (Az alábbiakban e beszéd teljes szövegét is közreadjuk.) A magasszintű szakasz plenáris ülésein a Világtalálkozó elnöke, illetve felváltva az általa felkért delegációvezetők elnököltek; a magyar Országgyűlés elnöke – az egyik alelnököt adó delegáció vezetőjeként – saját felszólalását követően vezette a plenáris ülést.

A csúcstalálkozó zárónapján a résztvevők elfogadták a Politikai Nyilatkozatot és a részletes Végrehajtási Tervet. A tárgyaló csoportok vezetői és delegációvezetők értékelték a Világtalálkozót, az elfogadott dokumentumokat, illetve elismerésüket fejezték ki a vendéglátó országnak a színvonalas szervezésért. Végül a dél-afrikai köztársasági elnök mondott záróbeszédet.

Az alábbiakban közreadjuk dr. Szili Katalinnak, a magyar Országgyűlés elnökének a csúcstalálkozó keretében 2003. szeptember 3-án, a plenáris ülésen elmondott beszédét.

„Elnök Úr,

Tíz évvel ezelőtt egyetértésre jutottunk a fenntartható fejlődés alapelveiről és a megvalósításához nélkülözhetetlen teendőkről. Tettük ezt abban a meggyőződésben, hogy a fenntartható fejlődés nem csupán az egyik célkitűzés a társadalmunk számára, hanem ez az egyetlen lehetséges megoldás a méltányos életfeltételek biztosításához a jelen és az elkövetkező nemzedékek számára globális, nemzeti és helyi szinten, ami megköveteli Földünk természeti környezetének megóvását is.

1992 óta sok minden történt a világban. Nagy jelentőségű ENSZ-konferenciák foglalkoztak a fenntartható fejlődéssel összefüggő kritikus problémákkal, hatályba léptek a Rióban elfogadott globális egyezmények, újabb nemzetközi megállapodások láttak napvilágot, de egyúttal újabb kihívásokkal is szembe kellett néznünk. Összességében azonban a világ nem lett „fenntarthatóbb” az elmúlt tíz évben, sőt sok tekintetben a helyzet határozottan romlott.

Magyarország számára – sok közép-kelet-európai országhoz hasonlóan – az 1990-es évek a politikai rendszer megváltoztatásának, a gyökeres társadalmi-gazdasági átalakulásnak az időszaka volt. A változások a demokratikus intézményrendszer kiépülésével, a piacgazdaságra való áttéréssel jártak együtt.

A fenntartható fejlődés kritériumai és különösen a hosszú távú kilátásai szempontjából azonban fontos tudnunk, hogy szociális és környezeti szempontból is ellentmondásos folyamatokról van szó. A jelentős szociális átalakulás mellett fel kellett ismernünk, hogy számottevő mértékben megnöttek a társadalmi, életszínvonalbeli különbségek.

A gazdaság szerkezet átalakításának és korszerűsítésének következtében a korábbi nagy erőforrás-igényű ágazatok visszaestek. E folyamattal párhuzamosan azonban a fogyasztás növekedésének eredményeként újra fokozódik a környezet terhelése. A nemzetközi együttműködésben való részvételünk prioritásai is gyökeresen átalakultak, s jelenleg az Európai Unióhoz való csatlakozás vált a legfontosabb törekvésünké.

Fel kell ismernünk, hogy a fenntarthatóság átfogó célkitűzései nem érvényesülhettek maradéktalanul. Érzékelhető eredménytelenségünk az átfogó stratégiák, a konkrét célokat felsorakoztató cselekvési tervek, hatékonyabb intézményi struktúrák és a megvalósítás eszközeinek, s nem kevésbé a megfelelően összehangolt cselekvéseknek a hiányából származott.

Különös figyelmet kell fordítani az intézmények eddigieknél jóval nagyobb összhangjára. Ebben a vonatkozásban a jó kormányzás minden szinten alapvető fontosságú, s ez érinti a szociális, a környezeti és a gazdasági politikákat, az emberi jogok tiszteletben tartását és a

jogállamiságot. Erősíteniük kell a fenntartható fejlődést elősegítő különböző intézmények szerepét. Nemzeti szinten ide tartoznak a kormányzati intézmények minden szinten, a parlamentek és a civil szervezetek. Nagy a jelentősége a társadalmi szolidaritás erősítésének, az emberi értékek tiszteletben tartásának, az etnikai és kulturális sokszínűségnek, a természet értékeinek és annak, hogy állítsuk meg a természeti erőforrások degradációját. Kiemelt figyelmet fordítunk a regionális együttműködésre. Ennek fontosságára világítottak rá az olyan természeti veszélyforrások, mint a térségünkben a közelmúltban tapasztalt rendkívüli árvizek.

A nem fenntartható folyamatok megváltoztatása érdekében a kormányzati intézkedései mellett sürgetően szükséges az összes társadalmi érdekcsoport részvétele. Az átláthatóság és az információhoz való hozzáférés a hatékony, eredményes társadalmi részvétel elengedhetetlen tényezői.

Ezeket az elveket és törekvéseket vettük számba, amikor készültünk a csúcsértekezletre. Felhívással fordulunk a konferencia minden résztvevőjéhez, hogy itt erősítsük meg újra elkötelezettségünket a fenntartható fejlődés iránt. Ennek alapelvei irányítsák a nemzetközi együttműködést és hazai tetteinket is.

Megköszönöm Dél-Afrika kormányának és népének a vendégszeretetet.”

5. A DOKUMENTUMOK

5.1. ENSZ KÖZGYŰLÉSI HATÁROZAT

Az ENSZ Közgyűlés 2000 decemberében határozott a johannesburgi Világtalálkozó előkészítéséről. Ez a határozat szabta meg a szervezés alapvető formai és tartalmi elemeit. Az alábbiakban a fontos dokumentum nem hivatalos fordítását adjuk közre.

55/199. Az Egyesült Nemzetek Környezet és Fejlődés Konferenciája eredményének végrehajtásában tíz év alatt elért előrehaladás áttekintése

A Közgyűlés,

Hivatkozva az Egyesült Nemzetek 1992. június 3. és 14. között Rio de Janeiróban megtartott Környezet és Fejlődés Konferenciájára és a Közgyűlés 1997. június 23. és 28. között New Yorkban megtartott tizenkilencedik rendkívüli ülészakára, ahol áttekintették és értékelték a „Feladatok a XXI. századra” program végrehajtását,

Hivatkozva arra is, hogy a „Feladatok a XXI. századra” programnak és a Riói Környezet és Fejlődés Nyilatkozatnak kell képeznie azt a keretet, amelyen belül a Konferencia egyéb eredményeit át kell tekinteni és amelyből kiindulva kell foglalkozni a Konferencia óta felmerült új kihívásokkal és lehetőségekkel,

Hivatkozva továbbá a Konferencia és a rendkívüli ülészak eredményének végrehajtásával és az abból adódó további feladatokkal foglalkozó 53/188 számú 1998. december 15-ei, valamint 54/218 számú 1999. december 22-ei határozataira, továbbá az 55/2 számú 2000. szeptember 8-ai határozatára,

Hivatkozva a Fenntartható Fejlődés Bizottság 8/1 számú döntésére, amely a Konferencia eredményének végrehajtásában tíz év alatt elért előrehaladás áttekintésének előkészületeiről szól,

Hivatkozva arra is, hogy a „Feladatok a XXI. századra” program 33. fejezete a Globális Környezeti Alapot a „Feladatok a XXI. századra” program végrehajtásának egyik finanszírozási forrásaként jelöli meg,

Hivatkozva továbbá a „Feladatok a XXI. századra” program 34. fejezetének fontosságára a fejlődő országok számára,

Elismeréssel tudomásul véve a Főtitkár jelentését az *Egyesült Nemzetek Rio de Janeiróban, 1992. június 3-14. között megtartott Környezet és Fejlődés Konferenciájáról szóló jelentésben* foglaltakra vonatkozóan tíz év alatt elért előrehaladásról szóló áttekintés hatékony előkészületeinek biztosításáról,

Elismeréssel tudomásul véve ugyancsak a Malmői Miniszteri Nyilatkozatot, amelyet az Egyesült Nemzetek Környezetvédelmi Programjának Kormányzó Tanácsa a hatodik rendkívüli ülészakán fogadott el,

Komoly aggodalmát fejezve ki az iránt, hogy riasztó ütemben folytatódik a Földön az élet fenntartását támogató környezet és természeti erőforrás alap rombolása a nemzetközi közösség sikeres és folytatódó törekvéseinek ellenére, amelyeket azóta folytatnak, hogy megtartották az Egyesült Nemzetek Szervezetének Konferenciáját az Emberi Környezetről Stockholmban 1972. június 5-16. között, valamint annak a ténynek ellenére, hogy bizonyos előrehaladást értek,

Ismételten megerősítve az Egyesült Nemzetek Szervezete Környezet és Fejlődés Konferenciája óta eltelt tíz évben elért előrehaladás közelgő áttekintésének politikai fontosságát, és hangsúlyozva, hogy az áttekintésnek a „Feladatok a XXI. századra” program és a Konferencia egyéb eredményeinek végrehajtására, valamint a „Feladatok a XXI. századra” további végrehajtására vonatkozóan a Közgyűlés tizenkilencedik rendkívüli ülészakán elfogadott programra kell irányulnia,

Figyelembe véve, hogy az áttekintés lényegi tevékenységei során számításba kell venni, megfelelőképpen, az Egyesült Nemzetek Szervezete által megtartott más konferenciák és csúcstalálkozók, valamint az azokat követő tevékenységek olyan eredményeit, amelyek kapcsolódnak a fenntartható fejlődéshez,

Figyelembe véve ugyancsak, hogy a Kormányok által a „Feladatok a XXI. századra” program nemzeti végrehajtásáról 1992 óta a nagy csoportok közreműködésével készített nemzeti jelentések megfelelő alapot nyújthatnak útmutatóként a nemzeti előkészületi folyamatokhoz,

Megerősítve, hogy a „Feladatok a XXI. századra” programot és a Riói Környezet és Fejlődés Nyilatkozatot nem szabad újratárgyalni, és azt, hogy az áttekintésnek fel kell tárnia a „Feladatok a XXI. századra” program és a Konferencia egyéb eredményeinek további végrehajtásához szükséges intézkedéseket, beleértve a finanszírozási forrásokra vonatkozókat,

1. *Határozatot hoz az ENSZ Környezet és Fejlődés Konferencia eredményének végrehajtásában tíz év alatt elért előrehaladás áttekintésének megszervezéséről egy csúcstalálkozó szintjén 2002-ben annak érdekében, hogy újra megerősítse a fenntartható fejlődés melletti globális elkötelezettséget, és köszönettel elfogadja a Dél-Afrikai Kormány nagylelkű felajánlását a csúcstalálkozó megtartására vonatkozóan;*

2. *Határozatot hoz ugyancsak arról, hogy a csúcstalálkozó a Fenntartható Fejlődési Világtalálkozó elnevezést kapja,*

3. *Határozatot hoz továbbá arról, hogy az áttekintésnek az eredmények és azon területek feltárását kell a középpontba állítania, ahol a „Feladatok a XXI. századra” program és a Konferencia más eredményeinek végrehajtása érdekében további erőfeszítések szükségesek, valamint az ezekre a területekre vonatkozó teendőkre irányuló döntéseket, a „Feladatok a XXI. századra” program keretein belül foglalkoznia kell az új kihívásokkal és lehetőségekkel, valamint azt kell eredményeznie, hogy megerősítse a politikai elkötelezettséget és a támogatást a fenntartható fejlődéshez egyebek mellett a közös, de megkülönböztetett felelőségek alapelvével összhangban;*

4. *Határozatot hoz arról, hogy a csúcstalálkozó és az azt előkészítő folyamat biztosítsa a gazdasági fejlődés, a társadalmi fejlődés és a környezetvédelem közötti egyensúlyt, mivel ezek a fenntartható fejlődés egymástól függő és egymást kölcsönösen erősítő összetevői;*

5. *Hangsúlyozza* a csúcstalálkozóra való korai és hatékony felkészülés fontosságát, valamint a „Feladatok a XXI. századra” program és a Konferencia egyéb eredményeinek végrehajtásában elért előrehaladás átfogó értékelésének jelentőségét, mely értékelést a helyi, nemzeti, regionális és nemzetközi szinteken a Kormányoknak és az Egyesült Nemzetek Szervezetének kell elvégezniük ezáltal biztosítva az áttekintési folyamathoz szükséges hozzájárulás magas színvonalát, továbbá elismerését fejezi ki az eddigi előkészületi tevékenységekért;

6. *Elismerését fejezi ki* a regionális szinten folyó munkáért, amelyet szoros együttműködésben folytatnak a megfelelő regionális bizottságokkal a fenntartható fejlődésre irányuló cselekvési programok végrehajtása érdekében és amely lényeges mértékben hozzájárulhat mind az előkészületi folyamathoz, mind magához a csúcstalálkozóhoz;

7. *Elismerését fejezi ki ugyancsak* az ENSZ Titkárság által folytatott munkáért, amelyet szoros együttműködésben végez az ENSZ Környezetvédelmi Programmal, az ENSZ Fejlesztési Programmal, a regionális bizottságokkal, a Konferenciához kapcsolódó egyezmények titkárságaival, valamint az Egyesült Nemzetek szervezeti rendszerén belül és kívül működő más érintett szervezetekkel, ügynökségekkel és programokkal, továbbá a nemzetközi és regionális pénzügyi intézményekkel, köztük a Globális Környezeti Alappal támogatva ezáltal az előkészületi tevékenységeket, különösen nemzeti és regionális szinten, koordinált és egymást kölcsönösen erősítő módon;

8. *Elismerését fejezi ki továbbá* a Globális Környezeti Alap jelentéséért, amelyet a Közgyűlés számára készített a „Feladatok a XXI. századra” program végrehajtásához való hozzájárulásáról, és tudomásul veszi az Alap által a „Feladatok a XXI. századra” program nemzeti szintű végrehajtásához nyújtott segítséget;

9. *Elismeréssel fogadja* a Globális Környezeti Alap Tanácsának a 2001. november 1-3. között

megtartott legutóbbi találkozásán hozott döntését, amely felkéri

FELKÉRNI A

a

Főigazgatót, hogy tárja fel a legjobb lehetőségeket az Alap támogatásának növelésére az érintett országokban, különösen Afrikában ahhoz, hogy végrehajtsák az „ENSZ egyezményt a sivatagosodás elleni küzdelemről a súlyos aszályal és/vagy sivatagosodással sújtott országokban, különös tekintettel Afrikára” figyelembe véve az Alap harmadik feltöltését;

10. *Elismeréssel fogadja ugyancsak* a Globális Környezeti Alap Letéti Alapjának harmadik feltöltésére vonatkozó kezdeményezést, felhívja a támogatást nyújtó országokat és az ilyen helyzetben lévő más országokat, hogy járuljanak hozzá a harmadik feltöltéshez és biztosítsák annak sikeres lezárását, továbbá felkéri az Alapot arra, hogy nyújtsa be jelentését a csúcstalálkozóhoz a feltöltéssel kapcsolatos tárgyalások helyzetéről,

11. *Felhívja* az Egyesült Nemzetek érintett szervezeteit és testületeit, valamint a „Feladatok a XXI. századra” program végrehajtásában résztvevő nemzetközi pénzügyi intézményeket, beleértve az ENSZ Környezetvédelmi Programot, az ENSZ Emberi Települések Központját (Habitat), a Globális Környezeti Alapot, az ENSZ Fejlesztési Programját és a Konferenciához kapcsolódó egyezmények szervezeteit, hogy teljes mértékben vegyenek részt a „Feladatok a XXI. századra” program végrehajtásában elért előrehaladás tízéves áttekintésében, beleértve a Fenntartható Fejlődés Bizottság tizedik ülészakára és a csúcstalálkozóra benyújtandó

jelentések elkészítését, annak érdekében, hogy az általuk szerzett tapasztalatok és tanulságok tükröződjének, továbbá hogy elképzeléseket és javaslatokat tegyenek a „Feladatok a XXI. századra” program további végrehajtásában való előrejutáshoz az érintett területeken;

12. *Ösztönzi* a „Feladatok a XXI. századra” programban megjelölt minden nagy csoport hatékony hozzájárulását és aktív részvételét az előkészületi folyamat minden szakaszában a Fenntartható Fejlődés Bizottság szabályaival és eljárásaival, valamint a nagy csoportok részvételével és közreműködésével kapcsolatban kialakított gyakorlattal összhangban;

13. *Határozatot hoz arról*, hogy a Fenntartható Fejlődés Bizottság a tizedik ülészakán egy nyílt Előkészítő Bizottságként fog találkozni, ami biztosítani fogja az ENSZ tagállamok, a szakosított szervezetek, valamint más résztvevők teljes és hatékony részvételét a Fenntartható Fejlődés Bizottságban összhangban a Gazdasági és Szociális Tanács funkcionális bizottságainak eljárási szabályaival, valamint a Tanács által – annak 1993/215 számú 1993. február 12-én, illetve 1995/201 számú 1995. február 8-án meghozott határozataiban – a Fenntartható Fejlődés Bizottságra vonatkozólag megállapított kiegészítő rendelkezésekkel;

14. *Felkéri* a regionális csoportokat, hogy 2000 végéig nevezzék meg jelöltjeiket a Fenntartható Fejlődés Bizottság tizedik ülészakának Elnökségébe, hogy ők az Előkészítő Bizottság első ülészaka előtt be tudjanak kapcsolódni az előkészületekbe;

15. *Határozatot hoz arról*, hogy a Bizottságnak – Előkészítő Bizottságként eljárva – a következőket kell elvégeznie:

- (a) Hajtsa végre a „Feladatok a XXI. századra” program és a Konferencia egyéb eredményeinek átfogó áttekintését és értékelését a nemzeti értékelések, a szubregionális és regionális előkészítő találkozók eredményei, a Főtitkár által a témafelelősökkel együttműködésben készítendő dokumentáció, továbbá más érintett nemzetközi szervezetek anyagai alapján, valamint a nagy csoportok hozzájárulását jelentő anyagok alapján;
- (b) Tárja fel a „Feladatok a XXI. századra” program végrehajtása során elért fontosabb eredményeket és tanulságokat;
- (c) Tárja fel az olyan fontosabb korlátozó tényezőket, amelyek akadályozzák a „Feladatok a XXI. századra” program végrehajtását, valamint fogalmazzon meg javaslatokat specifikus, határidőhöz kötött intézkedésekre, intézményi és finanszírozási követelményekre, megjelölve az ilyen támogatások forrásait;
- (d) Kezelje az olyan új kihívásokat és lehetőségeket a „Feladatok a XXI. századra” program keretén belül, amelyek a Konferencia óta merültek fel;
- (e) Tárja fel a fenntartható fejlődés intézményi keretének erősítését szolgáló módokat, értékelje és határozza meg a Fenntartható Fejlődés Bizottság szerepét, illetve munkaprogramját;
- (f) Vizsgálja meg az érintett, de a Gazdasági és Társadalmi Tanács vonatkozásában konzultatív státusszal nem rendelkező nem kormányzati szervezeteknek az előkészítő folyamatban és a csúcstalálkozón való részvételi akkreditálását és hozzon határozatot erről;
- (g) Tegyen javaslatot a csúcstalálkozó előzetes napirendjére és lehetséges fő témáira a nemzeti, szubregionális, regionális és nemzetközi szinten folytatott előkészítő tevékenységek eredményei alapján, figyelembe véve a nagy csoportok véleményét is;
- (h) Tegyen javaslatot a nagy csoportok képviselőinek a csúcstalálkozón való részvételével kapcsolatos szabályokra és eljárásokra, figyelembe véve a Konferencián alkalmazott szabályokat és eljárásokat;
- (i) Lásson el minden olyan egyéb funkciót, amit az előkészítő folyamat szükségessé tehet.

16. *Határozatot hoz ugyancsak* arról – amint azt a Fenntartható Fejlődés Bizottság a 8/1 számú határozatában ajánlotta –, hogy meg kell tartani a Bizottság tizedik ülészakának háromnapos értekezletét azért, hogy a Bizottság meg tudja kezdeni munkáját, mint a csúcstalálkozó Előkészítő Bizottsága, és ebben az összefüggésben felkéri a Bizottságot, hogy kezdje meg a szervező munkáját a következők ellátására:

- (a) Válasszon az összes Állam közül egy tíz tagból álló Elnökséget – minden földrajzi csoportból két képviselővel –, akik közül az egyik Elnökké választható, a többiek pedig Alelnököknek, s akik egyike egyúttal Jelentéstevőként is tevékenykedne;
- (b) Kísérje figyelemmel a helyi, nemzeti, szubregionális, regionális és nemzetközi szinteken folytatott előkészítő tevékenység előrehaladását, valamint a nagy csoportok előkészítő tevékenységét;
- (c) Hozzon döntést az alábbi 17. bekezdés rendelkezéseinek figyelembevételével az Előkészítő Bizottság jövőbeli ülészakainak specifikus módozatairól;
- (d) Vizsgálja meg egy olyan folyamat kialakítását, amely által kellő időben meghatározható a csúcstalálkozó napirendje és lehetséges fő témái;

17. *Határozatot hoz továbbá arról*, hogy 2002-ben a Fenntartható Fejlődés Bizottság a csúcstalálkozó Előkészítő Bizottságaként eljárva három további ülészakot fog tartania az alábbiak szerint:

- (a) A 2002 januárjában, illetve márciusában megtartandó első és második ülészakán az Előkészítő Bizottság megfelelőképpen teljes áttekintést és értékelést készít a „Feladatok a XXI. századra” program, illetve a „Feladatok a XXI. századra további végrehajtásának programja” végrehajtásában elért előrehaladásról; a második ülészakán az Előkészítő Bizottság megállapodik majd az áttekintés és az értékelés eredményeit, valamint a további teendőkre vonatkozó következtetéseket és ajánlásokat tartalmazó dokumentum szövegéről;
- (b) E dokumentum elfogadott szövegének alapján, az Előkészítő Bizottság a 2002 májusában, miniszteri szinten megtartandó harmadik és egyben utolsó ülészakán egy tömör és a vonatkozó célokat szem előtt tartó dokumentumot készít majd, amelynek hangsúlyoznia kell, hogy a fenntartható fejlődés célkitűzéseinek eléréséhez globális partnerség szükséges, továbbá meg kell erősítenie, hogy a „Feladatok a XXI. századra” program végrehajtásához integrált és stratégiaileg összpontosított megközelítésre van szükség, s amelynek foglalkoznia kell azokkal a főbb kihívásokkal és lehetőségekkel, amelyekkel a nemzetközi közösségnek ebben a tekintetben szembe kell néznie; a további vizsgálatra és elfogadásra a csúcstalálkozó elé terjesztendő dokumentumnak ismételten meg kell erősítenie a legmagasabb politikai szinten az Észak-Dél partnerség, valamint a nemzetközi szolidaritás magasabb szintje melletti globális elkötelezettséget, valamint a „Feladatok a XXI. századra” program gyorsított végrehajtása és a fenntartható fejlődés elősegítése iránti elkötelezettséget;

18. *Határozatot hoz arról*, hogy az Előkészítő Bizottság harmadik és egyben utolsó ülészakát miniszteri szinten Indonéziában szervezik meg, és köszönettel elfogadja Indonézia Kormányának nagylelkű ajánlatát arra, hogy helyt ad ennek az eseménynek;

19. *Hangsúlyozza*, hogy az előkészítő találkozóknak és magának a csúcstalálkozóknak transzparensnek kell lenniük és biztosítaniuk kell a Kormányok, regionális és nemzetközi szervezetek, ezen belül a pénzügyi szervezetek hatékony részvételét és anyagaik

figyelembevételét, továbbá a nagy csoportok hozzájárulását és aktív részvételét, a „Feladatok a XXI. századra” programban foglaltak szerint;

20. *Elismeréssel fogadja* egy letéti alap létesítését, sürgeti a nemzetközi és bilaterális adományozókat, valamint az ilyen helyzetben lévő más országokat, hogy a letéti alaphoz történő önkéntes hozzájárulásaikkal támogassák az előkészületeket a tízéves áttekintésre és támogassák a fejlődő országok képviselőinek részvételét a regionális és nemzetközi előkészítő folyamatban, illetve magán a csúcstalálkozón, továbbá bátorítja az önkéntes hozzájárulásokat annak támogatásához, hogy a fejlődő országok nagy csoportjai részt vehessenek a regionális és a nemzetközi előkészítő folyamatban és magán a csúcstalálkozón;

21. *Felkéri* a Főtitkárt, hogy nyújtson be egy előrehaladási jelentést a csúcstalálkozóra való előkészületek helyzetéről a Közgyűlés ötvenhatodik ülészakán való áttekintésre, figyelembe véve többek között a különböző regionális értekezletek eredményeit;

22. *Határozatot hoz arról*, hogy az ötvenhatodik ülészak előzetes napirendjébe a “Környezet és fenntartható fejlődés” cím alá felveszi a „Feladatok a XXI. századra” program végrehajtása és a „Feladatok a XXI. századra további végrehajtásának programja” elnevezésű napirendi alpontot.

87. plenáris találkozó
2000. december 20.

5.2. JOHANNESBURGI NYILATKOZAT A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSRŐL

Eredetüinktől a jövőnkig

1. Mi, a világ népeinek képviselői, akik összegyűltünk a Fenntartható Fejlődés Világtalálkozón a dél-afrikai Johannesburgban 2002. szeptember 2-4. között, megerősítjük elkötelezettségünket a fenntartható fejlődés mellett.
2. Elkötelezzük magunkat egy emberséges, méltányos és gondoskodó globális társadalom felépítése mellett, amely tudatában van mindenki igényének az emberi méltóság iránti.
3. E Világtalálkozó kezdetekor a világ gyermekei egyszerű, de tiszta hangon elmondták nekünk azt, hogy a jövő az övék, és ennek megfelelően felszólítottak valamennyiünket, hogy biztosítsuk cselekedeteinkkel számukra egy olyan világ öröklését, amely mentes a megaláztatástól és a szegénység által előidézett méltatlanságtól, a környezet pusztulásától és a fenntarthatatlan fejlődés mintáitól.
4. E gyermekeknek, közös jövőnk képviselőinek adott válaszuk azt is jelzi, hogy mi valamennyien – bár a világ minden sarkából jöttünk és különböző élettapasztalataink vannak – egységesek vagyunk abban és mélyen átérezzük, hogy sürgősen egy új, ragyogóbb és reményt hozó világot kell teremtenünk.
5. Ennek megfelelően, közös felelősséget vállalunk a fenntartható fejlődés egymással összefüggő és egymást kölcsönösen erősítő pilléreinek – a gazdasági fejlődésnek, a társadalmi fejlődésnek és a környezetvédelemnek – helyi, nemzeti, regionális és globális szinten történő előmozdítására és megszilárdítására.
6. E kontinensről, az Emberiség Bölcsőjének helyéről kinyilvánítjuk a Végrehajtási Terv és e Nyilatkozat keretében az egymás, a tágabb életközösség és a gyermekeink iránti felelősségünket.
7. Felismerve azt, hogy az emberiség válaszüthöz érkezett, összefogtunk és közös eltökéltséggel határozott erőfeszítést teszünk annak érdekében, hogy ténylegesen megfeleljünk a szegénység felszámolását és az emberi fejlődést eredményező gyakorlatias és figyelemreméltó terv elkészítésére vonatkozó igénynek.

Stockholmtól Rio de Janeiróig és Johannesburgig

8. Harminc évvel ezelőtt, Stockholmban megállapodtunk, hogy sürgősen tenni kell a környezet pusztulásának problémája ellen. Tíz évvel ezelőtt az Egyesült Nemzetek Környezet és Fejlődés Konferenciáján, amelyet Rio de Janeiróban tartottak, megállapodtunk abban, hogy a környezet védelme, a társadalmi és a gazdasági fejlődés a Riói Alapelvek értelmében alapvető fontosságúak a fenntartható fejlődéshez. E fejlődés megvalósítására elfogadtuk a „Feladatok a XXI. századra” elnevezésű globális programot, valamint a Riói Nyilatkozatot, amelyek iránt megerősítjük elkötelezettségünket. A Riói Csúcstalálkozó jelentős mérföldkő volt a fenntartható fejlődés új programjának felállításával.

9. A Rió és Johannesburg között eltelt időben a világ nemzetei számos jelentős konferencián találkoztak az Egyesült Nemzetek vezetése alatt, többek között a fejlődés finanszírozásával foglalkozó Monterrey-i Konferencián, valamint a Dohai Miniszteri Konferencián. E konferenciák átfogó elképzelést határoztak meg az emberiség jövőjére nézve.

10. A Johannesburgi Világtalálkozón sokat értünk el a népek és a nézetek gazdag palettájának összehozásával, alkotó módon keresve a közös utat egy olyan világ felé, amely tiszteletben tartja és megvalósítja a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos elképzelést. Johannesburg megerősítette azt is, hogy jelentős előrelépés történt a bolygónk valamennyi népe közötti globális egyetértés és partnerség megvalósításában.

Az előttünk álló kihívások

11. Elismerjük, hogy a szegénység felszámolása, a fogyasztási és termelési minták megváltoztatása, a gazdasági és a társadalmi fejlődés természeti erőforrás alapjának a védelme és az azzal való gazdálkodás a fenntartható fejlődés átfogó célkitűzései és lényeges követelményei.

12. Az emberi társadalmat megosztó, a gazdagok és szegények között húzódó mély törésvonal, és a fejlett és a fejlődő világ között egyre növekvő szakadék súlyosan veszélyeztetik globális jólétünket, biztonságunkat és stabilitásunkat.

13. Globális környezetünk továbbra is szenved. A biológiai sokféleség pusztulása folytatódik, továbbra is tart a halállományok kimerülése, a sivatagosodás egyre több és több termékeny földet követel magának, az éghajlatváltozás káros hatásai már nyilvánvalóak, a természeti katasztrófák egyre gyakoribbak és egyre pusztítóbbak, a fejlődő országok egyre sérülékenyebbek, a levegő, a víz és a tenger szennyezése pedig továbbra is milliókat foszt meg a rendes életkörülményektől.

14. A globalizációval e kihívások új dimenzióval egészültek ki. A piacok gyors integrálódása, a tőkeozgás és a befektetések jelentősen megnövekedett áramlása szerte a világon új kihívásokat és lehetőségeket teremtettek a fenntartható fejlődés megvalósítására. A globalizáció előnyei és költségei azonban egyenetlenül oszlanak meg, és a fejlődő országoknak sajátos nehézségeik vannak, amikor szembesülnek ezzel a kihívással.

15. Kockáztatjuk ezeknek a világviszonylatban jelentkező egyenlőtlenségeknek a megszilárdulását, és amennyiben nem lépünk fel annak érdekében, hogy életük alapvetően megváltozzon, a világ szegényei elveszíthetik bizalmukat képviselőikben és azokban a demokratikus rendszerekben, amelyek iránt mi továbbra is elköteleztük magunkat, illetve képviselőik a szemükben nem lesznek többek, mint zengő rézfúvósok vagy csengő cintányérok.

Elkötelezettségünk a fenntartható fejlődés mellett

16. Eltökéltük magunkat annak biztosítására, hogy kollektív erőnket jelentő gazdag sokszínűségünkkel alkotó partnerséget alakítunk ki a változás érdekében és a fenntartható fejlődés közös céljának elérésére.

17. Felismerve az emberi szolidaritás építésének jelentőségét, sürgetjük a világ civilizációi és népei közötti párbeszéd és együttműködés elősegítését fajra, képesség hiányára, vallásra, nyelvre, kultúrára és hagyományra való tekintet nélkül.

18. Üdvözljük azt, hogy a Johannesburgi Világtalálkozó figyelmének középpontjában az emberi méltóság oszthatatlansága áll, és elhatároztuk magunkat – célokról, határidőkről és partnersegekről hozott döntéseken keresztül –, hogy gyors ütemben növeljük a hozzáférést az olyan alapvető követelményekhez, mint a tiszta víz, közegészségügyi ellátás, megfelelő lakás körülmények, energia, egészségügyi ellátás, élelmiszerbiztonság és a biológiai sokféleség védelme. Ugyanakkor együtt fogunk működni segítséget nyújtva egymásnak abban, hogy hozzáférhető legyenek a pénzügyi források, hasznot eredményezzen a piacok megnyitása, biztosítva legyen a kapacitásépítés, a modern technológia hasznosuljon a fejlődés megvalósításában, valamint biztosítva legyen a technológia átadása, az emberi erőforrás fejlesztése, az oktatás és a továbbképzés ahhoz, hogy a fejlettségben mutatkozó elmaradottságot egyszer és mindenkorra száműzzük.

19. Megerősítjük vállalásunkat, miszerint különös és elsőbbséget biztosító figyelmet fordítunk a népeink fenntartható fejlődését súlyosan veszélyeztető, világszerte jelentkező állapotok elleni küzdelemre. Ilyen állapotok többek között: a krónikus éhezés; az alultápláltság; idegen megszállás; fegyveres konfliktusok; a tiltott kábítószerrel kapcsolatos problémák; a szervezett bűnözés; a korrupció; a természeti katasztrófák; a tiltott fegyverkereskedelem; az emberkereskedelem; a terrorizmus; a faji, etnikai, vallási türelmetlenség, az ezekre való felbujtás és a gyűlölet más formái; az idegengyűlölet; az endemikus, a fertőző és a krónikus betegségek, különösen a HIV/AIDS, a malária és a tüdőbaj.

20. Kötelezettséget vállalunk annak biztosítására, hogy a nők lehetőségeinek javítását és emancipációját, a nemek egyenlőségét érvényesítjük a „Feladatok a XXI. századra” program, a Millenniumi Fejlesztési Célok és a Johannesburgi Végrehajtási Terv által felölelt tevékenységek keretében.

21. Elismerjük, hogy a globális társadalom valóban rendelkezik azokkal az eszközökkel és erőforrásokkal, amelyek segítségével válaszolhat a szegénység felszámolásával és a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos, az egész emberiséget érintő kihívásokra. Együttesen további lépéseket teszünk annak biztosítására, hogy ezek a rendelkezésre álló erőforrások az emberiség javára hasznosuljanak.

22. E tekintetben, fejlesztési céljaink és konkrét célkitűzéseink megvalósításához való hozzájárulás érdekében, ösztönözzük a fejlett országokat, amelyek ezt eddig nem tették meg, hogy tegyenek konkrét erőfeszítéseket a Hivatalos Fejlesztési Segélyalap nemzetközileg elfogadott szintjeinek elérésére.

23. Üdvözljük és támogatjuk a regionális együttműködés, a jobb nemzetközi együttműködés elősegítésére és a fenntartható fejlődés támogatására olyan erőteljesebb regionális csoportok és szövetségek létrejöttét, mint az Új Partnerség Afrika Fejlődéséért (NEPAD).

24. Továbbra is külön figyelmet fordítunk a kis fejlődő szigetállamok és a legkevésbé fejlett államok fejlesztési igényeire.

25. Megerősítjük a bennszülött népek létfontosságú szerepét a fenntartható fejlődésben.

26. Tudatában vagyunk, hogy a fenntartható fejlődés hosszútávú szemlélet alkalmazását és széleskörű részvételt tesz szükségessé a politika alakításában, a döntéshozatalban és a végrehajtásban minden szinten. Társadalmi partnerekként továbbra is munkálkodunk szilárd partnerségek kialakítására valamennyi nagy csoporttal, de tiszteletben tartva ezek mindegyikének független és fontos szerepét.

27. Egyetértünk abban, hogy a magánszektor, egyaránt a nagy- és a kisvállalatok kötelessége – jogszerű tevékenységeik folytatása során – a méltányos és fenntartható közösségek és társadalmak fejlődéséhez való hozzájárulás.

28. Megállapodtunk abban is, hogy segítséget nyújtunk a jövedelemteremtő foglalkoztatási lehetőségek növeléséhez, figyelembe véve a Nemzetközi Munkaügyi Szervezetnek (ILO) a munkavégzéssel kapcsolatos alapvető elvekről és jogokról szóló nyilatkozatát.

29. Egyetértünk a magánszektorban működő vállalatoknál a vállalati számonkérhetőség érvényesítésének szükségességében. Ezt átlátható és stabil szabályozási környezetben kell megvalósítani.

30. Vállaljuk, hogy megerősítjük és javítjuk a kormányzást minden szinten a „Feladatok a XXI. századra” program, a Millenniumi Fejlesztési Célok és a Johannesburgi Végrehajtási Terv hatékony végrehajtása érdekében.

A jövő a multilaterális együttműködésé

31. A fenntartható fejlődés céljainak elérése érdekében hatékonyabb, demokratikus és számonkérhető nemzetközi és multilaterális intézményekre van szükségünk.

32. Megerősítjük elkötelezettségünket az ENSZ Alapokmányában és a nemzetközi jogban foglalt alapelvek és célok, valamint a multilateralizmus erősítése mellett. Támogatjuk az Egyesült Nemzeteknek, mint a világ legegységesebb és legrepresentatívabb szervezetének a vezető szerepét, amely a legalkalmasabb a fenntartható fejlődés előmozdítására.

33. Kötelezettséget vállalunk továbbá a fenntartható fejlődési céljaink és célkitűzéseink megvalósításában elért haladás rendszeres időközönkénti áttekintésére.

Cselekedni kell, hogy valóra váljon!

34. Egyetértünk abban, hogy ennek egy mindenkire kiterjedő folyamatnak kell lennie, bevonva minden – a történelmi jelentőségű Johannesburgi Világtalálkozón részt vett – nagy csoportot és kormányt.

35. Kötelezettséget vállalunk arra, hogy együttesen cselekszünk azon közös elhatározás által egyesítve, hogy megmentsük bolygónkat, előmozdítsuk az emberi fejlődést és megvalósítsuk az egyetemes jólétet és békét.

36. Elkötelezzük magunkat a Johannesburgi Végrehajtási Terv mellett és amellet, hogy felgyorsítsuk az abban foglalt, határidőhöz kötött társadalmi-gazdasági és környezeti célok megvalósítását.

37. Az afrikai kontinensen, az emberiség bölcsőjének helyén, ünnepélyes fogadalmat teszünk a világ népeinek és azon nemzedékeknek, amelyek bizonyosan örökölni fogják ezt a Földet, hogy eltökéltek vagyunk a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos közös reményünk valóra váltásának biztosítására.

5.3. A VÉGREHAJTÁSI TERV

I. Bevezetés

1. Az Egyesült Nemzetek 1992-ben Rio de Janeiróban tartott Környezet és Fejlődés Konferenciája megfogalmazta a fenntartható fejlődés elérésének alapelveit és cselekvési programját. Határozottan megerősítjük elkötelezettségünket a Riói Alapelvek, a „Feladatok a XXI. századra”, valamint a „Feladatok a XXI. századra további végrehajtásának programja” mellett. Elkötelezzük magunkat továbbá a nemzetközileg elfogadott – köztük az Egyesült Nemzetek Millenniumi Nyilatkozatában, az 1992 óta megtartott jelentős ENSZ-konferenciák záródokumentumaiban és nemzetközi megállapodásokban foglalt – fejlesztési célok megvalósítása mellett.

2. Ez a végrehajtási terv épít továbbá az ENSZ Környezet és Fejlődés Konferenciája óta megvalósult eredményekre és előmozdítja a még előttünk álló célok megvalósítását. Ennek érdekében kötelezzük magunkat, hogy konkrét intézkedéseket hozunk és lépéseket teszünk minden szinten és megerősítjük a nemzetközi együttműködést, figyelembe véve a Riói Alapelveket, beleértve többek között a „Riói nyilatkozat a környezetről és a fejlődésről” 7. alapelvében megfogalmazott módon a közös, de megkülönböztetett felelőségek alapelvét. Ezek az erőfeszítések a fenntartható fejlődés három alkotóeleme – a gazdasági fejlődés, a társadalmi fejlődés és a környezetvédelem – mint egymással összefüggő és egymást kölcsönösen erősítő pillérek integrálását is elő fogják segíteni. A szegénység felszámolása, a fenntarthatatlan termelési és fogyasztási minták megváltoztatása, a gazdasági és társadalmi fejlődés természeti erőforrás alapjának védelme és az azzal való gazdálkodás a fenntartható fejlődés átfogó célkitűzései és alapvető követelményei.

3. Tudatában vagyunk annak, hogy a Világtalálkozó eredményeinek megvalósítása mindenki javát kell, hogy szolgálja, különösen a nőket, a fiatalokat, a gyermekeket és a sérülékeny csoportokat. Továbbá a megvalósításban valamennyi érintett szereplőnek részt kell vennie, különösen, egyrészt Észak és Dél kormányai közti, másrészt a kormányok és nagy csoportok közti partnerség formájában a fenntartható fejlődés széles körben elfogadott céljainak megvalósítására. Mint erre a Monterrey-i Megegyezés is rámutat, globalizálódó világunkban e partnerségeknek kulcsfontosságú szerepük van a fenntartható fejlődés elérésében.

4. Az egyes országokban és a nemzetközi szinten megvalósuló jó kormányzás alapvető fontosságú a fenntartható fejlődés szempontjából. Országos szinten a jó környezeti, társadalmi és gazdasági politikák, az emberek igényeinek megfelelő demokratikus intézmények, a törvényesség, a korrupció elleni intézkedések, a nemek közti egyenlőség és a beruházást támogató környezet képezik a fenntartható fejlődés alapját. A globalizáció következtében a külső tényezők döntően befolyásolják a fejlődő országok nemzeti erőfeszítéseinek sikerét vagy kudarcát. A fejlett és fejlődő országok közti szakadék rámutat a nemzetközi együttműködést támogató dinamikus és ösztönző nemzetközi gazdasági környezet megteremtésének folyamatos szükségességére, különösen a pénzügy, a technológia átadás, az adósság és a kereskedelem területén, továbbá a fejlődő országok teljes mértékű és hatékony részvételére a globális döntéshozatalban, amennyiben fenn kívánják tartani és erősíteni akarják a fenntartható fejlődés elérése érdekében történő globális előrehaladás lendületét.

5. A béke, a biztonság, a stabilitás, az emberi jogok és az alapvető szabadságjogok, köztük a fejlődéshez való jog, továbbá a kulturális sokféleség tiszteletben tartása alapvető fontosságúak a fenntartható fejlődés megvalósítása szempontjából, valamint annak érdekében, hogy a fenntartható fejlődés mindenki javát szolgálja.

6. Elismerjük az etika jelentőségét a fenntartható fejlődésben, ezért hangsúlyozzuk az etika figyelembevételének szükségességét a „Feladatok a XXI. századra” program végrehajtásában.

II. A szegénység felszámolása

7. A szegénység felszámolása a világ legnagyobb globális kihívása napjainkban és a fenntartható fejlődés nélkülözhetetlen feltétele, különösen a fejlődő országokban. Bár saját fenntartható fejlődéséért és a szegénység felszámolásáért minden egyes ország elsősorban saját maga felel, s a nemzeti politikák és fejlesztési stratégiák szerepe nem hangsúlyozható eléggé, emellett összehangolt és konkrét intézkedésekre van szükség minden szinten ahhoz, hogy a fejlődő országok el tudják érni a szegénységgel kapcsolatos, nemzetközileg elfogadott – köztük a „Feladatok a XXI. századra” programban, az Egyesült Nemzetek más konferenciáin létrejött megállapodásokban, valamint az Egyesült Nemzetek Millenniumi Nyilatkozatában lefektetett – konkrét eredményeket és célokat. Ehhez többek között az alábbi intézkedések szükségesek minden szinten:

(a) Csökkentsék felére 2015-re a világ népességében azok arányát, akik napi jövedelme kevesebb, mint 1 dollár, és azok arányát, akik éheznek, továbbá, ugyanerre az időpontra csökkentsék felére azok arányát, akik nem jutnak biztonságos ivóvízhez;

(b) Hozzanak létre egy szolidaritási világalapot a szegénység felszámolására és a szociális és humán fejlődés támogatására a fejlődő országokban a Közgyűlés által meghatározandó módon, de hangsúlyozva a hozzájárulások önkéntességét, valamint annak szükségességét, hogy elkerüljék az Egyesült Nemzetek keretében már meglévő alapok megkettőzését, továbbá ösztönözve a magánszektor és minden egyes polgárt, hogy csatlakozzanak a kormányokhoz e törekvések finanszírozásában;

(c) Dolgozzanak ki nemzeti programokat a fenntartható fejlődésre, valamint a helyi és a közösségi fejlődésre – ahol ez helyénvaló, az ország szegénység csökkentési stratégiáinak keretében –, hogy ezáltal elősegítsék a szegénységben élők és szervezeteik képességének javítását. E programok tükrözzék a szegénységben élők prioritásait és tegyék lehetővé számukra a jobb hozzáférést a termelési erőforrásokhoz, a közszolgáltatásokhoz és közintézményekhez, különösen a földhöz, vízhez, foglalkoztatási lehetőségekhez, hitelhez, oktatáshoz és egészséghez;

(d) Segítsék elő a nők egyenlőségen alapuló részvételi lehetőségét és teljes részvételét, a férfiakkal való egyenlőség alapján, a döntéshozatal minden szintjén, előtérbe helyezve a nemekkel kapcsolatos perspektívákat minden politikában és stratégiában, felszámolva a nőkkel szembeni erőszak és hátrányos megkülönböztetés minden formáját, javítva a nők és lányok helyzetét, egészségét és gazdasági jólétét, a gazdasági lehetőségekhez, földhöz, hitelhez, oktatáshoz és egészségügyi szolgáltatáshoz való teljes és egyenlő hozzáférés biztosításán keresztül;

(e) Dolgozzanak ki olyan politikákat, módozatokat és eszközöket, amelyekkel javítják a bennszülött népek és közösségeik hozzáférési lehetőségeit a gazdasági tevékenységekhez, valamint javítják foglalkoztatottságukat, megfelelőképpen olyan intézkedéseken keresztül, mint a továbbképzés, szakmai segítségnyújtás és hitelnyújtás. Ismerjék el azt, hogy a megújuló erőforrásoktól és ökológiai rendszerektől, ezen belül a fenntartható terménybetakarítástól való hagyományos és közvetlen függőség továbbra is alapvető jelentőségű a bennszülött népek és közösségeik kulturális, gazdasági és fizikai jóléte szempontjából;

(f) Biztosítsák az alapvető egészségügyi szolgáltatásokat mindenki számára és csökkentsék a környezet-egészségügyi veszélyeket, figyelembe véve a gyermekek speciális igényeit, továbbá a szegénység, az egészség és a környezet közti összefüggéseket, ehhez nyújtsanak támogatást a fejlődő országoknak és az átalakuló gazdaságú országoknak pénzügyi forrásokkal, szakmai segítséggel és ismeretek átadásával;

(g) Biztosítsák azt, hogy a gyermekek, fiúk és lányok egyaránt, mindenütt elvégezhesék az általános iskolát, és egyenlő mértékben legyen lehetőségük a tanulásra az oktatás minden szintjén;

(h) Tegyék lehetővé a szegénységben élők, különösen a nők és a bennszülött közösségek számára a mezőgazdasági erőforrásokhoz való hozzáférést, és támogassák, megfelelőképpen, az olyan földbérleti megoldásokat, amelyek elismerik és védik a bennszülött népekhez kötődő és a közös tulajdonú erőforrásokra épülő gazdálkodási rendszereket;

(i) Építsék ki az alapvető vidéki infrastruktúrát, bővítsék a gazdasági tevékenységek körét, javítsák a szállítási és piacra jutási, valamint a piaci információkhoz és hitelhez való hozzáférési lehetőségeket a vidéki szegények számára, hogy ezáltal támogassák a fenntartható mezőgazdaságot és vidékfejlesztést;

(j) Adják át az alapvető fenntartható mezőgazdasági technikákat és ismereteket, köztük a természeti erőforrásokkal való gazdálkodással kapcsolatosakat, a kis- és közepes volumenű tevékenységet folytató gazdáknak, halászoknak és vidéki szegényeknek, különösen a fejlődő országokban, többek között a mezőgazdasági termelés és élelmiszerbiztonság fokozását célzó, több érdekcsoport bevonásával megvalósuló megoldások, valamint a közsféra és a magánszektor együttműködése segítségével;

(k) Növeljék a rendelkezésre álló és megfizethető élelmiszer mennyiségét, többek között a betakarítási és élelmiszer technológiák és gazdálkodási megoldások, valamint méltányos és hatékony elosztási rendszerek segítségével, például, az olyan közösségi együttműködési kapcsolatok támogatásával, amelyek összekapcsolják a városi és vidéki embereket és vállalkozásokat;

(l) Vegyék fel a harcot a sivatagosodással szemben és mérsékeljék a szárazság és az árvizek következményeit – olyan intézkedések segítségével, mint például éghajlati és időjárási információk és előrejelzések, korai figyelmeztető rendszerek, föld- és természeti erőforrás gazdálkodási, mezőgazdasági gyakorlati és az ökológiai rendszerek megőrzésére irányuló lehetőségek jobb felhasználása – annak érdekében, hogy visszafordítsák a földterületek és vízkészletek jelenlegi tendenciáit és minimálisra csökkentsék azok leromlását, többek között megfelelő és előre tervezhető pénzügyi források biztosításával annak érdekében, hogy – mint a szegénység felszámolásának egyik eszköze – végrehajtható legyen az „ENSZ egyezmény a sivatagosodás elleni küzdelemről a súlyos aszályal és/vagy sivatagosodással sújtott országokban, különös tekintettel Afrikára”;

(m) Fokozzák a közegészségügyi ellátások elérhetőségét, hogy ezáltal javítsák az emberi egészséget és csökkentsék a gyermek- és csecsemőhalandóságot, kiemelten kezelve a víz és a közegészségügy kérdését a nemzeti fenntartható fejlesztési stratégiákban és – ahol rendelkezésre állnak – a szegénység csökkentési stratégiákban.

8. Az emberi egészség és a környezet védelméhez szükséges a tiszta ivóvíz és a megfelelő közegészségügyi ellátás. E tekintetben egyetértünk abban, hogy 2015-re felére kell csökkenteni azok arányát, akik nem jutnak biztonságos ivóvízhez vagy nem tudják megfizetni azt (amint ezt a Millenniumi Nyilatkozat körvonalazta), illetve azoknak az arányát, akik nem férnek hozzá az alapvető közegészségügyi ellátáshoz, s ehhez többek között az alábbi intézkedések szükségesek minden szinten:

- (a) Fejlesszenek ki és alkalmazzanak hatékony háztartási rendszereket a közegészségügyi követelményeknek megfelelően;
- (b) Javítsák a közintézmények, különösen az iskolák közegészségügyi állapotát;
- (c) Támogassák a biztonságos higiéniai gyakorlatot;
- (d) Támogassák elsősorban a gyermekek oktatását és a velük való foglalkozást, mivel ők a viselkedés megváltoztatásának letéteményesei;
- (e) Támogassák a megfizethető, társadalmilag és kulturálisan elfogadható technológiákat és gyakorlatot;
- (f) Dolgozzanak ki újszerű finanszírozási és együttműködési mechanizmusokat;
- (g) Integrálják a közegészségügyet a vízkészletekkel való gazdálkodás stratégiáiba.

9. Hozzanak közös intézkedéseket és tegyenek hatékonyabb erőfeszítéseket az együttműködés érdekében minden szinten, hogy ezáltal javítsák a hozzáférést a megbízható és megfizethető energiaszolgáltatásokhoz a fenntartható fejlődés érdekében olyan mértékben, hogy elősegítsék a Millenniumi Fejlesztési Célok elérését, köztük a szegénységben élők arányának felére csökkenését 2015-re, valamint annak érdekében, hogy a szegénységet csökkentő más fontos szolgáltatásokat teremtsenek, szem előtt tartva azt, hogy az energiához való hozzáférés elősegíti a szegénység felszámolását. Ehhez többek között az alábbi intézkedések szükségesek minden szinten:

(a) Javítsák a megbízható, megfizethető, gazdasági szempontból életképes, társadalmilag elfogadható és környezeti szempontból megfelelő energiaszolgáltatások és energiaforrások hozzáférhetőségét, figyelembe véve a nemzeti sajátosságokat és körülményeket, különböző eszközök segítségével – mint például a vidéki területek villamos energia ellátásának javítása, a decentralizált energiarendszerek, a megújuló, a tisztább folyékony és gáznemű üzemanyagok felhasználásának növelése, valamint a fokozott energiahatékonyság – a nemzeti erőfeszítéseket támogató regionális és nemzetközi együttműködés intenzívebbé tételével, beleértve többek között a kapacitásépítést, a pénzügyi és technológiai segítségnyújtást és az újszerű, mikro- és középszinten is megfelelő finanszírozási mechanizmusokat, felismerve azokat a sajátos tényezőket, amelyek hozzáférést biztosítanak a szegények számára;

(b) Javítsák a modern biomassza technológiákhoz, tűzifa forrásokhoz és készletekhez való hozzáférést, helyezték kereskedelmi alapokra a biomasszával kapcsolatos tevékenységeket, beleértve a mezőgazdasági melléktermékek hasznosítását, a vidéki területeken és ott, ahol ez a gyakorlat fenntartható;

(c) Támogassák a biomassza és lehetőség szerint más megújuló energiák fenntartható hasznosítását a jelenlegi felhasználási módokat javításával, mint az erőforrás-gazdálkodás, a hatékonyabb tűzifa hasznosítás, az új vagy jobb termékek és technológiák;

(d) Támogassák a folyékony és gáznemű fosszilis tüzelőanyagok tisztább felhasználására való áttérést, ahol ez környezeti szempontból megfelelőbb és társadalmi szempontból elfogadható és költséghatékony;

(e) Dolgozzanak ki nemzeti energiapolitikákat és szabályozási kereteket, amelyek elősegítik a szükséges gazdasági, társadalmi és intézményi feltételek megteremtését az energiaágazatban, hogy ezáltal javítsák a fenntartható fejlődés és a szegénység felszámolása érdekében a vidéki, városközeli és városi területeken a megbízható, megfizethető, gazdasági szempontból életképes, társadalmilag elfogadható és környezeti szempontból megfelelő energiaszolgáltatásokhoz való hozzáférést;

(f) Fokozzák a nemzetközi és regionális együttműködést a megbízható, megfizethető, gazdasági szempontból életképes, társadalmilag elfogadható és környezeti szempontból megfelelő energiaszolgáltatások jobb hozzáférhetősége érdekében a szegénység csökkentésével foglalkozó programok szerves részeként oly módon, hogy elősegítik ösztönző környezet megteremtését és teljesítik a kapacitásépítési igényeket, szükség szerint külön figyelmet szentelve a vidéki és elszigetelt területeknek;

(g) Nyújtsanak segítséget és könnyítsék meg gyorsított ütemben – a fejlett országok által, ezen belül a közsféra és a magánszektor együttműködésével nyújtott pénzügyi és szakmai segítséggel – a szegények hozzáférését a megbízható, megfizethető, gazdasági szempontból életképes, társadalmilag elfogadható és környezeti szempontból megfelelő energiaszolgáltatásokhoz, figyelembe véve a kidolgozás alatt álló nemzeti energiapolitikák instrumentális szerepét a fenntartható fejlődésben, szem előtt tartva továbbá azt, hogy a fejlődő országokban az energiaszolgáltatások ugrásszerű növelésére van szükség ahhoz, hogy a lakosság életszínvonalát javítsák, valamint azt, hogy az energiaszolgáltatások pozitív hatással vannak a szegénység felszámolására és az életszínvonal emelésére.

10. Erősítsék az ipari fejlődés hozzájárulását a szegénység felszámolásához és a fenntartható természeti erőforrás gazdálkodáshoz. Ehhez többek között az alábbi intézkedések szükségesek minden szinten:

(a) Nyújtsanak segítséget és mozgósítsák erőforrásaikat a fejlődő országokban az ipari termelékenység és versenyképesség, valamint az ipari fejlődés elősegítéséhez, beleértve a környezeti szempontból megfelelő technológiák kölcsönös megállapodás szerinti kedvező feltételek melletti átadását;

(b) Nyújtsanak segítséget a jövedelemteremtő foglalkoztatási lehetőségek növeléséhez, figyelembe véve a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet által kiadott „A munkavégzéssel kapcsolatos alapvető elvekről és jogokról szóló nyilatkozat”-ot;

(c) Segítsék elő a mikro-, kis- és középméretű vállalkozások fejlődését, többek között a továbbképzés, az oktatás és a képességfejlesztés segítségével, külön figyelmet szentelve az agrárágazatnak, mint a vidéki közösségek számára megélhetést biztosító ágazatnak;

(d) Biztosítsanak pénzügyi és technológiai támogatást, megfelelőképpen, a fejlődő országok vidéki közösségei számára, hogy a biztonságos és fenntartható megélhetési lehetőségeket hasznosíthassák maguk számára a bányászati kisvállalkozások keretében;

(e) Biztosítsanak támogatást a fejlődő országok számára olyan biztonságos, alacsony költségű technológiák kifejlesztésére, amelyek a főzéshez és a vízmelegítéshez szükséges energiát, illetve az azzal való takarékoskosságot biztosítják;

(f) Támogassák a természeti erőforrás gazdálkodást a szegények fenntartható megélhetésének megteremtéséhez.

11. 2020-ra érjenek el jelentős javulást legalább 100 millió, nyomornegyedekben lakó ember esetében, mint azt a "Városok nyomornegyedek nélkül" kezdeményezésben javasolták. Ehhez többek között az alábbi intézkedések szükségesek minden szinten:

(a) Javítsák a városi és vidéki szegények hozzáférését a földhöz, a tulajdonhoz, a megfelelő lakáskörülményekhez és az alapvető szolgáltatásokhoz, különös figyelemmel azokra a háztartásokra, ahol a családfő szerepét nők töltik be;

(b) Használjanak fel alacsonyabb költségű és tartós anyagokat, valamint célszerű technológiákat megfelelő és biztonságos lakások építésére a szegények számára és nyújtsanak

ehhez pénzügyi és technológiai segítséget a fejlődő országok részére – figyelembe véve kultúrájukat, éghajlatukat, sajátos társadalmi feltételeiket és a természeti katasztrófákkal szembeni sérülékenységüket;

(c) Növeljék a városi szegények tisztességes foglalkoztatottságát, hitellehetőségeit és jövedelmét megfelelő nemzeti politikák alkalmazásával, a nők és a férfiak számára egyenlő lehetőségek támogatásával;

(d) Szüntessék meg a mikro-vállalkozások és az informális ágazat szükségtelen szabályozási és egyéb korlátait;

(e) Támogassák a helyi hatóságokat a nyomornegyedek helyzetét javító programok kidolgozásában a városfejlesztési tervek keretében és segítsék elő, különösen a szegények számára, a lakásügyi jogszabályokról szóló információkhoz való hozzáférést.

12. Hozzanak azonnali és hatékony intézkedéseket a gyermekmunka legrosszabb formáinak felszámolására a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet 182. számú Egyezményében meghatározottak szerint, valamint dolgozzanak ki és hajtsanak végre stratégiákat az elfogadott nemzetközi normákkal ellentétben álló gyermekmunka felszámolására.

13. Támogassák a nemzetközi együttműködést annak érdekében, hogy segítséget nyújtsanak az azt igénylő fejlődő országoknak a gyermekmunka és az azt előidéző okok kezelésében, többek között a szegénység körülményeivel foglalkozó társadalmi és gazdasági politikákon keresztül, miközben hangsúlyozzák azt, hogy a munkaügyi normák nem használhatók fel protekcionista kereskedelmi célokra.

III. A fenntarthatatlan fogyasztási és termelési minták megváltoztatása

14. A globális fenntartható fejlődés eléréséhez elengedhetetlenek az alapvető változások abban, ahogy a társadalmak termelnek és fogyasztanak. Minden országnak támogatnia kell a fenntartható fogyasztási és termelési mintákat, a fejlett országokkal az élen, és valamennyi országnak részesülnie kell e folyamat hasznából, figyelembe véve a Riói Alapelveket, beleértve többek között a „Riói nyilatkozat a környezetről és a fejlődésről” 7. alapelvében megfogalmazott módon a közös, de megkülönböztetett felelősségek alapelvét. A kormányoknak, az érintett nemzetközi szervezeteknek, a magánszektornak és valamennyi nagy csoportnak aktív szerepet kell játszania a fenntarthatatlan fogyasztási és termelési minták megváltoztatásában. Ehhez többek között intézkedések szükségesek minden szinten az alábbiak szerint.

15. Ösztönözzék és segítsék elő programok egy 10-éves keretének kidolgozását a regionális és nemzeti kezdeményezések támogatására annak érdekében, hogy felgyorsítsák az elmozdulást a fenntartható fogyasztás és termelés irányába, ezáltal támogassák a társadalmi és gazdasági fejlődést az ökológiai rendszerek eltartó képességének határain belül – ahol helyénvaló, a gazdasági növekedés és a környezet degradációja közti kapcsolat szétválasztásával – úgy, hogy javítják a hatékonyságot és a fenntarthatóságot az erőforrások felhasználásában és a termelési folyamatokban, valamint csökkentik az erőforrások degradációját, a szennyezést és a hulladékot. Minden országnak cselekednie kell, a fejlett országokkal az élen – figyelembe véve a fejlődő országok igényeit és képességeit – a pénzügyi és szakmai segítségnyújtás és kapacitásépítés valamennyi forrásból történő mozgósításával a fejlődő országok számára. Ehhez az alábbi intézkedések szükségesek minden szinten:

(a) Határozzák meg a konkrét tevékenységeket, eszközöket, politikákat, intézkedéseket, monitorozási és értékelési mechanizmusokat, beleértve, ahol ez helyénvaló, az életciklus elemzést és az előrehaladás mérésének nemzeti indikátorait, szem előtt tartva, hogy egyes

országok által alkalmazott alapvető eljárások más országok, különösen a fejlődő országok esetében esetleg nem megfelelőek és indokolatlan gazdasági és társadalmi költségekkel járnak.

(b) Fogadjanak el és valósítsanak meg olyan politikákat és intézkedéseket, amelyek célja a fenntartható termelési és fogyasztási minták támogatása, többek között a „Riói nyilatkozat a környezetről és a fejlődésről” 16. alapelveiben ismertetett „szennyező fizet” elv alkalmazásával;

(c) Dolgozzanak ki termelési és fogyasztási politikákat a termékek és szolgáltatások javítására, miközben csökkentik a környezetre és az egészségre gyakorolt hatásokat és felhasználják, ahol ez helyénvaló, a tudományosan megalapozott eljárásokat, mint az életciklus elemzés;

(d) Dolgozzanak ki tudatosság-fejlesztő programokat a fenntartható termelési és fogyasztási minták fontosságáról, különösen a fiatalok és az érintett társadalmi csoportok számára valamennyi országban, különösen a fejlett országokban, többek között az oktatás, a lakossági és a fogyasztói tájékoztatás, a reklám és más tájékoztatási eszközök segítségével, figyelembe véve a helyi, nemzeti és regionális kulturális értékeket;

(e) Dolgozzanak ki és fogadjanak el, ahol ez helyénvaló önkéntes alapon, hatékony, átlátható, ellenőrizhető, nem félrevezető és hátrányos megkülönböztetést nem alkalmazó fogyasztói tájékoztatási eszközöket a fenntartható fogyasztáshoz és termeléshez, ezen belül az emberi egészségre és biztonsági szempontokra vonatkozó információk biztosítására. Ezek az eszközök nem alkalmazhatók rejtett kereskedelmi korlátokként;

(f) Fokozzák az ökológiai hatékonyságot minden forrásból származó pénzügyi támogatással a kapacitásépítés, a technológiák átadása és cseréje céljára, kölcsönös megállapodás alapján a fejlődő országokkal és az átalakuló gazdaságú országokkal, együttműködve az érintett nemzetközi szervezetekkel.

16. Növeljék a tisztább termelést és az ökológiai hatékonyságot célzó befektetéseket minden országban, többek között a megfelelő szabályozási, pénzügyi és jogi keretek megteremtésére irányuló ösztönzőkön, támogatási módokon és politikákon keresztül. Ehhez többek között az alábbi intézkedések szükségesek minden szinten:

(a) Hozzák létre és támogassák a tisztább termelési programokat és központokat, valamint a hatékony termelési módszereket többek között úgy, hogy ösztönzőkkel és kapacitásépítéssel segítik a vállalkozásokat, különösen a kis- és középméretű vállalkozásokat – elsősorban a fejlődő országokban – a termelékenység javításában és a fenntartható fejlődésben;

(b) Nyújtsanak ösztönzőket a tisztább termelést és az ökológiai hatékonyságot célzó beruházásokhoz valamennyi országban, mint az állam által finanszírozott hitelek, vállalkozói tőke, szakmai segítségnyújtás és továbbképzési programok a kis- és középméretű vállalatok számára, elkerülve a Kereskedelmi Világszervezet szabályaival ellentétes kereskedelemtorzító intézkedéseket;

(c) Gyűjtsék és adják közre a tisztább termelés, az ökológiai hatékonyság és a környezetgazdálkodás költséghatékony példáiról szóló információkat, továbbá támogassák a környezeti szempontból megfelelő technológiákra vonatkozó legjobb gyakorlatok és know-how cseréjét a közsféra és a magánszektor intézményei között;

(d) Biztosítsanak képzési programokat a kis- és középméretű vállalkozások számára az információs és kommunikációs technológiák használatáról.

17. Integrálják a termelési és fogyasztási minták kérdését a fenntartható fejlődés politikáiba, programjaiba és stratégiáiba, beleértve, ahol ez alkalmazható, a szegénységcsökkentési stratégiákat.

18. Fokozzák a vállalatok környezeti és szociális felelősségét és számonkérhetőségét. Ehhez többek között az alábbi intézkedések szükségesek minden szinten:

(a) Ösztönözzék az ipart, hogy önkéntes intézkedések – többek között környezettudatos irányítási rendszerek, viselkedési kódex, tanúsítás és a környezeti és szociális kérdésekre vonatkozó nyilvános jelentések – segítségével javítsák szociális és környezeti teljesítményüket, figyelembe véve az olyan kezdeményezéseket, mint a Nemzetközi Szabványügyi Szervezet szabványai, valamint a Globális Jelentéskészítési Kezdeményezés által kiadott útmutató a fenntarthatósági jelentések készítéséről, szem előtt tartva a „Riói nyilatkozat a környezetről és a fejlődésről” 11. alapelvét;

(b) Ösztönözzék a párbeszédet a vállalkozások és a közösségek között, amelyek körében azok működnek, valamint más érdekcsoportokkal;

(c) Ösztönözzék a pénzügyi intézményeket arra, hogy döntéshozatali folyamataikba építsék be a fenntartható fejlődés szempontjait;

(d) Dolgozzanak ki a munkahelyhez kötődő partnerségeket és programokat, beleértve a továbbképzési és oktatási programokat.

19. Ösztönözzék minden szinten az érintett hatóságokat, hogy a fenntartható fejlődés szempontjait vegyék figyelembe a döntéshozatalban, beleértve a nemzeti és a helyi szintű fejlesztési tervezést, az infrastrukturális beruházást, a vállalkozásfejlesztést és a közbeszerzést. Ehhez többek között az alábbi intézkedések szükségesek minden szinten:

(a) Támogassák a fenntartható fejlesztési stratégiák és programok kidolgozását, többek között az infrastrukturális és a vállalkozásfejlesztési beruházásokkal kapcsolatos döntéshozatal keretében;

(b) Támogassák továbbra is a környezeti költségek beépítését és a gazdasági eszközök alkalmazását, figyelembe véve azt a megközelítést, miszerint elvben a szennyezőnek kell viselnie a szennyezés költségeit, kellő tekintettel a közérdekre, s a nemzetközi kereskedelem és beruházások torzítása nélkül;

(c) Támogassák az olyan közbeszerzési politikákat, amelyek ösztönzik a környezeti szempontból megfelelő áruk és szolgáltatások kifejlesztését és elterjesztését;

(d) Biztosítsák a kapacitásépítést és a továbbképzést, hogy segítsék az érintett hatóságokat a jelen bekezdésben felsorolt kezdeményezések megvalósításában;

(e) Alkalmazzanak környezeti hatásvizsgálati eljárásokat.

* * *

20. Felhívással fordulnak a kormányokhoz, valamint az érintett regionális és nemzetközi szervezetekhez és más érintett érdekelt felekhez, hogy – a nemzeti és regionális sajátosságokat és körülményeket figyelembe véve – valósítsák meg a Fenntartható Fejlődés Bizottság kilencedik ülészakán elfogadott, a fenntartható fejlődéshez szükséges energiával kapcsolatos ajánlásokat és következtetéseket, ezen belül az alábbiakban ismertetett kérdésekre és lehetőségekre vonatkozókat, szem előtt tartva, hogy tekintettel a globális környezetromláshoz való eltérő hozzájárulásokra az Államok közös, de megkülönböztetett felelősséget viselnek. Ehhez többek között az alábbi intézkedések szükségesek minden szinten:

(a) Tegyenek további lépéseket a pénzügyi források mozgósítására, a technológia átadásra és a kapacitásépítésre, valamint a környezeti szempontból megfelelő technológiák terjesztésére

a Fenntartható Fejlődés Bizottság – fenntartható fejlődéshez szükséges energiáról szóló – 9/1 jelű határozata A. szakasz 3. bekezdésében és D. szakasz 30. bekezdésében foglaltak szerint;

(b) Integrálják az energiával kapcsolatos szempontokat, többek között az energiahatékonyságra, megfizethetőségre és hozzáférhetőségre vonatkozókat a társadalmi-gazdasági programokba, különösen a jelentősebb energiaigényű szektorok politikáiba, valamint a hosszú élettartamú, energiaigényes infrastruktúrák tervezéséhez, üzemeltetéséhez és karbantartásához kapcsolódóan az olyan szektorokban, mint az állami szektor, a közlekedés, az ipar, a mezőgazdaság, a városi területhasználat, az idegenforgalom és az építésügyi ágazat;

(c) Fejlesszék és terjesszék az alternatív energia technológiákat azzal a céllal, hogy az energiaforrások összetételében jelentősebb arányban részesedjenek a megújuló energiák, javítsák az energiahatékonyságot, valamint fokozottan támaszkodjanak a fejlett energiatechnológiákra, ezen belül a tisztább fosszilis tüzelőanyag technológiákra;

(d) Kombinálják, megfelelőképpen, a megújuló energiaforrások fokozottabb felhasználását, a hatékonyabb energiafelhasználást, a fejlett energiatechnológiák – köztük a fejlettebb és tisztább fosszilis tüzelőanyag technológiák – fokozottabb igénybevételét, valamint a hagyományos energiaforrások fenntartható használatát, amelyek hosszabb távon kielégíthetik a fenntartható fejlődés megvalósításához szükséges energiaszolgáltatások iránti növekvő igényt;

(e) Biztosítsák az energiaellátást több forrásból modern, tisztább, hatékonyabb, megfizethető és költséghatékony energiatechnológiák – köztük fosszilis tüzelőanyag technológiák és a vízenergiát is magában foglaló megújuló energia technológiák – fejlesztésével, valamint ezek átadásával a fejlődő országok számára a kölcsönös megállapodáson alapuló koncessziós feltételek mellett. Érzékelve ennek sürgősségét, jelentős mértékben növeljék a megújuló energiaforrások globális részesedését azzal a célkitűzéssel, hogy növekedjen hozzájárulásuk a teljes energiaellátáshoz, elismerve a nemzeti és az önkéntes regionális célként kitűzött konkrét szintek, valamint kezdeményezések szerepét, ahol ezek léteznek, s biztosítva azt, hogy az energiapolitikák támogassák a fejlődő országokat a szegénység felszámolására irányuló erőfeszítéseikben, továbbá rendszeresen értékeljék ennek érdekében a rendelkezésre álló adatokat az előrehaladás áttekintésére;

(f) Támogassák a nyersolaj kitermeléssel kapcsolatos gázégetés és szellőztetés csökkentésére irányuló erőfeszítéseket, többek között a fejlődő országoknak biztosított pénzügyi és szakmai segítség révén a magánszektor bevonásával;

(g) Fejlesszék és alkalmazzák a különböző helyi felhasználási célokra az eredeti helyi energiaforrásokat és infrastruktúrákat, támogassák a vidéki közösségek, ezen belül a helyi „Feladatok a XXI. századra” program alapján tevékenykedő csoportok részvételét a nemzetközi közösség támogatásával olyan megújuló energia technológiák kifejlesztésében és hasznosításában, amelyek egyszerű és helyi megoldásokat kínálnak napi energiaszükségletük kielégítésére;

(h) Készítsenek hazai energiahatékonysági programokat, s ezek keretében megfelelőképpen vegyék figyelembe az energiahatékonysági technológiák telepítésének felgyorsítását a nemzetközi közösség szükségeszerű támogatásával;

(i) Gyorsítsák fel a megfizethető és tisztább energiahatékonysági és energiatakarékosági technológiák fejlesztését, elterjesztését és telepítését, valamint e technológiák átadását, különösen a fejlődő országoknak kölcsönös megállapodás szerinti kedvező feltételek mellett, így többek között a koncessziós vagy preferenciát jelentő feltételek biztosításával;

(j) Javasolják, hogy a nemzetközi pénzügyes intézetek és más szervezetek politikái támogassák a fejlődő országokat, valamint az átalakuló gazdaságú országokat olyan politikai és szabályozási keretek megteremtésére irányuló erőfeszítéseikben, amelyek kellő mértékű mozgásteret

biztosítanak az alábbiak között: megújuló energia, energiahatékonyság, a fejlett és tisztább fosszilis tüzelőanyag technológiákat is magukban foglaló fejlett energia technológiák, valamint a centralizált elosztási és decentralizált energiarendszerek;

(k) Támogassák a fokozott kutatást és fejlesztést a különböző energiatechnológiák, ezen belül a megújuló energiák, az energiahatékonyság és a fejlett és tisztább fosszilis tüzelőanyag-technológiákat is magukba foglaló fejlett energiatechnológiák területén, nemzeti szinten és a nemzetközi együttműködés keretében egyaránt; erősítsék a fenntartható fejlődéshez szükséges megbízható, megfizethető, gazdasági szempontból életképes, társadalmilag elfogadható és környezeti szempontból megfelelő energia kutatásával és fejlesztésével foglalkozó nemzeti és regionális intézeteket, központokat;

(l) Támogassák az együttműködési hálózatokat – köztük a regionális hálózatokat – a fenntartható fejlődéshez szükséges energia kérdéssel foglalkozó kiválósági központok között, kapcsolatot létesítve a fenntartható fejlődéshez szükséges energia technológiákkal foglalkozó kompetencia központok között, amelyek támogatni tudnak és elősegíthetnék a kapacitásépítésre és technológia átadásra irányuló erőfeszítéseket, különösen a fejlődő országokét, s amelyek az információcserét segítő intézmények szerepét is betölthetnék;

(m) Támogassák az oktatást, hogy ezáltal tájékoztassák a férfiakat és nőket egyaránt a rendelkezésre álló energiaforrásokról és technológiákról;

(n) Használják fel a pénzügyi eszközöket és mechanizmusokat – különösen a Globális Környezeti Alapot megbízatásának keretein belül – pénzügyi források biztosítására a fejlődő országok, különösen a legkevésbé fejlett országok és a kis fejlődő szigetállamok számára ahhoz, hogy eleget tudjanak tenni a képzéssel, műszaki „know-how”-val és a nemzeti intézményrendszer erősítésével kapcsolatos kapacitásigényeiknek a megbízható, megfizethető, gazdasági szempontból életképes, társadalmilag elfogadható és környezeti szempontból megfelelő energia vonatkozásában, beleértve az energiahatékonyságot és -takarékoságot, a megújuló energiát és a fejlett és tisztább fosszilis tüzelőanyag technológiákat is magukban foglaló fejlett energia technológiákat;

(o) Támogassák az energiapiacok működése, átláthatósága és az azokról szóló tájékoztatás javítására irányuló erőfeszítéseket a kereslet és a kínálat vonatkozásában azzal a céllal, hogy nagyobb stabilitást és előrejelezhetőséget érjenek el, valamint biztosítsák a fogyasztók hozzáférését a megbízható, megfizethető, gazdasági szempontból életképes, társadalmilag elfogadható, környezeti szempontból megfelelő energiaszolgáltatásokhoz;

(p) A piaci torzítások csökkentésére irányuló politikák a fenntartható fejlődéssel összeegyeztethető energiarendszereket is támogatnák a piacnak adott megfelelőbb jelzéseken keresztül és a piaci torzítások megszüntetésével, s a környezeti hatásaik megfelelő kifejezése érdekében ezek magukban foglalják az adózási rendszer átalakítását és a káros támogatások fokozatos megszüntetését – ahol ilyenek léteznek – olyan politikák segítségével, amelyek teljességgel figyelembe veszik a fejlődő országok sajátos igényeit és feltételeit úgy, hogy minimálisak legyenek a fejlődésükre gyakorolt lehetséges káros hatások;

(q) Tegyenek lépéseket, ahol ez helyénvaló, az olyan támogatások fokozatos megszüntetésére ezen a területen, amelyek akadályozzák a fenntartható fejlődést, teljességgel számításba véve az egyes országok sajátos feltételeit és eltérő fejlettségi szintjeit, továbbá figyelembe véve e támogatások káros hatásait, különösen a fejlődő országok vonatkozásában;

(r) A kormányokat ösztönzik nemzeti energiapiacaik működésének olyan módon történő javítására, hogy ezáltal támogassák a fenntartható fejlődést, számolják fel a piaci akadályokat és javítsák a hozzáférhetőséget, teljességgel számításba véve azt, hogy az ilyen politikákról az

egyes országoknak saját maguknak kell dönteniük tekintettel sajátosságaikra, képességeikre és fejlettségi szintjükre, s különösen arra, ahogyan ezek a szempontok a nemzeti fenntartó fejlődési stratégiákban tükröződnek, ahol ezek rendelkezésre állnak;

(s) Erősítsék az energiával foglalkozó nemzeti és regionális intézményeket vagy más megoldásokat annak érdekében, hogy fejlesszék a regionális és nemzetközi együttműködést a fenntartható fejlődéshez szükséges energia területén, különösen a fejlődő országok hazai erőfeszítéseinek támogatásával, amelyek célja a lakosságuk valamennyi rétege számára megbízható, megfizethető, gazdasági szempontból életképes, társadalmilag elfogadható és környezeti szempontból megfelelő energiaszolgáltatások biztosítása;

(t) Ösztönözzék az országokat intézkedések kidolgozására és végrehajtására többek között a közsféra és a magánszektor együttműködésével a Fenntartható Fejlődés Bizottság kilencedik ülészakán elfogadott keretek alapján, számításba véve az országok eltérő körülményeit, a kormányok, nemzetközi intézmények és érdekcsoportok által elsajátított ismeretekre építve, az üzleti vállalkozások és az ipar bevonásával az energiához való hozzáférés területén, beleértve a megújuló energiát, az energiahatékonyságot és a fejlett és tisztább fosszilis tüzelőanyag technológiákat is magukba foglaló fejlett energia technológiákat;

(u) Támogassák az együttműködést a fenntartható fejlődéshez szükséges energia különböző vonatkozásaival foglalkozó nemzetközi és regionális intézmények és testületek között tekintettel azok jelenlegi megbízatására, szem előtt tartva a „Feladatok a XXI. századra további végrehajtásának programja” 46.(h) bekezdését, megfelelőképpen erősítve az oktatás és kapacitásépítés támogatására irányuló regionális és nemzeti tevékenységeket a fenntartható fejlődéshez szükséges energia területén;

(v) Erősítsék, illetve ahol szükséges, támogassák az országhatáron áttérjedő energiakereskedelem előmozdítására irányuló regionális együttműködési megoldásokat, ezen belül az elektromos hálózatok, olaj- és földgázvezetékek összekapcsolását;

(w) Erősítsék, illetve ahol szükséges, támogassák a párbeszéd fórumait a regionális, nemzeti és nemzetközi energiatermelők és -fogyasztók között.

* * *

21. Támogassák egy integrált megközelítés alkalmazását a politikaalkotásban nemzeti, regionális és helyi szinteken a közlekedési szolgáltatások és rendszerek területén a fenntartható fejlődés előmozdítása érdekében, többek között a területhasználattal, az infrastruktúrával, a tömegközlekedési rendszerekkel és az áruszállítási hálózatokkal kapcsolatos politikákra és tervezésre vonatkozóan azzal a céllal, hogy biztonságos, megfizethető és hatékony közlekedést biztosítsanak, miközben növelik az energiahatékonyságot, csökkentik a szennyezést, csökkentik a zsúfoltságot, csökkentik az egészségre gyakorolt káros hatásokat és korlátozzák a városok terjeszkedését, számításba véve a nemzeti prioritásokat és körülményeket. Ehhez többek között az alábbi intézkedések szükségesek minden szinten:

(a) Valósítsanak meg sajátos regionális nemzeti és helyi feltételeket tükröző közlekedési stratégiákat a fenntartható fejlődés érdekében azzal a céllal, hogy javítsák a közlekedés megfizethetőségét, hatékonyságát és kényelmét, s egyúttal javítsák a városi levegő minőségét és az egészséget, valamint csökkentsék az üvegházhatású gázok kibocsátását, többek között olyan jobb gépjármű technológiák kifejlesztésével, amelyek környezeti szempontból megfelelőbbek, megfizethetőbbek és társadalmi szempontból elfogadhatóbbak;

(b) Támogassák a beruházást és a partnerségeket a fenntartható, energiahatékony és multimodális közlekedési rendszerek – köztük a tömegközlekedési rendszerek és jobb vidéki

közlekedési rendszerek – fejlesztésére, ehhez szakmai és pénzügyi segítséget nyújtva a fejlődő országoknak és az átalakuló gazdaságú országoknak.

* * *

22. Előzzék meg és minimalizálják a hulladékot, maximalizálják az újrafelhasználást, az újrahasznosítást és a környezetbarát alternatív anyagok használatát a kormányzati hatóságok és minden érdekelt fél részvételével annak érdekében, hogy minimálisra csökkentsék a káros környezeti hatásokat és javítsák az erőforrás hatékonyságot, ehhez pénzügyi, szakmai és egyéb segítséget nyújtva a fejlődő országoknak. Ehhez többek között az alábbi intézkedések szükségesek minden szinten:

(a) Fejlesszenek ki hulladékgazdálkodási rendszereket elsődleges prioritást biztosítva a hulladék megelőzésének és minimálisra csökkentésének, az újrafelhasználásnak és újrahasznosításnak, valamint a környezeti szempontból megfelelő ártalmatlanító létesítményeknek, ezen belül a hulladékban rejlő energia hasznosítására irányuló technológiáknak, továbbá ösztönözzék az olyan kis volumenű hulladék-újrahasznosítási kezdeményezéseket, amelyek előmozdítják a városi és vidéki hulladékgazdálkodást és jövedelemszerző lehetőségeket biztosítanak, ezek eléréséhez nemzetközi támogatást nyújtva a fejlődő országoknak;

(b) Támogassák a hulladék megelőzését és minimálisra csökkentését újrafelhasználható fogyasztási cikkek és biológiailag lebomló termékek előállításának ösztönzésével, valamint a szükséges infrastruktúra kialakításával.

* * *

23. Újítsák meg a „Feladatok a XXI. századra” programban előremutató módon kifejtett elkötelezettségüket, hogy megfelelően gazdálkodnak a vegyi anyagokkal azok teljes életciklusára kiterjedően és a veszélyes hulladékokkal a fenntartható fejlődés, az emberi egészség és a környezet védelme érdekében, többek között annak elérésére törekedve 2020-ra, miszerint a vegyi anyagok felhasználása és előállítása oly módon történik, hogy – átlátható, tudományosan megalapozott kockázat-értékelési eljárások és tudományosan megalapozott kockázat-kezelési eljárások alkalmazásával – az emberi egészségre és a környezetre gyakorolt jelentős káros hatásaik minimálisra csökkennek, figyelembe véve az elővigyázatosságra vonatkozó megközelítést, amint azt a „Riói nyilatkozat a környezetről és a fejlődésről” 15. alapelvében megfogalmazták, továbbá szakmai és pénzügyi segítségnyújtással támogatva a fejlődő országokat a kapacitások megerősítésében a vegyi anyagok és a veszélyes hulladékok megfelelő kezeléséhez. Ehhez többek között az alábbi intézkedések szükségesek minden szinten:

(a) Támogassák a vegyi anyagokra és a veszélyes hulladékokra vonatkozó nemzetközi eszközök ratifikálását és végrehajtását, mint a „Rotterdami egyezmény egyes veszélyes vegyi anyagok és növényvédő szerek nemzetközi kereskedelmében az előzetes tájékoztatáson alapuló egyetértési eljárás alkalmazásáról” annak érdekében, hogy az 2003-ra hatályba léphessen, valamint a „Stockholmi egyezmény a perzisztens szerves szennyezőkről”, hogy 2004-re hatályba léphessen, továbbá ösztönözzék és javítsák a koordinációt, s támogassák a fejlődő országokat azok megvalósításában;

(b) Fejlesszék tovább a vegyi anyagok nemzetközi kezelésének stratégiai módszerét 2005-re a Bahia Nyilatkozat, valamint a Vegyi Biztonság Kormányközi Fóruma által közzétett „Intézkedési prioritások 2000 után” alapján, valamint megfelelőképpen ösztönözzék e tekintetben a szoros együttműködést az Egyesült Nemzetek Környezetvédelmi Programja, a

Kormányközi Fórum, a vegyi anyagok kezelésével foglalkozó más nemzetközi szervezetek, más érintett nemzetközi szervezetek és szereplők között;

(c) Ösztönözzék az országokat az új, globálisan összehangolt vegyi anyag-osztályozási és címkézési rendszer lehető legrövidebb időn belüli megvalósítására, szem előtt tartva azt, hogy a rendszernek 2008-ra teljes egészében működőképesnek kell lennie;

(d) Ösztönözzék partnerségek létrejöttét olyan tevékenységek támogatására, melyek célja a vegyi anyagokkal és a veszélyes hulladékokkal való környezeti szempontból megfelelő gazdálkodás előmozdítása, a multilaterális környezetvédelmi megállapodások végrehajtása, a vegyi anyagokkal és a veszélyes hulladékokkal kapcsolatos problémákra vonatkozó tudatosság erősítése, valamint további tudományos adatok gyűjtésének és felhasználásának ösztönzése;

(e) Támogassák a veszélyes vegyi anyagok és a veszélyes hulladékok nemzetközi illegális kereskedelmének megakadályozására, valamint a veszélyes hulladékok országhatáron túli szállításából és elhelyezéséből származó károk megelőzésére irányuló erőfeszítéseket oly módon, hogy az összhangban legyen a vonatkozó nemzetközi eszközök által előírt kötelezettségekkel, mint a „Bázei egyezmény a veszélyes hulladékok országhatárokon túlra szállításának és elhelyezésének ellenőrzéséről”;

(f) Ösztönözzék a vegyi anyagokra vonatkozó, összehangolt és integrált információk kidolgozását, többek között a nemzeti szennyezőanyag kibocsátási és átadási nyilvántartások formájában;

(g) Ösztönözzék az emberi egészségre és a környezetre ártalmas nehézfémek által okozott kockázatok csökkentését, többek között a témakörrel foglalkozó olyan elemzések vizsgálatával, mint az Egyesült Nemzetek Környezetvédelmi Programja által készített globális értékelés a higanyról és annak vegyületeiről.

IV. A gazdasági és társadalmi fejlődés természeti erőforrás alapjának védelme és kezelése

24. Az emberi tevékenység egyre nagyobb hatással van az ökológiai rendszerek integritására, amelyek alapvető erőforrásokat és szolgáltatásokat biztosítanak az emberi jóléthez és a gazdasági tevékenységekhez. A természeti erőforrásbázissal való fenntartható és integrált módon történő gazdálkodás lényeges a fenntartható fejlődés szempontjából. E tekintetben annak érdekében, hogy a természeti erőforrások degradációjának jelenlegi irányát a lehető leggyorsabban megfordítsuk, olyan stratégiák végrehajtására van szükség, amelyek nemzeti és megfelelőképpen regionális szinten elfogadott konkrét célokat tartalmaznak az ökológiai rendszerek védelmére, valamint a földdel, a vízzel és az élővilág erőforrásaival való integrált gazdálkodás megvalósítására oly módon, hogy egyúttal erősítik a regionális, nemzeti és helyi kapacitásokat. Ehhez többek között az alábbi intézkedések szükségesek minden szinten:

25. Indítsanak cselekvési programokat pénzügyi és szakmai segítséggel a biztonságos ivóvízre vonatkozó Millenniumi Fejlesztési Cél megvalósítására. E tekintetben egyetértettünk abban, hogy a Millenniumi Nyilatkozatban leírtak szerint 2015-re felére kell csökkenteni azok arányát, akik nem tudnak hozzáférni a biztonságos ivóvízhez, vagy nem tudják megfizetni azt, továbbá azoknak az arányát, akik nem férnek hozzá az alapvető közegészségügyi ellátáshoz, s ehhez többek között az alábbi intézkedések szükségesek minden szinten:

(a) Mozgósítsák a nemzetközi és hazai pénzügyi forrásokat minden szinten, adják át a technológiát, segítsék elő a legjobb gyakorlatot és támogassák a kapacitásépítést a vízügyi és közegészségügyi infrastruktúra és szolgáltatások fejlesztéséhez, biztosítva ezáltal azt, hogy

ezek az infrastruktúrák és szolgáltatások megfelelnek majd a szegények igényeinek és figyelembe veszik a nemek közti különbséget;

(b) Segítsék elő a nyilvános információhoz való hozzáférést és a részvételt – a nők számára is – minden szinten, a vízkészlet-gazdálkodással és a projektek megvalósításával kapcsolatos politikák és döntéshozatal előmozdítására;

(c) Segítsék elő, hogy a kormányok végrehajtsák a prioritást jelentő intézkedéseket – valamennyi érdekcsoport támogatásával – a vízgazdálkodás és kapacitásépítés területén országos és megfelelőképpen regionális szinten, továbbá adjanak támogatást, s biztosítsanak új és kiegészítő pénzügyi forrásokat, újszerű technológiákat a „Feladatok a XXI. századra” program 18. fejezetének megvalósításához;

(d) Fokozzák a vízszennyezés megelőzését, hogy ezáltal csökkentsék az egészséget érintő veszélyeket és védjék az ökológiai rendszereket megfizethető közegészségügyi, valamint ipari és háztartási szennyvízkezelést biztosító technológiák bevezetésével, a talajvízszennyezés hatásainak csökkentésével, továbbá a monitoring rendszerek és hatékony jogi keretek megteremtésével nemzeti szinten;

(e) Fogadjanak el a megelőzést és a védelmet szolgáló intézkedéseket a fenntartható vízfelhasználás előmozdítására és a vízhiányok problémájának kezelésére.

26. Dolgozzanak ki az integrált vízkészlet gazdálkodásra és a hatékony vízhasznosításra vonatkozó terveket 2005-re, ehhez támogatást nyújtva a fejlődő országok számára, a minden szinten megvalósítandó alábbi intézkedésekkel:

(a) Dolgozzanak ki és hajtsanak végre nemzeti és regionális stratégiákat, terveket és programokat a folyóvölgyekkel, a vízgyűjtőkkel és a talajvízzel kapcsolatos integrált gazdálkodásra, továbbá vezessenek be intézkedéseket a víz infrastruktúra hatékonyságának javítására, hogy ezáltal csökkentsék a veszteségeket és fokozzák a víz újrahasznosítását;

(b) Alkalmazzák a szakmapolitikai eszközök – ezen belül a szabályozás, a monitoring, az önkéntes intézkedések, a piaci és információ alapú eszközök, a földhasználat gazdálkodás és vízügyi szolgáltatások költség megtérülésének – teljes skáláját úgy, hogy a költség megtérülési célkitűzések ne váljanak a biztonságos vízhez való hozzáférés akadályává a szegények számára, valamint fogadjanak el integrált folyóvölgy-gazdálkodási megközelítést;

(c) Javítsák a vízkészletek hatékony felhasználását és segítsék elő azok oly módon történő elosztását az egymással versengő felhasználások között, hogy az alapvető emberi igények teljesítése kapjon prioritást, miközben egyensúlyt teremtenek – különösen a törekeny környezetben található – ökológiai rendszerek és funkcióik megőrzése vagy helyreállítása, valamint a háztartási, ipari és mezőgazdasági felhasználással kapcsolatos emberi igények között, beleértve az ivóvíz minőségének megőrzését;

(d) Dolgozzanak ki programokat a vízzel kapcsolatos szélsőséges események hatásainak mérséklésére;

(e) Támogassák – szakmai és pénzügyi támogatással, illetve kapacitásépítéssel – a vízkészletekkel és a víztakarékossággal kapcsolatos nem-hagyományos technológiák terjesztését olyan fejlődő országok és régiók számára, amelyek vízhiánnyal küszködnek, illetve szárazságtól és sivatagosodástól szenvednek;

(f) Támogassák, ahol szükséges, az energiahatékony, fenntartható és költséghatékony tengervíz sótalánításra, víz újrahasznosítására és a partmenti páralecsapódásból történő vízkinyerésre irányuló erőfeszítéseket és programokat a fejlődő országokban olyan intézkedésekkel, mint a technológiai, szakmai és pénzügyi segítségnyújtás, illetve más módon;

(g) Segítsék elő a közsféra és a magánszektor közötti együttműködés és a partneri viszonyok más formáinak létrehozását, amelyek elsőbbséget biztosítanak a szegények igényeinek, a kormányok által biztosított stabil és átlátható nemzeti szabályozási keretek között, miközben tiszteletben tartják a helyi körülményeket, bevonnak minden érintett érdekcsoportot, figyelemmel kísérik a teljesítményt, továbbá javítják a közintézmények és a magántársaságok számonkérhetőségét.

27. Támogassák a fejlődő országokat és az átalakuló gazdaságú országokat a vízkészletek mennyiségének és minőségének megfigyelésére és értékelésére irányuló erőfeszítéseikben, többek között a nemzeti megfigyelő hálózatok és vízkészlet-adatbázisok létrehozásával, illetve továbbfejlesztésével, valamint a megfelelő nemzeti indikátorok kidolgozásával.

28. Tökéletesítsék a vízkészlet gazdálkodást és a vízkörforgalom tudományos megértését, együttműködve annak közös megfigyelésében és kutatásában, és e célból ösztönözzék és támogassák az ismeretek megosztását, biztosítsák a kapacitásépítést, valamint a technológia-átadást – beleértve a távérzékelő és műholdas technológiákat – kölcsönös megállapodások alapján, különösen a fejlődő országok és az átalakuló gazdaságú országok számára.

29. Támogassák a hatékony együttműködést a vízügyi kérdésekben tevékenykedő különböző nemzetközi és kormányközi testületek és folyamatok között, mind az Egyesült Nemzetek rendszerében, mind pedig az Egyesült Nemzetek és nemzetközi pénzüzetek között, felhasználva más nemzetközi intézmények és a civil társadalom hozzájárulását a kormányközi döntéshozatalhoz; továbbá elő kell mozdítani a szorosabb együttműködést javaslatok kidolgozására és támogatására, illetve tevékenységek folytatására a 2003-ban megtartandó Édesvíz Nemzetközi Évéhez kapcsolódóan és azt követően is.

* * *

30. Az óceánok, a tengerek, a szigetek és a partmenti területek szerves és alapvető részét alkotják a Föld ökológiai rendszerének és döntő jelentőségűek a globális élelmiszerbiztonság, valamint számos nemzet gazdaságának tartós prosperitása, illetve jóléte szempontjából, különösen a fejlődő országokban. Az óceánokra vonatkoztatva a fenntartható fejlődés biztosításához hatékony koordinációra és együttműködésre van szükség – globális és regionális szinten is – az érintett testületek között, továbbá az alábbi intézkedésekre minden szinten:

(a) Forduljanak felhívással az Államokhoz, hogy ratifikálják az Egyesült Nemzetek Tengerjogi Egyezményét, illetve csatlakozzanak ahhoz, továbbá hajtsák végre ezt az egyezményt, amely az óceánokon folytatott tevékenységek átfogó jogi keretét biztosítja;

(b) Támogassák a „Feladatok a XXI. századra” program 17. fejezetének végrehajtását, amely biztosítja az óceánok, a partmenti területek és a tengerek vonatkozásában a fenntartható fejlődés eléréséhez szükséges cselekvési programot, illetve program területeket a partmenti térségek – köztük a kizárólagos gazdasági övezetek – integrált kezelésére és fenntartható fejlesztésére; a tengeri környezet védelemre; a tengeri élővilág erőforrásainak fenntartható használatára és megőrzésére; a tengeri környezettel való gazdálkodással és az éghajlatváltozással összefüggő kritikus bizonytalanságok kezelésére; a nemzetközi, ezen belül a regionális együttműködés és koordináció erősítésére; valamint a kis szigetek fenntartható fejlődésére;

(c) Hozzanak létre az Egyesült Nemzetek rendszerén belül hatékony, átlátható és rendszeres szervezeten belüli koordinációs mechanizmust az óceánokkal és a partmenti területekkel kapcsolatos kérdésekre;

(d) Ösztönözzék az ökológiai rendszereken alapuló megközelítés alkalmazását 2010-re, figyelembe véve a „Reykjavíki nyilatkozatot a felelősségteljes halászatról a tengeri ökológiai rendszerben”, valamint a Biológiai Sokféleség Egyezményben Részes Felek Konferenciájának 5/6 határozatát;

(e) Támogassák nemzeti szinten a partmenti területekkel és az óceánokkal kapcsolatos, integrált, a tudományágak és az ágazatok széles körére alapozott gazdálkodást, továbbá ösztönözzék és segítsék a partmenti államokat az óceánokkal kapcsolatos olyan politikák és mechanizmusok kialakítására, amelyek magukban foglalják a partmenti területek integrált kezelését;

(f) Erősítsék a regionális együttműködést és a koordinációt az érintett regionális szervezetek és programok, az Egyesült Nemzetek Környezetvédelmi Programjának regionális tengeri programjai, a regionális halászati gazdálkodási szervezetek és más regionális tudományos, egészségügyi és fejlesztési szervezetek között;

(g) Támogassák a fejlődő országokat azon politikák és programok koordinálásában regionális és szubregionális szinten, amelyek célja a halászati erőforrások megőrzése és az azokkal való fenntartható gazdálkodás, valamint a partmenti területekre vonatkozó integrált gazdálkodási tervek végrehajtása fenntartható partmenti és kis volumenű halászati tevékenységek támogatásával, illetve ahol szükséges, a kapcsolódó infrastruktúra fejlesztésével;

(h) Vegyék figyelembe az Egyesült Nemzetek Közgyűlése 54/33 határozatával – az óceánnal kapcsolatos ügyek fejleményeinek éves áttekintésében a Közgyűlést segítő céllal – létrehozott nyílt informális tanácskozási folyamat keretében végzett munkát, illetve e folyamat hatékonyságának és hasznosságának közelebbi áttekintését, amelyre az ötvenhetedik ülészenkerül sor a fent említett határozatban előírt feltételek szerint.

31. A fenntartható halászati tevékenység megvalósításához az alábbi intézkedések szükségesek minden szinten:

(a) Az állományok fenntartása és helyreállítása olyan szinten, hogy az maximális fenntartható szaporulatot eredményezzen, sürgősséggel – ahol lehetséges, nem később, mint 2015-re – teljesítve e célokat a kimerült állományok esetében;

(a) Az állományok fenntartása és helyreállítása maximális fenntartható szaporulatot eredményező mértékben sürgősséggel – ahol lehetséges, nem később, mint 2015-re – teljesítve e célokat a kimerült állományok esetében;

(b) Ratifikálják az Egyesült Nemzetek keretében – továbbá ahol helyénvaló, a regionális keretek között – elfogadott kapcsolódó halászati megállapodásokat és megegyezéseket, illetve csatlakozzanak azokhoz és hatékonyan hajtsák végre azokat, figyelembe véve különösen az olyan megállapodásokat, mint az 1982. december 10-én elfogadott, az „Egyesült Nemzetek Tengerjogi Egyezményében foglalt rendelkezések végrehajtásáról szóló megállapodás a stagnáló halállományok és a jelentős mértékben vándorló halállományok megőrzésével és az azokkal való gazdálkodással kapcsolatban”, valamint az 1993. évi „Megállapodás a nemzetközi megőrzési és gazdálkodási intézkedéseknek való megfelelés elősegítéséről a nyílt tengereken közlekedő halászhajók részéről”;

(c) Hajtsák végre a Felelősségteljes Halászat Magatartási Kódexét, amelyet 1995-ben fogadtak el, figyelembe véve a fejlődő országok sajátos követelményeit, amint azt annak 5. cikke is említi, valamint az Egyesült Nemzetek Élelmezésügyi és Mezőgazdasági Szervezetének vonatkozó nemzetközi cselekvési terveit és szakmai útmutatóit;

(d) Sürgősen dolgozzanak ki és hajtsanak végre nemzeti és – ahol helyénvaló – regionális cselekvési terveket annak érdekében, hogy megvalósuljon az Egyesült Nemzetek Élelmezés-

ügyi és Mezőgazdasági Szervezetének nemzetközi cselekvési terve, különösen a halászati kapacitással való gazdálkodásra vonatkozó nemzetközi akcióterv 2005-re, illetve az illegális, be nem jelentett és nem szabályozott halászat megelőzésére, az attól való elrettentésre és az ilyen tevékenység megszüntetésére irányuló nemzetközi cselekvési terv 2004-re. Hozzanak létre, különösen a zászlós államok közreműködésével hatékony monitorozást, jelentéstételi, jogérvényesítési és ellenőrzési eljárást a haláshajókra vonatkozóan, hogy előmozdítsák azt a nemzetközi cselekvési tervet, melynek célja az illegális, be nem jelentett és szabályozatlan halászat megelőzése, az attól való elrettentés és az ilyen tevékenység megszüntetése;

(e) Ösztönözzék az érintett regionális halászati gazdálkodási szervezeteket és megoldásokat, hogy kellő mértékben vegyék figyelembe a partmenti államok jogait, kötelességeit és érdekeit, valamint a fejlődő államok sajátos követelményeit a stagnáló halállományokkal és a jelentős mértékben vándorló halállományokkal kapcsolatos erőforrások arányainak kiosztásakor, szem előtt tartva az Egyesült Nemzetek Tengerjogi Egyezményének rendelkezéseit, valamint az Egyesült Nemzetek Tengerjogi Egyezménye rendelkezései végrehajtásához kapcsolódó, 1982. december 10-én elfogadott „Megállapodást a stagnáló halállományok és a jelentős mértékben vándorló halállományok megőrzéséről és az azokkal való gazdálkodásról a nyílt tengereken és a kizárólagos gazdasági övezetekben”;

(f) Számolják fel azokat a támogatásokat, amelyek az illegális, be nem jelentett és szabályozatlan halászatot, valamint a túlzott halászati kapacitást támogatják és ezzel egyidejűleg fejezzék be azokat a Kereskedelmi Világszervezet keretében folyó erőfeszítéseket, amelyek célja a halászati támogatásokkal kapcsolatos rendszabályok tisztázása és tökéletesítése, figyelembe véve ezen ágazat jelentőségét a fejlődő országokban;

(g) Erősítsék a donorok – így a nemzetközi pénzügyi szervezetek, bilaterális szervezetek és más érintett érdekelt felek – közötti koordinációt és partnerségeket annak érdekében, hogy képessé tegyék a fejlődő országokat, különösen a legkevésbé fejlett országokat és a kis fejlődő szigetállamokat, valamint az átalakuló gazdaságú országokat arra, hogy fejleszthessék saját nemzeti, regionális és szubregionális kapacitásaikat a halászattal kapcsolatos infrastruktúra, integrált gazdálkodás és fenntartható használat területén;

(h) Támogassák a halgazdálkodás, ezen belül a kisüzemi halgazdálkodás fenntartható fejlesztését, tekintettel az élelmiszerbiztonság és gazdasági fejlődés növekvő jelentőségére.

32. A „Feladatok a XXI. századra” program 17. fejezetével összhangban támogassák az alábbi intézkedésekkel minden szinten az óceánokkal kapcsolatos megőrzési és gazdálkodási tevékenységet figyelembe véve a vonatkozó nemzetközi eszközöket:

(a) Tartsák fenn a fontos és sérülékeny tengeri és tengerparti területek – ezen belül a nemzeti joghatóság alá tartozó és azon kívül álló területek – produktivitását és biológiai sokféleségét;

(b) Hajtsák végre a Biológiai Sokféleség Egyezmény keretében elfogadott, a tengeri és partmenti biológiai sokféleség megőrzéséről és fenntartó használatáról szóló Dzsakartai Mandátum alapján kidolgozott munkaprogramot, többek között a pénzügyi források sürgős mozgósításával, technológiai segítségnyújtással, valamint az emberi és intézményi kapacitások fejlesztésével, különösen a fejlődő országokban;

(c) Fejlesszék és segítsék elő különböző megközelítések és eszközök, ezen belül az ökológiai rendszereken alapuló megközelítés alkalmazását, az ártalmas halászati gyakorlatok felszámolását; a nemzetközi joggal összhangban és a tudományos információkkal megalapozottan tengeri védett területek, ezen belül reprezentatív hálózatok létesítését 2012-re; az időbeli és területi korlátozásokat a halkeltetők és halkeltetési időszakok védelmére és a megfelelő part-

menti földhasználat érdekében; valamint a vízgyűjtőkkel kapcsolatos tervezést, illetve a tengeri és partmenti területekre vonatkozó gazdálkodás integrálását a kulcsfontosságú ágazatokba;

(d) Dolgozzanak ki nemzeti, regionális és nemzetközi programokat a tengeri biológiai sokféleség, ezen belül a korallzátonyok és a vizes élőhelyek degradációjának a megállítására;

(e) Hajtsák végre a Ramsari Egyezményt, beleértve a Biológiai Sokféleség Egyezményvel közös munkaprogramot, valamint a Nemzetközi Korallzátony Kezdeményezés által javasolt cselekvési programot, amely a vizes élőhelyek ökológiai rendszerei közös gazdálkodási tervei és nemzetközi hálózata megerősítésére vonatkozik a partmenti övezetekben, beleértve a korallzátonyokat, a mangrove ligeteket, a tengerifű ágyakat és az árapály homokpadokat.

33. Mozdítsák elő, hogy a „Globális cselekvési program a tengeri környezet védelmére a szárazföldön végzett tevékenységekkel szemben”, valamint a „Montreali nyilatkozat a tengeri környezet védelmére a szárazföldön végzett tevékenységekkel szemben” végrehajtásra kerüljön, külön hangsúlyt helyezve a 2002-2006 közötti időszakban minden szinten megvalósítandó alábbi intézkedések keretében a kommunális szennyvízre, az élőhelyek fizikai átalakítására és tisztítására, illetve a tápanyagokra:

(a) Segítsék elő a partnerségeket, a tudományos kutatást és a szakmai ismeretek terjesztését; mozgósítsák a hazai, regionális és nemzetközi erőforrásokat; továbbá támogassák az emberi és intézményi kapacitásépítést, külön figyelmet szentelve a fejlődő országok igényeinek;

(b) Erősítsék a fejlődő országok kapacitását nemzeti és regionális programjaik és mechanizmusaik fejlesztésében a Globális Cselekvési Program céljainak középpontba helyezése és az óceánszennyezés kockázatainak és hatásainak kezelése érdekében;

(c) Dolgozzanak ki regionális cselekvési programokat és javítsák a stratégiai tervek összekapcsolását a tengerparti és tengeri erőforrások fenntartó fejlesztése érdekében, különös figyelemmel olyan területekre, ahol felerősödtek a környezeti változások és a fejlesztési kényszerek;

(d) Tegyenek meg minden erőfeszítést annak érdekében, hogy lényeges haladást érjenek el a 2006-ban esedékes, a Globális Cselekvési Programmal foglalkozó következő konferenciáig a tengeri környezet szárazföldi tevékenységekkel szembeni védelme területén.

34. Mozdítsák elő a tengeri biztonságot és a tengeri környezetnek szennyezéssel szembeni védelmét az alábbi intézkedésekkel minden szinten:

(a) Forduljanak felhívással az Államokhoz a Nemzetközi Tengerészeti Szervezet azon egyezményeire, jegyzőkönyveire és más kapcsolódó eszközeire vonatkozó ratifikálás vagy csatlakozás, illetve végrehajtás érdekében, amelyek a tengeri biztonság megerősítésével és a tengeri környezet védelmével kapcsolatosak a hajók, illetve a toxikus festékek által előidézett tengeri szennyezéssel és környezeti károkozással szemben, továbbá sürgessék a Nemzetközi Tengerészeti Szervezetet (IMO) erőteljesebb mechanizmusok számításba vételére annak biztosításához, hogy az IMO eszközeit a zászlós államok végrehajtsák;

(b) Gyorsítsák fel intézkedések kidolgozását a ballasztvízben előforduló invazív idegen fajokkal kapcsolatos problémák kezelésére. Sürgessék a Nemzetközi Tengerészeti Szervezetet, hogy véglegesítse a „Nemzetközi egyezményt a hajók ballasztvizének és üledékeinek az ellenőrzéséről és kezeléséről”.

35. Ösztönözzék a kormányokat, hogy – figyelembe véve nemzeti körülményeiket és hivatkozva a nemzetközi Atomenergia Ügynökség Közgyűlésének GC (44)/RES/17 jelű határozata 8. bekezdésére, továbbá figyelembe véve a radioaktív hulladékok igen súlyos potenciális hatásait a környezetre és az emberi egészségre – tegyenek erőfeszítéseket a biztonsághoz kapcsolódó

intézkedések és nemzetközileg elfogadott szabályozók vizsgálatára és továbbfejlesztésére, miközben hangsúlyozni kell annak jelentőségét, hogy hatékony felelősségvállalási mechanizmusok álljanak rendelkezésre a radioaktív anyagok, radioaktív hulladékok és használt üzemanyag nemzetközi tengeri szállítására és más módon történő országhatáron túli szállítására, így többek között az előzetes tájékoztatásra és konzultációra vonatkozó olyan megoldások, amelyek összhangban állnak a megfelelő nemzetközi eszközökkel.

36. Tökéletesítsék a tengeri és tengerparti ökológiai rendszerekről alkotott tudományos ismereteket és értékelést, mint a megfelelő döntéshozatal lényeges alapját, az alábbi intézkedésekkel minden szinten:

(a) Fokozzák a tudományos és műszaki együttműködést, többek között az integrált értékelésre vonatkozóan globális és regionális szinten, ezen belül a tengerekkel – az élő- és élettelen tengeri erőforrások megőrzésével és az azokkal való gazdálkodással – kapcsolatos tudományos ismeretek, technológiák és technikák megfelelő átadását, továbbá bővítsék az óceán megfigyelési lehetőségeket a tengeri környezet állapotának időben történő előrejelzésére és értékelésére;

(b) Hozzanak létre 2004-re az Egyesült Nemzetek keretében egy állandó folyamatot a tengeri környezet állapotáról szóló globális jelentéskészítésre és értékelésre, amely kiterjed mind a jelenlegi, mind az előrelátható társadalmi és gazdasági aspektusokra, és épít a rendelkezésre álló regionális értékelésekre;

(c) Építsenek ki tudományos, tájékoztatási és gazdálkodási kapacitást a tengerek vonatkozásában, többek között a környezeti hatásvizsgálatok, környezeti értékelések és jelentéstételi technikák alkalmazásának támogatásával olyan projektek és tevékenységek esetében, amelyek potenciálisan károsak a tengerparti és tengeri környezetre, valamint azok élő és élettelen erőforrásaira;

(d) Erősítsék az Egyesült Nemzetek Oktatási, Tudományos és Kulturális Szervezetének keretében működő Kormányközi Tengerkutatási Bizottság, az Egyesült Nemzetek Élelmezés-ügyi és Mezőgazdasági Szervezete és más érintett nemzetközi regionális és szubregionális szervezetek azon képességét, hogy nemzeti és helyi kapacitást építsenek ki a tengerekkel foglalkozó tudomány, valamint az óceánok és erőforrásaik fenntartható gazdálkodása terén.

* * *

37. Az integrált, sokféle veszély kezelésére alkalmas, mindenre kiterjedő megközelítés a sérülékenységgel, kockázatértékeléssel, katasztrófavédelemmel kapcsolatos feladatok megoldására – beleértve a megelőzést, a mérséklést, a készenlétet, a válaszintézkedést és a helyreállítást – egy biztonságosabb világ egyik lényeges eleme a huszonegyedik században. Ehhez az alábbi intézkedések szükségesek minden szinten:

(a) Erősítsék a Nemzetközi Katasztrófa Mérséklési Stratégia szerepét, és ösztönözzék a nemzetközi közösséget a szükséges pénzügyi források biztosítására annak Letéti Alapjához;

(b) Támogassák hatékony regionális, szubregionális és nemzeti stratégiák, valamint tudományos és szakmai intézményi keretek kidolgozását a katasztrófavédelem támogatására;

(c) Erősítsék az országok intézményi kapacitásait, támogassák a közös nemzetközi megfigyelést és kutatást jobb felszíni monitorozással és a műholdas adatok fokozott felhasználásával, a szakmai és a tudományos ismeretek terjesztésével, valamint segítségnyújtással a sérülékeny országok számára;

(d) A sérülékeny országokban csökkentsék az árvizek és a szárazság kockázatát, többek között a vizes területek és vízgyűjtők védelmének és helyreállításának támogatásával, jobb földhasználat tervezéssel, az éghajlatváltozás vizes területekre gyakorolt potenciálisan káros hatásainak értékelésében használt technikák és módszertan tökéletesítésével és szélesebb körű alkalmazásával, valamint megfelelőképpen, segítségnyújtással azon országoknak, amelyek különösen sérülékenyek e hatásokkal szemben;

(e) Tökéletesítsék az éghajlatváltozás hatásainak értékelésében használt technikákat és módszertant, valamint ösztönözzék e káros hatások értékelésének folytatását az Éghajlatváltozási Kormányközi Testület részéről;

(f) Ösztönözzék a hagyományos és az őshonos ismeretek terjesztését és felhasználását a katasztrófák hatásának mérséklésében, továbbá ösztönözzék a közösségre támaszkodó katasztrófavédelem tervezést a helyi hatóságok részéről, többek között a továbbképzési tevékenységeken keresztül és a nyilvánosság tájékozottságának javításával;

(g) Támogassák, megfelelőképpen a nem kormányzati szervezetek, a tudományos közösség és más partnerek folyamatos, önkéntes hozzájárulását a természeti katasztrófákkal kapcsolatos védelemhez az elfogadott, ezzel foglalkozó útmutatók szerint;

(h) Fejlesszék és erősítsék a korai riasztó rendszereket és információs hálózatokat a katasztrófavédelemben, összhangban a Nemzetközi Katasztrófa Mérséklési Stratégiával;

(i) Fejlesszék és erősítsék minden szinten a tudományos és szakmai információk gyűjtését és terjesztését ellátó kapacitásokat, beleértve a szélsőséges időjárási eseményekkel, különösen az El Niño/La Niña jelenséggel kapcsolatos korai riasztó rendszerek tökéletesítését, segítséget nyújtva az ilyen eseményekkel foglalkozó intézményeknek, köztük az El Niño jelenség tanulmányozásával foglalkozó Nemzetközi Központnak;

(j) Támogassák az együttműködést a káros környezeti hatással járó jelentős technológiai és más katasztrófákkal összefüggő megelőzéssel, mérsékléssel, felkészüléssel, válaszintézkedésekkel és helyreállítással kapcsolatban az érintett országok azon képességeinek erősítése érdekében, hogy megbirkózhassanak az ilyen helyzetekkel.

* * *

38. A Föld éghajlatának változása és annak káros hatásai közös gondot jelentenek az egész emberiség számára. Súlyosan aggályosnak találjuk továbbra is azt, hogy valamennyi ország, különösen a fejlődő államok, ezen belül a legkevésbé fejlett országok és a kis fejlődő sziget-államok az éghajlatváltozás negatív hatásainak fokozódó kockázataival szembesülnek, egyúttal tudatában vagyunk annak, hogy ebben a vonatkozásban a szegénységgel, a földterületek degradációjának problémáival, a vízhez és az élelmiszerhez való hozzáféréssel, valamint az emberi egészséggel összefüggő problémák a világ figyelmének középpontjában maradnak. Globális problémánk, az éghajlatváltozás kezelésének kulcsfontosságú eszköze az Egyesült Nemzetek Éghajlatváltozási Keretegyezménye, amellyel kapcsolatban megerősítjük elkötelezettségünket az üvegházhatású gázok légköri koncentrációja olyan szinten való stabilizálásának végső célja mellett, amely megakadályozná az éghajlati rendszerre gyakorolt veszélyes antropogén hatást olyan időhatáron belül, amely lehetővé teszi az ökológiai rendszerek természetes alkalmazkodását az éghajlatváltozáshoz, biztosítja, hogy az élelmiszertermelés ne kerüljön veszélybe, továbbá módot nyújt a gazdasági fejlődés fenntartható módon történő folytatódására, összhangban közös, de megkülönböztetett felelősségeinkkel és képességeinkkel. Emlékeztetvén az Egyesült Nemzetek Millenniumi Nyilatkozatára, amelyben az állam- és kormányfők elhatározták, minden erőfeszítést megtesznek az Egyesült Nemzetek Éghajlatváltozási

Keretegyezménye Kiotói Jegyzőkönyvének hatálybalépése érdekében még lehetőleg az Egyesült Nemzetek Környezet és Fejlődés Konferenciája 2002-ben esedékes 10. évfordulójaig és megkezdik az üvegházhatású gázok kibocsátásainak előírt csökkentését, a Kiotói Jegyzőkönyvet már ratifikált Államok határozottan sürgetik azokat az Államokat, amelyek ezt még nem tették meg, hogy időben ratifikálják a Kiotói Jegyzőkönyvet. Ehhez az alábbi intézkedések szükségesek minden szinten annak érdekében, hogy:

(a) Az Egyesült Nemzetek Éghajlatváltozási Keretegyezménye alapján fennálló valamennyi vállalást és kötelezettséget teljesítsék;

(b) Egymással együttműködve elérjék az Egyezmény célkitűzéseit;

(c) Szakmai és pénzügyi segítséget és kapacitásépítést biztosítsanak a fejlődő országoknak és az átalakuló gazdaságú országoknak, összhangban az Egyezmény, ezen belül a Marrakech-i Megállapodás értelmében fennálló kötelezettségvállalásokkal;

(d) Fejlesszék és erősítsék meg a tudományos és technológiai képességeket, többek között az Éghajlatváltozási Kormányközi Testület folytatódó támogatásával a tudományos adatok és információk cseréje érdekében, különösen a fejlődő országokban;

(e) Fejlesszék és adják át a technológiai megoldásokat;

(f) Fejlesszék és terjesszék az újító jellegű technológiákat a fejlődés kulcsfontosságú ágazataiban, különösen az energiaágazatban, valamint az ilyen irányú beruházások tekintetében, többek között a magánszektor bevonásával, a piacorientált megközelítések alkalmazásával, továbbá a támogató jellegű közpolitikák és a nemzetközi együttműködés segítségével;

(g) Elősegítsék a földi légkör, a szárazföld és az óceánok rendszeres megfigyelését a monitorozó állomások fejlesztésével, a műholdak fokozott felhasználásával és a megfigyelések megfelelő integrálásával kiváló minőségű adatok előállítására érdekében, amelyek minden felhasználásra terjeszthetők minden országban, különösen a fejlődő országokban;

(h) Támogassák a földi légkör, a szárazföld és az óceánok monitorozására szolgáló nemzeti, regionális és nemzetközi stratégiák, köztük megfelelőképpen az integrált globális megfigyelési stratégiák végrehajtását, többek között együttműködve az Egyezményhez kapcsolódó érintett nemzetközi szervezetekkel, különösen az Egyesült Nemzetek szakosított szervezeteivel;

(i) Támogassák az éghajlatváltozás következményeinek, köztük a helyi és a bennszülött közösségekre gyakorolt környezeti, gazdasági és társadalmi hatásoknak az értékelésére irányuló olyan kezdeményezéseket, mint az Északi-sarki Tanács kezdeményezése.

39. Erősítsék az együttműködést nemzetközi, regionális és nemzeti szinten a levegőszennyezés, ezen belül az országhatáron áttérjedő levegőszennyezés, a savas ülepedés és az ózonkárosítás csökkentésére – szem előtt tartva a Riói Alapelveket beleértve többek között azt az alapelvet, miszerint tekintettel a globális környezetromláshoz való eltérő hozzájárulásokra az Államok közös, de megkülönböztetett felelősséget viselnek – az alábbi intézkedésekkel minden szinten:

(a) Erősítsék a fejlődő országok és az átalakuló gazdaságú országok kapacitásait a levegőszennyezés hatásainak, ezen belül az egészségi hatásoknak a mérésére, csökkentésére és értékelésére, továbbá biztosítsanak pénzügyi és szakmai támogatást ezekhez a tevékenységekhez;

(b) Segítsék elő az ózonréteget lebontó anyagokról szóló Montreali Jegyzőkönyv végrehajtását azáltal, hogy biztosítják pénzalapjának megfelelő feltöltését a 2003-2005 közötti időszakig;

(c) Továbbra is támogassák az ózonréteg védelméről szóló Bécsi Egyezményben és a Montreali Jegyzőkönyvben az ózonréteg védelmére létrehozott hatékony rendszert, beleértve annak megfelelési mechanizmusát is;

(d) Javítsák a fejlődő országok számára az ózonkárosító anyagokat megfizethető, elérhető, költséghatékony, biztonságos és környezeti szempontból megfelelő módon helyettesítő anyagokhoz való hozzáférést 2010-re, valamint nyújtsanak nekik segítséget abban, hogy teljesítsék a Montreali Jegyzőkönyv értelmében fennálló megszüntetési ütemtervet, szem előtt tartva azt, hogy az ózon lebontása és az éghajlatváltozás tudományos és szakmai szempontból kölcsönhatásban vannak;

(e) Hozzanak intézkedéseket az ózonkárosító anyagok illegális kereskedelmének kezelésére.

* * *

40. A mezőgazdaság döntő szerepet játszik a világnépesség igényeinek teljesítésében és elválaszthatatlanul kapcsolódik a szegénység felszámolásához, különösen a fejlődő országokban. A nők szerepének erősítése szükségszerű minden szinten és a vidékfejlesztés, a mezőgazdaság, a táplálkozás és az élelmiszerbiztonság valamennyi vonatkozásában. A fenntartható mezőgazdaság és a vidékfejlesztés lényegesek az integrált megközelítés megvalósítása szempontjából az élelmiszertermelés, az élelmiszerellátás és az élelmiszerek biztonságának környezeti szempontból fenntartható módon történő növeléséhez. Ehhez többek között az alábbi intézkedések szükségesek minden szinten:

(a) Érjék el a Millenniumi Nyilatkozatban foglalt azon konkrét célt, hogy felére csökkentik 2015-re a világ népességében azok arányát, akik éheznek, továbbá érvényesítsék az olyan élet-színvonalhoz való jogot, amely megfelelően biztosítja mindenkinek a saját és a családjai egészségét és jólétét, többek között – a szegénységgel összefüggő intézkedésekhez kapcsolódóan – az élelmiszerbiztonság elősegítésével és az éhezés leküzdésével, összhangban az Élelmezési Világértekezlet eredményével, valamint a „Nemzetközi szerződés a gazdasági, a társadalmi és a kulturális jogokról” 11. cikke értelmében fennálló kötelezettségeikkel a Részes Államok esetében;

(b) Dolgozzanak ki és hajtsanak végre olyan integrált földgazdálkodási és vízhasználati terveket, amelyek alapja a megújuló erőforrások fenntartható használata és a társadalmi, gazdasági és környezetvédelmi potenciálok integrált értékelése, továbbá erősítsék a kormányok, a helyi hatóságok és a közösségek képességét a földterületek és a vízkészletek mennyiségi és minőségi monitorozására és az azokkal való gazdálkodásra;

(c) Növeljék a vízkészletek fenntartható használatára, védelmére és az azokkal való gazdálkodásra vonatkozó ismereteket, hogy ezáltal előmozdítsák az édesvízkészletek, a partmenti és a tengeri környezet hosszútávú fenntarthatóságát;

(d) Támogassák azokat a programokat, amelyek célja a föld termékenységének és a vízkészletek hatékony felhasználásának fenntartható módon történő javítása a mezőgazdaság, az erdőgazdálkodás, a vizes területek, a manuálisan végzett halászat és a halgazdálkodás vonatkozásában, különösen a bennszülött és a helyi közösségekben ismert módszerek segítségével;

(e) Támogassák a fejlődő országok erőfeszítéseit az oázisok védelmére a feltöltődéssel, a földterületek degradációjával és a sótartalom növekedéssel szemben, megfelelő szakmai és pénzügyi segítségnyújtással;

(f) Mozdítsák elő a nők részvételét a fenntartható mezőgazdaság és élelmiszerbiztonság valamennyi vonatkozásában és minden szinten;

(g) Integrálják a földhasználat gyakorlatokról jelenleg rendelkezésre álló információs rendszereket a nemzeti kutatások, a helyszíni szolgáltatások, valamint a gazdaszervezetek erősítésével annak érdekében, hogy elősegítsék – az érintett nemzetközi szervezetek segítségével – az olyan jó gyakorlatok gazdák közötti cseréjét, mint amelyek a környezeti szempontból megfelelő, alacsony költséggel járó technológiákkal kapcsolatosak;

(h) Léptessenek életbe megfelelőképpen intézkedéseket, amelyek védik az őshonos erőforrás-gazdálkodási rendszereket és támogatják valamennyi érintett érdekelt fél hozzájárulását – a férfiakét és a nőkéét egyaránt – a vidéktervezéshez és -fejlesztéshez;

(i) Fogadjanak el olyan politikákat és hajtsanak végre olyan törvényeket, amelyek jól meghatározott és érvényesíthető föld- és vízhasználati jogokat garantálnak, továbbá elősegítik a földbirtokkal kapcsolatos jogi biztonságot, elismerve azt, hogy a földszerzésnek és a földbirtoklásnak különböző nemzeti szabályai és/vagy rendszerei léteznek, és biztosítsanak szakmai és pénzügyi segítséget a fejlődő országoknak, valamint az átalakuló gazdaságú országoknak, amelyek a fenntartható megélhetés előmozdítása érdekében a földbirtoklásra vonatkozóan reformot hajtanak végre;

(j) Fordítsák meg a fenntartható mezőgazdaság állami finanszírozásában mutatkozó hanyatló tendenciákat, biztosítsanak megfelelő szakmai és pénzügyi segítséget, valamint mozdítsák elő a magánszektor azon beruházásait és támogassák az erőfeszítéseket a fejlődő országokban és az átalakuló gazdaságú országokban, amelyek arra irányulnak, hogy erősítsék a mezőgazdasági kutatással és a természeti erőforrás gazdálkodással kapcsolatos kapacitást, illetve a kutatási eredmények közreadását a gazdálkodó közösségeknek;

(k) Alkalmazzanak piaci alapú ösztönzőket a mezőgazdasági vállalkozók és a gazdák számára a vízhasználat és -minőség monitorozására és kezelésére, többek között olyan módszerek alkalmazásával, mint a kisléptékű öntözés, a szennyvíz újrafelhasználás és újrahasznosítás;

(l) Mozdítsák elő a működő piacokra való bejutást és alakítsanak ki új piacokat az értéknövelt mezőgazdasági termékek számára;

(m) Fokozzák a barnamezős újrafellesztéseket a fejlett országokban és az átalakuló gazdaságú országokban megfelelő műszaki segítségnyújtással, ahol a szennyezés súlyos problémát jelent;

(n) Erősítsék a nemzetközi együttműködést a kábítószer növények tiltott termesztésével szemben, figyelembe véve azok negatív társadalmi, gazdasági és környezeti hatásait;

(o) Támogassák a talaj termékenységet javító gyakorlatok és a mezőgazdasági kártevőkkel szembeni védelem környezeti szempontból megfelelő, eredményes és hatékony alkalmazásának programjait;

(p) Erősítsék és javítsák a meglévő kezdeményezések közötti koordinációt annak érdekében, hogy előmozdítsák a fenntartható mezőgazdasági termelést és az élelmiszerbiztonságot;

(q) Forduljanak felhívással azon országokhoz, amelyek ezt még nem tették meg, hogy ratifikálják a „Nemzetközi szerződést az élelmezésügy és a mezőgazdaság növénygenetikai forrásairól”;

(r) Támogassák a hagyományos és őshonos mezőgazdasági rendszerek megőrzését, fenntartható használatát és kezelését, továbbá erősítsék a mezőgazdasági termelés őshonos modelljeit.

* * *

41. Erősítsék a végrehajtást az „Egyesült Nemzetek egyezménye a sivatagosodás elleni küzdelemről a súlyos aszályal és/vagy sivatagosodással sújtott országokban, különös tekintettel Afrikára” esetében annak érdekében, hogy kezeljék a sivatagosodás és a földterületek degradációjának okait a föld vonatkozásában a fenntartás és a helyreállítás céljával, valamint kezeljék a földterületek degradációjából eredő szegénységet. Ehhez többek között az alábbi intézkedések szükségesek minden szinten:

(a) Mozgósítsanak megfelelő mértékű és előrejelezhető pénzügyi forrásokat, mozdítsák elő a technológia átadást és a kapacitásépítést valamennyi szinten;

(b) Alakítsanak ki nemzeti cselekvési programokat az Egyezmény és az ahhoz kapcsolódó projektek időben történő és hatékony végrehajtásának biztosítására, a nemzetközi közösség támogatásával, többek között helyi szinten megvalósuló decentralizált projekteken keresztül;

(c) Ösztönözzék az Egyesült Nemzetek Éghajlatváltozási Keretegyezménye, a Biológiai Sokféleség Egyezmény és a Sivatosodás Elleni Küzdelem Egyezmény közötti egymást erősítő kölcsönhatások feltárásának és előmozdításának folytatását az egyes egyezmények körébe tartozó tervek és stratégiák kidolgozása és végrehajtása során, kellőképpen figyelembe véve az egyes egyezményekkel kapcsolatos mandátumokat;

(d) Integrálják a sivatagosodás megelőzésére és leküzdésére, valamint az aszály hatásainak mérséklésére irányuló intézkedéseket az olyan érintett politikákon és programokon keresztül, mint a föld-, víz- és erdőgazdálkodás, valamint mezőgazdasággal, vidékfejlesztéssel, korai riasztó rendszerekkel, környezettel, energiával, természeti erőforrásokkal, egészséggel és oktatással, a szegénység felszámolásával és a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos stratégiák;

(e) Biztosítsanak megfizethető helyi hozzáférést az információhoz, hogy javítsák a sivatagosodáshoz és aszályhoz kapcsolódó monitorozást és korai riasztást;

(f) Forduljanak felhívással a Globális Környezeti Alap (GEF) Második Közgyűléséhez, hogy a GEF Tanácsának ajánlásai alapján intézkedjen annak érdekében, hogy a földterületek degradációját (sivatagosodást és erdőirtást) a GEF egyik fő területének jelöljék, ahol a GEF támogatása eszköz „A sivatagosodás elleni küzdelemről szóló egyezmény” sikeres végrehajtására; következésképpen, fontolják meg, hogy a GEF legyen az Egyezmény pénzügyi mechanizmusa, figyelembe véve az Egyezmény Résztes Felei Konferenciájának előjogait és határozatait, miközben elismerik a GEF és az Egyezmény Globális Mechanizmusának egymást kiegészítő szerepkörét a cselekvési programok kidolgozásához és végrehajtásához szükséges erőforrások biztosításában és mozgósításában;

(g) Javítsák a füves területek, mint erőforrások fenntarthatóságát kezelésük és a jogérvényesítés erősítésével, valamint pénzügyi és szakmai támogatás biztosításával a nemzetközi közösség részéről a fejlődő országok számára.

* * *

42. A hegyvidéki ökológiai rendszerek sajátos megélhetést biztosítanak, továbbá jelentős vízgyűjtőhöz kapcsolódó erőforrásokat, biológiai sokféleséget, egyedi növény- és állatvilágot foglalnak magukban. Közülük számos ökológiai rendszer különösen törékeny és sérülékeny az éghajlatváltozás káros hatásaival szemben és sajátos védelmet igényel. Ehhez az alábbi intézkedések szükségesek minden szinten:

(a) Dolgozzanak ki és támogassanak olyan programokat, politikákat és megközelítéseket, amelyek integrálják a hegyvidéki területek fenntartható fejlődésének környezeti, gazdasági és társadalmi összetevőit, valamint erősítik a nemzetközi együttműködést a szegénység

felszámolására irányuló programokra gyakorolt pozitív hatásai érdekében, különösen a fejlődő országokban;

(b) Hajtsanak végre programokat, ahol szükséges, az erdőirtással, az erózióval, a földterületek degradációjával, a biológiai sokféleség csökkenésével, a vízfolyások megszűnésével és a gleccserek visszahúzódásával kapcsolatos problémák kezelésére;

(c) Dolgozzanak ki és hajtsanak végre, ahol szükséges, a nemeket figyelembevevő politikákat és programokat, köztük azon méltánytalanságok felszámolását elősegítő állami és magánberuházásokat, amelyekkel a hegyvidéki közösségek szembesülnek;

(d) Hajtsanak végre olyan programokat, amelyek támogatják a diverzifikációt és a hagyományos hegyvidéki gazdaságokat, a fenntartható megélhetést és a kis volumenű termelési rendszereket, beleértve a sajátos képzési programokat, a jobb hozzáférést a nemzeti és nemzetközi piacokhoz, a kommunikációhoz és a közlekedéstervezéshez, figyelembe véve a hegyvidékek különös érzékenységét;

(e) Támogassák a hegyvidéki közösségek teljes mértékű részvételét és bevonását minden olyan döntéssel kapcsolatban, amely hatással van rájuk, és minden fejlesztési kezdeményezésbe integrálják az őshonos ismereteket, örökséget és értékeket;

(f) Mozdósítsanak nemzeti és nemzetközi támogatást az alkalmazott kutatáshoz és a kapacitásépítéshez, biztosítsák a hegyvidéki ökológiai rendszerek fenntartható fejlesztésének hatékony végrehajtásához szükséges pénzügyi és szakmai támogatást a fejlődő országokban, valamint az átalakuló gazdaságú országokban, továbbá foglalkozzanak a szegénység kérdésével a hegyvidéki népek körében konkrét tervek, projektek és programok keretében minden érdekelt fél kellő támogatásával a 2002-ben megtartott Hegyek Nemzetközi Éve szellemében.

* * *

43. Támogassák a fenntartható idegenforgalom fejlődését, ezen belül a „nem-fogyasztó” turizmust és az ökoturizmust – figyelembe véve a 2002. évi Ökoturizmus Nemzetközi Éve, az Egyesült Nemzetek 2002. évi Kulturális Örökség Éve, a 2002. évi Ökoturizmus Világtalálkozó szellemét és ez utóbbi Quebec-i Nyilatkozatát, valamint az Idegenforgalmi Világszervezet által elfogadott „Idegenforgalmi Globális Etikai Kódexet” – annak érdekében, hogy a idegenforgalmi erőforrásokból származó előnyöket növeljék a turistákat fogadó közösségek számára, miközben megőrzik e közösségek kulturális és környezeti integritását és megerősítik az ökológiaileg érzékeny területek és a természeti örökségek védelmét. Támogassák a fenntartható idegenforgalom fejlődését és a kapacitásépítést, hogy ezáltal hozzájáruljanak a vidéki és a helyi közösségek megerősítéséhez. Ehhez többek között az alábbi intézkedések szükségesek minden szinten:

(a) Kiemelten támogassák minden szinten a nemzetközi együttműködést, a közvetlen külföldi befektetést és a partnerségeket a magán- és az állami szektorokkal egyaránt;

(b) Dolgozzanak ki programokat, többek között olyan oktatási és továbbképzési programokat, amelyek az ökoturizmusban való részvételre ösztönzik az embereket, és képessé teszik a bennszülött és helyi közösségeket az ökoturizmus fejlesztésére, illetve arra, hogy részüljenek az ökoturizmus előnyeiből, továbbá erősítsék az érdekelt felek közti együttműködést az idegenforgalom fejlesztésében és az örökség megőrzésében annak érdekében, hogy javítsák a környezet, a természeti erőforrások és a kulturális örökség védelmét;

(c) Biztosítsanak szakmai segítséget a fejlődő országoknak és az átalakuló gazdaságú országoknak a fenntartható idegenforgalom üzleti fejlesztése és az abba történő beruházások,

valamint az idegenforgalom területén a tájékozottsággal kapcsolatos programok támogatásához, a belföldi idegenforgalom javításához és a vállalkozásfejlesztés ösztönzéséhez;

(d) Segítsék a fogadó közösségeket idegenforgalmi látványosságaik látogatásának szervezésében az előnyök maximális kihasználására, miközben biztosítják az Idegenforgalmi Világszervezet és más érintett szervezetek támogatásával, hogy a hagyományait, kultúrájukat és környezetüket a lehető legkisebb mértékben érik negatív hatások és kockázatok;

(e) Támogassák a gazdasági tevékenységek változatossá tételét, többek között a piacokhoz és a kereskedelmi információkhoz való hozzáférés elősegítésével, valamint a feltörekvő helyi vállalkozások, különösen a kis- és középvállalkozások részvételével.

* * *

44. A biológiai sokféleség, amely döntő szerepet játszik összességében a fenntartható fejlődésben és a szegénység felszámolásában, alapvető fontosságú bolygónk, az emberi jólét, valamint az emberek megélhetése és kulturális integritása szempontjából. A biológiai sokféleség azonban jelenleg az emberi tevékenységek következtében eddig soha nem látott ütemben csökken; ez a tendencia csak akkor fordítható meg, ha a helyi népesség részesedik a biológiai sokféleség megőrzésének és fenntartható használatának előnyeiből, különösen a genetikai források származási országaiban, összhangban a Biológiai Sokféleség Egyezmény 15. cikkével. A biológiai sokféleség megőrzésének és fenntartható használatának, továbbá a genetikai források felhasználásából származó előnyök igazságos és méltányos elosztásának kulcsfontosságú eszköze az Egyezmény. Ahhoz, hogy az Egyezmény három célkitűzését hatékonyabban és egymással összhangban valósítsák meg, valamint 2010-re jelentősen csökkentse a biológiai sokféleség csökkenésének jelenlegi ütemét, új és kiegészítő pénzügyi és műszaki erőforrásokra lesz szükség a fejlődő országok számára, és ehhez többek között az alábbi intézkedések szükségesek minden szinten:

(a) Integrálják az Egyezmény célkitűzéseit a globális, regionális és nemzeti ágazati és ágazatközi programokba és politikákba, különösen az egyes országok gazdasági ágazatainak és a nemzetközi pénzügyi intézetek programjaiba és politikáiba;

(b) Támogassák az Egyezmény alapján jelenleg folytatott tevékenységeket, amelyek a biológiai sokféleség fenntartható használatával, ezen belül – a különböző ökológiai rendszereket, ágazatokat és tematikus területeket átfogóan érintő kérdéskörnek tekintett – fenntartható idegenforgalommal kapcsolatosak;

(c) Ösztönözzék hatékony módon az Egyezmény és más multilaterális környezetvédelmi megállapodások között az egymást erősítő kölcsönhatásokat, egyebek mellett a közös felelősségek és problémák vonatkozásában közös tervek és programok kidolgozásával, kellőképpen figyelembe véve az egyes megállapodásokkal kapcsolatos mandátumokat;

(d) Hajtsák végre az Egyezményt és annak rendelkezéseit, beleértve az ahhoz kapcsolódó munkaprogramok és határozatok aktív követését, nemzeti, regionális és globális cselekvési programok, különösen a nemzeti biológiai sokféleség stratégiák és cselekvési tervek keretében, továbbá erősítsék ezek integrálását az érintett ágazatközi stratégiákba, programokba és politikákba, többek között azokba, amelyek a fenntartható fejlődéshez és a szegénység felszámolásához kapcsolódnak, köztük a biológiai sokféleségnek a közösségre támaszkodó fenntartható használatát támogató kezdeményezésekbe;

(e) Támogassák az ökológiai rendszereken alapuló megközelítés széleskörű megvalósítását és továbbfejlesztését, amelynek kidolgozása az Egyezmény keretében jelenleg is folyik;

(f) Segítsék elő a biológiai sokféleség megőrzésére és fenntartható használatára vonatkozó konkrét nemzetközi támogatásokat és partnerségeket, többek között az ökológiai rendszerekben, a világörökség részét képező területeken és a veszélyeztetett fajok védelmével kapcsolatban, különösen a pénzügyi források és a technológiák megfelelő továbbításával a fejlődő országok és az átalakuló gazdaságú országok részére;

(g) Hatékonyan őrizték meg és fenntarthatóan használják a biológiai sokféleséget, segítsék elő és támogassák a kritikus területekre és a biológiai sokféleség szempontjából lényeges területekre irányuló kezdeményezéseket, valamint segítsék elő a nemzeti és regionális ökológiai hálózatok és folyosók fejlesztését;

(h) Biztosítsanak pénzügyi és szakmai segítséget, ezen belül kapacitásépítést a fejlődő országoknak, hogy ezáltal előmozdítsák a bennszülöttek és a közösségek erőfeszítéseit a biológiai sokféleség megőrzésére;

(i) Erősítsék az invazív idegen fajok korlátozására irányuló nemzeti, regionális és nemzetközi erőfeszítéseket, amelyek a biológiai sokféleség csökkenésének egyik fő okát jelentik, valamint ösztönözzék az invazív idegen fajokkal kapcsolatos hatékony munkaprogramok kidolgozását minden szinten;

(j) A nemzeti jogalkotástól függően ismerjék el a helyi és a bennszülött közösségek, mint a hagyományos ismeretekkel, újításokkal és gyakorlatokkal rendelkezők jogait, valamint az ezen ismeretekkel, újításokkal és gyakorlatokkal rendelkezők jóváhagyásával és bevonásával dolgozzanak ki és valósítsanak meg mechanizmusokat ezen ismeretek, újítások és gyakorlatok felhasználásából származó előnyök megosztására kölcsönösen elfogadott feltételek szerint;

(k) Ösztönözzék és tegyék lehetővé valamennyi érdekelt fél számára, hogy hozzájáruljanak az Egyezmény célkitűzései megvalósításához, s különösen ismerjék el a fiatalok, a nők, a bennszülött és helyi közösségek sajátos szerepét a biológiai sokféleség fenntartható módon történő megőrzésében és használatában;

(l) Segítsék elő a bennszülött és helyi közösségek hatékony részvételét a hagyományos ismereteik felhasználásához kapcsolódó döntéshozatalban és politika-alakításban;

(m) Ösztönözzék a szakmai és pénzügyi támogatásokat a fejlődő országok és az átalakuló gazdaságú országok számára, megfelelőképpen többek között a nemzeti egyedi rendszerek és hagyományos rendszerek kidolgozására és megvalósítására irányuló erőfeszítéseikhez, összhangban nemzeti prioritásaikkal és jogalkotásukkal, a biológiai sokféleség megőrzése és fenntartható használata céljából;

(n) Segítsék elő a széleskörű végrehajtást és a további munkát az Egyezmény keretében elfogadott „A genetikai források hozzáféréséről és az azok hasznosításából származó előnyök igazságos és méltányos megosztásáról szóló bonni útmutató” alapján, ezáltal segítséget nyújtva az Egyezményben Részes Feleknek a hozzáféréssel, az előnyök megosztásával, a szerződésekkel és másfajta megoldásokkal kapcsolatos jogalkotó, ügyviteli vagy politikai intézkedések kidolgozásában és felvázolásában, a hozzáférésre és az előnyök megosztásra vonatkozóan kölcsönösen elfogadott feltételek mellett;

(o) Tárgyalásos úton állapodjanak meg a Biológiai Sokféleség Egyezmény keretében – a Bonni Útmutatót szem előtt tartva – egy nemzetközi rendszerről a genetikai források hasznosításából származó előnyök igazságos és méltányos megosztásának elősegítésére és biztosítására;

(p) Ösztönözzék a Szellemi Tulajdonvédelmi Világszervezet „Szellemi tulajdonnal, genetikai forrásokkal, hagyományos ismeretekkel és néprajzzal foglalkozó kormányközi bizottsága”

keretében, valamint az Egyezmény 8 (j) cikkével és az ahhoz kapcsolódó rendelkezésekkel foglalkozó ad hoc nyitott munkacsoportban jelenleg folyó tevékenységek sikeres befejezését;

(q) Segítsenek elő a gyakorlatban alkalmazható intézkedéseket a genetikai forrásokon alapuló biotechnológiákból származó eredményekhez és előnyökhöz való hozzáférhetőségre, összhangban az Egyezmény 15. és 19. cikkeivel, többek között a biotechnológiára és a biológiai biztonságra vonatkozó tudományos és műszaki együttműködés megerősítésével, beleértve a szakemberek cseréjét, az emberi erőforrással kapcsolatos továbbképzést és a kutatási célú intézményi kapacitások fejlesztését;

(r) Az egymást erősítő kölcsönhatások és a kölcsönös támogatás előmozdítása céljából – figyelembe véve az érintett megállapodások keretében hozott döntéseket – segítsék elő az Egyezmény, a nemzetközi kereskedelemről és a szellemi tulajdonjogokról szóló megállapodások közötti kapcsolatok megvitatását e vita eredményének előfeltételezése nélkül, amint azt a Dohai Miniszteri Nyilatkozatban körvonalazták;

(s) Támogassák a Globális Taxonómiai Kezdeményezés alapján elfogadott munkaprogram végrehajtását;

(t) Forduljanak felhívással mindazon Államokhoz, amelyek ezt még nem tették meg, hogy ratifikálják az Egyezményt, a biológiai biztonságról szóló Cartagenai Jegyzőkönyvet és a biológiai sokféleséghez kapcsolódó további megállapodásokat, illetve szólítsák fel azokat, amelyek ezt már megtették, hogy támogassák azok hatékony végrehajtását nemzeti, regionális és nemzetközi szinten, valamint e tekintetben szakmailag és pénzügyileg támogassák a fejlődő országokat és az átalakuló gazdaságú országokat.

* * *

45. Az erdők és a fák a Föld felszínének közel egyharmadát borítják. A természetes és a telepített erdőkkel való – a faipari és nem faipari termékek előállítására is irányuló – fenntartható erdőgazdálkodás alapvető fontosságú a fenntartható fejlődés megvalósítása szempontjából és kritikus eszköz a szegénység felszámolására, az erdőirtás jelentős csökkentésére, az erdei biológiai sokféleség csökkenésének, a földterületek és az erőforrások degradációjának megállítására, az élelmiszerbiztonság javítására, valamint a biztonságos ivóvízhez és megfizethető energiához való hozzáférés javítására; hangsúlyozza mind a természetes, mind a telepített erdők és fák sokféle hasznát; továbbá hozzájárul a bolygónk és az emberiség jólétéhez. A fenntartható erdőgazdálkodás megvalósítása nemzeti szinten és globálisan – többek között az érdekelt kormányok és felek, így a magánszektor, a bennszülött és helyi közösségek, a nem kormányzati szervezetek közti partnerségek révén – a fenntartható fejlődés egyik lényes célja. Ehhez többek között az alábbi intézkedések szükségesek minden szinten:

(a) Erősítsék meg a politikai kötelezettségvállalást a fenntartható erdőgazdálkodás megvalósítása érdekében, a nemzetközi politikai feladatok között az egyik prioritásként elfogadva azt és integrált megközelítésekkel teljes mértékben figyelembe véve az erdészeti ágazat és más ágazatok közti kapcsolatrendszerét;

(b) Támogassák az Egyesült Nemzetek Erdő Fórumát az „Erdőkkel foglalkozó együttműködési partnerség” közreműködésével – ezeket kulcsfontosságú kormányközi mechanizmusoknak tekintve – annak érdekében, hogy elősegítsék és koordinálják a fenntartható erdőgazdálkodás megvalósítását nemzeti, regionális és globális szinten, hozzájárulva ezáltal, többek között az erdők biológiai sokféleségének megőrzéséhez és fenntartható használatához;

(c) Tegyenek azonnali lépéseket a hazai erdészeti jogszabályok érvényesítése és az erdei termékek, köztük az erdei biológiai források illegális nemzetközi kereskedelme terén a

nemzetközi közösség támogatásával, továbbá biztosítsák e területeken a nemzeti jogszabályok érvényesítéséhez szükséges emberi és intézményi kapacitásépítést;

(d) Tegyenek azonnali lépéseket nemzeti és nemzetközi szinten, hogy elősegítsék és támogassák a fenntartható fakitermelés megvalósításának eszközeit, továbbá támogassák a pénzügyi források biztosítását és a környezeti szempontból megfelelő technológiák átadását és fejlesztését, hogy ezáltal kezeljék a fenntarthatatlan fakitermelési gyakorlattal kapcsolatos problémát;

(e) Dolgozzanak ki és valósítsanak meg kezdeményezéseket a szükségletek kezelésére a világ azon területein, ahol jelenleg a szegénységtől és a legnagyobb ütemű erdőirtástól szenvednek, és ahol az érintett kormányok szívesen fogadnák a nemzetközi együttműködést;

(f) Hozzanak létre és erősítsék a partnerségeket és a nemzetközi együttműködést annak érdekében, hogy elősegítsék a megnövelt pénzügyi források biztosítását, a környezeti szempontból megfelelő technológiák átadását, a kereskedelmet, a kapacitásépítést, az erdővel kapcsolatos jogérvényesítést és a kormányzást minden szinten, valamint az integrált föld- és erőforrás gazdálkodást a fenntartható erdőgazdálkodás megvalósításához, beleértve az „Erdőkkel foglalkozó kormányközi testület”, illetve az „Erdőkkel foglalkozó kormányközi fórum” javaslatait a teendőkre vonatkozóan;

(g) Gyorsítsák fel az „Erdőkkel foglalkozó kormányközi testület”, illetve az „Erdőkkel foglalkozó kormányközi fórum” cselekvési javaslatainak végrehajtását az országok és az „Erdőkkel foglalkozó együttműködési partnerség” részéről, valamint fokozzák az Egyesült Nemzetek Erdő Fórumának készítő beszámolókra irányuló erőfeszítéseket, hogy ezáltal hozzájáruljanak az előrehaladás értékeléséhez 2005-ben;

(h) Ismerjék el és támogassák az őshonos és a közösségi erdőgazdálkodási rendszereket ahhoz, hogy biztosítsák azok maradéktalan és hatékony alkalmazását a fenntartható erdőgazdálkodásban;

(i) Hajtsák végre a Biológiai Sokféleség Egyezmény keretében elfogadott, az erdei biológiai sokféleség minden típusára vonatkozó, kiterjesztett, cselekvési irányultságú munkaprogramot szoros együttműködésben a Fórum és a Partnerség tagjaival, illetve az erdővel foglalkozó más folyamatokkal és egyezményekkel, valamennyi érdekelt fél bevonásával.

* * *

46. A bányászat, az ásványi anyagok és a fémek fontosak számos ország gazdasági és társadalmi fejlődéséhez. Az ásványi anyagok lényegesek a modern élethez. A bányászat, az ásványi anyagok és a fémek fenntartható fejlődéshez való hozzájárulásának megerősítésére többek között az alábbi intézkedések szükségesek minden szinten:

(a) Támogassák a bányászattal, az ásványi anyagokkal és a fémekkel kapcsolatos, azok teljes életciklusában jelentkező környezeti, gazdasági, egészségi és társadalmi hatások és hasznok kezelésére irányuló erőfeszítéseket, beleértve a dolgozók egészségét és biztonságát, továbbá használják fel a partnerségek széles skáláját nemzeti és nemzetközi szinten előmozdítva az érdekelt kormányok, kormányközi szervezetek, bányavállalatok, dolgozók és más érdekelt felek között jelenleg is folyó tevékenységeket annak érdekében, hogy elősegítsék a bányászat és az ásványi anyagok vonatkozásában a fenntartható fejlődéshez szükséges átláthatóságot és számonkérhetőséget;

(b) Erősítsék az érdekelt felek, köztük a helyi és bennszülött közösségek és a nők részvételét, hogy aktív szerepet játszhassanak az ásványi anyagokkal, fémekkel és bányászattal kapcsolatos fejlesztésekben a bányászati tevékenységek teljes életciklusában, beleértve a

bezárást követő rehabilitációs célokkal összefüggő fejlesztéseket, összhangban a nemzeti szabályozással és számításba véve a jelentős, országhatáron áttérjedő hatásokat;

(c) Mozdítsák elő a fenntartható bányászati gyakorlatot pénzügyi, szakmai és kapacitásépítési támogatás biztosításával a fejlődő országok és az átalakuló gazdaságú országok számára az ásványi anyagok bányászata és feldolgozása, ezen belül a kis volumenű bányászati tevékenység területén, továbbá, ahol lehetséges és megfelelő, javítsák a hozzáadott értéket eredményező feldolgozást, fejlesszék a tudományos és technológiai tájékoztatást, valamint hozzák helyre és rehabilitálják a leromlott telephelyeket.

V. Fenntartható fejlődés egy globalizálódó világban

47. A globalizáció lehetőségeket és kihívásokat kínál a fenntartható fejlődés számára. Tudatában vagyunk annak, hogy a globalizáció és az egymástól való függés új lehetőségeket kínál a kereskedelem, a beruházások, a tőkeáramlás és az információs technológiát is magában foglaló technológiák fejlesztése számára a világgazdaság növekedéséhez, a fejlődéshez, az életszínvonal javításához szerte a világon. Ugyanakkor súlyos kihívások is fennmaradnak, többek között olyanok, mint a súlyos pénzügyi válságok, a biztonság hiánya, a szegénység, a kirekesztettség, valamint a társadalmak közti és társadalmakon belüli egyenlőtlenség. A fejlődő országok és az átalakuló gazdaságú országok különös nehézségekkel szembesülnek, amikor válaszolniuk kell a fenti kihívásokra és lehetőségekre. A globalizációnak mindenre ki kell terjednie és méltányosnak kell lennie, továbbá erőteljes az igény a fejlődő országok és az átalakuló gazdaságú országok teljes és hatékony részvételével kidolgozott és végrehajtott politikákra és intézkedésekre nemzeti és nemzetközi szinten, amelyek segítik ezeket az országokat abban, hogy hatékonyan foglalkozhassanak ezekkel a kihívásokkal és lehetőségekkel. Ehhez az alábbi sürgős intézkedések szükségesek minden szinten:

(a) Folytassák a nyitott, méltányos, szabályokon alapuló, előrejelezhető és hátrányos megkülönböztetéstől mentes, multilaterális kereskedelmi és pénzügyi rendszerek támogatását, melyek minden ország javát szolgálják a fenntartható fejlődés követésében. Támogassák a Dohai Miniszteri Nyilatkozatban foglalt munkaprogram sikeres teljesítését és a Monterrey-i Megegyezés végrehajtását. Üdvözljük a Dohai Miniszteri Nyilatkozatban foglalt határozatot, miszerint a fejlődő országok szükségleteit és érdekeit helyezték a Nyilatkozat munkaprogramjának középpontjába, többek között a fejlődő országok érdekeinek megfelelő termékek számára a piaci hozzáférhetőség erősítésével;

(b) Ösztönözzék a nemzetközi pénzügyi és kereskedelmi intézmények folyamatban lévő erőfeszítéseit, amelyek arra irányulnak, hogy biztosítsák a döntéshozatali folyamatok és az intézményi struktúrák nyitottságát és átláthatóságát;

(c) Erősítsék a fejlődő országok, köztük a legkevésbé fejlett országok, a szárazfölddel körülvárt fejlődő országok és a kis fejlődő szigetállamok kapacitásait, hogy részesedhessenek a liberalizált kereskedelmi lehetőségek előnyeiből a termelékenység, az áruk sokfélesége, a versenyképesség, a közösségen alapuló vállalkozói kapacitás, továbbá a szállítási és kommunikációs infrastruktúra fejlesztésének javítására irányuló nemzetközi együttműködésen és intézkedéseken keresztül;

(d) Támogassák a Nemzetközi Munkaügyi Szervezetet és ösztönözzék az annak keretében folyó, a globalizáció társadalmi vetületeivel foglalkozó tevékenységet, amint azt a Monterrey-i Megegyezés 64. bekezdése kimondja;

(e) Erősítsék a koordinált, hatékony és célzott, kereskedelemhez kapcsolódó szakmai segítségnyújtási és kapacitásépítési programok eredményességét, ennek keretében használják ki

a jelenlegi és jövőbeli piacokhoz való hozzáférési lehetőségeket, valamint vizsgálják meg a kereskedelem, a környezet és a fejlődés közti összefüggést.

48. Hajtsák végre a Kereskedelmi Világszervezet tagjai a Dohai Miniszteri Konferencia eredményeit, tovább erősítsék a kereskedelemhez kapcsolódó szakmai segítségnyújtást és kapacitásépítést, továbbá biztosítsák a fejlődő országok jelentőségteljes, hatékony és teljes részvételét a multilaterális kereskedelmi tárgyalásokon úgy, hogy szükségleteik és érdekeik kiemelt helyet kapjanak a Kereskedelmi Világszervezet munkaprogramjában.

49. Aktívan segítsék elő a Riói Alapelveknek megfelelően a vállalati felelősséget és számonkérhetőséget, többek között a kormányközi megállapodások és intézkedések teljeskörű fejlesztésével és hatékony végrehajtásával, nemzetközi kezdeményezésekkel, a közszféra és a magánszektor közötti partnerségekkel, valamint a megfelelő nemzeti szabályozásokkal, továbbá támogassák a vállalati gyakorlatok folyamatos javítását minden országban.

50. Erősítsék a fejlődő országok arra irányuló kapacitásait, hogy ösztönözzék a közszféra és a magánszektor kezdeményezéseit, amelyek előmozdítják az országokra és a pénzpiacokra vonatkozó információkkal kapcsolatos hozzáférhetőség megkönnyítését, pontosságot, időszerűséget és teljességet. A multilaterális és regionális pénzügyi intézetek további segítséget nyújthatnának e célokra.

51. Erősítsék a regionális kereskedelmi és együttműködési megállapodásokat a multilaterális kereskedelmi rendszerrel összhangban a fejlett, a fejlődő országok és az átalakuló gazdaságú országok között, illetve a fejlődő országok körében a nemzetközi pénzügyi intézetek és a regionális fejlesztési bankok támogatásával, szükség szerint, azzal a céllal, hogy elérjék a fenntartható fejlődés célkitűzéseit.

52. Segítsék a fejlődő országokat és az átalakuló gazdaságú országokat a digitális szakadék csökkentésében, a digitális lehetőségek megteremtésében, valamint a fejlődés érdekében az információs és kommunikációs technológiák által nyújtott lehetőségek kihasználásában a technológiák átadásával a kölcsönösen elfogadott feltételek szerint, továbbá pénzügyi és szakmai segítség biztosításával; ebben az összefüggésben támogassák az Információs Társadalmi Világtalálkozót.

VI. Egészség és fenntartható fejlődés

53. A „Riói nyilatkozat a környezetről és a fejlődésről” megállapítja, hogy a fenntartható fejlődés középpontjában az emberek állnak, és joguk van az egészséges és termékeny életre, összhangban a természettel. A fenntartható fejlődés céljai csak akkor érhetők el, ha az emberek legyengülését okozó betegségek gyakori előfordulása megszűnik, a teljes népesség egészségének javítása azonban megköveteli a szegénység felszámolását. Sürgető szükség van a rossz egészségi állapot okainak, köztük a környezeti okoknak, valamint azok fejlődésre gyakorolt hatásainak kezelésére, különös tekintettel a nőkre és a gyermekekre, valamint a társadalom olyan sérülékeny csoportjaira, mint a rokkantak, az idősek és a bennszülött lakosság.

54. Erősítsék az egészségügyi ellátórendszerek kapacitását annak érdekében, hogy biztosítani tudják mindenki számára hatékony, hozzáférhető és megfizethető módon az alapvető egészségügyi szolgáltatásokat a betegségek megelőzése, ellenőrzése és kezelése, továbbá a környezet-egészségügyi veszélyek csökkentése céljából, összhangban az emberi jogokkal, az alapvető szabadságjogokkal, valamint a nemzeti jogszabályokkal, kulturális és vallási értékekkel, figyelembe véve az Egyesült Nemzetek vonatkozó konferenciáinak és csúcs-

találkozóinak, illetve a Közgyűlés rendkívüli ülészakainak jelentéseit. Ehhez többek között az alábbi intézkedések lennének szükségesek minden szinten:

(a) Integrálják az egészséggel – köztük a lakosság leginkább sérülékeny részének egészségével – kapcsolatos ügyeket a szegénység felszámolására és a fenntartható fejlődésre irányuló stratégiákba, politikákba és programokba;

(b) Segítsék elő a méltányos és jobb hozzáférést a megfizethető és hatékony egészségügyi ellátó szolgáltatásokhoz, köztük a megelőzéshez az egészségügyi rendszer minden szintjén, az alapvető és biztonságos gyógyszerekhez megfizethető áron, az immunitást biztosító szolgáltatásokhoz és a biztonságos oltóanyagokhoz, valamint az orvosi technológiához;

(c) Nyújtsanak szakmai és pénzügyi segítséget a fejlődő országoknak és az átalakuló gazdaságú országoknak az „Egészséget Mindenkinél Stratégia” végrehajtásához, ezen belül a fejlődéssel járó veszélyekre vonatkozó egészségügyi információs rendszerek és integrált adatbázisok fejlesztéséhez;

(d) Tökéletesítsék az egészségügyi ellátó szolgáltatások keretében az emberi erőforrásokkal kapcsolatos fejlesztést és gazdálkodást;

(e) Segítsék elő és fejlesszék a partnerségeket – megfelelőképpen az Egyesült Nemzetek szervezeteinek bevonásával – az egészségügyi oktatás előmozdítására azzal a célkitűzéssel, hogy 2010-re globális szinten javuljon az egészségügyi műveltség;

(f) Dolgozzanak ki programokat és kezdeményezéseket, hogy 2015-re kétharmaddal csökkenjen a csecsemők és az 5 éves kor alatti gyermekek halandósága, háromnegyeddal csökkenjen az anyasági halandóság a 2000. évi szinthez viszonyítva, továbbá csökkentsék a lehető leggyorsabban a fejlett és fejlődő országok közti és az azokon belüli egyenlőtlenségeket, külön figyelmet szentelve a lánycsecsemők és -gyermekek sorában tapasztalható aránytalan és megelőzhető halandóság kiküszöbölésének;

(g) Összpontosítsanak a kutatási erőfeszítésekre és alkalmazzák a kutatási eredményeket a legfontosabb közegészségügyi problémákra, különösen azokra, amelyek a lakosság érzékeny és sérülékeny részét sújtják, új oltóanyagok kifejlesztésével, az egészséget érő kockázatoknak való kitettség csökkentésével úgy, hogy az egészségügyi szolgáltatásokhoz, az oktatáshoz, a képzéshez, az orvosi kezeléshez és technológiához való egyenlő hozzáférési lehetőségekre építenek és kezelik a rossz egészségi állapot másodlagos hatásait;

(h) Segítsék elő a hatékony, hagyományos gyógyászati ismeretek és gyakorlatok megőrzését, fejlesztését és felhasználását, s ahol lehetséges kombinálják azokat a modern gyógyászattal, elismerve azt, hogy a bennszülött és a helyi közösségek a hagyományos ismeretek és gyakorlatok őrzői, miközben elősegítik a hagyományos ismeretek hatékony védelmét szükségképpen a nemzetközi joggal összhangban;

(i) Biztosítsanak a nők számára egyenlő hozzáférési lehetőséget az egészségügyi szolgáltatásokhoz, külön figyelmet szentelve az anyasági és sürgősségi szülészeti ellátásra;

(j) Foglalkozzanak hatékonyan minden érintett korú egyén esetében az egészséges életvitel elősegítésével, beleértve a reprodukciós és a szexuális egészséget, összhangban azokkal a vállalásokkal és eredményekkel, amelyeket az Egyesült Nemzetek közelmúltban megtartott konferenciái és csúcstalálkozóinak fogadtak el, így többek között a Világértelkeztet a Gyermekekért, az Egyesült Nemzetek Környezet és Fejlődés Konferenciája, a Nemzetközi Népesedési és Fejlődési Konferencia, a Szociális Fejlődési Világtalálkozó, valamint a Negyedik Világkonferencia a Nőkről, illetve összhangban az ezekre vonatkozóan készült felülvizsgálatokkal és jelentésekkel;

(k) Indítsanak olyan megfelelő nemzetközi kapacitásépítő kezdeményezéseket, amelyek keretében értéklik az egészség és a környezet közötti kapcsolatokat és a megszerzett tudást felhasználva hatékonyabb nemzeti és regionális politikai válaszingykedéseket alakítanak ki az emberi egészséget érintő környezeti veszélyekre;

(l) Adják át és terjesszék kölcsönösen elfogadott feltételek mellett – többek között a közszféra és a magánszektor közötti, több ágazatra kiterjedő partnerségek keretében – a biztonságos ivóvízhez, a közegészségügyi ellátáshoz, a hulladékgazdálkodáshoz szükséges technológiákat a vidéki és városi területek számára a fejlődő országokban és az átalakuló gazdaságú országokban, nemzetközi pénzügyi támogatással, figyelembe véve az egyes országok sajátos feltételeit és a nemek közti egyenlőséget, ezen belül a nők sajátos technológiai igényeit;

(m) Erősítsék meg és támogassák a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet és az Egészségügyi Világszervezet programjait, amelyek célja a foglalkozásból eredő halálesetek, sérülések és megbetegedések csökkentése, valamint – a közegészségügy és az oktatás támogatásának egyik eszközeként – a munkaegészségügy összekapcsolása a közegészségügy támogatásával;

(n) Javítsák mindenki számára az elégséges, biztonságos, kulturális szempontból elfogadható és táplálkozási szempontból kielégítő élelmiszer elérhetőségét és hozzáférhetőségét, erősítsék a fogyasztói egészségvédelmet, foglalkozzanak a mikroelemek hiányának problémájával, továbbá hajtsák végre a meglévő, nemzetközileg elfogadott kötelezettségvállalásokat, az érintett normákat és útmutatókat;

(o) Dolgozzanak ki vagy fejlesszenek tovább, ahol szükséges, megelőző, támogató és gyógyító programokat az olyan nem fertőző betegségek és állapotok kezelésére, mint a szív- és érrendszeri betegségek, rák, cukorbetegség, krónikus légzőszervi betegségek, sérülések, erőszak, mentális egészségi problémák és az ezekkel kapcsolatos kockázati tényezők, így többek között az alkoholfogyasztás, a dohányzás, az egészségtelen étrend és a fizikai tevékenység hiánya;

55. Hajtsák végre a megállapított időkereteken belül a Közgyűlés 26. rendkívüli ülészakán elfogadott „HIV/AIDS Kötelezettségvállalási Nyilatkozat”-ban foglalt valamennyi kötelezettségvállalást, kiemelve különösen a HIV megbetegedések 25%-os csökkentését a 15-24 év közötti életkorú fiatal férfiak és nők körében a leginkább érintett országokban 2005-re, világviszonylatban pedig 2010-re, továbbá a malária, a tuberkulózis és más betegségek leküzdését, többek között az alábbi intézkedésekkel:

(a) Nemzeti megelőző és kezelési stratégiák, regionális és nemzetközi együttműködési intézkedések végrehajtásával, valamint nemzetközi kezdeményezések kidolgozásával a HIV/AIDS következtében árván maradt gyermekek speciális megsegítésére;

(b) „Az AIDS, a tuberkulózis és a malária leküzdésére létrehozott Globális Alap” támogatásához elegendő forrás biztosítására vállalt kötelezettségek teljesítésével, egyúttal elősegítve azon országok hozzáférését az Alaphoz, amelyeknek erre leginkább szükségük van;

(c) A dolgozók egészségének védelmével és a foglalkoztatási biztonság elősegítésével, többek között úgy, hogy a munkahelyi körülmények javítása érdekében figyelembe veszik, megfelelőképpen, a Nemzetközi Munkaügyi Szervezetnek a HIV/AIDS-re és a munka világára vonatkozó önkéntes gyakorlati kódexét;

(d) Elegendő állami pénzforrás mozgósításával és a magánszférából származó források ösztönzésével a szegények olyan betegségeinek kutatására és az ezzel kapcsolatos fejlesztésekre, mint a HIV/AIDS, a malária, a tuberkulózis; e források orvosbiológiai és egészségügyi kutatásokra, valamint új oltóanyagok és gyógyszerek kifejlesztésére fordításával.

56. Csökkentsék a légzőszervi megbetegedéseket és a levegőszennyezés okozta más, egészségre gyakorolt hatásokat, különös figyelemmel a nőkre és a gyermekekre, az alábbi intézkedésekkel:

(a) Regionális és nemzeti programokkal, köztük a közszféra és a magánszektor közötti partnerségek erősítésével, szakmai és pénzügyi támogatást nyújtva a fejlődő országoknak;

(b) A benzin ólomadalék beszüntetésének támogatásával;

(c) A kibocsátások csökkentésére irányuló erőfeszítések erősítésével és támogatásával tisztább üzemanyagok és modern szennyezés ellenőrzési technikák felhasználásán keresztül;

(d) A fejlődő országok megsegítésével a vidéki közösségek számára a megfizethető energia biztosítása terén, különösen a főzés és fűtés céljára felhasznált – a nők és a gyermekek egészségére ható – hagyományos tüzelőanyag forrásoktól való függőség csökkentése érdekében.

57. Szüntessék meg az ólom használatát az ólomtartalmú festékek esetében, valamint az embereket fenyegető többi veszélyforrást, továbbá tegyenek lépéseket annak érdekében, hogy megelőzzék különösen a gyermekek ólomnak való kitettségét, erősítsék a monitorozásra és felügyeletre irányuló erőfeszítéseket, valamint az ólommérgezés kezelését.

VII. A kis fejlődő szigetállamok fenntartható fejlődése

58. A kis fejlődő szigetállamok különleges esetet alkotnak mind a környezet, mind a fejlődés szempontjából. Bár ezen államok továbbra is élenjárnak az országaikban fenntartható fejlődés felé vezető úton, azonban mind több korlátba ütköznek a „Feladatok a XXI. századra” programban, „A kis fejlődő szigetállamok fenntartható fejlődéséről szóló cselekvési programban”, valamint a Közgyűlés huszonkettedik rendkívüli ülészakán elfogadott határozatokban világosan megjelölt kedvezőtlen tényezők összjátéka következtében. Ezért többek között az alábbi intézkedések szükségesek minden szinten:

(a) Gyorsítsák fel a Cselekvési Program nemzeti és regionális végrehajtását megfelelő pénzügyi források biztosításával, többek között a Globális Környezeti Alap központi támogatási területein, a környezeti szempontból megfelelő technológiák átadásán és a kapacitásépítésre biztosított segítségnyújtáson keresztül, a nemzetközi közösség részéről;

(b) Folytassák a fenntartható halgazdálkodás megvalósítását és javítsák a halászat pénzügyi megtérülését megfelelőképpen támogatva, illetve megerősítve az olyan érintett regionális halgazdálkodási szervezeteket, mint a közelmúltban létrehozott Karibi Regionális Halászati Mechanizmus, valamint az olyan megállapodásokat, mint az „Egyezmény a nyugat- és közép-csendes-óceáni térség jelentős mértékben vándorló halállományainak megőrzéséről és az azokkal való gazdálkodásról”;

(c) Nyújtsanak segítséget a kis fejlődő szigetállamoknak többek között konkrét kezdeményezések kidolgozásával partmenti területeik és kizárólagos gazdasági övezeteik, valamint a kontinentális talapzat (illetve, ahol helyénvaló, a partvonaltól számított 200 mérföldön túli kontinentális talapzat) fenntartható módon történő lehatárolásában és azokon a gazdálkodás fenntartható módon történő folytatásában, továbbá megfelelő regionális gazdálkodási kezdeményezések kidolgozásával az Egyesült Nemzetek Tengerjogi Egyezményéhez, valamint az Egyesült Nemzetek Környezetvédelmi Programjának regionális tengeri programjaihoz kapcsolódóan;

(d) Biztosítsanak támogatást többek között kapacitásépítéshez az alábbiak kidolgozására és további végrehajtására:

(i) Kis fejlődő szigetállamokra vonatkozó külön részek a tengeri és partmenti biológiai sokféleséggel foglalkozó munkaprogramokban;

(ii) Édesvíz programok a kis fejlődő szigetállamok számára többek között a Globális Környezeti Alap központi támogatási területeinek segítségével;

(e) Hatékonyan csökkentsek, előzzék meg és ellenőrizzék a hulladékképződést és a szennyezést, valamint azok egészségre gyakorolt hatásait 2004-re olyan kezdeményezések elindításával, amelyek célja az, hogy a kis fejlődő szigetállamok területén végrehajtsák a „Globális cselekvési programot a tengeri környezet védelmére a szárazföldön végzett tevékenységekkel szemben”;

(f) Tegyenek lépéseket annak biztosítására, hogy a kis nemzetgazdaságok kereskedelmére vonatkozóan a Kereskedelmi Világszervezet keretében tervezett munkaprogram jelenlegi tárgyalásai és kidolgozása során kellő mértékben tekintettel vannak a kis fejlődő szigetállamokra, amelyek a Dohai fejlesztési feladatterv értelmében súlyos strukturális hátrányokkal küszködnek a globális gazdaságba való bekapcsolódás terén;

(g) Dolgozzanak ki közösségen alapuló kezdeményezéseket a fenntartható idegenforgalom érdekében 2004-re, továbbá építsék ki azokat a kapacitásokat, amelyek az idegenforgalmi termékválaszték növeléséhez szükségesek, miközben védik a kultúrát és a hagyományokat, s hatékonyan megőrzik a természeti erőforrásokat és folytatják az azokkal való gazdálkodást;

(h) Terjesszék ki a segítségnyújtást a kis fejlődő szigetállamok számára a helyi közösségek, valamint a kis fejlődő szigetállamok megfelelő nemzeti és regionális szervezeti támogatására az átfogó veszély- és kockázatkezelés, a katasztrófák megelőzése, mérséklése és az azokra való felkészültség céljára, továbbá nyújtsanak segítséget a katasztrófák, a szélsőséges időjárási események és más szükséghelyzetek következményeinek enyhítéséhez;

(i) Támogassák a gazdasági, társadalmi és környezeti sérülékenységet mérő indexek és a kapcsolódó indikátorok – mint a kis fejlődő szigetállamok fenntartható fejlődésének megvalósítását szolgáló eszközök – véglegesítését és ezt követően azok mielőbbi operatív alkalmazását;

(j) Nyújtsanak segítséget a kis fejlődő szigetállamoknak a megfelelő erőforrások és partnerségek mozgósításához, amelyek az éghajlatváltozás, a tengerszint emelkedés és az éghajlat változékonysága miatti káros hatásokkal kapcsolatos alkalmazkodási igényekhez szükségesek, illetve ahol alkalmazható, az Egyesült Nemzetek Éghajlatváltozási Keretegyezménye alapján vállalt kötelezettségekkel összhangban;

(k) Támogassák a kis fejlődő szigetállamok erőfeszítéseit a szellemi tulajdonjogokkal összefüggő eljárási rend megvalósításához szükséges kapacitások és intézményi rendszerek kiépítésében.

59. Támogassák a kis fejlődő szigetállamok fenntartható fejlődéséhez szükséges alkalmas, megfizethető és környezeti szempontból megfelelő energiaszolgáltatások elérhetőségét többek között:

(a) Az energiaellátásra és -szolgáltatásokra irányuló folyamatban lévő erőfeszítések erősítésével, illetve újak támogatásával 2004-re, többek között az Egyesült Nemzetek rendszerén és a partnerségi kezdeményezéseken keresztül;

(b) Az energiaforrások, köztük az őshonos és megújuló energiaforrások hatékony felhasználásának fejlesztésével és elősegítésével, valamint a kis fejlődő szigetállamok

továbbképzési, műszaki know-how és a nemzeti intézmények erősítésére irányuló kapacitásainak kiépítésével az energiagazdálkodás területén.

60. Nyújtsanak támogatást a kis fejlődő szigetállamok számára kapacitásfejlesztéshez, továbbá ahhoz, hogy erősítsék:

(a) Az egészségügyi ellátási szolgáltatásokat az egészségügyi ellátáshoz való méltányos hozzáférés elősegítésére;

(b) Az egészségügyi rendszereket, hogy a szükséges gyógyszerek és technológia fenntartható és megfizethető módon álljon rendelkezésre a fertőző és nem fertőző betegségek, különösen a HIV/AIDS, a tuberkulózis, a cukorbetegség, a malária és a dengue-láz leküzdésére és ellenőrzésére;

(c) A hulladék és a szennyezés csökkentésére és kezelésére irányuló erőfeszítéseket, valamint a víz és közegészségügyi szolgáltatások biztosítását szolgáló rendszerek karbantartására és kezelésére a kapacitások kiépítését a vidéki és városi területeken egyaránt;

(d) A szegénység felszámolását célzó kezdeményezések végrehajtását szolgáló erőfeszítéseket, amelyeket e dokumentum II. része ismertetett.

61. Végezzék el a kis fejlődő szigetállamok fenntartható fejlődéséről szóló Barbados-i Cselekvési Program végrehajtásának teljes és átfogó felülvizsgálatát 2004-ben, összhangban a Közgyűlés S-22/2 számú határozatában foglalt rendelkezésekkel, továbbá ebben az összefüggésben forduljanak felhívással a Közgyűléshez annak ötvenhetedik ülészakán, hogy foglalkozzon egy nemzetközi találkozó összehívásával a kis fejlődő szigetállamok fenntartható fejlődése érdekében.

VIII. Fenntartható fejlődés Afrika számára

62. Az Egyesült Nemzetek Környezet és Fejlődés Konferenciája óta a fenntartható fejlődés továbbra is megfoghatatlan maradt számos afrikai ország számára. A szegénység nagy kihívás maradt és a kontinens országainak többsége nem tudott teljes mértékben részesedni a globalizáció lehetőségeiből, amely tovább súlyosbította a kontinens marginalizálódását. Afrika fenntartható fejlődésre irányuló erőfeszítéseit jelentős mértékben akadályozták konfliktusok, a nem kellő mértékű beruházások, a korlátozott piacra jutási lehetőségek és az ellátói oldalról jelentkező korlátok, a fenntarthatatlan adósságterhek, a régóta csökkenő hivatalos fejlesztési segélyezési szintek, valamint a HIV/AIDS hatása. A Fenntartható Fejlődés Világtalálkozóknak újra életre kell keltenie a nemzetközi közösség kötelezettségvállalását e sajátos kihívások kezelésére és egy új jövőképet foganatosítani a „Feladatok a XXI. századra” program végrehajtására irányuló, Afrikában megvalósítandó konkrét intézkedések alapján. Az „Új Partnerség Afrika Fejlődéséért” (NEPAD) az afrikai vezetők által elfogadott, Afrika népeinek tett kötelezettségvállalását jelenti. Ennek keretében elismerik azt, hogy az afrikai országok közötti, valamint a köztük és a nemzetközi közösség közötti partnerségek kulcsfontosságú elemei egy mindenki által elfogadott és közös jövőképek a szegénység felszámolására, továbbá ennek célja az, hogy országaikat mind egyénileg, mind együttesen a fenntartott gazdasági fejlődés és a fenntartható fejlődés útján indítsák el, miközben a világ gazdaságának és közösségének aktív résztvevői. Ez keretet biztosít a kontinensen a fenntartható fejlődésre valamennyi afrikai nép számára. A nemzetközi közösség üdvözlöi a NEPAD létrejöttét, és támogatásáról biztosítja az abban foglalt jövőkép megvalósítását többek között a Dél-Dél együttműködésből adódó előnyök hasznosításával, amit egyebek mellett a „Tokiói Nemzetközi Konferencia Afrika Fejlődéséről” is támogatott. Támogatásáról biztosítja továbbá a többi jelenleg létező fejlesztési keretet,

amelyeket az afrikai országok sajátjuknak tekintenek és maguk irányítanak nemzeti szinten, és amelyek a szegénység csökkentésére irányuló stratégiákban, ezen belül a szegénység csökkentésére irányuló stratégiai tanulmányokban testesülnek meg. A fenntartható fejlődés eléréséhez többek között az alábbi intézkedések szükségesek minden szinten:

(a) Hozzanak létre regionális, szubregionális, nemzeti és helyi szinteken olyan támogató környezetet, amely lehetővé teszi a fenntartott gazdasági növekedés és a fenntartható fejlődés megvalósítását, támogassák a békére, a stabilitásra, a biztonságra irányuló afrikai erőfeszítéseket, továbbá a konfliktusok megoldását és megelőzését, a demokráciát, a jó kormányzást, az emberi jogok és az alapvető szabadságjogok, köztük a fejlődésre és a nemek egyenlőségére vonatkozó jogok tiszteletben tartását;

(b) Támogassák a NEPAD keretében elfogadott és más regionális és szubregionális erőfeszítésekben foglalt jövőképek megvalósítását többek között finanszírozással, szakmai együttműködéssel és intézményi együttműködéssel, valamint emberi és intézményi kapacitásépítéssel regionális, szubregionális és nemzeti szinteken, összhangban a szegénység csökkentésére és a fenntartható fejlődésre irányuló nemzeti politikákkal, programokkal, valamint az egyes nemzetek által sajátjuknak tekintett és maguk által irányított olyan stratégiákkal, amelyeket, ahol az alkalmazható, a szegénység csökkentésére irányuló stratégiai tanulmányok tartalmaznak;

(c) Támogassák a technológia fejlesztését, átadását és terjesztését Afrika számára és fejlesszék tovább az afrikai kiválóság-központokban rendelkezésre álló technológiát és tudást;

(d) Támogassák az afrikai országokat olyan hatékony tudományos és technológiai intézmények és kutatási tevékenységek kialakításában, amelyek alkalmassá teszik őket világszínvonalú technológiák kifejlesztésére és azok adaptálására;

(e) Támogassák nemzeti programok és stratégiák kidolgozását az oktatás elősegítése céljából a szegénység csökkentésére az egyes nemzetek által sajátjuknak tekintett és maguk által irányított stratégiák keretében, továbbá erősítsék az oktatás területén tevékenykedő kutatóintézeteket ezáltal növelve azok képességet, hogy maradéktalanul támogathassák az oktatáshoz kapcsolódó, nemzetközileg elfogadott fejlesztési célok elérését, köztük a Millenniumi Nyilatkozatban foglalt célokét, amelyek értelmében biztosítják, hogy 2015-re a gyermekek mindenütt – a fiúk és a lányok egyaránt – képesek lesznek az általános iskola teljes mértékű elvégzésére, valamint a fiúknak és a lányoknak egyenlő esélyük lesz az oktatás minden szintjére való bejutásra a nemzeti igényeknek megfelelően;

(f) Növeljék az afrikai országok ipari termelékenységét, az ipari termelés sokoldalúságát és versenyképességét a fenntartható fejlődés támogatásához kulcsfontosságú infrastruktúra, a technológia hozzáférhetősége, a kutatóközpontok közötti hálózatépítés, az exporttermékekkel kapcsolatban a hozzáadott érték előállítás, a szakértelem fejlesztése, a piacra jutás erősítése érdekében nyújtott pénzügyi és technológiai támogatások kombinálásával;

(g) Növeljék az ipari ágazat, különösen a bányászat, az ásványi anyagokkal és a fémekkel kapcsolatos tevékenység hozzájárulását Afrika fenntartható fejlődéséhez, a beruházásokat vonzó és elősegítő környezet megteremtése céljából támogatva a hatékony és átlátható szabályozási és gazdálkodási keretek kifejlesztését, a hozzáadott érték előállítását, a széleskörű részvételt, a társadalmi és a környezeti felelősséget, valamint a piacokhoz való fokozott hozzáférést;

(h) Biztosítsanak pénzügyi és szakmai támogatást az afrikai országok kapacitásának erősítésére ahhoz, hogy vállalkozhassanak a fenntartható fejlődés érdekében a környezetvédelem terén a szabályozáspolitikai és intézményi reformra, valamint vállalkozhassanak a környezeti

hatásvizsgálatokra, továbbá ahhoz, hogy megfelelőképpen tárgyalhassanak a multilaterális környezetvédelmi megállapodásokról, illetve végrehajthassák azokat;

(i) Dolgozzanak ki projekteket, programokat és partnerségeket az érdekelt felekkel, és mozgósítsanak erőforrásokat ahhoz, hogy hatékonyan megvalósítható legyen a „Tengeri és Partmenti Környezet Védelmének és Fejlesztésének Afrikai Folyamata” keretében elért eredmény;

(j) Foglalkozzanak hatékonyan Afrika energia problémáival, többek között az alábbi kezdeményezéseken keresztül:

(i) Hozzanak létre és támogassanak programokat, partnerségeket és kezdeményezéseket, hogy támogassák Afrika erőfeszítéseit a NEPAD energiával kapcsolatos célkitűzéseinek végrehajtására, amelyek alapján megoldást kell találni az energiához való hozzáférés biztosítására az afrikai lakosság legalább 35 százaléka számára 20 éven belül, különösen a vidéki területeken;

(ii) Támogassák más energiaügyi kezdeményezések megvalósítását, köztük a földgáz tisztább és hatékonyabb felhasználásának és a megújuló energiák fokozottabb felhasználásának támogatását, továbbá támogassák az energiahatékonyságot és a fejlett energiotechnológiákhoz, köztük a tisztább fosszilis tüzelőanyagok felhasználásának technológiáihoz való hozzáférést, különösen a vidéki és a külvárosi területeken;

(k) Nyújtsanak segítséget az afrikai országoknak abban, hogy megfelelő erőforrásokat tudjanak mozgósítani az éghajlatváltozás, a szélsőséges időjárási események, a tengerszint emelkedés és az éghajlati változékonyság káros hatásaival kapcsolatos alkalmazkodási igényeikhez, valamint nyújtsanak segítséget a nemzeti éghajlatváltozási stratégiák és mérséklési programok kidolgozásához, továbbá folytassák azokat az intézkedéseket, amelyekkel mérsékelhetők az éghajlatváltozás Afrikára gyakorolt káros hatásai, összhangban az Egyesült Nemzetek Éghajlatváltozási Keretegyezményével;

(l) Támogassák Afrika erőfeszítéseit megfizethető közlekedési rendszerek és infrastruktúra fejlesztésére, amelyek elősegítik a fenntartható fejlődést és az összeköttetést Afrikában;

(m) A fenti 42. bekezdéshez kapcsolódóan kezeljék az afrikai hegyvidéki közösségeket sújtó szegénység problémáját;

(n) Biztosítsanak pénzügyi és szakmai támogatást az erdőtelepítésre és újraerdősítésre Afrikában és a fenntartható erdőgazdálkodáshoz szükséges kapacitás kiépítésére, beleértve az erdőirtással szembeni küzdelmet és az erdészeti ágazat politikai és jogi keretének javítását.

63. Támogassák pénzügyileg és szakmailag Afrika erőfeszítéseit „A sivatagosodás elleni küzdelemről szóló egyezmény” nemzeti szinten történő végrehajtására, megfelelőképpen az őshonos ismeretrendszereknek a föld- és természeti erőforrás-gazdálkodási gyakorlatba történő integrálására, a vidéki közösségeknek nyújtott helyszíni tanácsadási szolgálatok javítására, továbbá a jobb föld- és vízgyűjtő gazdálkodási gyakorlatok elősegítésére, többek között olyan jobb mezőgazdasági gyakorlatok segítségével, amelyek kezelik a földterületek degradációját, annak érdekében, hogy fejlesszék a nemzeti programok végrehajtásához szükséges kapacitást.

64. Mozdósítsanak pénzügyi és más támogatást olyan egészségügyi rendszerek kifejlesztésére és megerősítésére, amelyek célja:

(a) Az egészségügyi ellátó szolgáltatásokhoz való méltányos hozzáférés elősegítése;

(b) A szükséges gyógyszerek és technológia hozzáférhetővé tétele fenntartható és megfizethető módon a fertőző betegségek, köztük a HIV/AIDS, a malária, a tuberkulózis és a

trypanosomiasis, valamint a nem fertőző betegségek, köztük a szegénység által előidézett betegségek leküzdésére és ellenőrzésére;

(c) Gyógyászattal és gyógyászati kiegészítő tevékenységgel foglalkozó személyzettel kapcsolatos kapacitásépítés;

(d) Az őshonos gyógyászati ismeretek, ezen belül megfelelőképpen, a hagyományos orvosságok támogatása;

(e) Az Ebola betegség kutatása és kezelése.

65. Foglalkozzanak hatékonyan a természeti katasztrófákkal és a konfliktusokkal, beleértve azok emberekre gyakorolt és környezeti hatásait, felismerve azt, hogy Afrikában a konfliktusok akadályozták, illetve számos esetben ellehetlenítették a fenntartható fejlődést célzó eredményeket és erőfeszítéseket úgy, hogy azoknak a társadalom legsérülékenyebb tagjai, különösen a nők és a gyermekek voltak a leginkább érintett áldozatai, s ezért az alábbi erőfeszítésekre és kezdeményezésekre van szükség minden szinten:

(a) Biztosítsanak pénzügyi és szakmai segítséget az afrikai országok kapacitásai, köztük az intézményi és az emberi kapacitások erősítésére, helyi szinten is, a hatékony katasztrófakezelés érdekében, beleértve a megfigyelő és a korai riasztó rendszereket, az értékeléseket, a megelőzést, a készségeket, a válaszigényeket és a helyreállítást;

(b) Nyújtsanak támogatást az afrikai országoknak, hogy természeti katasztrófák és konfliktusok esetén jobban tudják biztosítani az emberek átköltöztetését és rendelkezzenek gyors válaszigényeket lehetővé tevő mechanizmusokkal;

(c) Támogassák Afrika erőfeszítéseit a konfliktusok megelőzésére, megoldására, kezelésére és mérséklésére, valamint a kialakuló konfliktus helyzetekre való korai válaszigényekre, hogy elkerüljék a tragikus humanitárius következményeket;

(d) Biztosítsanak támogatást a menekülteket befogadó országoknak az infrastruktúra és – az ökológiai rendszereket és élőhelyeket is magában foglaló – környezet helyreállítására, amelyek a menekültek fogadása és elhelyezése során kárt szenvedtek.

66. Segítsék elő a vízkészletek integrált fejlesztését és optimalizálják a felvízi és az alvízi területeken ebből nyerhető előnyöket, a vízkészletek fejlesztését és az azokkal való hatékony gazdálkodást minden vízhasználati módra, valamint a vízminőség és a vízi ökológiai rendszerek védelmét, többek között minden szinten az alábbiakra vonatkozó kezdeményezéseken keresztül:

(a) Biztosítsák a hozzáférést az ivóvízhez, a higiénés oktatáshoz, a jobb közegészségügyi ellátáshoz és a hulladékgazdálkodáshoz a háztartások szintjén a vízellátás és a közegészségügy területén megvalósuló köz- és magánberuházásokat ösztönöző és a szegények szükségleteinek elsőbbséget adó kezdeményezésekkel a kormányok által biztosított stabil és átlátható nemzeti szabályozási keretek között, miközben tiszteletben tartják a helyi feltételeket, bevonják valamennyi érdekelt felet, valamint figyelemmel kísérik a közintézmények és a magántársaságok teljesítményét és javítják ezek számonkérhetőségét; továbbá fejlesszék a kritikus vízellátási, a hálózati és a vízkezelési infrastruktúrát, építsék ki a víz- és közegészségügyi szolgáltatások karbantartási és kezelési rendszereinek kapacitását, a vidéki és a városi területeken egyaránt;

(b) Dolgozzanak ki és hajtsanak végre integrált folyóvölgy- és vízgyűjtő-gazdálkodási stratégiákat és terveket minden jelentősebb víztestre vonatkozóan, összhangban a fenti 25. bekezdéssel;

(c) Erősítsék az adatgyűjtéssel és feldolgozással, a tervezéssel, a kutatással, a monitorozással, az értékeléssel és a jogérvényesítéssel, valamint a vízkészlet-gazdálkodási eljárásokkal kapcsolatos regionális, szubregionális és nemzeti kapacitásokat;

(d) Védjék a vízkészleteket – beleértve a talajvizet és a vizes területek ökológiai rendszereit – a szennyezéssel szemben, továbbá rendkívül súlyos vízhiány esetén támogassák a vízkészletek nem hagyományos előállítására irányuló erőfeszítéseket, köztük a tengervíz energiatakarékos, költséghatékony és fenntartható sótalánítását, az esővízgyűjtést és a víz újrahasznosítását.

67. Érjenek el jelentősen nagyobb fenntartható mezőgazdasági termelékenységet és élelmiszerbiztonságot az elfogadott millenniumi fejlesztési célok, köztük a Millenniumi Nyilatkozatban foglaltak megvalósításának előmozdításával, különösen annak érdekében, hogy 2015-re felére csökkentsék az éhezők arányát, többek között az alábbi kezdeményezésekkel minden szinten:

(a) Támogassák az afrikai országok nemzeti politikáinak és programjainak, köztük kutatási programjainak és fejlesztési terveinek kidolgozását és végrehajtását ahhoz, hogy az egyes országok igényeinek megfelelően megújítsák mezőgazdasági ágazatukat, fenntarthatóan fejlesszék halgazdaságaikat, valamint növeljék a befektetéseket az infrastruktúrába, a technológiába és a tanácsadó szolgáltatásokba. El kell érni, hogy 2005-re folyamatban legyen az afrikai országokban a szegénység felszámolásával foglalkozó nemzeti programjaikhoz kapcsolódóan az élelmiszerbiztonsági stratégiák kidolgozása és végrehajtása;

(b) Segítsék elő és támogassák azon erőfeszítéseket és kezdeményezéseket, amelyek célja a földbirtokhoz való méltányos hozzáférés biztosítása és az erőforrással kapcsolatos jogok és felelősségek tisztázása a törvényességet tiszteletben tartó és a nemzeti törvényekben rögzített, földdel és birtokkal kapcsolatos reformfolyamatok keretében, valamint a hitelhez való hozzáférés biztosítása mindenki, de különösen a nők számára, oly módon, hogy lehetővé tegyék a gazdasági és társadalmi képességek erősítését és a szegénység felszámolását éppúgy, mint a föld hatékony és ökológiai szempontból megfelelő használatát, továbbá lehetővé tegyék a női termelők számára azt, hogy döntéshozókká és tulajdonosokká váljanak az ágazatban, beleértve a föld öröklésének jogát is;

(c) Javítsák az áruk, ezen belül az afrikai országokból, különösen a legkevésbé fejlett országokból származó áruk piacra jutását – a Kereskedelmi Világszervezet keretében folyó tárgyalások kimenetelének előfeltételezése nélkül – a Dohai Miniszteri Nyilatkozat, valamint kedvezményekkel foglalkozó megállapodások keretében;

(d) Biztosítsanak támogatást az afrikai országoknak a regionális kereskedelem és gazdasági integráció javítására az afrikai országok között. Tegyék vonzóvá és fokozzák a regionális piaci infrastruktúrába történő beruházást;

(e) Támogassák az állatállomány fejlesztésére irányuló programokat, amelyek célja az állatok betegségeinek progresszív és hatékony ellenőrzése.

68. Érjék el a vegyi anyagokkal való megfelelő gazdálkodást, külön figyelmet fordítva a veszélyes vegyi anyagokra és hulladékokra, többek között olyan kezdeményezésekkel, amelynek révén segítséget nyújtanak az afrikai országoknak nemzeti vegyianyag összesítések, regionális és nemzeti keretek és stratégiák kidolgozásához a vegyianyag gazdálkodásban, valamint vegyianyagokkal kapcsolatos központok létesítéséhez.

69. Hidalják át a digitális szakadékot és teremtsenek digitális lehetőségeket az infrastruktúrához való hozzáférés, a technológia átadás és alkalmazás vonatkozásában Afrika számára kidolgozott integrált kezdeményezésekkel. Teremtsenek meg egy olyan támogató

környezetet, amely vonzza a beruházásokat, felgyorsítja a jelenlegi és az új programokat és projekteket a fontos intézmények összekapcsolására, valamint ösztönzi az információközlő technológiák alkalmazását a kormányzati és kereskedelmi programokban és a nemzetgazdasági és társadalmi élet más területein.

70. Támogassák Afrika erőfeszítéseit fenntartható idegenforgalom megvalósítására, amely hozzájárul a társadalmi, a gazdasági és az infrastrukturális fejlődéshez az alábbi intézkedéseken keresztül:

(a) Projektek végrehajtása helyi, nemzeti és szubregionális szinten, külön hangsúlyozva olyan afrikai idegenforgalmi termékek piacosítását, mint a kaland-turizmus, az ökoturizmus és a kulturális turizmus;

(b) Nemzeti és országhatárokon átnyúló természetvédelmi területek létesítése és támogatása – összhangban az ökológiai rendszereken alapuló megközelítéssel – az ökológiai rendszerek megőrzésének elősegítése céljából, valamint a fenntartható idegenforgalom előmozdítása céljából;

(c) A természeti erőforrás-gazdálkodással és az ökoturizmussal kapcsolatban a helyi hagyományok és kultúrák tiszteletben tartása, az őshonos ismeretek felhasználásának elősegítése;

(d) Segítségnyújtás a vendégfogadással foglalkozó közösségeknek idegenforgalmi projektjeik menedzselésében, hogy azok a lehető legnagyobb mértékben hasznukra legyenek, miközben korlátozzák a hagyományaikat, a kultúrájukat és környezetüket érő negatív hatásokat;

(e) Támogassák Afrika biológiai sokféleségének megőrzését, összetevőinek fenntartható használatát, valamint a genetikai források hasznosításából származó előnyök igazságos és méltányos megosztását, összhangban az országok kötelezettségvállalásaival a biológiai sokféleséggel kapcsolatos olyan egyezmények keretében, mint az „Egyezmény a biológiai sokféleségről”, az „Egyezmény a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről”, valamint a biológiai sokféleségről szóló regionális megállapodások.

71. Támogassák az afrikai országokat a Habitat Program és az Isztambuli Nyilatkozat megvalósítására irányuló erőfeszítéseikben olyan kezdeményezéseken keresztül, amelyek célja a fenntartható városfejlesztéssel és az emberi településekkel kapcsolatos nemzeti és helyi intézményi kapacitások erősítése; nyújtsanak támogatást a megfelelő lakóhely és az alapvető szolgáltatások biztosításához, valamint hatékony és eredményes kormányzati rendszer kialakításához a városokban és más emberi településeken, továbbá erősítsék meg, többek között az Egyesült Nemzetek Emberi Települések Programja és az Egyesült Nemzetek Környezetvédelmi Programja által irányított „Vizet az afrikai városok számára” elnevezésű programot.

IX. Egyéb regionális kezdeményezések

72. Az Egyesült Nemzetek más régióiban, valamint regionális, szubregionális és régiók határán átívelő fórumok keretében fontos kezdeményezéseket dolgoztak ki a fenntartható fejlődés előmozdítására. A nemzetközi közösség üdvözli ezeket az erőfeszítéseket és az eddig elért eredményeket, és cselekvésre szólít fel minden szinten ezek továbbfejlesztésére, miközben ösztönzi ezekre vonatkozóan a régióközi, a régiókon belüli és a nemzetközi együttműködést, továbbá támogatásáról biztosítja ezek továbbfejlesztését és megvalósítását az egyes régiók országai által.

A. Fenntartható fejlődés Latin-Amerikában és a Karib-tengeri térségben

73. A „Kezdeményezés a fenntartható fejlődésről a latin-amerikai és karib-tengeri térségre” egy olyan vállalkozás e térség vezetői részéről, amely – miközben épít a 2001 októberében Rio de Janeiróban jóváhagyott „Johannesburg-2002 felé vezető úton” elnevezésű cselekvési programra – elismeri a fenntartható fejlődés irányába tett regionális intézkedések jelentőségét és számításba veszi a régió egyedi sajátosságait, közösen elfogadott jövőképét és kulturális sokféleségét. Célja konkrét intézkedések elfogadása a fenntartható fejlődés olyan különböző területein, mint a biológiai sokféleség, a vízkészletek, a sérülékenység, a fenntartható városok, a társadalmi vonatkozások (beleértve az egészséget és a szegénységet), a gazdasági vonatkozások (beleértve az energiát), valamint az intézményi megoldások (beleértve a kapacitásépítést, az indikátorokat és a társadalmi részvételt), számításba véve a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos etikát.

74. A Kezdeményezés a régió országai között olyan intézkedések kidolgozását vetíti előre, amelyek elősegíthetik a Dél-Dél együttműködést és amelyek számíthatnak az országok csoportjainak, valamint a multilaterális és a regionális szervezetek, köztük a pénzintézetek támogatására. Együttműködési keretről lévén szó a Kezdeményezés nyitott a kormányokkal és valamennyi nagy csoporttal kialakítandó partnerség számára.

B. Fenntartható fejlődés Ázsiában és a Csendes-óceáni térségben

75. Szem előtt tartva a Millenniumi Nyilatkozatban lefektetett konkrét célt, miszerint 2012-re felére kell csökkenteni a szegénységben élők számát, a Phnom Penh-ben elfogadott „Regionális program az ázsiai és a csendes-óceáni térség fenntartható fejlődéséről” felismerte azt, hogy e régió a világ népességének több mint a felét foglalja magában és a világon a legtöbb szegénységben élő embert. Ebből kifolyólag a fenntartható fejlődés ebben a régióban döntő jelentőségű a fenntartható fejlődés globális szintű elérése szempontjából.

76. A „Regionális program” hét kezdeményezést rögzített a további teendőkre vonatkozóan: kapacitásépítés a fenntartható fejlődéshez; a szegénység csökkentése a fenntartható fejlődés érdekében; tisztább termelés és fenntartható energia; földgazdálkodás és a biológiai sokféleség megőrzése; édesvízkészletek védelme, az azokkal való gazdálkodás és az azokhoz való hozzáférés; az óceánok, a parti és a tengeri erőforrások, valamint a kis fejlődő szigetállamok fenntartható fejlődése; továbbá a légkörrel és az éghajlatváltozással összefüggő teendők. E kezdeményezések alapján intézkedésekre kerül sor olyan nemzeti stratégiák és megfelelő regionális és szubregionális kezdeményezések keretében, mint a „Regionális cselekvési program a környezeti szempontból megfelelő és fenntartható fejlődésre” vagy a „Kitakyushu Kezdeményezés a Tiszta Környezetért”, amelyet az ázsiai és a csendes-óceáni térségben a környezettel és a fejlődéssel foglalkozó – az Ázsiai és Csendes-óceáni Gazdasági és Szociális Bizottság által szervezett – Negyedik Miniszteri Konferencián fogadtak el.

C. Fenntartható fejlődés a Nyugat-Ázsiai térségben

77. A Nyugat-Ázsiai térség vízhiányáról és korlátozott termőföldkészletéről ismert. E térség jelentős haladást ért el a nagyobb hozzáadott értékű termékek fokozott, tudásalapú termelése területén.

78. A regionális előkészítő értekezlet az alábbi prioritásokat hagyta jóvá: a szegénység enyhítése, az adósságteher csökkentése; a természeti erőforrásokkal való fenntartható

gazdálkodás – beleértve egyebek mellett az integrált vízkészlet gazdálkodást –, programok végrehajtása a sivatagosodás leküzdésére, integrált gazdálkodás a partmenti térségekben, valamint a föld- és vízszennyezés ellenőrzése.

D. Fenntartható fejlődés az Európai Gazdasági Bizottság térségében

79. A Fenntartható Fejlődési Világtalálkozóról az Európai Gazdasági Bizottság keretében megtartott regionális miniszteri értekezlet elismerte, hogy a régióknak jelentős szerepet kell játszania és felelősséget kell vállalnia konkrét intézkedésekkel a fenntartható fejlődés elérésére irányuló globális erőfeszítésekben. A régióban felismerték, hogy a térség országainak eltérő gazdasági fejlettségi szintje különböző megközelítések és mechanizmusok alkalmazását teszi szükségessé a „Feladatok a XXI. századra” program végrehajtásában. Annak érdekében, hogy a fenntartható fejlődés három pillérével egymást kölcsönösen erősítő módon foglalkozzanak, meghatározták a régióban prioritást jelentő intézkedéseket az Európai Gazdasági Bizottság hatáskörébe tartozó térség fenntartható fejlődésére egy miniszteri nyilatkozat 32.-46. bekezdéseiben.

80. A térség fenntartható fejlődés melletti elkötelezettségének előmozdítása érdekében erőfeszítéseket tesznek regionális, szubregionális és a régiókon átívelő szinteken, beleértve többek között a Környezetet Európának folyamatot; az Európai Gazdasági Bizottság keretében Kijevben, 2003 májusában megtartandó ötödik miniszteri konferenciát; környezetvédelmi stratégia kidolgozását 12 kelet-európai ország számára; a Kaukázus és Közép-Ázsia térségére a „Közép-ázsiai feladatok a XXI. századra” elnevezésű programot; az Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet fenntartható fejlődéssel kapcsolatos tevékenységét, az Európai Unió fenntartható fejlődési stratégiáját; továbbá a fenntartható fejlődéshez kapcsolódó regionális és szubregionális egyezményeket és folyamatokat, beleértve többek között az Aarhus-i Egyezményt, az Alpok Egyezményt, az Észak-Amerikai Környezetvédelmi Együttműködési Bizottságot; a Határvízi Szerződést; az Északi-sarki Tanács Iqaluit Nyilatkozatát; a Balti térségre vonatkozó „Feladatok a XXI. századra” programot, valamint a Földközi-térség „Feladatok a XXI. századra” programját.

X. A végrehajtás eszközei

81. A „Feladatok a XXI. századra” végrehajtása és a nemzetközileg elfogadott fejlesztési célok, köztük a Millenniumi Nyilatkozatban, valamint e cselekvési tervben szereplő célok elérése lényegesen nagyobb erőfeszítést tesz szükségessé mind maguk az országok, mind a nemzetközi közösség többi szereplője részéről azon felismerés alapján, miszerint minden ország elsősorban saját maga felel a fejlődéséért, valamint a nemzeti politikák és fejlesztési stratégiák szerepe nem hangsúlyozható eléggé, teljes mértékben számításba véve a Riói Alapelveket, köztük különösen a közös, de megkülönböztetett felelőségek alapelvét, amely kimondja, hogy:

”Az államok a globális együttműködés szellemében működjenek együtt, hogy megőrizzék, megvédjék és helyreállítsák a Föld ökológiai rendszerének egészségét és integritását. Tekintettel a globális környezetromláshoz való eltérő hozzájárulásokra az Államok közös, de megkülönböztetett felelősséget viselnek. A fejlett országok elismerik azt a felelősséget, amit a fenntartható fejlődésre irányuló nemzetközi törekvésekben viselnek tekintettel a társadalmaik által okozott globális környezetterhelésre, valamint a technológiákra és pénzügyi forrásokra, amelyekkel rendelkeznek.”

A nemzetközileg elfogadott fejlesztési célok, köztük a Millenniumi Nyilatkozatban és a „Feladatok a XXI. századra” programban, valamint a jelen cselekvési tervben foglalt célok a

pénzforrások áramlásának jelentős növelését teszik szükségessé, amint ezt a Monterrey-i Megegyezésben kidolgozták, többek között új és kiegészítő pénzforrásokat, különösen a fejlődő országok számára, hogy támogassák az általuk kidolgozott nemzeti politikák és programok végrehajtását, a jobb kereskedelmi lehetőségeket, a környezeti szempontból megfelelő technológiák hozzáférhetőségét és átadását a kölcsönösen elfogadott koncessziós vagy kedvezményes feltételek alapján, az oktatást és a tájékoztatás javítását, a kapacitásépítést, a döntéshozatalhoz szükséges információkat és a tudományos képességeket – az e célok és kezdeményezések teljesítéséhez szükséges, elfogadott időkereten belül. Az e célok irányába való előrehaladás szükségessé teszi azt, hogy a nemzetközi közösség hajtsa végre a jelentősebb ENSZ konferenciák eredményeit, mint „A legkevésbé fejlett országokkal foglalkozó harmadik ENSZ konferencia”, „A kis fejlődő szigetállamok fenntartható fejlődésével foglalkozó globális konferencia” által elfogadott cselekvési programok és az 1992 óta megszületett kapcsolódó nemzetközi megállapodásokat, különösen a „Nemzetközi konferencia a fejlődés finanszírozásáról” és a Kereskedelmi Világszervezet Negyedik Miniszteri Konferenciája keretében elfogadottakat, beleértve azt, hogy ezekre az eredményekre a fenntartható fejlődés megvalósítási folyamatának részeként kell építeni.

82. A pénzforrások mozgósítása és fokozottan hatékony felhasználása, továbbá a szegénység felszámolására, a társadalmi körülmények javítására, az életszínvonal emelésére és a környezetünk védelmére irányuló nemzetközileg elfogadott fejlesztési célok – köztük a Millenniumi Nyilatkozatban foglalt célok – megvalósításához szükséges nemzeti és nemzetközi gazdasági feltételek megteremtése lesz az első lépés, amellyel biztosítjuk, hogy a huszonegyedik század mindenki számára a fenntartható fejlődés százada legyen.

83. A növekedésre, a szegénység felszámolására és a fenntartható fejlődésre irányuló közös törekvésünkben azon belső feltételek biztosítása jelenti a döntő kihívást, amelyek a hazai megtakarítások – mind az állami, mind a magánszféra megtakarításainak – mozgósításához, a termelő beruházások megfelelő szinten tartásához, valamint az emberi kapacitások növeléséhez szükségesek. Alapvető feladat a makrogazdasági politikák hatásosságának, koherenciájának és következetességének megerősítése. A hazai erőforrások mozgósításához, a termelékenység növeléséhez, a tőke kivonás csökkentéséhez, a magánszektor ösztönzéséhez, valamint a nemzetközi beruházások és segítségnyújtás megszerzéséhez és hatékony felhasználáshoz létfontosságú az erre alkalmas hazai környezet. Az ilyen környezet megteremtésére irányuló erőfeszítéseket a nemzetközi közösségnek támogatnia kell.

84. Segítsék elő a közvetlen külföldi beruházások nagyobb mértékű áramlását a fejlődő országokba a fenntartható fejlődési tevékenységek, köztük az infrastruktúra fejlesztés támogatására és a közvetlen külföldi beruházásból a fejlődő országok számára nyerhető előnyök növelésére, különösen az alábbiak érdekében tett intézkedésekkel:

(a) Teremtsék meg a szükséges hazai és nemzetközi feltételeket a fejlődő országokba, különösen a legkevésbé fejlett országokba irányuló közvetlen külföldi beruházás áramlás lényeges növelésének elősegítésére, ami döntő jelentőségű a fenntartható fejlődés szempontjából, különösen a fejlődő országokba áramló, az infrastruktúra és más kiemelt jelentőségű területek fejlesztésére irányuló közvetlen külföldi beruházások esetében, kiegészítve az általuk mozgósított hazai forrásokat;

(b) Ösztönözzék a közvetlen külföldi beruházást a fejlődő országokban és az átalakuló gazdaságú országokban export hiteleken keresztül, ami hozzájárulhat a fenntartható fejlődéshez.

85. Ismerjék fel azt, hogy a hivatalos fejlesztési segélyek és más források jelentős növelésére lesz szükség, ha a fejlődő országok el akarják érni a nemzetközileg elfogadott fejlesztési célokat és célkitűzéseket, többek között a Millenniumi Nyilatkozatban foglaltakat. A hivatalos fejlesztési segélynyújtás elősegítésének megerősítése érdekében együtt fogunk működni a politikák és fejlesztési stratégiák továbbfejlesztésében nemzeti és nemzetközi szinten egyaránt, valamint a segélyek hatékonyságának javításában, az alábbiak érdekében tett intézkedésekkel:

(a) Bocsássák rendelkezésre a fejlődés finanszírozásával foglalkozó nemzetközi konferencián számos fejlett ország által bejelentett kötelezettségvállalások szerinti megemelt, hivatalos fejlesztési segélyezési hozzájárulásokat. Sürgessék azokat a fejlett országokat, amelyek ezt még nem teljesítették, konkrét erőfeszítések megtételére annak érdekében, hogy a nemzeti össztermék 0,7 százalékát fordítsák a hivatalos fejlesztési segélyek céljára a fejlődő országok részére, illetve hatékonyan valósítsák meg a hivatalos fejlesztési segélyek vonatkozásában a legkevésbé fejlett országoknak tett kötelezettségvállalásukat „A legkevésbé fejlett országokról szóló cselekvési program a 2001-2010 közötti évtizedre” 83. bekezdésében foglaltak szerint. Ösztönözzék továbbá a fejlődő országokat, hogy építsenek arra az eddig elért teljesítményre, ami a hivatalos fejlesztési segélyek hatékony felhasználásának biztosításában mutatkozik a fejlesztési célok és konkrét eredmények elérésének elősegítésére vonatkozóan, a fejlődés finanszírozásával foglalkozó nemzetközi konferencián elfogadott dokumentummal összhangban. Elismerjük a támogatást nyújtó valamennyi fél erőfeszítéseit, dicséretünket fejezzük ki azoknak a támogatást nyújtó feleknek, amelyek hivatalos fejlesztési segélyezési hozzájárulása meghaladta, eléri vagy fokozatosan közelíti a célként kitűzött szinteket, továbbá aláhúzzuk annak jelentőségét, hogy meg kell vizsgálni a konkrét szintek és a célok elérésének eszközeit és időkereteit;

(b) Bátorítsák a fogadó és a támogató országokat, valamint a nemzetközi intézményeket, hogy tegyék a hivatalos fejlesztési segélyezést hatékonyabbá és eredményesebbé a szegénység felszámolásával, a fenntartott gazdasági fejlődéssel és a fenntartható fejlődéssel kapcsolatban. E tekintetben fokozzák az erőfeszítéseket a multilaterális és bilaterális pénz- és fejlesztési intézmények részéről összhangban a Monterrey-i Megegyezés 43. bekezdésével, különösen azzal a céllal, hogy a legmagasabb színvonalon harmonizálják működési eljárásaikat a tranzakciós költségek csökkentése, valamint annak érdekében, hogy a hivatalos fejlesztési segélyek folyósítását és kifizetését rugalmasabbá tegyék és az jobban megfeleljen a fejlődő országok igényeinek, számításba véve a fogadó országok saját nemzeti fejlesztési igényeit és célkitűzéseit, továbbá úgy, hogy amennyiben igénylik, a segélynyújtás közvetítő eszközeiként a fejlődő országok a magukénak tekintett és maguk által irányított, a szegénység csökkentési stratégiákat megtestesítő fejlesztési kereteiket használják fel.

86. Teljes mértékben és hatékonyan használják fel a meglévő pénzügyi mechanizmusokat és intézményeket, többek között intézkedésekkel minden szinten az alábbiak érdekében:

(a) Erősítsék a jelenlegi nemzetközi pénzügyi rendszer megreformálására irányuló folyamatban lévő erőfeszítéseket egy olyan átlátható, méltányos és mindenre kiterjedő rendszer elősegítése céljával, amely képes biztosítani a fejlődő országok hatékony részvételét a nemzetközi gazdasági döntéshozatali folyamatokban és intézményekben, továbbá hatékony és méltányos részvételüket a pénzügyi normák és szabályzatok kidolgozásában;

(b) Segítsék elő, többek között a pénzáramlással kapcsolatos átláthatóság és tájékoztatás javítására irányuló intézkedéseket a forrás- és a célországokban, hogy ezáltal hozzájáruljanak a nemzetközi pénzügyi környezet stabilizálásához. A rövidtávú tőkeáramlásokkal összefüggő túlzott bizonytalanságok hatásának mérséklését szolgáló intézkedések fontosak és megfontolandók;

(c) Biztosítsák azt, hogy a pénzügyi alapok időben, nagyobb biztonsággal és előreláthatóbban álljanak rendelkezésre a nemzetközi szervezetek és ügynökségek részére megfelelőképpen a fenntartható fejlesztési tevékenységeikhez, programjaikhoz és projektjeikhez;

(d) Ösztönözzék a magánszektor, beleértve a transznacionális vállalatokat, a magán-alapítványokat és a civil társadalmi intézményeket, hogy nyújtsanak pénzügyi és szakmai támogatást a fejlődő országoknak;

(e) Támogassák az új és a már meglévő, a közszféra és a magánszektor által közösen létrehozott ágazati finanszírozási mechanizmusokat a fejlődő országok és az átalakuló gazdaságú országok számára úgy, hogy azok különösen a kisvállalkozók, a kis- és közép-, valamint a közösségi vállalkozások javát szolgálják, valamint javítsák azok infrastruktúráját, miközben biztosítják az ilyen mechanizmusok átláthatóságát és számonkérhetőségét.

87. Üdvözljük a Globális Környezeti Alap harmadik sikeres és jelentős mértékű újrafeltöltését, amely alkalmassá teszi arra, hogy biztosítsa az új központi támogatási területek és a már meglévők finanszírozási igényeit, és fogékony maradjon a kedvezményezett országok, különösen a fejlődő országok igényei és problémái iránt, továbbra is ösztönözzék a Globális Környezeti Alapot, hogy mozgósítson kiegészítő pénzügyi alapokat a kulcsfontosságú állami és magán szervezetektől, gyorsabb és összefogottabb eljárásokkal javítsa a pénzügyi alapok kezelését, valamint egyszerűsítse a projekt ciklust.

88. Tárják fel fejlesztési célokra új állami és magán alapokból származó, újszerű finanszírozási források megeremtésének a módzatait, feltéve, hogy e források nem jelentenek túlzott megterhelést a fejlődő országok számára, figyelembe véve a Monterrey-i Megegyezés 44. bekezdésében szereplő javaslatot a fejlesztési célokhoz kapcsolódó speciális lehívási jogok elosztásáról.

89. Csökkentsék a fenntarthatatlan adósságterhet olyan intézkedésekkel, mint az adósság könnyítése, s megfelelőképpen, az adósság eltörlése, illetve más olyan újszerű mechanizmusok, amelyek a fejlődő országok, különösen a legszegényebbek és a legsúlyosabban eladósodottak adósságproblémáinak átfogó kezelésére irányulnak. Tehát az adósság könnyítési intézkedéseket, ahol ez helyénvaló, határozottan és késlekedés nélkül végre kell hajtani, így többek között a Párizsi és a Londoni Klub, valamint más érdekelt fórumok keretében a tartósan fennmaradó adósságok kezeléséhez való hozzájárulás és a fenntartható fejlődés elősegítése érdekében, miközben elismerik, hogy az adósok és a hitelezők felelőssége közös a fenntarthatatlan adóssághelyzetek megelőzésében és megoldásában, és hogy a külső adósság enyhítés kulcsszerepet játszhat olyan erőforrások felszabadításában, amelyek ezt követően a növekedés és a fenntartható fejlődés megvalósításával összhangban álló tevékenységekre fordíthatók. Ezért támogatjuk a Monterrey-i Megegyezés külső adósságról szóló 47.-51. bekezdéseit. Az adósság enyhítési eljárások során törekedjenek arra, hogy ezáltal ne hárítsanak méltatlanul nagy terheket más fejlődő országokra. A legszegényebb, az adósságok miatt sérülékeny országok esetében növeljék a vissza nem térítendő támogatások alkalmazását. Ösztönözni kell az országokat, hogy dolgozzanak ki átfogó nemzeti stratégiákat külső kötelezettségeik figyelemmel kísérésére és kezelésére, ami nemzeti sérülékenységük csökkentésének kulcsfontosságú eleme. E tekintetben lépésekre van szükség az alábbiak érdekében:

(a) Valósítsák meg késlekedés nélkül, hatékonyan és maradéktalanul a súlyosan eladósodott szegény országokkal kapcsolatos megerősített kezdeményezést (HIPC), amelyet teljes mértékben kiegészítő forrásokból kell finanszírozni, figyelembe véve, megfelelőképpen, azokat az intézkedéseket, amelyek célja, hogy valamilyen alapvető változást érjenek el természeti katasztrófák, kereskedelmi feltételekben bekövetkezett súlyos zavarok vagy konfliktusok által

okozott fenntarthatatlan adósságtelherrel küszködő fejlődő országok gazdasági körülményeiben, számításba véve a fennálló eladósodottság csökkentését célzó kezdeményezéseket.

(b) Bátorítsák minden olyan hitelező részvételét a HIPC kezdeményezésben, akik ezt még nem tették meg;

(c) Hozzák össze a nemzetközi adóssokat és hitelezőket a megfelelő nemzetközi fórumokon a fenntarthatatlan adósság időben történő és hatékony átstrukturálására, számításba véve azt az igényt, hogy, ahol ez helyénvaló, bevonják a magánszektor az eladósodásból adódó krízis megoldásába;

(d) Ismerjék el egyes alacsony jövedelmű, s különösen a kivételes körülményektől szenvedő, nem-HIPC országoknak a tartósan fennmaradó adósságból eredő problémáit;

(e) Ösztönözzék olyan újító mechanizmusok feltárását, amely célja a fejlődő országok, köztük a közepes jövedelmű országok és az átalakuló gazdaságú országok adósság problémáinak átfogó kezelése. E mechanizmusok magukban foglalhatják az „adósságot a fenntartható fejlődésért” csereügyleteket;

(f) Ösztönözzék a támogatást nyújtó országokat olyan lépések megtételére, amelyek biztosítják, hogy az adósság enyhítésére fordított forrásokat nem vonják el a fejlődő országoknak szánt hivatalos fejlesztési segélyezési forrásokból.

90. Felismerve azt, hogy a kereskedelem milyen jelentős szerepet játszhat a fenntartható fejlődés elérésében és a szegénység felszámolásában, ösztönözzük a Kereskedelmi Világszervezet (WTO) tagjait, hogy kövessék a Negyedik Miniszteri Konferenciájukon elfogadott munkaprogramot. Annak érdekében, hogy biztosítsák a fejlődő országok, köztük különösen a legkevésbé fejlettek részesedését a világkereskedelem növekedéséből a gazdasági fejlődésük igényeivel arányban, ösztönözzük a WTO tagokat, hogy tegyék meg az alábbi intézkedéseket:

(a) Segítsék elő minden olyan fejlődő ország, különösen a legkevésbé fejlett országok, valamint az átalakuló gazdaságú országok csatlakozását, amelyek WTO tagságra jelentkeznek, összhangban a Monterrey-i Megegyezéssel;

(b) Támogassák a dohai munkaprogramot, mint a fejlett és fejlődő országok részéről tett fontos kötelezettségvállalást, amely arra irányul, hogy a megfelelő kereskedelmi politikákat előtérbe helyezték a kapcsolódó fejlesztési politikáikban és programjaikban;

(c) Hajtsanak végre jelentős, kereskedelemhez kapcsolódó szakmai segítségnyújtási és kapacitásépítési intézkedéseket és támogassák a Dohai Miniszteri Konferenciát követően létrehozott, a Dohai Fejlesztési Feladattervben meghatározott Globális Letéti Alapot, a WTO-hoz kapcsolódó szakmai segítségnyújtás és kapacitásépítés megfelelő és prognosztizálható alapjának biztosítása irányába tett jelentős előrelépésként;

(d) Hajtsák végre „A kapacitásépítésre, a növekedésre és az integrációra irányuló szakmai együttműködés új stratégiáját”, amelyet megerősített a Dohai Nyilatkozat;

(e) Maradékitalanul támogassák „A legkevésbé fejlett országok részére a kereskedelemhez kapcsolódó szakmai segítségnyújtás integrált keretprogramja” megvalósítását, és sürgessék a fejlesztési partnereket, hogy jelentősen növeljék a hozzájárulásokat a Keretprogram Letéti Alapjához, összhangban a Dohai Miniszteri Nyilatkozattal.

91. A Dohai Nyilatkozattal, valamint a Dohában elfogadott más kapcsolódó határozatokkal összhangban eltökélt szándékunk, hogy konkrét intézkedéseket tegyünk a fejlődő országok által kifogásolt, a WTO egyes megállapodásainak és határozatainak végrehajtásával kapcsolatos

kérdések és problémák, köztük e megállapodások teljesítésében a részükről jelentkező nehézségek és erőforrás korlátok kezelésére.

92. Forduljanak felhívással a Kereskedelmi Világszervezet tagjaihoz, hogy teljesítsék a Dohai Miniszteri Nyilatkozatban, nevezetesen a piacokhoz való hozzáférés tekintetében – különösen a fejlődő, kiváltképpen a legkevésbé fejlett országok export érdekeltségű termékeire vonatkozóan – vállalt kötelezettségeket a következő lépések végrehajtásával, számításba véve a Dohai Miniszteri Nyilatkozat 45. bekezdését:

(a) Vizsgáljanak felül minden különleges és megkülönböztető eljárási rendelkezést azok megerősítésének, valamint pontosításának, hatékonyabbá és működőképesebbé tételének céljából, összhangban a Dohai Miniszteri Nyilatkozat 44. bekezdésével;

(b) Törekedjenek a nem mezőgazdasági termékek vámtarifáinak csökkentésére, illetve megfelelőképpen, azok megszüntetésére, ezen belül a legnagyobb vámtarifák, a magas vámtarifák és a vámtarifa kiterjesztések, valamint a nem vámjellegű korlátozások csökkentésére vagy megszüntetésére különösen a fejlődő országok export érdekeltségű termékeinek esetében. A termékek köre legyen átfogó és eleve megszabott kizárások nélküli. A tárgyalások során teljes körűen számításba kell venni a fejlődő és legkevésbé fejlett országok speciális igényeit és érdekeit, többek között úgy, hogy a csökkentési kötelezettségvállalások a javukra térjenek el a teljes viszonyosságtól, összhangban a Dohai Miniszteri Nyilatkozattal;

(c) Teljesítsék a tárgyalások eredményének előfeltételezése nélkül – a Dohai Miniszteri Nyilatkozat 13. és 14. bekezdéseiben hivatkozottak szerint – a Mezőgazdasági Megállapodás 20. cikkében kezdeményezett átfogó tárgyalásokra vonatkozó kötelezettségvállalást, amelyek célja a piacokhoz való hozzáférés lényeges javítása, az export támogatások valamennyi formájának csökkentése azok fokozatos megszüntetésének céljával, a kereskedelem torzító hazai támogatások lényeges csökkentése, miközben elfogadják, hogy a fejlődő országok számára a különleges és megkülönböztetett eljárásokra vonatkozó rendelkezések a tárgyalások minden elemének szerves részét képezik, valamint beépülnek a koncessziók és kötelezettségvállalások rendjébe, továbbá, megfelelőképpen, a még tárgyalás tárgyát képező szabályokba és szabályozási rendbe annak érdekében, hogy azok működése hatékony legyen és képessé tegyék a fejlődő országokat a fejlesztési, köztük az élelmiszerbiztonsági és vidékfejlesztési igényeik hatékony számításba vételére. Vegyék figyelembe a Kereskedelmi Világszervezet tagjai által benyújtott tárgyalási javaslatokban tükröződő nem kereskedelmi kérdéseket, és erősítsék meg azt, hogy a tárgyalások során a nem kereskedelmi kérdéseket is számításba veszik a Mezőgazdasági Megállapodás értelmében, összhangban a Dohai Miniszteri Nyilatkozattal.

93. Forduljanak felhívással azokhoz a fejlett országokhoz, amelyek ezt még nem tették meg, hogy tegyenek lépéseket a vám- és kvótamentességet élvező hozzáférés biztosítását jelentő célkitűzés elérésére minden legkevésbé fejlett ország exportja vonatkozásában „A legkevésbé fejlett országokról szóló cselekvési program a 2001-2010 közötti évtizedre” keretében elképzelték szerint, amit 2001. május 20-án fogadtak el Brüsszelben.

94. Vállaljanak kötelezettséget a Kereskedelmi Világszervezet munkaprogramjának aktív megvalósítására, hogy kezeljék azokat a kereskedelmi kérdéseket és problémákat, amelyek befolyásolják a kis, sérülékeny gazdaságoknak a multilaterális kereskedelmi rendszerbe történő teljesebb integrációját olyan módon, hogy az megfelelően speciális körülményeiknek és támogassa a fenntartható fejlődésre irányuló erőfeszítéseiket, összhangban a Dohai Nyilatkozat 35. bekezdésével.

95. Építsék ki az árufüggő országok export-termékbővítési kapacitását, többek között pénzügyi és szakmai segítségnyújtással, a gazdasági tevékenység változatosságának növelésére és a fenntartható erőforrás gazdálkodásra adott nemzetközi támogatással, továbbá kezeljék az árukkal kapcsolatos áringadozásokat, a csökkenő kereskedelmi cserearányokat, valamint erősítsék a Közös Áru Alapra vonatkozó második jelentésben foglalt tevékenységeket a fenntartható fejlődés támogatása érdekében.

96. Növeljék a kereskedelem liberalizációjából származó előnyöket a fejlődő országok, valamint az átalakuló gazdaságú országok számára, többek között a közszféra és a magánszektor közötti partnerségeken keresztül, egyebek mellett a fejlődő országok számára a szakmai segítségnyújtáshoz, a technológia fejlesztéshez, a kapacitásépítéshez nyújtott pénzügyi támogatást is magában foglaló intézkedésekkel minden szinten az alábbiak érdekében:

(a) Javítsák a kereskedelmi infrastruktúrát és erősítsék meg az intézményeket;

(b) Növeljék a fejlődő országok export-termékbővítési és -növelési kapacitását, hogy meg tudjanak birkózni az árukkal kapcsolatos áringadozásokkal és a csökkenő kereskedelmi cserearányokkal;

(c) Növeljék a fejlődő országok exportjából eredő hozzáadott értéket.

97. Folytassák a kereskedelem, a környezetvédelem és a fejlődés kölcsönösen egymást erősítő jellegének erősítését a fenntartható fejlődés elérése érdekében az alábbi intézkedésekkel minden szinten:

(a) Ösztönözzék a WTO Kereskedelmi és Környezetvédelmi Bizottságát és a WTO Kereskedelmi és Fejlesztési Bizottságát, hogy megbízatásuk keretein belül fórumként működjenek közre a tárgyalások fejlesztési és környezeti vonatkozásainak megállapítására és megvitatására, hogy elősegítsék a fenntartható fejlődést szolgáló eredmény megszületését, összhangban a Dohai Miniszteri Nyilatkozatban vállalt kötelezettségekkel;

(b) Támogassák a Dohai Miniszteri Nyilatkozat támogatásokról szóló munkaprogramjának befejezését, hogy ezáltal elősegítsék a fenntartható fejlődést és megerősítsék a környezetvédelmet, valamint ösztönözzék azon támogatások reformját, amelyek jelentős negatív hatással vannak a környezetre és összeegyeztethetetlenek a fenntartható fejlődéssel;

(c) Ösztönözzék az erőfeszítéseket az együttműködés támogatására a kereskedelem, a környezet és a fejlődés területén, így többek között a fejlődő országoknak adott szakmai segítségnyújtás terén, a WTO, az UNCTAD, az UNDP és az UNEP titkárságai, valamint más, érintett nemzetközi környezetvédelmi, fejlesztési és regionális szervezetek között;

(d) Ösztönözzék a környezeti hatásvizsgálat, mint fontos nemzeti szintű eszköz önkéntes alkalmazását a kereskedelem, a környezet és a fejlődés közötti összefüggések jobb megállapítására. Továbbá ösztönözzék az e területen tapasztalattal rendelkező országokat és nemzetközi szervezeteket, hogy ezekre a célokra nyújtsanak szakmai segítséget a fejlődő országoknak.

98. Segítsék elő, hogy a multilaterális kereskedelmi rendszer és a multilaterális környezetvédelmi megállapodások kölcsönösen támogassák egymást, összhangban a fenntartható fejlődés céljaival, a WTO-n keresztül elfogadott munkaprogram támogatásaként, miközben elismerik annak fontosságát, hogy fenntartsák mindkét eszközcsoport integritását.

99. Egészítsék ki és támogassák a Dohai Miniszteri Nyilatkozatot és a Monterrey-i Megegyezést további intézkedésekkel nemzeti, regionális és nemzetközi szinten, egyebek mellett a közszféra és a magánszektor közötti partnerségeken keretében, hogy erősítsék a keres-

kedelmi liberalizációból eredő előnyöket különösen a fejlődő országok, valamint az átalakuló gazdaságú országok számára, többek között az alábbi intézkedésekkel minden szinten:

(a) Hozzanak létre, illetve erősítsék a fennálló kereskedelmi és együttműködési megállapodásokat, összhangban a multilaterális kereskedelmi rendszerrel, a fenntartható fejlődés elérése céljából;

(b) Támogassák a környezetbarát termékek és szolgáltatások – köztük az organikus termékek – hazai és nemzetközi piacainak létrehozására és bővítésére irányuló önkéntes és a WTO-val összeegyeztethető, piaci alapú kezdeményezéseket, amelyek a környezeti és fejlesztési előnyöket maximalizálják, többek között a fejlődő országoknak nyújtott kapacitásépítésen és szakmai támogatáson keresztül;

(c) Támogassák a kereskedelmet befolyásoló hazai szabályozások egyszerűsítésére és átláthatóbbá tételére irányuló intézkedéseket, hogy ezzel segítsék az exportőröket, különösen a fejlődő országok exportőreit.

100. Kezeljék a számos fejlődő és legkevésbé fejlett országot érintő közegészségügyi problémákat, különösen a HIV/AIDS-ből, tuberkulózisból, maláriából, és más járványos betegségekből eredőket, miközben fontosnak tartják „A szellemi tulajdonjogok kereskedelemmel kapcsolatos vonatkozásairól szóló megállapodást” (TRIPS Megállapodás) és a közegészségügy kérdésével foglalkozó Dohai Nyilatkozatot, amelyben a megállapodtak arról, hogy a TRIPS Megállapodás nem akadályozza és nem akadályozhatja a WTO tagokat intézkedések megtételében a közegészség védelmére. Ennek megfelelően – miközben megismételjük a TRIPS Megállapodással kapcsolatos elkötelezettségünket – újra megerősítjük, hogy a Megállapodást oly módon lehet és kell értelmezni, illetve végrehajtani, hogy az erősítse a WTO tagok jogát a közegészség védelmére, és különösen a gyógyszerekhez való hozzáférés elősegítésére mindenki számára.

101. Az Államok működjenek együtt egy olyan támogató és nyílt nemzetközi gazdasági rendszer elősegítésére, amely gazdasági növekedést és fenntartható fejlődést eredményez minden országban, hogy ezáltal jobban tudják kezelni a környezet leromlásának problémáit. A környezetvédelmi célú kereskedelempolitikai intézkedések ne legyenek a nemzetközi kereskedelemben az önkényes vagy megalapozatlan hátrányos megkülönböztetés, vagy a burkolt korlátozás eszközei. Kerüljék az importáló ország joghatóságán kívül eső területeken jelentkező környezeti kihívások kezelésére irányuló egyoldalú intézkedéseket. Az országhatáron áterjedő vagy globális környezeti problémák kezelésére irányuló környezetvédelmi intézkedések, amennyire lehetséges, nemzetközi egyetértésen alapuljanak.

102. Tegyenek lépéseket annak érdekében, hogy a nemzetközi joggal és az Egyesült Nemzetek Alapokmányával ellentétes minden olyan egyoldalú intézkedést elkerüljenek, illetve attól tartózkodjanak, amely gátolja a gazdasági és társadalmi fejlődés maradéktalan megvalósítását az érintett országok lakossága, különösen a nők és a gyermekek részéről, s amely akadályozza jólétüket és akadályokat gördít az elé, hogy maradéktalanul élhessenek emberi jogaikkal, köztük minden egyén jogával az egészséget és a jólétet jelentő életszínvonalhoz, az élelemhez, az orvosi ellátáshoz és a szükséges társadalmi szolgáltatásokhoz. Biztosítsák azt, hogy az élelmiszert és a gyógyszereket ne lehessen politikai nyomásgyakorlás eszközeiként felhasználni.

103. Hozzanak további hatékony intézkedéseket a népek önrendelkezési jogának megvalósítását akadályozó tényezők megszüntetésére, különösen a gyarmati sorban vagy idegen megszállás alatt élő népek esetében, ami továbbra is károsan befolyásolja gazdasági és társadalmi fejlődésüket, valamint összeegyeztethetetlen az ember méltóságával és értékével,

ezért azokat le kell küzdeni és fel kell számolni. Az idegen megszállás alatt élő népek védelmét a nemzetközi humanitárius jog rendelkezéseivel összhangban kell biztosítani.

104. Az Egyesült Nemzetek Alapokmányával összhangban elfogadott „Nyilatkozat a nemzetközi jognak az államok közti baráti kapcsolatokról és együttműködésről szóló alapelveiről” alapján ez nem minősül felhatalmazásnak vagy ösztönzésnek olyan cselekedetre, amely teljesen vagy részben megbontja vagy károsítja olyan szuverén és független Államok területi integritását vagy politikai egységét, mely Államok a népek egyenlőségének és önrendelkezésének jogait kimondó alapelvek megfelelően járnak el, és így olyan kormányuk van, amely bárminemű megkülönböztetés nélkül az adott területen élő egész népet képviseli.

* * *

105. Támogassák, segítsék elő és finanszírozzák, megfelelőképpen, a környezeti szempontból megfelelő technológiákhoz, illetve „know-how”-hoz való hozzáférést, azok fejlesztését, átadását és terjesztését, különösen a fejlődő országok és az átalakuló gazdaságú országok számára, a kölcsönös megállapodás szerinti kedvező feltételek, ezen belül koncessziós vagy kedvezményt biztosító feltételek mellett, a „Feladatok a XXI. századra” program 34. fejezetében leírtak szerint, többek között az alábbi sürgős intézkedésekkel minden szinten:

(a) Hatékonyabban adjanak tájékoztatást;

(b) Erősítsék meg a fejlődő országokban meglévő nemzeti intézményi kapacitást, hogy javítsák a környezeti szempontból megfelelő technológiákhoz, illetve „know-how”-hoz való hozzáférést, valamint azok fejlesztését, átadását és terjesztését;

(c) Segítsék elő az adott ország által irányított technológiai igényfelmérést;

(d) Hozzanak létre olyan jogi és szabályozási kereteket mind a beszállító, mind a fogadó országokban, amelyek felgyorsítják a környezeti szempontból megfelelő technológiák költséghatékony módon történő átadását az állami és a magánszektor részéről egyaránt, továbbá támogassák azok megvalósítását;

(e) Segítsék elő a hozzáférést a korai riasztó rendszerekhez és mérséklési programokhoz kapcsolódó technológiákhoz, illetve ezek átadását a természeti katasztrófák által sújtott fejlődő országoknak.

106. Javítsák a technológiák átadását a fejlődő országoknak, különösen bilaterális és regionális szinten, többek között az alábbi sürgős intézkedésekkel minden szinten:

(a) Javítsák a kölcsönhatást és az együttműködést, az érdekelt felek kapcsolatait és hálózatait az egyetemek, kutatóintézmények, kormányzati szervezetek és a magánszektor között;

(b) Fejlesszék és erősítsék az olyan kapcsolódó intézményi támogatási struktúrák, mint a technológiai és termelékenységi központok, kutatási, továbbképzési és fejlesztési intézmények, valamint a nemzeti és regionális tisztább termelési központok közötti hálózatszerű együttműködést;

(c) Hozzanak létre beruházást és technológia átadást, fejlesztést és terjesztést ösztönző partnerségeket, hogy segítsenek a fejlődő országoknak és az átalakuló gazdaságú országoknak a legjobb gyakorlatok egymás közötti megosztásában és a segítségnyújtási programok elősegítésében, továbbá ösztönözzék az együttműködést a vállalatok és a kutatóintézetek között az ipari hatékonyság, a mezőgazdasági termelékenység, a környezetgazdálkodás és a versenyképesség erősítése érdekében;

(d) Nyújtsanak segítséget a fejlődő országoknak, valamint az átalakuló gazdaságú országoknak a köztulajdonban vagy állami hatáskörben lévő, környezeti szempontból megfelelő technológiákhoz, valamint a rendelkezésre álló, állami hatáskörben lévő tudományos és technológiai ismerethez, valamint azon know-how-hoz és szakértelemhez való hozzáférésben, ami ahhoz szükséges, hogy ezt a tudást függetlenül használhassák fel fejlesztési céljaik megvalósítása során;

(e) Támogassák a meglévő mechanizmusokat és, ahol szükséges, hozzanak létre új mechanizmusokat a környezeti szempontból megfelelő technológiák fejlesztésére, átadására és terjesztésére a fejlődő országok és az átalakuló gazdaságú országok részére.

* * *

107. Segítsék a fejlődő országokat a kapacitásépítésben, hogy nagyobb arányban vehessenek részt a multilaterális és globális kutatási és fejlesztési programokban. E tekintetben, erősítsék, és ahol szükséges, hozzák létre a fenntartható fejlődési központokat a fejlődő országokban.

108. Építsenek ki nagyobb kapacitást a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos tudomány és technológia terén, akciókat végrehajtva az együttműködés és a partnerségek javítására a kutatások és fejlesztések érdekében, valamint ezek széleskörű alkalmazásának javítására a fejlődő és fejlett országok kutatóintézményei, egyetemei, magánszektorai, kormányai, nem kormányzati szervezetei és hálózatai, valamint tudósai és akadémikusai között, továbbá e tekintetben ösztönözzék a hálózatszerű együttműködést a tudományos kiválósági központokkal és e központok között a fejlődő országokban.

109. Javítsák a politikák alakítását és a döntéshozatalt minden szinten, többek között a természet- és társadalomtudósok, a tudósok és a politikai döntéshozók közti jobb együttműködéssel, ami magában foglalja az alábbi sürgős intézkedéseket minden szinten:

(a) Növeljék a tudományos ismeretek és a technológia felhasználását, továbbá növeljék a helyi ismeretek és az őshonos ismeretek hasznosítását ezen ismeretek birtokosainak tiszteletben tartásával és a nemzeti jogszabályokkal összhangban;

(b) Fokozottan használják fel az integrált tudományos értékeléseket, a kockázateértékeléseket, valamint a tudomány- és ágazatközi megközelítéseket;

(c) Továbbra is támogassák a döntéshozatalt támogató nemzetközi tudományos értékeléseket és működjenek együtt azokkal, így többek között az Éghajlatváltozási Kormányközi Testülettel, a fejlődő országok szakembereinek széleskörű részvételével;

(d) Segítsék a fejlődő országokat tudományos és technológiai politikáik kidolgozásában és végrehajtásában;

(e) Hozzanak létre partnerségeket a tudományos, az állami és a magánintézmények között, valamint vonják be a tudósok tanácsait a döntéshozó testületekbe, hogy ezáltal nagyobb szerepet biztosítsanak a tudomány, a technológiafejlesztés és a műszaki ágazatok számára;

(f) Segítsék elő és javítsák a tudományosan megalapozott döntéshozatalt, valamint erősítsék meg újra az elővigyázatossági megközelítést a „Riói nyilatkozat a környezetről és a fejlődésről” 15. alapelvében leírtak szerint, amely megállapítja:

„A környezet védelme érdekében az Államok széles körben alkalmazzák lehetőségeik szerint az elővigyázatossági megközelítést. Ahol súlyos vagy visszafordíthatatlan kár veszélye áll fenn, a teljes tudományos bizonyosság hiányát nem fogják felhasználni indokként a környezetromlás megelőzéséhez szükséges költséghatékony intézkedések elhalasztására.”

110. Segítsék a fejlődő országokat nemzetközi együttműködéssel, hogy növeljék kapacitásukat a környezetvédelmi problémák kezeléséhez szükséges erőfeszítésekre, ezen belül a környezet irányítási és védelmi politikáik kidolgozására és végrehajtására, többek között az alábbi sürgős intézkedésekkel minden szinten:

(a) Javítsák ezen országok esetében a tudomány és technológia felhasználását a környezeti megfigyelések, értékelési modellek, pontos adatbázisok és integrált információs rendszerek céljaira;

(b) Segítsék elő, illetve ahol szükséges, javítsák ezen országok esetében a műholdas technológiák felhasználását a minőségi adatok gyűjtésének, ellenőrzésének és frissítésének, valamint a légi és földi megfigyelések további javításának céljaira úgy, hogy ezáltal támogatják a minőségi, pontos, hosszútávú, konzisztens és megbízható adatok gyűjtésére irányuló erőfeszítéseiket;

(c) Hozzák létre, illetve ahol szükséges, fejlesszék tovább a nemzeti statisztikai szolgálatokat úgy, hogy azok képesek legyenek olyan megfelelő adatok biztosítására a tudományos oktatási, kutatási és fejlesztési tevékenységekről, amelyek a tudománnyal és a technológiával kapcsolatos hatékony politikai döntéshozatalhoz szükségesek.

111. Hozzanak létre rendszeres csatornákat a politika döntéshozók és a tudományos közösség között tudományos és technológiai tanácsok kérésére és fogadására a „Feladatok a XXI. századra” program végrehajtásához; hozzák létre és erősítsék meg a fenntartható fejlődés tudományos és oktatási hálózatait minden szinten azzal a céllal, hogy megosszák egymással az ismereteket, a tapasztalatokat és a legjobb gyakorlatokat, valamint tudományos kapacitásokat építsenek ki, különösen a fejlődő országokban.

112. Használják fel az információs és kommunikációs technológiákat, ahol szükséges, eszközként a kommunikáció gyakoriságának növelésére, a tapasztalatok és az ismeretek megosztására, valamint az információs és kommunikációs technológia minőségének és az ahhoz való hozzáférés javítására minden országban, építve az Egyesült Nemzetek Információs és Kommunikációs Technológiai Munkacsoportja által támogatott tevékenységre és más kapcsolódó nemzetközi és regionális fórumok erőfeszítéseire.

113. Támogassák a közpénzekből finanszírozott kutató és fejlesztő egységek stratégiai szövetségeiben való részvételét a tisztább termelés és termék-technológiák elérésére irányuló kutatás és fejlesztés megerősítése céljából, többek között valamennyi forrásból megfelelő pénzügyi és technikai erőforrások, köztük új és kiegészítő erőforrások mozgósításával, továbbá ösztönözzék e technológiák átadását és terjesztését, különösen a fejlődő országok részére.

114. Vizsgálják meg a globális közérdeklődésre számot tartó kérdéseket nyílt, átlátható és mindenki közreműködésére építő vitafórumok keretében, hogy elősegítsék e kérdések jobb megértését a nyilvánosság részéről.

115. Határozzák el továbbá, hogy összehangoltan cselekszenek a nemzetközi terrorizmussal szemben, amely súlyos akadályokat gördít a fenntartható fejlődés elé.

* * *

116. Az oktatás döntő jelentőségű a fenntartható fejlődés előmozdítása szempontjából. Alapvető fontosságú tehát a szükséges erőforrások, köztük a pénzügyi források mozgósítása minden szinten, a támogatást nyújtó bilaterális és multilaterális intézmények, köztük a Világbank és a regionális fejlesztési bankok, továbbá a civil társadalom és az alapítványok részéről a nemzeti kormányok erőfeszítéseinek kiegészítéseként, a következő célok és intézkedések megvalósítására:

(a) Teljesítsék a Millenniumi Nyilatkozatban foglalt, a teljeskörű általános iskolai oktatás elérésére vonatkozó fejlesztési célt, biztosítva azt, hogy 2015-re a gyermekek, fiúk és lányok egyaránt, mindenütt teljes mértékben elvégezhesék az általános iskolát;

(b) Biztosítsák minden gyermek, különösen a vidéken és a szegénységben élők, ezen belül különösen a lányok számára a hozzáférést és a lehetőséget az általános iskola teljes mértékű elvégzésére;

117. Biztosítsanak pénzügyi segítséget és támogatást az oktatás, a kutatás, a nyilvánosság tájékozottságát javító programok és a fejlesztési intézetek számára a fejlődő országokban és az átalakuló gazdaságú országokban az alábbiak érdekében:

(a) Tartsák fenn oktatási infrastruktúráikat és programjaikat, köztük a környezeti és közegészségügyi oktatáshoz kapcsolódókat;

(b) Vizsgálják meg a sok felsőoktatási intézményt, köztük az egyetemeket – szerte a világban, különösen a fejlődő országokban és az átalakuló gazdaságú országokban – sújtó gyakori és súlyos pénzügyi megszorítások elkerülésének eszközeit.

118. Kezeljék a HIV/AIDS oktatási rendszerre gyakorolt hatását azokban az országokban, amelyeket ez az általános járvány súlyosan érint.

119. Fordítsanak nemzeti és nemzetközi erőforrásokat az alapoktatásra az „Oktatást Mindenkinek” Dakari Cselekvési Keretprogramban javasoltak szerint, valamint a fenntartható fejlődés jobb integrálására az oktatásba, illetve a bilaterális és multilaterális fejlesztési programokba, továbbá javítsák a közpénzekből finanszírozott kutatás, fejlesztés és fejlesztési programok közötti integrációt.

120. Szüntessék meg a nemek közti egyenlőtlenségeket az általános és középiskolai oktatásban 2005-re az „Oktatást Mindenkinek” Dakari Cselekvési Keretprogramban előírtak szerint, valamint az oktatás minden szintjén legkésőbb 2015-re, hogy teljesítsék a Millenniumi Nyilatkozatban foglalt fejlesztési célokat, intézkedésekkel biztosítva, többek között az egyenlő hozzáférési lehetőséget az oktatás, továbbképzés és kapacitásépítés minden szintjéhez és formájához, a nemek közti egyenlőtlenség megszüntetésének előtérbe helyezésével és az erre fogékony oktatási rendszer létrehozásával.

121. Integrálják a fenntartható fejlődést az oktatási rendszerekbe az oktatás minden szintjén, hogy ezzel támogassák az oktatást, mint a változás egyik kulcsfontosságú hajtóerejét.

122. Dolgozzák ki, hajtsák végre, kísérik figyelemmel, illetve vizsgálják felül az oktatási cselekvési terveket és programokat, megfelelőképpen, nemzeti, országon belüli és helyi szinteken, amelyek tükrözik az „Oktatást Mindenkinek” Dakari Cselekvési Keretprogramot és megfelelnek a helyi körülményeknek és a közösségfejlesztés megvalósítására irányuló igényeknek, továbbá tegyék a fenntartható fejlődés érdekében folytatott oktatást e tervek részévé.

123. A közösség minden tagja számára biztosítsák a formális és a nem formális, folytonos oktatási lehetőségek széles skáláját, ezen belül önkéntes közösségi szolgáltatási programokat az írástudatlanság felszámolására, az élethosszig tartó tanulás fontosságának hangsúlyozására és a fenntartható fejlődés elősegítésére.

124. Támogassák az oktatás felhasználását a fenntartható fejlődés előmozdítására, többek között az alábbi sürgős intézkedésekkel minden szinten:

(a) Integrálják az információs és kommunikációs technológiát az iskolai tanterv kidolgozásába, hogy biztosítsák a vidéki és városi közösségek ahhoz való hozzáférését, és nyújtsanak segítséget, különösen a fejlődő országoknak, többek között az ilyen technológiákhoz szükséges támogató környezet megteremtésében;

(b) Segítsék elő, megfelelőképpen, a fejlődő országok diákjai, kutatói és mérnökei számára a fejlett országok egyetemeinek és kutató intézeteinek programjaihoz való megfizethető és nagyobb mértékű hozzáférést a tapasztalatcsere és kapacitások támogatása érdekében, ami valamennyi partner javát fogja szolgálni;

(c) Folytassák a Fenntartható Fejlődési Bizottság fenntartható fejlődésre vonatkozó oktatási munkaprogramjának a végrehajtását;

(d) Javasolják az Egyesült Nemzetek Közgyűlésének, hogy fontolja meg a fenntartható fejlődésre vonatkozó oktatásnak szentelt, 2005-ben kezdődő évtized elfogadását.

* * *

125. Erősítsék meg és gyorsítsák fel az emberi, intézményi és infrastruktúra kapacitás építésével kapcsolatos kezdeményezéseket, és segítsék elő e tekintetben azokat a partnerségeket, amelyek megfelelnek a fejlődő országok meghatározott igényeinek a fenntartható fejlődéssel összefüggésben.

126. Támogassák a helyi, nemzeti, szubregionális és regionális kezdeményezéseket arra irányuló akciókkal, hogy ismereteket és technikákat fejlesszenek ki, használjanak fel és adaptáljanak, valamint helyi, nemzeti, szubregionális és regionális oktatási, kutatási és továbbképzési kiválósági központokat támogassanak annak érdekében, hogy erősítsék a fejlődő országok és az átalakuló gazdaságú országok tudás-kapacitását, többek között minden forrásból megfelelő pénzügyi és más erőforrások, köztük új és kiegészítő erőforrások mozgósításával;

127. Biztosítsanak szakmai és pénzügyi segítséget a fejlődő országoknak, többek között olyan kapacitásépítési erőfeszítések erősítésével, mint az Egyesült Nemzetek Fejlesztési Programja által irányított „Kapacitás 21” program az alábbiak érdekében:

(a) Mérjék fel saját kapacitásfejlesztési szükségleteiket és lehetőségeiket egyéni, intézményi és társadalmi szinten;

(b) Tervezzenek kapacitásépítési programokat és támogassák azokat a helyi, nemzeti és közösségi szintű programokat, amelyek arra összpontosítanak, hogy hatékonyabban feleljenek meg a globalizáció kihívásainak és elérjék a nemzetközileg elfogadott, ezen belül a Millenniumi Nyilatkozatban foglalt fejlesztési célokat;

(c) Fejlesszék a civil társadalom, ezen belül, az ifjúság kapacitását, hogy részt tudjon venni, megfelelőképpen, a fenntartható fejlesztési politikák és stratégiák tervezésében, végrehajtásában és felülvizsgálatában minden szinten;

(d) Építsék ki, illetve ahol szükséges, erősítsék meg a „Feladatok a XXI. századra” program hatékony végrehajtásához szükséges nemzeti kapacitásokat.

* * *

128. Biztosítsák a hozzáférést nemzeti szinten a környezeti információkhoz, a bírósági és a közigazgatási eljárásokhoz a környezeti ügyekben, valamint biztosítsák a nyilvánosság részvételét a döntéshozatalban a „Riói nyilatkozat a környezet és a fejlődésről” 10. alapelvének előmozdítása érdekében, maradéktalanul figyelembe véve a Nyilatkozat 5., 7. és 11. alapelvét.

129. Erősítsék meg a fenntartható fejlődési politikákhoz és programokhoz szükséges nemzeti és regionális tájékoztatási, statisztikai és elemző szolgáltatásokat, amelyek magukban foglalják a nem, a kor és más tényezők szerint bontott adatokat, továbbá ösztönözzék a támogatókat pénzügyi és szakmai segítségnyújtásra a fejlődő országok számára ahhoz, hogy erősítsék kapacitásukat a fenntartható fejlődést szolgáló politikák kialakítására és programok végrehajtására.

130. Ösztönözzék az országokat a fenntartható fejlődés indikátoraival kapcsolatos munka folytatására nemzeti szinten, beleértve a nemekkel kapcsolatos szempontok integrálását is önkéntes alapon, a nemzeti feltételeknek és prioritásoknak megfelelően.

131. Segítsék elő az indikátorokkal kapcsolatos további munkát, összhangban a Fenntartható Fejlődés Bizottság 9/4 határozatának 3. bekezdésével.

132. Segítsék elő a Föld-megfigyelési technológiák fejlesztését és szélesebb körű felhasználását, köztük a műholdas távérzékelést, a globális térképészeti és földrajzi információs rendszereket azzal a céllal, hogy a környezeti hatásokról, földhasználatról, a földhasználat változásáról minőségi adatokat gyűjtsenek, többek között az alábbi sürgős intézkedésekkel minden szinten:

(a) Erősítsék a globális megfigyelési rendszerek és az integrált globális megfigyelésekkel foglalkozó kutatási programok közötti együttműködést és koordinálást, figyelembe véve a kapacitásépítést, valamint a földi megfigyelésekből, műholdas távérzékelésből és más forrásokból származó adatok valamennyi ország közti megosztására vonatkozó igényt;

(b) Fejlesszenek ki olyan információs rendszereket, amelyek lehetővé teszik az értékes adatok egymással való megosztását, beleértve a Föld-megfigyelési adatok aktív cseréjét;

(c) Ösztönözzék a globális térképészeti kezdeményezéseket és partnerségeket.

133. Támogassák az országokat, különösen a fejlődő országokat, nemzeti erőfeszítéseikben, melyek az alábbiakra irányulnak:

(a) Pontos, hosszútávú, konzisztens és megbízható adatokat gyűjtése;

(b) A műholdas és távérzékelési technológiák felhasználása adatgyűjtésre és a földi megfigyelések további javítására;

(c) A műholdas távérzékelés, műholdas globális helymeghatározás, térképészeti és földrajzi információs rendszerek technológiáinak alkalmazásával a földrajzi információkhoz való hozzáférés, azok vizsgálata és felhasználása.

134. Támogassák a természeti katasztrófák megelőzésére és mérséklésére irányuló erőfeszítéseket, többek között az alábbi sürgős intézkedésekkel minden szinten:

(a) Biztosítsanak megfizethető hozzáférést a katasztrófákkal kapcsolatos információhoz a korai riasztás céljaira;

(b) A rendelkezésre álló adatokat, különösen a globális meteorológiai rendszerekből származókat, alakítsák át kellő időben hozzáférhető és hasznos termékekké.

135. Fejlesszék a környezeti hatásvizsgálatokat és segítsék elő szélesebb körű alkalmazásukat, többek között mint egy nemzeti eszközt, megfelelőképpen, alapvető döntéshozatalt támogató információ biztosítására az olyan projektekről, amelyek jelentős káros környezeti hatásokat okozhatnak.

136. Támogassák és fejlesszék tovább a politikák, a stratégia és a projektek szintjén a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos helyi, nemzeti és szükség szerint regionális szintű döntéshozatal módszertanát. E tekintetben hangsúlyozzák azt, hogy az adott országban

felhasználható helyénvaló módszertan kiválasztásának meg kell felelnie az ország sajátos feltételeinek és körülményeinek, annak önkéntes alapon kell történnie, továbbá összhangban kell lennie az adott ország kiemelt fejlesztési szükségleteivel.

XI. A fenntartható fejlődés intézményi kerete

137. Egy hatékony intézményi keret a fenntartható fejlődés számára minden szinten kulcsfontosságú a „Feladatok a XXI. századra” program maradéktalan végrehajtása, a Fenntartható Fejlődési Világtalálkozó eredményeiből adódó teendők ellátása, valamint a felmerülő fenntartható fejlődési kihívásoknak való megfelelés érdekében. Egy ilyen keret erősítésére irányuló erőfeszítéseknek építeniük kell a „Feladatok a XXI. századra” program rendelkezéseire éppúgy, mint annak 1997. évi további végrehajtási programjára, valamint a környezetről és a fejlődésről szóló Riói Nyilatkozatban foglalt alapelvekre, és elő kell segítenie a nemzetközileg elfogadott, többek között a Millenniumi Nyilatkozatban foglalt fejlesztési célok elérését, figyelembe véve a Monterrey-i Megegyezést, illetve az 1992 utáni jelentős ENSZ konferenciák és nemzetközi megállapodások vonatkozó eredményeit. E keretnek meg kell felelnie minden ország igényeinek, figyelembe véve a fejlődő országok sajátos igényeit, köztük a végrehajtás eszközeire vonatkozó igényeket. Ennek szükségszerűen a fenntartható fejlődéssel foglalkozó nemzetközi testületek és szervezetek megerősödését kell eredményeznie, miközben tiszteletben tartja azok meglévő megbízatását, továbbá meg kell erősítenie az érintett regionális, nemzeti és helyi intézményeket is.

138. A jó kormányzás alapvető fontosságú a fenntartható fejlődés szempontjából. A megfelelő gazdaságpolitikák, az emberek igényeinek megfelelni képes szilárd demokratikus intézmények és a jobb infrastruktúra képezik a fenntartott gazdasági növekedés, a szegénység felszámolása és a munkahelyteremtés alapját. A szabadság, a béke és a biztonság, az országon belüli stabilitás, az emberi jogok, köztük a fejlődéshez való jog tiszteletben tartása, a törvényesség, a nemek egyenlősége, a piac-orientált politikák, valamint az igazságos és demokratikus társadalmak iránti átfogó elkötelezettség szintén alapvető fontosságúak és egymást kölcsönösen erősítik.

A. Célkitűzések

139. A fenntartható fejlődés intézményi megoldásainak erősítését célzó intézkedések minden szinten a „Feladatok a XXI. századra” program¹ keretében kell, hogy megvalósuljanak, továbbá építeniük kell az ENSZ Környezet és Fejlődés Konferenciája óta bekövetkezett fejleményekre, és többek között az alábbi célkitűzések megvalósulását kell eredményezniük:

- (a) A fenntartható fejlődés melletti elkötelezettség erősítése;
- (b) A fenntartható fejlődés gazdasági, társadalmi és környezeti dimenzióinak kiegyensúlyozott módon való integrálása;
- (c) A „Feladatok a XXI. századra” program végrehajtásának erősítése, többek között a pénzügyi és technológiai erőforrások mozgósításával, valamint kapacitásépítési programokkal, különösen a fejlődő országok számára;
- (d) A koherencia, a koordináció és a monitorozás erősítése;
- (e) A törvényesség elősegítése és a kormányzati intézmények erősítése;

¹ E fejezet keretében a „Feladatok a XXI. századra” programot tartalmazó hivatkozások úgy értendők, hogy magukban foglalják a „Feladatok a XXI. századra” programot, annak további végrehajtási programját, valamint a Csúcstalálkozó eredményeit.

(f) Az eredményesség és a hatékonyság növelése a nemzetközi szervezetek tevékenységei közti átfedések és megkettőzések korlátozásával, az Egyesült Nemzetek rendszerén belül és kívül, megbízatásuk és összevethető előnyeik alapján;

(g) A civil társadalom és más érdekelt felek részvételének és eredményes bevonásának erősítése a „Feladatok a XXI. századra” program végrehajtásában, továbbá az átláthatóság és a nyilvánosság széleskörű részvételének elősegítése;

(h) A kapacitások erősítése a fenntartható fejlődés érdekében minden szinten, különösen a fejlődő országokban;

(i) A nemzetközi együttműködés erősítése azzal a céllal, hogy megerősítsék a „Feladatok a XXI. századra” program, valamint a Világtalálkozó eredményeinek végrehajtását.

B. A fenntartható fejlődés intézményi keretének erősítése nemzetközi szinten

140. A nemzetközi közösség:

(a) Javítsa a „Feladatok a XXI. századra” programban tükröződő fenntartható fejlődési célok, a „Feladatok a XXI. századra” program végrehajtására irányuló támogatás és a Világtalálkozó eredményeinek integrálását az Egyesült Nemzetek érintett szervezetei, programjai és pénzalapjai, a Globális Környezeti Alap és a nemzetközi pénz- és kereskedelmi intézmények politikáiba, munkaprogramjaiba és működési útmutatóiba azok megbízatásainak keretein belül, miközben hangsúlyozza azt, hogy tevékenységeikben maradéktalanul figyelembe kell venniük a fenntartható fejlődés elérése érdekében – különösen a fejlődő országokban, valamint, ahol helyénvaló, az átalakuló gazdaságú országokban – kialakított nemzeti programokat és prioritásokat;

(b) Erősítse az együttműködést az Egyesült Nemzetek rendszerén, a nemzetközi pénzügyi intézményeken, a Globális Környezeti Alap és a WTO keretén belül, illetve ezek között, felhasználva ebben az Egyesült Nemzetek Vezető Tisztségviselőinek Koordinációs Testületét, az Egyesült Nemzetek Fejlesztési Csoportját, a Környezetirányítási Csoportot és a szervezetek közötti koordinációval foglalkozó további testületeket. Megerősített együttműködést kell folytatni a szervezetek között a témakörhöz kapcsolódó valamennyi összefüggés tekintetében, különösen operatív szinten, továbbá partnerségi megoldásokra is támaszkodva sajátos kérdésekben, különösképpen annak érdekében, hogy támogassák a fejlődő országok erőfeszítéseit a „Feladatok a XXI. századra” program végrehajtására;

(c) Erősítse és jobban integrálja a fenntartható fejlődési politikák és programok három dimenzióját, valamint segítse elő a fenntartható fejlődési célkitűzések maradéktalan integrálását azon testületek programjaiba és politikáiba, amelyek elsősorban társadalmi kérdésekkel foglalkoznak. A fenntartható fejlődésnek különösen a társadalmi dimenzióját kell erősíteni, többek között a Szociális Fejlesztési Világtalálkozó eredményeinek megvalósítását és ennek ötéves felülvizsgálatát hangsúlyozva és számításba véve az azokról készült jelentéseket, valamint támogatva a szociális védőrendszereket;

(d) Hajtsa végre teljes mértékben az Egyesült Nemzetek Környezetvédelmi Programja Kormányzó Tanácsának hetedik rendkívüli ülészakán a nemzetközi környezetvédelmi kormányzásról elfogadott I. számú határozatában foglalt eredményeket, és forduljon felhívással a Közgyűléshez annak ötvenhetedik ülészakán, hogy vizsgálja meg a Kormányzó Tanácsban, illetve a Globális Miniszteri Környezetvédelmi Fórumban a tagviszony teljes körűvé tételének fontos, de bonyolult kérdését;

(e) Foglalkozzon aktívan és építő jelleggel azon tárgyalások időben történő befejezésének biztosításával, amelyek az Egyesült Nemzetek egy átfogó korrupcióellenes egyezményéről folynak, ami magában foglalja a jogellenesen megszerzett pénzügyi alapok származási országba történő visszajuttatásának kérdését is;

(f) Támogassa a vállalati felelősséget és számonkérhetőséget, valamint a fenntartható fejlődéssel kapcsolatban a legjobb gyakorlatok cseréjét, többek között megfelelőképpen, az érdekelt felek közötti párbeszéddel, például a Fenntartható Fejlődés Bizottság keretében és más kezdeményezések segítségével;

(g) Tegyen konkrét lépéseket a Monterrey-i Megegyezés végrehajtására minden szinten.

141. A jó kormányzás nemzetközi szinten alapvető fontosságú a fenntartható fejlődés eléréséhez. Egy dinamikus és támogató nemzetközi gazdasági környezet biztosítása érdekében fontos, hogy elősegítsék a globális gazdasági kormányzást a fejlődő országok fejlődési perspektíváira hatást gyakorló, nemzetközi pénzügyi, kereskedelmi, technológiai és beruházási mintajellegű eljárásokon keresztül. Ennek érdekében a nemzetközi közösség tegyen meg minden szükséges és megfelelő intézkedést, így többek között biztosítsa a strukturális és makrogazdasági reform támogatását, a külső adósságok problémájának átfogó megoldását, valamint a piacokhoz való hozzáférés növelését a fejlődő országok számára. A nemzetközi pénzügyi rendszer reformjára irányuló erőfeszítéseket nagyobb átláthatósággal és a fejlődő országoknak a döntéshozatali folyamatokban való hatékony részvételével kell folytatni. Az egyetemleges, szabályokon alapuló, nyílt, hátrányos megkülönböztetéstől mentes és méltányos multilaterális kereskedelmi rendszer, valamint a jelentős kereskedelmi liberalizáció lényegesen ösztönözheti a fejlődést világméretben a fejlődés valamennyi szakaszában lévő ország javára.

142. Egy aktív és hatékony ENSZ rendszer alapvető fontosságú a nemzetközi együttműködés előmozdításához a fenntartható fejlődés érdekében, valamint egy mindenki javára működő globális gazdasági rendszerhez. Erre tekintettel lényeges az Egyesült Nemzetek eszméi és a nemzetközi jog alapelvei – köztük az Egyesült Nemzetek Alapokmányában foglalt alapelvek – iránti, valamint az Egyesült Nemzetek rendszerének és más multilaterális intézmények erősítése és azok működése javításának támogatása melletti határozott elkötelezettség. Az Államok ugyancsak a lehető legrövidebb időn belül teljesítsék az arra vonatkozó kötelezettségvállalásukat, hogy megtárgyalják és véglegesítik az Egyesült Nemzetek korrupció elleni egyezményét, amely a korrupció minden vonatkozásával foglalkozik, beleértve a jogellenesen szerzett pénzalapoknak a származási országokba való visszajuttatását, továbbá a pénzmosás felszámolása érdekében folytatott erőteljesebb együttműködés elősegítését.

C. A Közgyűlés szerepe

143. Az Egyesült Nemzetek Közgyűlése fogadja el a fenntartható fejlődést mint az Egyesült Nemzetek tevékenységeit teljességgel átfogó keret kulcsfontosságú elemét, különösen a nemzetközileg elfogadott, köztük a Millenniumi Nyilatkozatban foglalt fejlesztési célok megvalósítása érdekében, valamint adjon mindenre kiterjedő politikai iránymutatást a „Feladatok a XXI. századra” program és annak felülvizsgálatában foglaltak végrehajtásához.

D. A Gazdasági és Társadalmi Tanács szerepe

144. Az Egyesült Nemzetek Alapokmányának vonatkozó rendelkezései és a „Feladatok a XXI. századra” program rendelkezései értelmében, amelyek érintik a Gazdasági és Társadalmi Tanácsot, valamint a Közgyűlés 48/162 és 50/227 számú határozatai alapján, amelyek

megerősítették a Tanácsot, mint az Egyesült Nemzetek rendszere és szakosított szervezetei közti koordináció és a kiegészítő testületek, különösen a funkcionális bizottságok felügyeletének központi mechanizmusát, illetve annak érdekében, hogy elősegítsék a „Feladatok a XXI. századra” program végrehajtását az egész rendszerre kiterjedő koordináció erősítésével, a Tanácsnak az alábbiakat kell tennie:

(a) Növelje az egész rendszerre kiterjedő koordinálást és kiegyensúlyozott integrálást felügyelő szerepét az Egyesült Nemzetek fenntartható fejlődés előmozdítására irányuló politikáinak és programjainak gazdasági, társadalmi és környezeti vonatkozásaival kapcsolatban;

(b) Szervezze meg a fenntartható fejlődési témakörök, köztük a végrehajtás eszközeinek időszakonkénti áttekintését a „Feladatok a XXI. századra” program végrehajtásához kapcsolódóan. E témakörökhöz kapcsolódóan a Fenntartható Fejlődési Bizottság ajánlásokat dolgozhatna ki;

(c) Hasznosítsa maradéktalanul magas szintű, koordinálási és operatív tevékenységeit, valamint munkájának általános szakaszait annak érdekében, hogy hatékonyan figyelembe vegyék az Egyesült Nemzetek fenntartható fejlődéssel kapcsolatban végzett munkájának minden érintett vonatkozását. Ebben az összefüggésben a Tanács ösztönözze a magasszintű szakaszban és az érintett funkcionális bizottságok munkájában a nagy csoportok aktív részvételét, összhangban a vonatkozó eljárési szabályokkal;

(d) Segítse elő a „Feladatok a XXI. századra” program végrehajtásában érintett funkcionális bizottságai és más kiegészítő testületei tevékenységeinek fokozott koordinálását, egymást kiegészítő jellegét, eredményességét és hatékonyságát;

(e) Fejezze be a fejlődéshez szükséges energiával és természeti erőforrásokkal foglalkozó bizottság munkáját és annak feladatát adja át a Fenntartható Fejlődés Bizottságnak;

(f) Biztosítsa fenntartható és összehangolt módon a szoros kapcsolatot a Tanácsnak a Világtalálkozót követő lépésekben vállalt szerepe, illetve a Monterrey-i Megegyezés végrehajtásában betöltött szerepe között. E célból a Tanács vizsgálja meg olyan megoldások kidolgozásának módjait, amelyek alapján találkozóit összekapcsolják a Bretton Woods intézményekkel és a Kereskedelmi Világszervezettel a Monterrey-i Megegyezésben leírtak szerint;

(g) Fokozza erőfeszítéseit annak biztosítására, hogy a „Feladatok a XXI. századra” program összehangolt végrehajtására irányuló tevékenységeinek szerves részét képezze a nemekkel kapcsolatos teendők előtérbe helyezése.

E. A Fenntartható Fejlődés Bizottság szerepe és funkciója

145. A Fenntartható Fejlődés Bizottság maradjon továbbra is a fenntartható fejlődéssel foglalkozó magas szintű bizottság az Egyesült Nemzetek rendszerében, és legyen a fenntartható fejlődés három dimenziója integrálásához kapcsolódó kérdések vizsgálatának fóruma. Bár a Bizottság szerepe, funkciói és megbízatása a „Feladatok a XXI. századra” program vonatkozó részeiben leírtak és a Közgyűlés 47/191 számú határozatában elfogadottak alapján továbbra is megfelelő, de a Bizottságot meg kell erősíteni tekintettel az érintett intézmények és szervezetek szerepére. A Bizottság kibővített szerepkörébe tartozzon bele a „Feladatok a XXI. századra” program végrehajtásával kapcsolatos előrehaladás áttekintése és ellenőrzése, valamint a végrehajtás, a kezdeményezések és a partnerségek koherenciájának előmozdítása.

146. Ebben az összefüggésben a Bizottság hangsúlyozza jobban azokat az akciókat, amelyek lehetővé teszik a végrehajtást minden szinten, beleértve a kormányok, a nemzetközi

szervezetek és az érintett érdekelt felek közötti, a „Feladatok a XXI. századra” program végrehajtására irányuló partnerségek támogatását és elősegítését.

147. A Bizottság:

(a) Tekintse át és értékelje a „Feladatok a XXI. századra” program terén elért haladást és segítse elő annak további végrehajtását;

(b) Összpontosítson a specifikus ágazati kérdések más ágazatokat érintő vonatkozásaira és biztosítson fórumot a politikák jobb integrálására, többek között a magasszintű szakaszok keretében a fenntartható fejlődés különböző dimenzióival és ágazataival foglalkozó miniszterek közti tanácskozáson keresztül;

(c) Foglalkozzon a „Feladatok a XXI. századra” program végrehajtásához kapcsolódó új kihívásokkal és lehetőségekkel;

(d) Összpontosítson a „Feladatok a XXI. századra” program végrehajtásához kapcsolódó akciókra, minden második évre korlátozva a Bizottság ülészeit folytatott tárgyalásokat;

(e) Korlátozza az egyes ülészek során megtárgyalandó témák számát.

148. A végrehajtás elősegítésében betöltött szerepéhez kapcsolódóan, a Bizottság hangsúlyozza a következőket:

(a) Tekintse át az eddig elért haladást és segítse elő a „Feladatok a XXI. századra” program további végrehajtását. Ebben az összefüggésben a Bizottság állapítsa meg a végrehajtás akadályait és fogalmazzon meg ajánlásokat ezen akadályok leküzdésére;

(b) Legyen a fenntartható fejlődést elősegítő partnerségekről folytatott viták, ezen belül a tanulságok, az elért haladás és a legjobb gyakorlatok egymással való megosztásának központi helye;

(c) Tekintse át a fenntartható fejlődést előmozdító pénzügyi segítségnyújtással és technológia átadással, valamint a kapacitásépítéssel kapcsolatos kérdéseket, miközben teljes mértékben hasznosítja a rendelkezésre álló információkat. E tekintetben a Fenntartható Fejlődés Bizottság megvizsgálhatná a nemzeti jelentések és a regionális tapasztalatok hatékonyabb felhasználását, és e célból megfelelő ajánlásokat fogalmazhatna meg;

(d) Biztosítson fórumot azon intézkedések elemzésére és az azokkal kapcsolatos tapasztalatcserére, amelyek segítik a fenntartható fejlődés tervezését, a döntéshozatalt és a fenntartható fejlődési stratégiák végrehajtását. E tekintetben a Bizottság megvizsgálhatná a nemzeti és regionális jelentések hatékonyabb felhasználását;

(e) Vegyék számításba a fenntartható fejlődés területén megvalósult jelentős jogi fejleményeket, kellő figyelmet szentelve az érintett kormányközi testületek szerepének a „Feladatok a XXI. századra” program nemzetközi jogi eszközökhöz és mechanizmusokhoz kapcsolódó végrehajtásának elősegítése terén.

149. A Bizottság munkájának gyakorlati kivitelezését és programját illetően e kérdésekről a következő ülészekén hozzon konkrét határozatokat a Bizottság, amikor a bizottsági tematikus munkaprogramot kidolgozzák. Különösen a következő kérdéseket vizsgálják meg:

(a) A Közgyűlés 47/191 számú határozatában foglalt valamennyi megbízatás végrehajtásának kiegyensúlyozott vizsgálata;

(b) A nemzetközi szervezetek és a nagy csoportok közvetlenebb és jelentősebb mértékű bekapcsolódásának biztosítása a Bizottság munkájába;

(c) A fenntartható fejlődéshez történő tudományos hozzájárulások fokozott figyelembevétele, például a tudományos közösségre való támaszkodással, valamint nemzeti, regionális és nemzetközi tudományos hálózatok bekapcsolódásának ösztönzésével a Bizottság munkájába;

(d) A nevelők fenntartható fejlődéshez, ezen belül, megfelelőképpen, a Bizottság tevékenységeihez való hozzájárulásának előmozdítása;

(e) Az ülésszakok közötti találkozók időpontjának és időtartamának meghatározása.

150. Hozzon további intézkedéseket a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos legjobb gyakorlatok és tanulságok előmozdítására, továbbá segítse elő az adatgyűjtés és terjesztés modern módszereinek használatát, ezen belül az információs technológiák szélesebb körű felhasználását.

F. A nemzetközi intézmények szerepe

151. Hangsúlyozzák annak szükségességét, hogy a nemzetközi intézmények az Egyesült Nemzetek rendszerén belül és kívül egyaránt, köztük a nemzetközi pénzügyi intézmények, a Kereskedelmi Világszervezet és a Globális Környezeti Alap megbízatásuk keretein belül megerősítsék együttműködési erőfeszítéseiket az alábbiak érdekében:

(a) Segítsék elő a „Feladatok a XXI. századra” program végrehajtásának hatékony és kollektív támogatását minden szinten;

(b) Erősítsék meg a nemzetközi intézmények hatékonyságát és koordinálását a „Feladatok a XXI. századra” program, a Fenntartható Fejlődési Világtalálkozó eredményei, a Millenniumi Nyilatkozat érintett fenntartható fejlődési vonatkozásai, a Monterrey-i Megegyezés és a Kereskedelmi Világszervezet keretében 2001 novemberében Dohában megtartott Negyedik Miniszteri Értekezlet eredményei végrehajtására.

152. Kérjék fel az Egyesült Nemzetek Főtitkárát – felhasználva az Egyesült Nemzetek Vezető Tisztségviselőinek Koordinációs Testületét, többek között informális együttműködési erőfeszítések útján –, hogy továbbra is támogassa a fenntartható fejlődésre vonatkozó, az egész rendszerre kiterjedő szervezeten belüli együttműködést és koordinációt, hozzon megfelelő intézkedéseket az információcsere elősegítésére, valamint továbbra is folyamatosan tájékoztassa a Gazdasági és Társadalmi Tanácsot, illetve a Bizottságot a „Feladatok a XXI. századra” program végrehajtására irányuló intézkedésekről.

153. Jelentősen erősítsék az Egyesült Nemzetek Fejlesztési Programjának a fenntartható fejlődéshez szükséges kapacitások építésével foglalkozó azon programjaihoz nyújtott támogatást – figyelembe véve a „Kapacitás 21” programból nyert tapasztalatokat –, amelyek a helyi és nemzeti fejlesztési kapacitásépítési erőfeszítések támogatásának fontos mechanizmusai, különösen a fejlődő országokban.

154. Erősítsék az együttműködést az Egyesült Nemzetek Környezetvédelmi Programja és az Egyesült Nemzetek más testületei és szakosított szervezetei, a Bretton Woods intézmények és a Kereskedelmi Világszervezet között, megbízatásuk keretein belül.

155. Az Egyesült Nemzetek Környezetvédelmi Programja, az Egyesült Nemzetek Emberi Települések Központja, az Egyesült Nemzetek Fejlesztési Programja és az Egyesült Nemzetek Kereskedelmi és Fejlesztési Konferenciája – megbízatásuk keretein belül – erősítsék hozzájárulásukat a fenntartható fejlődési programokhoz és a „Feladatok a XXI. századra” program végrehajtásához minden szinten, különösen a kapacitásépítés támogatásának területén.

156. A „Feladatok a XXI. századra” program nemzetközi szintű, hatékony végrehajtásának elősegítésére tegyék meg a következőket is:

(a) Hangolják össze a fenntartható fejlődési nemzetközi találkozók menetrendjét és csökkentsék a lehetőségek szerint a találkozók számát, a találkozók hosszát és a tárgyalással elérendő eredményekre fordított időt annak érdekében, hogy a végrehajtás gyakorlati kérdéseire több időt fordíthassanak;

(b) Ösztönözzék valamennyi érintett szereplő végrehajtásra irányuló partnerségi kezdeményezéseit azzal a céllal, hogy támogassák a Fenntartható Fejlődési Világtalálkozó eredményét. Ebben az összefüggésben a partnerségek továbbfejlesztése és a partnerségek kialakítását követő lépések során figyelembe kell venni a Világtalálkozót előkészítő munkát;

(c) Maradéktalanul hasznosítsák az információs és kommunikációs technológiák terén megvalósult fejlesztéseket.

157. A nemzetközi intézményi kereteknek a fenntartható fejlődés céljára történő erősítése egy evolúciós folyamat. Szükséges, hogy az érintett megoldásokat folyamatosan áttekintsék; a hiányosságokat feltárják; a feladatokban rejlő kettősségeket felszámolják; valamint folytassák a fenntartható fejlődés gazdasági, társadalmi és környezeti dimenzióinak fokozott integrálására, hatékonyságára és koordinálására irányuló törekvést a „Feladatok a XXI. századra” program végrehajtása céljából.

G. A fenntartható fejlődés intézményi megoldásainak erősítése regionális szinten

158. A „Feladatok a XXI. századra” programot és a Világtalálkozó eredményeit hatékonyan hajtsák végre regionális és szubregionális szinten a regionális bizottságok, illetve más regionális és szubregionális intézmények és testületek segítségével.

159. Javítani kell a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos, régiókon belüli koordinációt és együttműködést a regionális bizottságok, az Egyesült Nemzetek pénzalapjai, programjai és szervezetei, a regionális fejlesztési bankok, továbbá más regionális és szubregionális intézmények és testületek között. Ennek magában kell foglalnia, megfelelőképpen, a fejlesztések támogatását, az elfogadott regionális fenntartható fejlesztési stratégiák és cselekvési tervek megerősítését és végrehajtását, figyelembe véve a nemzeti és a regionális prioritásokat.

160. A regionális bizottságok – együttműködve más regionális és szubregionális testületekkel – különös tekintettel és a „Feladatok a XXI. századra” program vonatkozó rendelkezéseire figyelemmel:

(a) Segítsék elő a fenntartható fejlődés három dimenziójának a munkájukba történő kiegyensúlyozott integrálását, többek között a „Feladatok a XXI. századra” program végrehajtásának segítségével. E célból, a regionális bizottságok erősítsék meg kapacitásukat belső megoldásokkal, illetve, amennyiben szükséges, részesüljenek külső támogatásban;

(b) Segítsék elő és támogassák a fenntartható fejlődés gazdasági, társadalmi és környezetvédelmi dimenzióinak kiegyensúlyozott integrálását a regionális, szubregionális és más testületek munkájában, például a tapasztalatcserék, így többek között a „Feladatok a XXI. századra” program végrehajtásához kapcsolódó nemzeti tapasztalatok, legjobb gyakorlatok, esettanulmányok és partnerséggel kapcsolatos tapasztalatok cseréjének elősegítésével és erősítésével;

(c) Segítsék a szakmai és pénzügyi támogatások mozgósítását, és segítsék elő a megfelelő pénzeszközök biztosítását a regionális és szubregionális szinten elfogadott fenntartható fejlődési programok és projektek végrehajtására, köztük azokra, amelyek célkitűzése a szegénység felszámolása;

(d) Továbbra is segítsék elő az érdekelt felek részvételét és ösztönözzék a partnerségeket a „Feladatok a XXI. századra” program regionális és szubregionális szinten történő végrehajtásának támogatására.

161. Támogassák a regionális és szubregionális szinten elfogadott fenntartható fejlődési kezdeményezéseket és programokat, mint az „Új Partnerség Afrika Fejlődéséért” (NEPAD) és a globálisan elfogadott, „A kis fejlődő szigetállamok fenntartható fejlődéséről szóló cselekvési program” régióközi vonatkozásai.

H. A fenntartható fejlődés intézményi kereteinek erősítése nemzeti szinten

162. Az Államok:

(a) Folytassák a fenntartható fejlődés intézményi kereteire vonatkozó koherens és koordinált megközelítések elősegítését minden nemzeti szinten, többek között a politika alakításához, a jogszabályok összehangolásához, végrehajtásához és a jogérvényesítéshez szükséges meglévő hatóságok és mechanizmusok kialakításával, illetve megerősítésével;

(b) Tegyenek azonnali lépéseket, hogy előrehaladás történjen a nemzeti fenntartható fejlődési stratégiák megfogalmazása és kidolgozása terén, és 2005-re kezdjék meg azok végrehajtását. E célból támogassák a stratégiákat, megfelelőképpen, a nemzetközi együttműködésen keresztül, figyelembe véve a fejlődő országok, különösen a legkevésbé fejlett országok sajátos igényeit. A fenntartható fejlődés gazdasági, társadalmi és környezeti vonatkozásait integráló ilyen stratégiákat – amelyek, ahol ez helyénvaló, szegénység csökkentési stratégiák formájában fogalmazhatók meg – az egyes országok nemzeti prioritásaival összhangban kell megvalósítani.

163. Minden egyes ország elsősorban saját maga felel fenntartható fejlődéséért, és nem lehet eléggé hangsúlyozni a nemzeti politikák és fejlesztési stratégiák szerepét. Minden ország támogassa a fenntartható fejlődést nemzeti szinten, többek között a fenntartható fejlődést támogató világos és hatékony jogszabályok törvénybe iktatásával és érvényesítésével. Minden ország erősítse kormányzati intézményeit, többek között a szükséges infrastruktúra biztosításával, az átláthatóság, a számonkérhetőség, valamint a korrekt közigazgatási és igazságszolgáltatási intézményrendszer előmozdításával.

164. Minden ország segítse elő a nyilvánosság részvételét, többek között olyan intézkedésekkel, amelyek hozzáférést biztosítanak a jogalkotással, szabályozással, tevékenységekkel, politikákkal és programokkal kapcsolatos információkhoz. Segítsék elő továbbá a nyilvánosság teljes részvételét a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos politikák kialakításában és végrehajtásában. Tegyék lehetővé a nők számára a teljes és egyenlőségen alapuló részvételt a politikák kialakításában és a döntéshozatalban.

165. Fokozottan segítsék elő a fenntartható fejlődési tanácsok, illetve koordinációs struktúrák létrehozását vagy megerősítését nemzeti szinten, s ezen belül helyi szinten, hogy biztosítsák a magasszintű figyelmet a fenntartható fejlődési politikákra. Ebben az összefüggésben segítsék elő az érdekelt felek részvételét.

166. Támogassák minden ország, különösen a fejlődő országok, valamint az átalakuló gazdaságú országok erőfeszítéseit a nemzeti, illetve a helyi szintű fenntartható fejlődési intézményi megoldások megerősítésére. Ebbe beletartozhat, többek között az ágazatközi megközelítések elősegítése a fenntartható fejlődési stratégiák és tervek, illetve ahol helyénvaló a szegénység csökkentési stratégiák kialakításában, a segélykoordinációban, a részvételen alapuló megközelítések ösztönzésében, a politikaelemzés, a menedzselési kapacitás és a végrehajtási kapacitás erősítésében, beleértve a nemekkel kapcsolatos perspektívák előtérbe helyezését valamennyi fent említett tevékenységben.

167. Növeljék a helyi hatóságok és az érdekelt felek szerepét és kapacitását a „Feladatok a XXI. századra” program és a Világtalálkozó eredményeinek végrehajtásában, valamint a helyi „Feladatok a XXI. századra” programok és azokhoz kapcsolódó kezdeményezések és partnerségek folytatódó támogatásának erősítésében, továbbá ösztönözzék különösen a helyi hatóságok, a kormányzat más szintjei és az érdekelt felek közötti partnerségeket, hogy előmozdítsák a fenntartható fejlődést, amint arra többek között a Habitat Program is felszólít.

I. Nagy csoportok részvétele

168. Támogassák minden szinten a fenntartható fejlődés megvalósítására irányuló programokkal és tevékenységekkel kapcsolatban a partnerségeket a kormányzati és a nem kormányzati részvevők között, beleértve valamennyi nagy csoportot, valamint az önkéntes csoportokat.

169. Ismerjék el a környezet és az emberi jogok – ezek között a fejlődésre való jog – közti lehetséges összefüggésekre vonatkozó szempontokat, az Egyesült Nemzetek Tagállamai és a megfigyelő státusszal rendelkező Államok teljes és átlátható részvételével.

170. Segítsék elő és támogassák az ifjúság részvételét a fenntartható fejlődéshez kapcsolódó programokban és tevékenységekben, például a helyi ifjúsági tanácsok, illetve az azoknak megfelelő szervezetek támogatásával, illetve az ilyenek létrehozásának ösztönzésével, ahol még nem léteznek.

6. HIVATKOZÁSOK

6.1. HIVATKOZÁSOK ÉS KIADVÁNYOK

- Brown, L. B., 1981: Building a Sustainable Society. W. W. Nothorn and Co., New York
- Brundtland, G. H. et al., 1987: Our Common Future. Oxford University Press, Oxford - New York
(Megj. magyar nyelven: Közös Jövők. Mezőgazdasági Kiadó, szerk.: Persányi M., 1988)
- Bulla M., Faragó T., Nathon I. (szerk.), 1992: Az ENSZ Környezet és Fejlődés Konferenciája: tények és adatok. ENSZ Környezet és Fejlődés Konferencia Magyar Nemzeti Bizottság, Budapest
- Bulla M., Foltányi Zs., Moser J., Varga É., Varga J. (szerk.), 1993: Feladatok a XXI. századra, ENSZ Környezet és Fejlődés Világkonferencia dokumentumai. Föld Napja Alapítvány, Budapest
- Carson R., 1962: Silent Spring. (Megj. magyar nyelven: Néma tavasz. Katalizátor iroda, 1995, Budapest)
- CEC, 2001: A Sustainable Europe for a Better World: A European Union Strategy for Sustainable Development. Communication from the Commission. COM(2001) 264 final, Commission of the European Communities, Brussels
- CEC, 2001: European Governance, White Paper. COM(2001) 428 final, Commission of the European Communities, Brussels
- Csanády R. A., Pomázi I., Szabó T. (szerk.), 1997: A fenntarthatóság felé: az Európai Unió Ötödik Környezetvédelmi Akcióprogramja (a program magyar nyelvű kiadása). KTM, Budapest
- Csobod É., 2002: A Globális Fórum (Global People's Forum). REC Magyar Iroda, kézirat
- Czippán K., 2002: Jelentés a 2002. augusztus 26. és szeptember 4. között Johannesburgban megrendezésre került Fenntartható Fejlődés Világtalálkozón való részvételről. Környezeti Nevelési és Kommunikációs Programiroda, kézirat
- Daly, H., 1991: Steady-state Economics. Island Press, Washington D.C.
- Dodds, F., 2000: Earth Summit - 2002: A New Deal. Earthscan, London and Sterling, VA
- EEAC, 2001: Greening sustainable development strategies: proposals by the European Environmental Advisory Councils for the EU Sustainable Development Strategy
- Faragó T., Gyulai I. (szerk.), 1994: Az ENSZ Környezet és Fejlődés Konferenciáján elfogadott 'Feladatok a XXI. századra' című program áttekintése. Fenntartható Fejlődés Bizottság
- Faragó T., 2001: A földi környezet változása: tudomány és politika. Info-Társadalomtudomány, 52. szám, 15-22, Országgyűlési Könyvtár, Budapest
- Faragó T. (szerk.), 2002: Nemzetközi együttműködés a fenntartható fejlődés jegyében és az Európai Unió Fenntartható Fejlődési Stratégiája. Fenntartható Fejlődés Bizottság, Budapest
- FFB, 2002: Hungary: basic features and indicators of social, environmental and economic changes and planning for sustainability. Fenntartható Fejlődés Bizottság, Budapest
- F. Nagy Zs. et al. (szerk.), 1995: A fenntartható fejlődés programja: a környezetvédő mozgalmak nézőpontja a fenntartható fejlődés programjáról. Magyar Természetvédők Szövetsége, Budapest
- Glatz F., 2002: Természet és ember a 21. században. Ezredforduló, 2. szám, 3-7. o.
- Gyulai I., 1999: A fenntartható fejlődés. Ökológiai Intézet a Fenntartható Fejlődésért Alapítvány, Miskolc
- Gyulai I., 2002: Fenntartható fejlődés, Rio+10. Ezredforduló, 2. szám, 16-18. o.
- Hargitai K., 2002: Társadalmi párbeszéd a fenntartható fejlődésről. MTVSZ, Budapest

- Hontelez, J.; Molin, K., 2001: Az Európai Unió elkötelezettsége a fenntartható fejlődésért. Magyar nyelvű kiadása: Magyar Természetvédők Szövetsége, Budapest
- Kerekes S., Kiss K., 1998: EU csatlakozásunk környezetvédelmi feltételei és következményei. Magyarország az ezredfordulón. MTA Stratégiai kutatások. Zöld belépő, 59. szám, Budapest
- Kerényi A., 1995: Általános környezetvédelem: globális gondok, lehetséges megoldások. Mozaik, Szeged
- Kiszel V., 2002: Felébredt a világ, a mérkőzés állása: Rió \pm 0; beszámoló az ENSZ Fenntartható Fejlődés Világ Csúcsértekezletről. Göncöl Szövetség, kézirat
- Láng I. (szerk.), 1998: EU-csatlakozásunk környezeti szempontból. Európai Tükör, 1998, III. 2. szám, Budapest
- Láng I., 2001: Stockholm - Rió - Johannesburg: Lesz-e új a Nap alatt a környezetvédelemben? Magyar Tudomány, 2001, 1415-1422. o.
- Láng I., 2002: A riói konferencia előkészítése és döntései. Ezredforduló, 2. szám, 7-10. o.
- Magyar Nemzeti Bizottság, 1991: Nemzeti beszámoló az ENSZ 1992. évi Környezet és Fejlődés Világkonferenciájára. ENSZ Környezet és Fejlődés Konferencia MNB, Budapest
- Meadows, D. H. et al., 1972: The limits of growth. Universe Books, New York
- Meskó A., 2000: Átmenet a fenntarthatósághoz a 21. században. Magyar Tudomány, 2000, 1252-1260. o.
- OECD, 2001: Sustainable development - critical issues. OECD, Paris
- OECD, 2001: Policies to enhance sustainable development. OECD, Paris
- Pomázi I., Szabó E. (szerk.), 2001: Környezeti előrettekintés, stratégia és kulcsmutatók az OECD-ben, Környezetvédelmi Minisztérium, Budapest
- Világ Tudományos Akadémiái, 2000: „Transition to Sustainability” (Átmenet a fenntarthatóság felé), Világ Tudományos Akadémiáinak Nyilatkozata, Tokió

6.2. A VÉGREHAJTÁSI TERVBEN EMLÍTETT PROGRAMOK, SZERVEZETEK, MEGÁLLAPODÁSOK

- A kis fejlődő szigetállamok fenntartható fejlődéséről szóló cselekvési program
- A kis fejlődő szigetállamok fenntartható fejlődésével foglalkozó globális konferencia
- A legkevésbé fejlett országok részére a kereskedelemhez kapcsolódó szakmai segítségnyújtás integrált keretprogramja
- A legkevésbé fejlett országokkal foglalkozó ENSZ konferencia
- A legkevésbé fejlett országokról szóló cselekvési program a 2001-2010 közötti évtizedre
- A szellemi tulajdonjogok kereskedelemmel kapcsolatos vonatkozásairól szóló megállapodás (TRIPS Megállapodás)
- Az AIDS, a tuberkulózis és a malária leküzdésére létrehozott Globális Alap
- Bázeli egyezmény a veszélyes hulladékok országhatárokon túlra szállításának és elhelyezésének ellenőrzéséről
- Biológiai Sokféleség Egyezmény
- Bonni útmutató a genetikai források hozzáféréséről és az azok hasznosításából származó előnyök igazságos és méltányos megosztásáról
- Cartagenai jegyzőkönyv a biológiai biztonságról
- Dohai Fejlesztési Feladatterv
- Dohai Miniszteri Nyilatkozat
- Édesvíz Nemzetközi Éve
- Egészséget Mindenkinek Stratégia
- Egészségügyi Világszervezet
- Éghajlatváltozási Kormányközi Testület
- Egyezmény a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről
- Élelmezésügyi Világértekezlet
- ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezmény
- ENSZ Egyezmény a sivatagosodás elleni küzdelemről a súlyos aszályal és/vagy sivatagosodással sújtott országokban, különös tekintettel Afrikára
- ENSZ Élelmezésügyi és Mezőgazdasági Szervezete
- ENSZ Emberi Települések Programja (Habitat)
- ENSZ Erdő Fórum
- ENSZ Európai Gazdasági Bizottsága
- ENSZ Fejlesztési Csoport
- ENSZ Fejlesztési Programja (UNDP)
- ENSZ Információs és Kommunikációs Technológiai Munkacsoportja
- ENSZ Kereskedelmi és Fejlesztési Konferencia (UNCTAD)
- ENSZ Konferencia az Emberi Környezetről
- ENSZ Környezet és Fejlődés Konferencia (UNCED)
- ENSZ Környezetirányítási Csoport
- ENSZ Környezetvédelmi Programja (UNEP)
- ENSZ Oktatási, Tudományos és Kulturális Szervezete
- ENSZ Tengerjogi Egyezmény
- ENSZ Tengerjogi Egyezményében foglalt rendelkezések végrehajtásáról szóló „Megállapodás a stagnáló halállományok és a jelentős mértékben vándorló halállományok megőrzésével és azokkal való gazdálkodással kapcsolatban”
- ENSZ Vezető Tisztviselőinek Koordinációs Testülete

Erdőkkel foglalkozó együttműködési partnerség
 Erdőkkel foglalkozó kormányközi fórum
 Erdőkkel foglalkozó kormányközi testület
 Európai Gazdasági Bizottság
 Feladatok a XXI. századra (Agenda 21)
 Feladatok a XXI. századra további végrehajtásának programja
 Felelősségteljes Halászat Magatartási Kódexe
 Fenntartható Fejlődési Világtalálkozó (WSSD)
 Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD)
 Gazdasági és Társadalmi Tanács
 Globális cselekvési program a tengeri környezet védelmére a szárazföldön végzett
 tevékenységekkel szemben
 Globális Jelentéskészítési Kezdeményezés
 Globális Környezeti Alap (GEF)
 HIV/AIDS Kötelezettségvállalási Nyilatkozat
 Hivatalos Fejlesztési Segélyalap (ODA)
 Idegenforgalmi Világszervezet
 Információs Társadalmi Világtalálkozó
 Kereskedelmi Világszervezet (WTO)
 Kiotói Jegyzőkönyv
 Kormányközi Tengerkutatási Bizottság
 Közös Áru Alap (Kereskedelmi áruk közös pénzügyi alapja)
 Kulturális Örökség Éve
 Megállapodás a nemzetközi megőrzési és gazdálkodási intézkedéseknek való megfelelés
 elősegítéséről a nyílt tengereken közlekedő halászhajók részéről
 Millenniumi Fejlesztési Célok
 Millenniumi Nyilatkozat
 Monterrey-i Konferencia
 Monterrey-i Megegyezés
 Montreali jegyzőkönyv az ózonréteget lebontó anyagokról
 Nemzetközi Katasztrófa Mérséklési Stratégia
 Nemzetközi konferencia a fejlődés finanszírozásáról
 Nemzetközi Munkaügyi Szervezet
 Nemzetközi Népesedési és Fejlődési Konferencia
 Nemzetközi Szabványügyi Szervezet
 Nemzetközi szerződés a gazdasági, a társadalmi és a kulturális jogokról
 Nemzetközi szerződés az élelmezésügy és a mezőgazdaság növénygenetikai forrásairól
 Nemzetközi Tengerészeti Szervezet
 Nyilatkozat a munkavégzéssel kapcsolatos alapvető elvekről és jogokról
 Nyilatkozat a nemzetközi jognak az államok közti baráti kapcsolatokról és együttműködésről
 szóló alapelveiről
 Oktatást Mindenkinnek - Dakari Cselekvési Keretprogram
 Ökoturizmus Nemzetközi Éve
 Ökoturizmus Világtalálkozó
 Reykjavik-i nyilatkozat a felelősségteljes halászatról a tengeri ökológiai rendszerben
 Riói nyilatkozat a környezetről és a fejlődésről
 Rotterdami egyezmény egyes veszélyes vegyi anyagok és növényvédő szerek nemzetközi
 kereskedelmében az előzetes tájékoztatáson alapuló egyetértési eljárás alkalmazásáról
 Stockholmi egyezmény a perzisztens szerves szennyezőkről

Súlyosan eladósodott szegény országokra vonatkozó kezdeményezés (HIPC kezdeményezés)
Szellemi Tulajdon Világszervezete
Szellemi tulajdonnal, genetikai forrásokkal, hagyományos ismeretekkel és néprajzzal
foglalkozó kormányközi bizottság
Szociális Fejlődési Világtalálkozó
Tengeri és partmenti környezet védelmének és fejlesztésének afrikai folyamata
Turizmus Globális Etikai Kódexe
Új Partnerség Afrika Fejlődéséért (NEPAD)
Vegy Biztonság Kormányközi Fóruma
Világértekezlet a Gyermekekért
Világkonferencia a Nőkről
Víz az afrikai városok számára program
WTO Kereskedelmi és Fejlesztési Bizottsága
WTO Kereskedelmi és Környezetvédelmi Bizottsága

GDP (Gross Domestic Product) - bruttó hazai termék
GEF (Global Environment Facility) - Globális Környezeti Alap
HIPC (heavily indebted poor countries) - súlyosan eladósodott szegény országok
NEPAD (New Partnership for Africa's Development) - Új Partnerség Afrika Fejlődéséért
OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development) - Gazdasági
Együttműködési és Fejlesztési Szervezet
UNCED (United Nations Conference on Environment and Development) - ENSZ Környezet és
Fejlődés Konferencia
UNCTAD (UN Conference on Trade and Development) - ENSZ Kereskedelmi és Fejlesztési
Konferencia
UNDP (United Nations Development Programme) - ENSZ Fejlesztési Programja
UNEP (United Nations Environment Programme) - ENSZ Környezetvédelmi Programja
WSSD (World Summit on Sustainable Development) - Fenntartható Fejlődési Világtalálkozó
WTO (World Trade Organisation) - Kereskedelmi Világszervezet

VILÁGTALÁLKOZÓ
A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSÉRŐL:
A TALÁLKOZÓ PROGRAMJA, RÉSZTVEVŐI,
DOKUMENTUMAI ÉS ÉRTÉKELÉSE

Kiadja:
Fenntartható Fejlődés Bizottság
2003

Felelős szerkesztő és a kiadásért felel:
dr. Faragó Tibor
Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium

ISSN 1218 1587
ISBN 963 206 900 5